Ingvar Ambjørnsen

Elingas Nr. 2

Paukščio šokis

Alma littera

Ingvar Ambjørnsen

Paukščio šokis

Romanas

Iš norvegų kalbos vertė
Danutė Krištopaitė

Alma littera

UDK 839.6-3
Am-17

Versta: Ingvar Ambjørnsen
FUGLEDANSEN,
Cappelen

Knygos leidimą remia
Nordbok

ISBN 9955-08-958-X

I

Nubudau, kambaryje buvo tamsu. Nesižinojau, kur esąs. Paprasčiausiai neturėjau jokios nuovokos. Gal sapnavau? Gal tebesapnuoju ir dabar? Ne. Tai tikrovė. Kažkur toli burzgia automobilis. Lovos kojūgalyje – spintos kontūrai. Pirštų galais užčiuopiu standžius ir svetimus lovos skalbinius, ir kvapai kitokie, nei man įprasti. Nekvepia vaikų kambariu. Kvepia... nežinia kuo. Kažkokia pernelyg didele švara. Žaliuoju muilu su chloro priemaiša. Pakylu lovoje. Ir pamažu mano akys apsipranta su nakties tamsa. Kaip matau, čia spinta. Visai neutrali balta drabužių spinta stovi lovos kojūgalyje. O į dešinę nuo spintos prie sienos pritvirtintas praustuvas. Viršum lovos – langas, bet kažkas buvo užtraukęs storos šiurkščios sintetinės medžiagos užuolaidas. Kažkur giliai mano viduje tūno mažas berniukas ir rėkia visa gerkle, tačiau man išsižiojus lūpų nepasiekia joks aidas. Aš bijau. Baisiai bijau. Niekada per visą gyvenimą nesu taip bijojęs. Baimė glūdi mano viduje. Kažkur žemai pilve ir degina.

Norėjau atitraukti užuolaidas, bet rankos buvo sunkios kaip švinas. Tai juk ne kažin koks darbas. Pagaliau vargais negalais atsiklaupiau.

Tai va. Lauke buvo naktis. Tamsi žiemos naktis. Buvo pasnigę; balti ir juodi plotai sudarė ryškius kontrastus. Na-

mas; jis panašus į seną daržinę. Dideli augaloti medžiai su sniego kontūrais ant juodų šakų. Balti laukai. Kažkur po langu kabantis elektros žibintas brėžia geltoną puslankį nuvalytame nuo sniego kieme. Jokių blokinių daugiabučių. Kiek tik akys užmato – jokio daugiabučio.

Norėjau šlapintis. Baisiai norėjau šlapintis. Tą supratau tiktai dabar. Matyt, mane pažadino spaudimas pūslėje. Pasisukau ir atsargiai prisėdau ant lovos krašto. Pėdomis pajutau keistai šiltas grindis. Be to, minkštesnes nei namie. Tiesiog buvo malonu. Pagalvojau, kad visai neblogai. Gera grindų danga. Lyg šiaudelis mano sumaištyje. Atsistojau, tačiau prieš mane viskas ėmė suktis, ir tučtuojau turėjau atsisėsti. Spaudimas pūslėje sustiprėjo. Ir apskritai kaip aš atrodžiau? Gal čia buvo koks nevykęs pokštas! Paprasčiausiai kažkas mane apvilko naktiniais marškiniais. Šie man vos dengė pasturgalį. Kitaip tariant, kaip kokios lėlytės. Balti. O po jais buvau nuogas. Neturėjau nė apatinių kelnių.

Pamažu atėjo į galvą mintis, kad mane ištiko kažkokia nelaimė. Kad esu ligoninėje. Kitaip negalėjau paaiškinti. Negalėjau patikėti, jog esama žmonių, grobiančių jaunus vyrus, smogus kietu daiktu jiems per galvą, kad paskui aprengtų juos kaip lėlytes. Beje, galvos man neskaudėjo. Visas kūnas buvo lyg nesavas, dilgčiojo pirštų galiukus, tačiau galvos neskaudėjo.

Vėl atsistojau. Baisiai svaigo galva, bet prisiverčiau likti stačias, o po valandžiukės palengvėjo. Senio žingsniais nukiūtinau prie praustuvo.

Iš tiesų jis buvo kiek per aukštai. Jei būtų buvęs keliais centimetrais žemiau, būčiau galėjęs nesunkiai padėti savo

organą ant porcelianinio krašto. Bet nepasisekė. O mane taip prispyrė, jog nebuvo kitos išeities – reikėjo arba griebtis triuko, arba paprasčiausiai šlapintis ant grindų. Patraukiau atgal apyvarpę ir kiek įmanoma atsilošiau. Tada paleidau vandenį. Bet numatytas švelnus lankelis, skriejantis oru į kriauklę, akimirksniu virto nesulaikoma čiurkšle. Ničnieko negalėjau padaryti. Iš pradžių nukreipiau srovę kairėn, paskui dešinėn, o ji plūdo taip galingai kaip niekada iki šiol. Atrodė, kad iš manęs veržiasi visas Atlanto vandenynas. Srovė mušė į sieną ir virsdama dulksna krito atgal ant manęs. Negalėjo būti nė kalbos kaip nors ją sulaikyti. Visi šliuzai buvo atlapi, ir man atrodė, jog šlapinsiuos lig pat dutūkstantųjų metų. Nelyginant gerai prižiūrimas fontanas.

Kai šitaip stovėjau ir kamavausi, man už nugaros atsivėrė durys. Žinoma, kaip žmonės sako, nelaimė retai ateina viena. Maniau, neklystu, kad tai budinti slaugytoja Helen, atėjusi pažiūrėti naujo ligonio. Jaunuolio, kuris, grumdamasis su keliais banko plėšikais, šautuvo buože gavo smūgį į smilkinį. Iki netenkant sąmonės sumušto bulvarinės spaudos herojaus. Iš tikrųjų buvo baigusi budėjimą, bet vis dėlto užbėgo čia pasižiūrėti, kaip jaučiasi ligonis. Ir štai stoviu aš... Viešpatie, kodėl negali manęs pasiimti? Kodėl neleidi man numirti?

Bet tai buvo ne Helen. Pasukęs galvą išvydau dideliausią vyrą, kokį kada nors man teko regėti. Tikrą milžiną. Tikrą gorilą. Dviejų metrų aukščio, platų lyg daržinės vartai. Galva kaip futbolas. Didelė, apvali kaip rutulys ir visiškai plika. Jis stovėjo apšviestas koridoriaus lempos ir spoksojo į mane baltomis akimis. Aš paslydau ir kritau į didžiules jo rankas.

Pamažu savijauta gerėjo. Turiu pripažinti. Bet elgiausi santūriai. Nesu nepasiekiamas žmogus, tačiau mano draugystės pigiai negausi. Nedaliju savęs bet kam. Žmogus be jokio išdidumo – tai žmogus be tvirto pagrindo po kojomis. Šitai juk taip paprasta. Bet kokią jie turėjo teisę įsibrauti į mano gyvenimą? Aš tik klausiu. O atsakymas plevena vėjyje, protestuojančio pensininko dainiaus žodžiais tariant. Jie konfiskavo mano albumus su Gru Harlem Bruntland iškarpomis. Tikriausiai šie jau seniai sunaikinti. Na, gerai. Tikrojo Elingo šitaip jie nepalauš. Jie uždraudė man apie ją kalbėti. Tvarka. Tyliu. Apskritai man labiausiai patinka viską nutylėti. Mano idealas – indėnas. Nebylus it uola vyras, tas, kurio neįmanoma kaip nors paveikti. Jokios naudos, jei mėginsi prie jo prisiplakti viliodamas ką tik iškeptais vafliais ar nuvesdamas į kvailą kaimo kiną. Taip jo nepriversi atverti tau savo sielos. Jie atėjo naktį. Jie ištraukė mane iš gūdžių miškų – mano buto, kur jaučiausi esąs laisvas žmogus. Jie sakė, kad gyvenu kaip žvėris ir dvokas sklinda po visą laiptinę. Tačiau aš klausiu: ką šie žmonės išmano apie dvoką? Apie tikrąjį dvoką? Jie mane surakino ir pripumpavo kūną nuodų. O kai prabudau, buvau atsidūręs šiame Rezervate.

Mane pažadino Guna. Ji glostė man plaukus.

Prisiminęs visą tą bjaurastį, išsakytą Gunai per pirmąsias porą dienų, kai čia patekau, susigėstu. Nežinau, kas mane apsėdo. Manau, kažkas turėjo iš manęs išsiveržti. Guna leido suprasti, jog čia kaip tik ir reikia ieškoti atsakymo. „Susikaupęs sielvartas ir neviltis, – pasakė ji. – Ir viskas krito ant mano galvos, nes visai atsitiktinai buvau

arčiausia. Bet nieko. Esu buvusi bjauriau išvadinta negu kumelkūše“.

„Kumelkūše?“ Ar iš tiesų pavadinau Guną kumelkūše? Pernelyg vaikiška! Visiškai be reikalo.

Pirmąsias dienas nelabai teprisimenu. Buvo per daug veidų vienam kartui. Per daug balsų, kurie maišėsi vienas su kitu. Aš atėjau iš gerai sutvarkyto būvio – trijų kambarių ir virtuvės, o dabar atsidūriau Chaose. Rodėsi, tartum viskas plaukia. Diena nesiskyrė nuo nakties. Dažniausiai buvau kambaryje, daugiausia gulėjau lovoje, nors jie tvirtino, kad aš miegojęs ilgiau nei dvi paras! Kaip supratau, jie man tikriausiai davė nuodų. Pamažu sąmonėje ėmė kilti prisiminimų vaizdai. Vaizdai paskutinės dienõs, praleistõs namie, blokinio namo bute. Pro duris tiesiog įsilaužianti policija. Beprasmiškos grumtynės jiems norint mane įtempti į savo automobilį. Kaimynai, stovintys aplinkui ir sproginantys akis. Bet paskui – viskas juoda. Visai juoda. Mėginau iš jų išgauti, kas man įšvirkštė, bet kiekvieną kartą, kai tik apie tai užsimindavau, jų akys imdavo bėgioti, o patys dėdavosi įnikę į kitką. Man tai nieko. Nesu piktos atminties. Paprasčiausiai mano prigimtis ne tokia. Be to, jis arba ji, tai padarę, anksčiau ar vėliau turės atsakyti prieš savo dievą. To man pakanka.

Kaip sakoma, viskas buvo tikrų tikriausia košė. Man prireikė daugiau dienų, kad deramai atsigaučiau. Manau, per daug nė nenorėjau atsigauti. Kiekvieną kartą, kai žvalgiausi aplinkui, jaučiausi esąs tokioje vietoje, kuri man nepatiko. Norėjau namo. Norėjau ramybės, norėjau imtis savo planų. Mano supratimu, turėjau dar daug nuveikti.

Po trijų dienų pasidarė blogiau. Tada atėjo manęs išsivesti. Sakyčiau, ir vėl. Lig šiol atnešdavo valgį į kambarį, o dabar supratau, kad bus jau kita muzika. Be to, kaip sužinojau, turėjau persikelti į naują kambarį. Į kambarį, kuriame jau gyveno kažkoks Kjelis Bjarnė. Paprasčiausiai turėjau persikelti į Kjelio Bjarnės kambarį.

Aš atsisakiau. Negalėjo būti nė kalbos! Nieku gyvu! Sakiau tikrą tiesą, jog man būtų geriau, jeigu jie mane vietoje nudėtų. Net parodžiau jautrųjį tašką už ausies. Taiklus smūgis į tą vietą, ir krisiu negyvas kaip akmuo. Šaltinis – daugybė detektyvų per televiziją. Tokios detalės pateikiamos be broko.

O jie juokėsi! Juokėsi man tiesiai į veidą!

Nesijuokė vienintelė Guna. Ir tai didino jos vertę. Ji išprašė iš kambario visus kitus, tuos, kuriems neįsakinėjo, ir atsisėdo ant mano lovos krašto.

– Elingai, – tarė, ir aš supratau iš balso, kad ir ji, teisybę sakant, nekaip jautėsi. – Elingai.

Tik paprastas žodis, mano vardas, vėl pakartotas. Nelyginant mantra. Jinai paėmė mano ranką, ir mudu taip ilgai sėdėjome. Buvo kone įsikibusi į mano ištiestą ranką. Bukais piršteliais su rausvai lakuotais nagučiais. Kas gi ją kamavo? Į ką buvo įsipainiojusi? Mačiau, kad ji nešioja sutuoktuvių žiedą, ir, aišku, galėjai galvoti, ką nori. Gal vienas iš mažylių naktį nepagydomai susirgo? Galėjo būti ir leukemija; apie tą ligą žinojau. Gal vyras jai buvo negeras? Nebūtina žiauriai elgtis, kad moteris jaustųsi nepatenkinta santuoka. Didžioji šmėkla, vadinama Abejingumu. Ir dar tai, kad jis jos nematė per visus savo darbus. Man buvo pikta dėl

jos, nes juk mačiau, kad ji spinduliuoja vidinį gerumą. Vos prieš kelias dienas prisiekiau susimūryti sieną, saugančią mane nuo visų tų svetimų aplinkinių. Bet, šitaip mudviem su Guna sėdint greta, supratau, jog nenorėsiu jos palikti už šios sienos. Neilgam. Kiek susitaršiusiais plaukais ir smailia nosyte ji buvo panaši į žvirbliuką lesykloje. *Tuščioje* lesykloje. Lesykloje, kurioje puotavo varna ir kėkštas. Sumanymas apgyvendinti mane viename kambaryje su svetimu Kjeliu Bjarne buvo ne jos.

Kai atėjome, Kjelis Bjarnė sėdėjo prie lango ir krapštinėjosi. Kaip pasirodė, jis turėjo kasetę. Labai suraizgyta juostelė gulėjo jam ant kelių, o jis mažojo piršto galiuku mėgino ją apsukti apie ritę. Tai buvo aukštas mano amžiaus vaikinas. Retais plaukais ir niūriu menkės veidu, nežadančiu nieko gero. Norėjau išeiti, tačiau Guna mane sulaikė. Ji mus supažindino. Jaučiausi kaip jaunikis draudžiamose pakistaniečių homoseksualų vestuvėse.

– Elingai, tai Kjelis Bjarnė. Anksčiau niekada nesi jo matęs, bet jis – tavo likimo vyras. Nuo šiol turėsit kartu gyventi ir džiaugsmo, ir negandų dienomis. Jis, kaip ir tu, yra saugomas, o judu kaip nors susitarsit.

Labiausiai norėjau pravirkti.

– Kur Peteris? – paklausė Kjelis Bjarnė. Ligi šiol jis nepakėlė akių nuo savo spagečių. Krapštinėjosi toliau, tarsi apskritai manęs čia nebūtų buvę.

– Peteris išvyko, – atsakė Guna.

– Kai neseniai šnekėjom, jis to nesakė, – tarė Kjelis Bjarnė.

– Ne, – kalbėjo Guna. – Juk tada jis čia gyveno.

Ji gudriai man pamerkė ir spustelėjo ranką.

– Žmonės praneša, jeigu išvyksta, – neatlyžo Kjelis Bjarnė. – Šičia gyvena Peteris. O tam tipui čia nėra vietos.

Jam taip pasakius, atšokau nuo Gunos ir suplojau rankom. Smarkiai. Kjelis Bjarnė staiga pakėlė akis nuo savo susiraizgiusios juostelės ir metė žvilgsnį į mane, o aš skubiai ėmiau trauktis prie sienos.

– Apie tai esam pakankamai ginčiję̨si, – tarė Guna visai svetimu valdingu balsu. – Nuo dabar Elingas gyvena šiame kambaryje. Peteris jau išvykęs prieš geras tris savaites, ir kad daugiau apie jį neplepėtumėt!

– Jis man ničnieko apie tai nesakė, – kalbėjo Kjelis Bjarnė. – Nė žodelio.

Atrodė, kad akimirksniu Guna numojo ranka į Kjelį Bjarnę. Dabar ji ėmė man aiškinti praktinius dalykus. Kaip pavyzdžiui, kad lova prie kairės sienos yra mano. Taipgi ir spinta prie tos pat sienos. Praustuvu reikės dalytis. O kadangi tebuvo vienas rašomasis stalas, juo irgi turėsime dalytis. Vos ji tą pasakė, Kjelis Bjarnė dėbtelėjo į mane, ir aš supratau, kad rašomąjį stalą kol kas turiu užmiršti visiems laikams.

Paskui Guna išėjo. Paprasčiausiai mane paliko. Instinktyviai norėjau sekti paskui ją, bet prisiminiau, kad dar nebuvau išėjęs vienas į skyrių. Ten buvo daugybė kitų – gerai žinojau. Svetimų žmonių. Be to, nenorėjau, kad iš manęs juoktųsi. Buvo nuspręsta, jog turiu gyventi šiame kambaryje, ir baigta. Ką apie tai mano Kjelis Bjarnė, teisybę pasakius, man buvo visiškai vis tiek. Tegu sėdi ir vynioja

savo kvailą juostelę storoku mažuoju pirštu. Man nei šilta, nei šalta, o kalbant apie tą Peterį, tai jis jau išvykęs į visai kitą šalies pakraštį. Apie tai ką tik kalbėjo Guna. Lova buvo laisva; kitaip tariant, dabar ji priklausė man. Kaip tikėjausi, neilgam, tik keletui dienų. Kol galėsiu keliauti namo. Kai bus išaiškintas tas nesusipratimas, ar kaip kitaip jį pavadinsi. Juk negali būti nutarta mane čia laikyti. Aš gi nesu toks kvailas, kad nesuprasčiau, jog čia specialus pensionas. Aišku, pastaruoju metu dar patyriau stresą. Netekau motinos, ir tai mane nukamavo. Ypač kad ji buvo vienintelis žmogus, kurio negalėjau netekti. Visa kita jau seniai liejosi per kraštus. Motina man buvo vienintelis atramos taškas. O aš – jai. Dabar ši pasaka baigėsi, ir kol prasidės nauja, buvo aišku: ne vienas gedėdamas gali patirti šiokį tokį krachą. Juk kažkas panašaus ir buvo įvykę, galvojau patyliukais. Iš tiesų visai natūralu. Tik man nepatiko apgyvendinimo šiuose namuose būdas. Man atrodo, kad valstybė pasielgė kilniai pastatydinusi globos būstus žmonėms, dėl vienos ar kitos priežasties išgyvenantiems liguistą savo amžiaus tarpsnį. Be argi kas nors nebūtų galėjęs iš anksto ateiti ir man pasakyti? („Elingai, esi darbšti skruzdėlė, bet jau metas truputį atsipūsti. Valstybė turi didelius namus kaime, o sumokės Gru".) Juk taip paprasta būtų buvę tą padaryti. Užuot siuntus policininkus. Net du. Atstovus valdžios, kuri, pasak spaudos, neturinti lėšų. Tai beveik neįtikima.

Atsisėdau ant lovos krašto. Kur iš tikrųjų dingo Peteris?

– Ar tu bent kiek nusimanai apie karves? – paklausė Kjelis Bjarnė, vis dar nepakeldamas akių.

Apie karves? Koks beprasmiškas klausimas? Nutariau neatsakyti. Išties likimas suvedė mus šitame kambaryje,

bet dėl to aš neketinau su juo bičiuliautis. Ne todėl, kad jis mane šaltai sutiko. Beprasmiška dabar pataikauti. Traukinys jau išvažiavo – tikra tiesa.

– Peteris apie jas irgi nieko neišmanė, – toliau kalbėjo Kjelis Bjarnė. – Man vis tiek. Karvės yra mėšlas!

Na, gerai. Dėl vienos ar kitos priežasties labai norėjau jam prieštarauti, bet tylėjau kaip tylėjęs. Žinojau, kad jis kaip tik to ir norėjo. Anksčiau porą kartų buvau susidūręs su tokiais tipais. Niekada negali jų suprasti.

Užuominą jis, regis, suprato. Kurį laiką nepratarė nė žodžio. Paskui prabilo:

– Dabar laikas valgyti!

Ir taip greitai dingo tarpduryje, kad savo akimis nepatikėjau.

Valandžiukę sėdėjau žiūrėdamas į baisų raizginį, jo paliktą ant kėdės. Šiai gelbėjimo akcijai jis sugaišo ilgiau nei valandą, ir visa, ką pasiekė, tebuvo dar didesnis raizgalynas. Ar Kjelis Bjarnė visada buvo toks? Neišmanėlis, rišantis savo būvį į vieną didelį neatmezgamą mazgą, tuo pat metu bandydamas susitvarkyti ir savo gyvenimą? Kodėl jis čia? Ar ir jis neteko žmogaus, kurį mylėjo? Ar ir jis gedi? Žinojau, kad gedintys žmonės gali labai nevienodai elgtis. Kai kuriuos apima didelė depresija, o kiti dedasi per daug neišgyveną ir įveikia širdgėlą dirbtiniu sąmoju ir linksmumu. Mano metodas buvo pulti į sunkų darbą. Imtis projekto, numatančio ištirti savo aplinką iki smulkiausių detalių. Ir to, matyt, pasidarė per daug. O Kjelis Bjarnė? Prieš savo valią pastebėjau, kad imu juo domėtis. Gal tylėdamas kaip žemė buvau jam per rūstus? Iš tikrųjų aš nieko neišmanau apie karves, bet juk galėjau atsakyti

„ne“. Jo klausimėlis gal buvo tik bejėgiškas mėginimas užmegzti ryšį su kuo nors kitu, ne tik su savo galva, ir nieko blogo jis nė neketino daryti.

Guna atėjo manęs išsivesti. Įsakė eiti iš kambario ir sėsti prie stalo. Čia valgoma, ir kad nebūtų jokių kvailysčių nei dabar, nei kada nors vėliau. Iš tikrųjų buvau nustebintas savo reakcijos į griežtą jos toną, nes jis man patiko ir tuo pat metu nepatiko. Žinoma, pyktelėjau, kad su manim pasielgė kaip su mažu berniuku. Antra vertus, malonius prisiminimus juk siejau su ta gyvenimo dalim, su tuo tarpsniu, kuris negrįžtamai baigėsi dabar, kai mirė motina. Bet tai išvis buvo ir kiek komiška. Mat kai Guna čia stovėjo ir mane truputį apibarė, kad suprasčiau, jog ji kalba rimtai, staiga išvydau priešais, lyg savotiškame dvigubame paveiksle, Gru Harlem Bruntland, stovinčią Stortingo kavinėje, kur sėdėdamas snūduriavo Hedmarko atstovas. Ar jis nežino, kad čia buvo grupės pasitarimas? Žygiuok nieko nelaukdamas ir mesk šalin dvokiančią pypkę!

Kiti į mane spoksojo. Įdėmiais, veriamais žvilgsniais, pilnais... Nežinau ko. Ne, aš tikrai nežinojau. Tik Kjelis Bjarnė žvelgė kitur – jis apžiūrinėjo lėkštę su mėsos užkandžiu, pamažu ir uoliai kramtydamas valgį. Moterys ir vyrai. Aštuoni ar dešimt žmonių. Nutariau neprisistatyti. Parodžiau šiokį tokį pasitikėjimą Guna, ir to turėjo pakakti. Didesni susibūrimai visada man keldavo šleikštulį. Aš mėgstu žmones, bet noriu, jog jie nuo manęs geriau būtų nutolę. Sakysim, matyčiau juos pro langą. Tai juk visai paprasta: man atrodo, tiesiog neįmanoma turėti artimų ryšių su minia, ja pasikliauti. Netikiu tais, kurie sakosi juos turį. Melas. Pasikliauti galima vienu žmogumi, daugiausia – dviem.

Minia – tai mėsos siena ir neaiškūs tikslai. Minia yra nepastovi. Tai daugiagalvė pabaisa, šlovinanti tave Verbų sekmadienį, o kitą penktadienį prikalanti prie kryžiaus. Gunai mane pristatant kaip „Elingą, naują žmogų“, tikėjausi visų blogiausio. Juk esu matęs, kaip mokyklos kieme sudorojami nauji mokiniai. Aš irgi esu išmokęs keletą triukų. Kvailiausia, ką buvo galima padaryti, – palenkti galvą ir viską iškęsti. Mat ko minia tikrai nepakenčia – tai bailumo. Todėl aš sukryžiavau rankas ir truputį atlošiau galvą. Tartum anglų lordas, radęs dukterį už gyvatvorės su sodininko sūnumi.

– Sėskis čia, – tarė Guna. – Sėskis čia, greta manęs.

Ji pliaukštelėjo ranka į kėdę greta savęs.

Aš atsisėdau. Ant pat kėdės kraštelio. Priešais sėdėjo neįtikėtinai stora moteris, mėginanti iškart susigrūsti į burną dvi duonos riekes.

– Arbatos ar kavos, Elingai?

Paaiškinau, kad nuo kavos man paleidžia vidurius. Apima baimė.

– Oi, oi, kavos mes nenorim! – kalbėjo jinai. – Paduok arbatą, Kjeli Bjarne!

Kjelis Bjarnė padavė arbatą. „Peteris pasirodys kada nors kitą savaitę“, – pagalvojau.

– Ak tu Viešpatie, – pasakė kažkas kitas. – Argi jis neišvykęs?

Guna man pripylė didelį puoduką arbatos.

– Tai va, Peteris gavo butą iš socialinės paramos skyriaus Tiojene. Jam taip pasisekė! Balkonas ir visa kita.

Arbata buvo šlykšti. Atstūmiau puoduką ir susidėjau rankas ant kelių. Valgyti nesinorėjo. Tiesą pasakius, mačiau užkandžių, kuriuos mėgstu, tarp kitų – skumbrių po-

midorų padaže ir dirbtinio medaus, bet vakare jų nevalgiau. Jokio žuvų pudingo nei saliamio dešros. Vienintelis vakaro užkandis, kurį mačiau ant stalo, buvo olandiškas baltasis sūris, tačiau tenai sėdėjo ir jį krapštė žilas senis. Ilgais geltonais nagais juodom panagėmis. Įsivaizdavau, kaip jis gremžia plaukuotas šnerves ir kaip apsilankęs tualete žaismingai išsisuka nuo rankų plovimo. Šlykštėdamasis prisiminiau, kad baltojo sūrio buvo uždėta ant kai kurių riekių, atneštų man pirmosiomis dienomis. Su baltuoju sūriu atsisveikinau visiems laikams. Sena draugystė baigėsi.

– Privalai valgyti, – tarė Guna. – Tik valgiu mes gyvi. O tu, Kjeli Bjarne, pamažu liaukis kimšęs. Aš nežiūriu taip griežtai kaip kiti į tavo dietą, bet juk valgai septintą riekę!

Kjelis Bjarnė nurijo paskutinį kąsnį ir taip pat susidėjo rankas ant kelių.

– Ką nors reikia daryti.

– Taip, aišku! – atsakė Guna. – O ką tau reikia daryti – tai pradėti vaikščioti. Diena dienon nuo čia iki Sibiro!

Kjelis Bjarnė numykė; mačiau iš lūpų, kad jis galvoja apie žodį „Sibiras".

– Na, iš tikrųjų suvalgyk ko nors, Elingai! Jei tu badausi, bus sumažintas mano atlyginimas, ir tau pareiškiu, kad negaliu sau to leisti.

– Aš nealkanas, – atsakiau.

– Nealkanas tai nealkanas! Nuo ko jau tu toks sotus? Nuo snarglių ir blakių? Nuo pat pietų esi nevalgęs, o dabar jau penkios. Juk aišku, tad imk ir užsitepk keletą riekių, kad turėtum vėlesniam laikui. Ši krautuvėlė dabar uždaroma, ir iki rytojaus ryto nieko negausi.

„Iš tiesų jos tonas šiurkštus", – pagalvojau ir padariau kaip lieptas. Ji draugiška, bet šiurkšti. Užsitepiau dvi riekes rupios kvietinės duonos ir pasiėmiau užkandžio, panašaus į jautienos vyniotinį. Dedant užkandį ant duonos, nutiko kažkas keisto. Kiekvienam, aišku, pažįstamas jausmas, kurį kartais pajunti, kai kas nors į tave žiūri. O kad dabar tai pajutau, buvo beveik logiška. Vis dėlto buvau „naujas žmogus", natūralus visų smalsumo objektas. Bet tas mano jausmas atrodė ir kažkoks kitoks, turėjo kažko daugiau. Atsargiai kilstelėjau akis nuo duonos riekių ir nustebęs pamačiau, kad iš tikrųjų manimi domėjosi vienintelis žmogus. Tai – Kjelis Bjarnė. Jis buvo panašus į didelį vaiką, kurį motina ką tik būtų atsisakiusi mėgint kam nors parduoti. Jis nenuleido akių nuo mano rankų, nuo duonos riekių, tarsi jos būtų malonios geradarės, galinčios jį priglausti. Aš visada buvau sumatus ir todėl akimirksniu perpratau padėtį. Kjelis Bjarnė buvo alkanas. Paprasčiausiai jis – iš tokių žmonių, kurie visada jaučiasi neprivalgę. Tam tikra mitybos manijos forma. Žinoma, aš nenoriu su juo susidraugauti, nepaisydamas visko, tuo buvau tikras. Bet ko man iš tiesų nereikėjo – tai turėti priešą kambaryje. Sutikau jo žvilgsnį ir nenuleidau akių, kai mano ranka vėl artinosi prie duonos pintinės. Jį išmušė prakaitas. Mažyčiai perliukai ant kaktos ir ties viršutine lūpa. Aš dvejojau. Ar išties vakare ketinu suvalgyti trečią duonos riekę? Matyt, nebuvau visai tikras. Ne! Skubiai atitraukiau ranką. Jo galva nulinko, ir jis sėdėdamas žvelgė į tuščią savo lėkštę. Greitai it kobra mano ranka stvėrė dvi naujas riekes. Lyg niekur nieko abi užsitepiau sviestu ir uždėjau ant jų virtos dešros. Nė nepažvelgiau jo pusėn. Guna dar man davė sviestinio

popieriaus. Ir bematant po kojomis pajutau tvirtą pagrindą. Per visus mokymosi metus motina mane kaip tik buvo įpareigojusi pasirūpinti savo priešpiečiais. Galėjau būti pavargęs ir blogai nusiteikęs, bet priešpiečiai buvo mano žinioje. Todėl pamažu puikiai išmokau vynioti duonos riekes į sviestinį popierių. Tai dariau žaibiškai net dabar, po daugelio metų. O rezultatai buvo akivaizdūs. Drįstu tvirtinti. Stiprus ir dailus maisto paketėlis standžiais kraštais. Ne tik Kjelis Bjarnė žiūrėjo į mane ilgu veriamu žvilgsniu. Skatinamas nebylaus pritarimo, kurį šią valandėlę jutau, prisiminiau seną pomėgį, kurį buvau visai užmiršęs. Greitai ir energingai ėmiau svaidyti paketėlį iš dešinės rankos kairėn vis didindamas greitį, kaip senais laikais. Garsas buvo įprastas, tačiau svarbiausia, kad paketėlis taip pataikytų į patį delną, jog būtų išgautas savotiškas būgnijimo efektas. Arba, tikriau sakant, kuo tiksliau tai daroma, tuo aštresnis traškesys. Reikia pasakyti, todėl ir vynioju ne per daug standžiai; tarp popieriaus ir duonos turi likti nedidelis oro tarpelis. Ir nudžiugęs pastebėjau, kad dabar viskas kaip reikiant. Keturios riekės su jautienos vyniotiniu ir virta dešra sudarė deramą svorį, o senojo vyniojimo meno nebuvau užmiršęs. Mėčiau paketėlį iš vienos pusės į kitą vis greičiau ir greičiau... ir laiminga vizija perkėlė mane į namus, į virtuvę, sakysim, į 1971 metų ankstų rytą. Motinai tarsi apstulbusiai publikai rodžiau maisto vyniojimo meną, žengdamas dramatiškais šokio žingsniais per kambarį. Taip pat ir dabar. Paprasčiausiai aš atsistojau. Delnai tvoja į sviestinį popierių, tie garsai kaip nepaliaujamai tratančio būgno. Aš nesu toks, kad imčiau pašėlusiai šokti, – tai buvo skirta tik motinai, bet apskritai kartoju tuos

pačius žingsnius kaip senais gerais laikais. 1971-ieji – tai visi metai iki nenusisekusio tautos balsavimo dėl stojimo į ES ir daugiau nei penkiolika minučių iki man paliekant blokinį butą ir užimant vietą paskutiniame klasės suole. Aš esu linksmas, kone beviltiškai linksmas. Rankos pačios lėkte lekia!

– Padėk pagaliau duoną, – tarė Guna. – O mano budėjimas jau baigiasi. Dėkui visiems už šią dieną!

Vakaras buvo bjaurus. Sunkus. Kai Guna išėjo pirma nukrausčiusi stalą... Nežinojau, ką man daryti. Kur dėtis. Naujasis kambarys atrodė tarsi ne mano. Teisę čia būti turėjau, tuo buvau tikras. Bet dėl Kjelio Bjarnės atstumiančio niūrumo ir amžinų kalbų apie Peterį pasijutau nesaugus. Atskiras kambarys, kuris būtų kaip jaukus urvas, dabar mažai tikėtinas. O priežastis buvo aiški: šis kambarys *buvo* ne mano. Aš jį pasiskolinau. Drauge su minimu Kjeliu Bjarne. Nebuvau pratęs nakvoti su kitais. Ir Kjeliu Bjarne juk negalėjau pasikliauti. Žmogus, ištisas valandas narpliojantis suirusią juostelę ir užduodantis absurdišką klausimą apie karves, iš tikro nekelia didelio pasitikėjimo. Gal homoseksualas? Gal tas anksčiau į mane nukreiptas žvilgsnis, kurį palaikiau alkio išraiška, iš tikrųjų reiškė geidulį? Liguistą sekso su savo lyties žmogum alkį? Aš nebuvau tikras. Ir juo ilgiau apie tai galvojau, juo buvau netikresnis. Tiesa, visą laiką buvau liberalus žmogus. Aš maniau ir tebemanau, kad jei du suaugę žmonės laisva valia lovoje susieina, tai – jų pačių reikalas. Bet šičia kas kita. Čia toks dalykas, kad aš jokiu būdu nepraleisčiau nakties su kitu vyru laisva

valia. Taip buvo man paliepta. Žmonių, kurie net nepasirūpino bent kartą paklausti apie mano seksualinę orientaciją. Kai pagalvojau apie padėtį, kurioje buvau atsidūręs, pajutau šleikštulį. Tiesiog šleikštulį. O jei Kjelis Bjarnė panorės, kad mudu masturbuotumės drauge? Kas tada?

Atėjo naktinis budėtojas. Tas pats milžinas, kuris mane užklupo šlapinantis prieš kelias naktis. Įsidėmėjau, kad jo pavardė Bergas, bet su juo dar nesu persimetęs nė žodžiu. Jeigu jis atidarydavo mano vienutės duris, aš dėdavausi miegąs. Dabar jis skubėjo prie manęs per bendrąjį kambarį ir pasisveikino švytėdamas iš džiaugsmo. Lyg niekada nebūtų matęs manęs, švirkščiančio ant sienos, trumpučiais marškiniais. Arba lyg tas jam atrodė visai normalu ir kasdieniška. Tai natūralus išeities taškas užmezgant naują pažintį. Aš pats į tai žiūriu kiek kitaip. Visas nutikimas man atrodo ypač skausmingas. Spėju, kad jis papasakojo ką matęs visai armijai svetimų žmonių. Todėl niekada neatsakysiu į jo sveikinimą. Dėl manęs jis gali budėti naktimis kiek tinkamas. Bet mano pasitikėjimo neįgis. Antra vertus, turėjau nenoromis pripažinti, jog vis tiek gerai, kad jis čia yra. Tam atvejui, jei kiltų nesusipratimų su Kjeliu Bjarne. Jaučiausi saugus dėl to, kad Bergas gali padaryti tvarką.

Vaikščiojau pirmyn ir atgal po bendrąjį kambarį. Nežinojau, ką veikti. Bergas su kitais trim lošė kortomis. Jų bendravimo tonas rodė abipusį pasitikėjimą ir nuoširdžią draugystę. Senis bjauriais nagais žiūrėjo televizorių. Kažkokį amerikiečių filmą. Kartais stabtelėjęs žvilgtelėdavau, bet buvau per daug išsiblaškęs, kad suprasčiau, kas ten vyksta. Prakaitavo rankos, ir sviestinis popierius suminkš-

tėjo. Kjelis Bjarnė sėdėdamas sklaidė seną laikraštį. Kartkartėm jis pažiūrėdavo ilgu veriamu žvilgsniu į paketėlį... arba į mano kūną.

– Ar loši kortom, Elingai?

Tai buvo Bergas. Kaip man atrodė, jis kažkodėl ne visai deramai elgėsi kreipdamasis į mane vardu. Lyg mudu būtume buvę geri pažįstami ar panašiai.

Papurčiau galvą.

– Tau reikia išmokti. Šiuose namuose visi lošia kortom. Argi ne tiesa, Kjeli Bjarne?

Kažkas prunkštelėjo.

– UŽSIČIAUPK! – subliovė Kjelis Bjarnė.

Jo veidas baisiai išraudo, o didžiulės letenos suglamžė laikraštį.

– Nusiramink, – sudraudė Bergas. – Čia buvo tik juokai.

Kjelis Bjarnė numetė laikraštį ir išėjo. Girdėjome, kaip jis šlepsi koridoriumi. Paskui trinktelėjo uždaromos durys. Nebuvo jokios abejonės, kad dviviečio kambario durys.

– Jis nemėgsta pralaimėti visto, – paaiškino Bergas. – Šiaip lemtas vaikinas.

Jis išdalijo naujas kortas.

Nebežinojau, kuo tikėti. Ar tas žmogus galutinai išprotėjęs? Jis sėdėjo čia visų akivaizdoje ir pajuokė Kjelį Bjarnę, kol šiam išseko kantrybė. Gal jį įsiutino tik malonumo dėlei. Žmogų, su kuriuo buvau priverstas gyventi viename kambaryje! Kiek man žinoma, žodžiai „lošti kortom“ buvo psichozę sukeliantis burtažodis, pažadinęs Kjelio Bjarnės viduje žudiką. O Bergui vis tiek. Fiziškai jis buvo tartum stati uola. Kjelis Bjarnė vargu ar šitokį pultų. Ne, labiau tikėtina, jog turės atsakyti kažkoks Elingas. Nepageidau-

jamas kambario draugas, akiplėšiškai drąsiai atėjęs ir užėmęs Peterio lovą.

Man reikėjo kažką pasakyti. Reikėjo kaip nors išaiškinti Bergui, kad šiąnakt jokiu būdu nenakvosiu aname kambaryje. Kad mano guolis bus plikas koridoriaus linoleumas. Mane užklos tiktai stipri gelsva šviesa. Krūptelėjau. Tikriau sakant, ne krūptelėjau, o visas drebėjau. Stovėjau ir drebėjau neįstengdamas susilaikyti. Nepratariau nė žodžio.

Bergas padėjo kortas ir atsistojo. Galingas jo kūnas artinosi prie manęs.

– Eime trumpam su manim į raštinę, Elingai! – pasakė. – Manau, mudviem reikia pasišnekėti.

Jis apkabino mane per pečius. Ranka, primenančia milžinišką ąžuolo šaką, jis apkabino mane per pečius. Aš pravirkau, nes prisiminiau tėvą, kurio niekada nesu matęs. Viskas atrodė tarsi be jokios prošvaistės. Bevališkai leidausi vedamas į raštinę.

Įėjus Bergas uždarė duris.

– Kvailai pasielgiau, vaikine! Gal išgertum puodelį kavos?

Jis pagriebė termosą.

Ne, aš nenorėjau kavos.

– O gal limonado?

Jis buvo bežengiąs prie šaldytuvo.

– Taip, ačiū.

Iš tikrųjų mano burna buvo labai sausa, ir mintis apie šaltą kaip ledas gaivinamąjį apelsinų gėrimą mane gundė.

Bergas numušė kamštelį į rašomojo stalo kraštą ir padavė man butelį. Aš gėriau. Gėrimas iš tikrųjų gaivino. Baisiai gaivino. Nutariau, kad vieną gražią dieną išmoksiu

atidaryti vaisvandenio butelius kaip Bergas. Kiek supratau, visa paslaptis – nedvejoti nė akimirksnio. Paprasčiausiai atsipalaiduoji, kai ranka artėja prie kamštelio.

– Ar tu bijai Kjelio Bjarnės? – paklausė Bergas.

Neatsakiau. Sėdėjau ir žiūrėjau į limonado butelį.

Jis pakartojo klausimą.

– Noriu namo, – ištariau.

– Elingai! Pirmiausia tau reikia nurimti. Čia tu pasijusi visai gerai, pažadu. Iš pradžių viskas atrodo neįprasta. Rytoj galėsi eiti pasivaikščiot. Truputį pramankštint kojas. – O tylesniu balsu pridūrė: – Viešpatie, Elingai, juk gerai žinau, kad ne taip paprasta gyventi viename kambaryje su svetimu žmogum. Bet vienintelis trūkumas, kurį galiu prikišti Kjeliui Bjarnei, – tai, kad jis be galo lėtas ir nerangus. O jau jo gerumas neapsakomas!

Aš papurčiau galvą.

– Jis yra ūmus.

– Tik tada, kai pralaimi lošdamas, – tarė Bergas. – Čia jautrioji jo vieta, pripažįstu. Bet tu kaip nelošiantis gali tapti jo bičiuliu. Puikesnių kambario draugų neįsivaizduoju.

Kaip tik. Puiki pora! Elingas ir Kjelis Bjarnė.

Pasisakiau, jog seksualiniu atžvilgiu Kjeliu Bjarne negaliu pasikliauti.

Trumpai tariant, Bergas ėmė pašėlusiai kvatoti. Stambus vyras juokėsi iki ašarų. Tik po kelių minučių įstengė susitvardyti. Jis nusišluostė ašaras ir iškilmingai padavė man drėgną ranką.

– Ne, Elingai, – pasakė. – Kjelis Bjarnė nėra homoseksualas. Duodu tau garbės žodį.

Garbės žodis buvęs nebuvęs. Per daug neriečiau nosies, kai vidurnaktį įslinkau į kambarį. Aišku, tikėjausi, kad Kjelis Bjarnė miega, bet šį sykį nemiegojo. Jis gulėdamas skaitė. Arti susodintos jo akys reikšmingai spoksojo į mane pro žurnalo kraštą. Bendrajame kambaryje buvau suvalgęs abi riekes su jautienos vyniotiniu. Dabar pasidėjau likusias riekes ant rašomojo stalo. Šis veiksmas jokiu būdu negalėjo būti jo nepastebėtas. Jis nieko nesakė, bet mačiau, jog norėjo kažką sakyti. Kabančio viršum praustuvo veidrodžio lentynėlės dešinėje pusėje Guna pastatė permatomo plastiko stiklinę su žaliu mano dantų šepetėliu. Kjelio Bjarnės raudonas stovėjo dešinėje ir buvo beveik visai išsišėręs. Jo reikalas. Bet ant lentynėlės gulėjo viena dantų pastos tūbelė. Ar mano, ar Kjelio Bjarnės? Ar ir ją turime dalytis? Tiesą pasakius, gal ji priklausė Peteriui?

– Per daug nespausk tūbelės viršaus! – prabilo Kjelis Bjarnė.

Dabar jį beveik mėgau. Beveik, reikia pasakyti. Mat, pirma, jo žodžiuose slypėjo sutikimas, kad ir aš galiu naudoti dantų pastą. Antra, tai rodė jo tvarkingumą, kurio beveik nesitikėjau. Kol rūpestingai apžiūrinėjau kruopščiai užsuktą tūbelės galą, man tai tiesiog nesiderino su dviem didžiulėm letenomis, kuriomis gamta apdovanojo Kjelį Bjarnę. Anksčiau vakare jis sėdėjo ir darė raizgalą iš juostos. O čia galėjo būti toks tvarkingas. Keistas žmogus.

Visuomet tvarka buvo mano silpnybė. Ir nors Kjeliui Bjarnei nieko neatsakiau, net nelinktelėjau, man visai neatėjo į galvą, jog reikia spausti tūbelės viršų. Dėl šios ydos niekuomet nesu nukentėjęs, taip pat ir kiti per mane nėra nukentėję.

Uoliai valiausi dantis. Visą laiką nugara jutau įdėmų žvilgsnį. Veidrodyje negalėjau matyti jo veido, bet iš žemai nuleisto žurnalo supratau, jog jis apskritai neskaito. Ir visą laiką galvoje kirbėjo velniškas klausimas: kaip nusirengsiu, kad jis nematytų? Nepaisydamas, kad Kjelis Bjarnė spokso į mano kūną? Gal paprasčiausiai atsigulti su drabužiais? Gal nusirengti po apklotu? Ne. Tai atrodytų jau pernelyg sureikšminta, o susireikšminti aš nemėgau. Blaiviai svarstant, – to ir norėjau, – jeigu man nepavyktų, didelio pavojaus nemačiau. Šiaip ar taip, neketinau nusirengti nuogai. Nebuvau gavęs jokios pižamos, todėl turėjau miegoti su apatinėm kelnėm. O vis dėlto aš bijojau.

Bet Kjelis Bjarnė pats išsprendė problemą. Ir gerai, nes mano dantenos jau ėmė kraujuoti.

– Noriu sumuštinio, Elingai!

Paketėlis! Jį buvau visai užmiršęs!

– Ne! – atsakiau.

Uoliai skalavau burną. Gargaliavau. Dabar jis buvo mano rankose.

– Būk geras!

Išspjoviau.

– Noriu žinoti, kodėl turėčiau būti tau geras, – kalbėjau. – Ar tau patinka tyčia taip elgtis, kaip šiandien su manim elgeisi? Ar buvo *gerai* pasakyti, jog čia man nėra vietos? Galvojai tik apie Peterį. Žmogų, turintį nuosavą butą Tiojene. Juk girdėjai, ką sakė Guna.

Dabar sutikau jo žvilgsnį. Jei ginčytis, tai ginčytis iki galo.

– Atsiprašau, – pasakė Kjelis Bjarnė.

Ginčytis iki galo – taip. Žinojau, kad mano teisybė. Bet nesu užsispyrėlis. Neatstumiu rankos artimo, prašančio atleisti savo lengvabūdišką poelgį. Ypač jeigu šis žmogus galvoja apie šiokias tokias derybas. Todėl Kjeliui Bjarnei leidau suprasti, jog ketinu jam duoti dvi riekes duonos, bet už tai jis turi padėti žurnalą ir nusigręžti į sieną, kol valgys.

Jis bematant sutiko. Daugiau neklausinėjo. Nudrėskė popierių nuo sumuštinių, tarsi būtų buvęs iš Afrikos kyšulio, ir gręžėsi į sieną, laikydamas rankoje sumuštinius. Jis rijo kaip paršas, taip pat greitai ir godžiai, bet aš buvau greitesnis. Nusiplėšiau drabužius ir šmurkštelėjau po antklode. Sieninės lemputės galvūgalyje neįjungiau.

Kai suvalgė, jis vėl pasiėmė žurnalą. „Aktualūs reportažai". Abejotinas, tačiau ne visai pornografinis. Nuotraukos nuogų moterų su iškištais liežuvių galiukais ir sustingusiomis akimis. Kone tinkamas homoseksualui. Per daug nusiraminti vis dėlto negalėjau. Ausyse tebeskambėjo Bergo juokas. Ar šis savaimingas linksmumas prasiveržė dėl to, kad Kjelis Bjarnė tam tikru požiūriu buvo ne homoseksualas, o veikiau – skyriaus heterofilinis gaidys? Ir dar: ką reiškė Bergo pasakymas, kad mudu, Kjelis Bjarnė ir aš, galime būti puikūs kambario draugai? Gal jie apžiūrėjo stalčius namie, mano bute? Tai negalėjo būti tiesa! Tai neturėjo būti tiesa!

– Ar esi girdėjęs apie Džo Kardifą? – paklausė Kjelis Bjarnė.

Mestelėjau trumpą ir aiškų „ne". Tokio atsakymo, šiaip ar taip, negalima blogai suprasti. Niekada nesu girdėjęs apie Džo Kardifą.

Praėjo minutė. Praėjo dvi, trys. Kas dabar? Kokia prasmė buvo klausti, ar aš žinąs, kas buvò Džo Kardifas, jeigu jis neketino papasakoti, jei būčiau atsakęs neigiamai? Ar paprasčiausiai tai buvo kvaila gudrybė, norint sužadinti mano smalsumą ir paskatinti mane pulti? Net suėmė juokas, nes toks mulkis iš tiesų nebuvau. Dėl manęs Džo Kardifas galėjo būti, kas tik nori. Džo Kardifas? Skambėjo kaip koks anglų kaimo pirklys, o gal smuklininkas. Džo? Dar vieną. Džo pastūmė bokalą su tamsiu alumi per bufeto cinką, bokalas tėkštelėjo man į delną. Vėl ėmiau laidyti strėles į taikinį ir tapšnoti jam per petį.

– Labai nervinuosi, – tarė Kjelis Bjarnė. – Skaitant apie tokius tipus kaip šis Kardifas, mane išmuša prakaitas.

Nusisukau į sieną. Kas tas Džo Kardifas? Tiesiog prieš savo valią supratau, kad Kjelis Bjarnė davė man peno pamąstymui. Tokio peno, kuris neduos ramybės mano galvai ligi pat ryto. Dabar jau neužmigsiu, – buvo aišku.

Staigiai atsiverčiau.

– Kodėl klausei, ar aš nusimanau apie karves? – tariau.

Tie žodžiai man tiesiog išsprūdo.

– Neturiu jokio supratimo, – atsakė Kjelis Bjarnė.

Nebežinojau, nei kuo tikėti, nei ką manyti. Ar šis vyrukas buvo visiškas idiotas? „Be galo lėtas“, – pasakė Bergas. Pasirodo, tai buvo vienintelis neigiamas mano kambario draugo bruožas. Bet čia ne lėtumas. O gryna beprotybė! Kjelis Bjarnė paprasčiausiai neturėjo jokio supratimo, kodėl paklausė, ką aš nusimanau apie karves. Jis pats nieko neišmanė. Gal iš manęs tyčiojosi? O Džo Kardifo pavardė buvo sukurta jo lakios vaizduotės? Gal tai atsitiktinė iš-

monė, vaikiškas bandymas pasirodyti įdomiam? Ką jis dar pasakė? Kad išmuša prakaitas skaitant apie tokius vaikinus kaip Džo Kardifas? Kažką panašaus. Žurnalo pobūdis galėjo reikšti, jog Džo Kardifas, jei šis apskritai buvo minimas, galėjo būti masinių žudynių organizatorius psichopatas. Įvairių vyrų žurnalų redaktoriai mėgsta spausdinti straipsnius apie sadistines masines žudynes. Juo labiau – apie suirusius ir sukapotus lavonus. Kodėl Kjelis Bjarnė skaito tokią šlykštynę, jeigu nuo to jį pila prakaitas? Ar mūsų nukamuotoje planetoje išvis yra nors vienas žmogus, kuris išties *vertina* pateikiamas tokių iškrypėlių gyvenimo istorijas? Deja, atsakymas – taip. Apgailestaudamas tai turėsiu pranešti trumpai pamąstęs. Štai metai iš metų žmonės eina į tą pačią smuklę mažame mieguistame pramoniniame Pietų Anglijos miestelyje. Vasarą, žiemą, pavasarį ir rudenį. Diena dienon po darbo. Valgo įprastą pyragą su inkstų įdaru ir geria prastą alų. Laido strėles į taikinį ir pokštauja su gerais draugais. Natūralus dėmesio centras smuklėje yra ir visada buvo Džo Kardifas. Kvatojantis smuklininkas geraširdiškai storu pilvu. Vedęs vyras ir trijų vaikų tėvas Džo Kardifas. Vyras, turintis garbės medalį už išsilaipinimą Normandijos pakrantėje. Parapijos tarybos ir vietos gelbėjimo tarnybos veteranas. Visada galintis ištiesti pagalbos ranką ir tarti padrąsinamą žodį. Ir paaiškėja, kad jis slapčiomis seksualiai išnaudojo dvidešimt septynis berniukus ir juos kankino degančiomis cigaretėmis. Pylė jiems į akis druskos rūgštį. Jis *suvalgė* mažojo Hario Brandono kepenis! Tartum laukinis žmogžudys jis kuo žvėriškiausiai nužudė dvidešimt septynis jaunuolius, ir niekas, net artimiausi šeimos žmonės, nė

trupučio neįtarė, jog vyksta kažkas negero. O pradėta buvo labai atsargiai – Brianas, mano kaimynas, užuodė vyrų tualete negerą kvapą. Taip, čia buvo jo teisybė. Per vasaros savaites ėmė sklisti kažkoks kvapas, nustelbiantis net aitrų seno šlapimo tvaiką. Ko, aišku, mes nežinojome, – tai to, kad Skotlendo Jardas jau seniai sekė. Vieną gražų rugpjūčio vakarą išvydome „Keturias rožes" uždarytas. Rūsyje, šaldytuve, buvo rasta berniuko galva. Ir slaptas kankinimų kambarys. Siaubingas kabinetas, pilnas buvusių guvių berniukų palaikų. Pasūdytos rankos ir kojos sudėtos į statines. Policija, išlaužusi grindis, randa lavoną skautų žvalgo, o jo burna prigrūsta cemento. Be lyties organų – šie niekada nebuvo rasti. Sunku tuo patikėti! Visas miestas tarsi apmirė. Lėktuvais, laivais ir automobiliais atvyksta pasaulio žurnalistai. Traška televizijos kameros ir magnetofonai, fotoaparatų blyksniai nuspalvina vakarus mėlyna nerealia šviesa. Atrodo, mus kamuoja baisus sapnas.

Pagaliau Kjelis Bjarnė padėjo žurnalą ir išjungė šviesą. Gulėjau klausydamas jo alsavimo. Lygus ir ramus alsavimas. Tai, ką perskaitė, jo seksualiai nesujaudino. Ir tai jau gerai.

– Elingai?

Jo balsas atsklido tartum iš tolo.

– Ką?

– Manau, kad tu patinki Gunai.

Na, ką galėjau jam atsakyti? Ar apskritai turiu ką nors sakyti? Ši mintis ir man buvo dingtelėjusi. Klausimas buvo toks, ar iš tiesų ji nebuvo linkusi mane imti ir įsimylėti. Tai liudijo griežtokas jos tonas kalbant su manimi. Taip pat ir

tas, kaip ji spaudė mano ranką Kjeliui Bjarnei priešgyniaujant. Moteris *nespaudžia* vyrui rankos, jeigu jis nevaidina gana didelio vaidmens jos gyvenime. Tik ne šitaip. Tuo buvau beveik tikras.

– Taip, – atsakiau. – Bet, manau, jai reikia laiko.

Mudviejų beveik intymus tonas mane ir stebino, ir džiugino. Skriejant žodžiams tamsoje, tarsi labai palengvėjo. Kone užmiršau, kad iš tikrųjų jo nemėgau.

– Laiko? O kaip?

Galvoje atgijo Bergo žodžiai. Turėjau įsidėmėti, kad Kjelis Bjarnė buvo lėtas. Net labai lėtas.

– Ne taip jau paprasta palikti vyrą ir vaikus, – atsakiau.

Buvo aišku, kad to jis visiškai nesuprato, nes gulėjo ilgai nieko neatsakydamas. O gal tiesiog pavydėjo? Nutariau ateityje būti atsargesnis su žodžiais, jeigu išvis norėsiu ką pasakyti. Akimirksniu, apimtas geros nuotaikos, panirau į švelnią tamsą, tvyrančią tarp mūsų, bet tai neturėjo virsti įpročiu. Užsimezgantis ryšys tarp manęs ir Gunos apskritai ne Kjelio Bjarnės reikalas. Kol kas tai buvo vien silpni, atsargūs signalai, kuriuos tik Guna ir aš galėjome paaiškinti. Taip, galbūt buvau vienintelis. Šiaip ar taip, visą laiką įsivaizdavau, kad vyro ir moters meilė prasideda kažkur pasąmonėje. Kad ji ten išleidžia daigus ir pamažu kyla į viršų. Iki pat tos stebuklingos dienos, kai lūpos ištaria: „Aš myliu tave". Esu ir skaitęs, ir girdėjęs, kad ji gali pribloškti kaip kokia nuostabą kelianti staigmena „ak". Kad gerai pažįstamą žmogų staiga išvystame visai naujom akimis. O jei mudu su Guna gyvename apimti tos saldžios nekaltybės būsenos ir mudviejų be galo skirtingos pasąmonės

pamažu rengia sąmoningą jausmų gyvenimą abipusei meilei? To tikrai nežinojau. Bet visą laiką galvojau, jog prie to artėju. Ir nutariau, jog kai mudviejų reikalas jau darysis rimtas, taip, tada aš jo ir imsiuos. Tada atiduosiu visa, ką turiu. Paprasčiausiai nepaisysiu jos vyro. Stengsiuosi jį išstumti iš jo plotų. Gunos vaikams, atvirkščiai, būsiu kuo švelniausias. Elgsiuosi kaip tikras tėvas, apie kurį pats esu dažnai svajojęs, kurio esu ilgėjęsis. Jų dėka virsčiau savo paties tėvu. Taip sakant, vaidinčiau šį vaidmenį. Ar Guna turi vaikų? Taip. Ji nėra tokia, kuri, esant pastoviems santykiams, naudotų apsisaugojimo priemones. Ji atsiduoda visapusiškai; juk, dirbdama šitokį darbą, įprato rūpintis kitais. Įsivaizdavau, jog ji turi du vaikus ir šuniuką. Gunarą, Pernilę ir linksmą Gudrių. Įsivaizdavau sekmadienio rytą mūsų erdviame blokinio namo bute. Pusiaumiegiai mudu su Guna susirandame vienas kitą ir atsiduodame instinktams, kuriuos Dievas suteikė kiekvienai gyvybei. Sekmadienis, ir valandos tokios aiškios priešais mus. Įeina Gunaras su Pernile ir nori žaisti. Prasideda pagalvių karas su motina ir nauju maloniu tėčiu, visi kvatojame ir pusryčiaujame su pižamom. Ir Gudrius drauge. Visur spėja laiku. Žavus terjeras su juokingu uodegos galiuku, besisukančiu kaip vilkelis. Paskui einame pasivaikščioti į mišką. Guna pasvyra ant mano rankų ir džiugiai juokiasi apimta šitos naujos laimės jausmo. Ji atsikratė senosios santuokos kaip baisaus sapno. Tiesa, buvęs jos vyras išleidžiamas iš kalėjimo atostogų, bet apskritai jam uždrausta rodytis mūsų mikrorajone. Vaikai jį visiškai užmiršo. Dabar jie pripažįsta tik Elingą. O Elingas stato eglišakių palapinę ir moko

mažylius išsisukti dūdeles iš gluosnio ir išsidrožti laivelius iš medžio žievės. Tik kai mergytė maudoma, gerokai atsitolinu. Nenoriu turėti dėl to jokių nesusipratimų. O kai iš tualeto jinai šaukia „jau“, deduosi to negirdįs. Vien nuo minties apie sukrečiančią lėlių su lyties organais vaizdajuosčių bylą ima svaigti galva. Čia mano nuostata tvirta. Ir Guna, mane pažįstanti ir žinanti, jog jai nereikia nieko bijoti, vis dėlto džiaugiasi. To negalima paneigti. Juk šiandien šeimose yra daug negerovių. Tie, kurie skaito laikraščius, beveik gali susidaryti įspūdį, kad santykiai tarp senelio ir penkiamečio anūko namuose yra normalūs. Mano laikais senelis reiškė šiltą, patikimą ranką, kvepiančią lapiniu tabaku. Ranką įsitverti. Ranką, plekšnojančią tau per galvą, kartais per nugarą, bet ne per kitas vietas. Dabar senelių rankų pilna visur. O jeigu nėra senelio, galima tikėtis, kad dėdė, užbėgęs su saldumynais, ar tėvas, o gal patėvis imsis oralinio sekso, nes motina išėjusi į kooperacinę parduotuvę nusipirkti pakelio pupų ir pieno. Laikraščiuose esu skaitęs, kad tėvai reguliariai *išprašo* sekso iš dukterų. Kažkaip jų lyg ir gaila. Jie jaučiasi vieniši ir nesuprasti. O kai veiksmas atliktas ir kai vėliau vaiko pieninių dantų emalis ima gesti, jie pasijunta dar labiau nesuprasti. Tada turi išaiškinti vaikams, jog šie tą bjaurių bjauriausią paslaptį privalą išlaikyti. Antraip prasidėsiąs karas, ir Dievas atėjęs sunaikinsiąs visą namų bendriją su peiliu ir automatu. Kokioje absurdiškoje tikrovėje užauga vaikas! Kai kada kone džiaugiausi, kad neturėjau jokio tėvo. Tiesą pasakius, porą kartų įtariau, jog motina kiek geidulingai į mane žvilgčioja, bet tada jau seniai buvau suaugęs, ir mudu galėjome pasišnekėti apie reikalą. Tai yra ją sutramdžiau.

– Aš bijau, Elingai, – prabilo Kjelis Bjarnė. – Viskas eina kažkaip velniškai greitai.

Akimirksniu pažvalėjau ir pasijutau grįžęs į dvivietį kambarį.

– Kodėl gi tu skaitai tokias siaubingas istorijas? Jeigu jos tau kelia baimę.

– Kas per istorijos?

– Paklausyk, – tariau. – Esu užaugęs mikrorajone. Gal netiki, kad aš skersai išilgai susipažinęs su vyrų žurnalais. Tyčia neminiu Džo Kardifo. Paskutinis dalykas, kurio norėjau, buvo dabar be reikalo nejaudinti Kjelio Bjarnės. Ir drauge – iš tikro negaliu paaiškinti kodėl – mane pagavo velniškas noras pasiūlyti įsijungt šviesą ir sulošt kortų partiją. Žodis „vistas“ sukosi ant liežuvio galo, iš tikro turėjau kovoti, kad jis neišsprūstų. Tartum atvira žaizda, kurios neištveri nepasikasęs. Tvardžiausi, kad į tamsų kambarį rėkte neišrėkčiau: „Vistas, vistas, vistas! Tu praloši, o aš išlošiu!“

Bet to nepadariau. Sukaupiau visas jėgas.

Tepasakiau:

– Šlaihoi.

– Kaip kaip?

– Šlaihoi. Tai senas šamanų burtažodis iš Hedmarko.

Dabar smaginausi. Žinoma, Kjelio Bjarnės sąskaita, bet tai buvo sugalvota ne iš piktos valios. Gerai žinojau, ką reiškia bijoti. Juk vos prieš kelias valandas taip bijojau, kad Kjelis Bjarnė mane primuš ir vers santykiauti, jog Bergas turėjo duoti man limonado ir vaidinti seną pažįstamą. Dabar jaučiausi kur kas saugesnis, kone grįžo pasitikėjimas savimi.

– Šamaniškas?

– Taip. Šamanai taria magišką žodį „šlaihoi", norėdami iššaukti paslaptingas jėgas, galingesnes už juos. Jis padeda įveikti baimę.

– Plepi niekus?

– Tik pamėgink ištarti, – pasakiau. – Tučtuojau pamatysi, kad padeda.

– Padeda ir šneka su kuo nors, – atsakė Kjelis Bjarnė. – Mudu su Peteriu dažnai prašnekėdavom kiaurą naktį.

– NEBENORIU GIRDĖTI NĖ ŽODŽIO APIE PETERĮ! – sušukau.

Nežinau, kas mane apsėdo, tiesiog įsiutau. Paprasčiausiai pasijutau persekiojamas to žmogaus, kurio niekada nesu matęs ir kurio tikrai niekada nesutiksiu. Žmogaus, turinčio savo balkoną Tiojene.

– Na, gerai, – atsakė Kjelis Bjarnė. – Bet aš jo neužmiršau, ar ne? Jisai ten gulėjo, kur dabar tu guli.

– Ačiū, tą jau gerai supratau.

– Peteris nekrėsdavo jokių kvailysčių. Jis labai mėgdavo verkšlenti. Manau, dėl brolių. Šie tyčiojosi iš Peterio ir karšė jam kailį būdami įkaušę ir šiaip kažkokie.

Aš taip gyvai viską įsivaizdavau! Ypač kai broliai pareidavo namo ir būdavo „šiaip kažkokie".

Ne „įkaušę", o paprasčiausiai „šiaip kažkokie".

– Tu pasakei „šlahoi"?

– Šlaihoi, – pataisiau.

Kitą dieną išėjome oran. Kadangi buvau paimtas jėga, spėjau, kad čia durys užrakintos, bet, aišku, tai buvo ne tas at-

vejis. Turėjau tik iškilmingai pasižadėti, jog nepaspruksiu. Tą padariau. Padaviau Gunai ranką ir pasižadėjau. Tiesą pasakius, tai buvo lengva. Mat, pirma, aš jau pamilau šią moterį, o antra, neturėjau jokios vietos, kur būčiau galėjęs *pasprukti.* Jie pranešė, kad mano butą užėmė svetimi žmonės. Norėjau būtinai sužinoti, kas per vieni tie svetimi žmonės, bet negavau jokio atsakymo. Pajutau, tarsi jie į tai žiūrėjo visiškai abejingai. Aišku, taip nebuvo, bet man nepasisekė šnektelėti nei su Guna, nei su kuriuo kitu tarnautoju. Kas per požiūris! Ar abejingas tas, kuris dabar gyvena manajam vaikų kambaryje? Šiame kambaryje praleidau pusę savo amžiaus. Tenai radosi visos mano svajonės. Tenai ir virtuvė, kur motina kepė ir čirškino visus tuos metus! Šis nedidelis butas buvo mūsų gyvenimo rėmai! Dabar senasis mano ir motinos vaizdas buvo atitolęs ir pakeistas nauju. O pastarasis vaizdas galėjo būti gana bjaurus. Tarkim, baigiančios irti šeimos.

Bet, kaip sakoma, išėjau oran. Tai yra mudu su Kjeliu Bjarne išėjome oran. Visai neprašiau, kad jis mane lydėtų. Kadangi Guna ragino pasivaikščioti ir tas kvietimas buvo mums abiem, aš neturėjau jokios dingsties priešgyniauti. Šiaip ar taip, išėjau su Kjeliu Bjarne. Nebuvo pasaulyje žmogaus, kuris būtų galėjęs mane priversti kalbėti su juo, jeigu pats nebūčiau norėjęs. Daugiau ar mažiau intymus mudviejų pokalbis, įvykęs pastarąją naktį, jau buvo atitolęs, paprasčiausiai neįtikimas. Per pusryčius mudu nepratarėm vienas kitam nė žodžio.

Lauke buvo gražu. Norvegijos žiema, o mes gyvenome kaime. Nemačiau jokių sniegenų, bet šiaip viskas atrodė kaip sename gerame Kalėdų atviruke. Namas, kurį ką tik

palikom, buvo naujas ir ne per daug gražus, tačiau pastatytas senos sodybos sklype. Priešais stovėjo kluonas, žemiau kairėje – palaikis gyvenamasis namas. Sniegas siekė pusę metro, o iš sniego kilo didžiuliai beržai. Iš visų pusių, kiek akys užmatė, traukėsi laukai ir miškų ruožai. Už kelių šimtų metrų žemai buvo matyti plentas – lyg tamsi loma baltame fone.

– Eime prie plento, – pasiūlė Kjelis Bjarnė. – Ir grįžkim atgal.

Nieko neatsakiau. Jis atrodė visai idiotiškai. Vilkėjo storu vilnoniu paltu, buvo užsimovęs raudoną megztą smailią kepuraitę su spurgu. Be to, primygtinai pageidavo užsidėti tamsius akinius, nors, pasak Gunos, tai nebuvo būtina.

Mudu ėjome. Jis priešais, aš iš paskos. Siauras takas buvo kaip tik nuvalytas, ir kietas paviršius girgždėjo nuo kiekvieno mūsų žingsnio. Nusileidę žemyn stabtelėjome valandžiukę ir žvelgėme į automobilius, zujančius pro šalį abiem kryptimis. Vieni važiuoja į čia, kiti – į ten, pagalvojau... O čia stoviu aš.

Kjelis Bjarnė atsiduso.

– Taip, taip. O dabar vėl atgal! Per daug pavojinga eiti pakele. Jie važiuoja kaip kiaulės! Ar turi vairuotojo pažymėjimą?

Nieko neatsakiau, bet nusprendžiau, jog nuo šiol vadovausiu aš. Per visą gyvenimą niekada nesu sėdėjęs prie automobilio vairo ir galbūt kaip tik dėl to buvau puikios formos. Namie kasdien vaikščiojau į prekybos centrą. O dabar nutariau, jog šis neilgas kelio ruožas bus mano nauja treniruočių trasa. Niekada nesimpatizavau bėgiojimui ir tiems, kurie bėgioja, – tai kažkas isteriškai amerikoniška.

Atvirkščiai, geras pasivaikščiojimas teikia sielai ramybę. Kartą, būdamas berniukas, esu nuėjęs tiesiai į nežinią. Buvau paskendęs mintyse, ir, nespėjus nė apsižiūrėti, užklupo naktis, o viename iš pakelės skydų perskaičiau užrašą „Hionefosas 18". Mudu su motina gardžiai juokėmės iš to epizodo, kai vėliau prisiminėme.

Kieme atpalaidavau kojų raumenis atsirėmęs į kluono sieną. Anksčiau nebuvau įpratęs po pasivaikščiojimų mankštintis, bet dabar mane įkvėpė kaimo aplinka.

Kjelis Bjarnė stovėjo susikišęs rankas į palto kišenes ir į mane spoksojo. Dėjausi nieko nepastebįs ir toliau mankštinausi.

– Žvilgtelėkim į karves, – tarė jis po valandžiukės.

Bemat atsitiesiau. Išsitempusios sausgyslės po oda buvo kaip plieninės vielos. Ar jie tikrai čia laikė gyvulius? Iškart susidomėjau, nes visada mylėjau gyvūnus. Kilo mintis uždėjus ranką paglostyti šiltą karvės kūną.

Kluone buvo šilta ir jauku. Kažkur prieblandoje girdėjome judant gyvulius.

– Eik šiuo taku! – tarė Kjelis Bjarnė.

Po akimirksnio jau stovėjau prieš Rosą ir mažąją Loto. Grynai intuityviai suvokiau, kad čia lankysiuos ir ateityje. Ne tiktai dėl Gunos ir bundančios meilės, bet ir dėl abiejų šių stambių romių gyvulių. Jos stovėjo viena greta kitos gromuliuodamos ir žiūrėjo į mane, o gal mane permatė didelėm žvilgančiom lyg ką tik nukritę kaštonai akimis. Šios buvo tokios gražios, jog vos nepravirkau. Mat tuose tuščiuose žvilgsniuose galėjau pajausti kosmosą. Planetas, kurios amžinai sukasi aplink viena kitą. Tylą. Jos čia

stovėjo ir ėdė, kad palaikytų gyvybės kibirkštį, o jų akys atspindėjo tai, ką galbūt galima pavadinti amžina, nekintama. Mano mintys neįprastai šokinėjo, bet širdis krūtinėje plakė ramiai. Žinojau, jog galiu čia ateiti juodom dienomis. Galiu čia ateiti, žiūrėti į rudus žvilgančius rutulius ir rasti paguodą, kurią kiti randa bažnyčiose ir šventovėse. Atsargiai ištiesiau ranką ir paglosčiau snukį mažajai Loto. Ji leidosi glostoma. Stovėjo darbuodamasi keturiais skrandžiais ir leidosi myluojama mikrorajono vaikino. Didžiulė sunki galva! Milžiniškas lygus kūnas! Nepaslankus ir nevikrus, o toks gracingas.

Tamsiame garde kažkas teškėjo.

– Ėda ir kakoja, – tarė Kjelis Bjarnė. – Taip viskas ir sukasi ratu.

– Pamatysim, – pasakiau.

– O kaip?

Jis žvelgė į mane vis dar pro tuos idiotiškus akinius.

– Pamatysim, kai numirsim, – atsakiau.

Karvių vaizdas nuteikė mane taip raminamai, jog net nenorėjau pykti dėl jo vulgarumo. Dabar gyvenau su žmogumi, turinčiu vejapjovės intelektą, ir paprasčiausiai nieko negalėjau pakeisti. Juo labiau įsisavinsiu indėnų nepalaužiamą ramybę, juo švelnės skausmas ir nervingumas. Galvojau apie visatą, supančią mus iš visų pusių, ir apie faktą, jog žmogus, vardu Kjelis Bjarnė, žmogus su paltu ir smailia kepuraite dabar tiesiog stovėjo ir plepėjo niekus Norvegijos kaimo tvarte. Nutariau, kad nuo dabar plauksiu per gyvenimą. Neįsitverdamas pakrantės šakų nei akmenų, nešamas nuostabios srovės. Taip, čia ir dabar supratau, kad

viso lig šiol mano patirto blogio priežastis buvo nuolatinis priešgyniavimas. Priešinimasis vyko mano viduje, ir aš visą laiką ieškojau kaltųjų. Nenoriu minėti visų atvejų, kai prisiimdavau kaltę tik todėl, kad kiti kalbėjo, jog taip ir turi būti. Supratau ilgą laiką buvęs toks kvailas kaip nepatiklus saviplaka. Didžios mintys. Ir viskas dėl dviejų porų rudų karvės akių ir niekam tikusio kambario draugo. Žiūrėjau į jį, stovintį ir stebeilijantį į mane pro tamsius akinius, tartum saugančius nuo pasaulio. Žinojau, kad jis buvo baikštus žmogėnas ir, galimas daiktas, žvelgė į mane kaip į viršesnį dėl tos energijos, kurią, nieko nepaisydamas, rodžiau pastarosiom dienomis. Padėsiu jam išpainioti sunarpliotą juostelę. Vėliau pamatysime, kur nuneš mus srovė.

Keista, kaip mums, žmonėms, kartais atsitinka. Pasitaiko kokia gera diena, o gal tiktai akimirksnis, pilnas grožio ir galios. Jaučiame savyje indėną ar mūsų sielas pagaliau aplankiusį dzenbudistą. Ir štai, vos užėjus už kito kampo, mus ištinka būties smūgis. Pavyzdžiui, susitikę su pačia Visata, pareiname švilpaudami į valstybinį pensioną, kad susidurtume su tokiom banalybėmis kaip grindų plovimas ir vaflių kepimas. Tai buvo taip... taip menka! Bet dabar aš žinojau: jeigu priešinsiuos, skausmas tiktai didės. Vis dėlto sunku bus gyventi norint įvykdyti naują sumanymą – plaukti per gyvenimą. Kai ėjau koridorium, šluodamas plaušine šluota, pastebėjau visą laiką esant savo seną vidinį „sargą", nustatantį ribas. Jis užsispirdavo arba net guldavo ant grindų ir *neklausydavo,* kai reikalavimai būdavo per griežti. Visą amžių gyvenau su silpno ir nepastovaus būdo

motina. Turėjau išsaugoti mudviejų bendro būvio rėmus ir neleisti jam virsti absurdu. Per visus šiuos metus aš buvau atsakingas už idėjas, tai yra už šeimos ideologiją, o motina paprastai rūpinosi grynai praktiniais dalykais. Įpratau žiūrėti iš krėslo minkštos gilumos į ją, tvarkančią kambarines gėles, plaunančią grindis ar keičiančią lovos skalbinius mano kambaryje. Atsirėmęs į kriauklę stebėjau, kaip mikliai jos rankos taisė kotletus ir troškintus kopūstus, rūkytas menkes ir keksą. Būdamas socialdemokratas, visada labai gerbiau rankų darbą, kasdienį *triūsą*. Kalbant apie praktinius dalykus, įžvelgiau tam tikrą intelektualų ribotumą, tiesiog bejėgiškumą. Ir kaip tik dėl to turėjau paaiškinti motinai, kur buvo riba tarp mūsų. Buvo ne vis tiek, katras iš mudviejų valo tualetą. Kadangi tokio darbo atsisakydavau, dažnai ji tą suprasdavo kaip mano tinginystę arba nenorą. Bet žinojau, kad jei pasiraitosiu rankoves ir darysiu, ko ji nori, pateksiu į paslaptingą jos erdvę. Ji nė nenumanė, jog esama šios paslaptingos erdvės, išties tokios paslaptingos, bet iš krėslo mačiau tai aiškių aiškiausiai. Mano ramus „ne, mama" kartais ją kurstė, bet pastaraisiais gyvenimo metais, man regis, jos pasąmonė mažai tesuvokė tikrąją padėtį. Atrodė, tarsi jinai kažkaip susitaikiusi su tuo, kad darbo pasidalijimas tarp mūsų turi būti toks, koks yra.

Bet dabar, motinai išėjus, ši sistema suiro. Per kelias trumpas savaites buvau įstumtas į anarchiją ir bet kuriuo dienos metu susidurdavau su svetimais žmonėmis. Išorinė ramybė, gaubusi mano būvį blokiniame bute sostinės pakraštyje, netikėtai buvo pakeista primestu kambario draugu ir sudrumsta reikalavimo bendrauti su išties asocialiais

žmonėmis. Tylios valandos, kai mudu su motina sėdėjome prie arbatos puodelių tirštėjant prieblandai kambaryje, buvo pakeistos gana keistu cirku, kurio personalas ir gyventojai sėdėjo susibūrę aplink prisvilusias vaflines širdeles ir kur nuduotu draugišku tonu buvo reikalaujama „atsiverti". „Na, papasakok apie save, Elingai". Taip skambėjo priedainis. Jie buvo priimti į darbą kaip valandininkai, kad taip kalbėtų suaugusiam vyrui. Pati Guna negalėjo susilaikyti. Būčiau neprieštaravęs, jeigu ji būtų kreipusis, kai mudu buvome vieni. Jeigu reikalavimas pasipasakoti apie save ir apie savo ligšiolinį gyvenimą būtų buvęs kaip natūralus sielos šauksmas kasdienybės šurmulyje, aš būčiau sutikęs jai pasipasakoti. Bet glumino, tiesiog skaudino tai, kad šie intymūs mėginimai suartėti nuolatos vyksta Kjelio Bjarnės ir kitų gyventojų akivaizdoje. Dvigubai skaudžiau todėl, kad jinai to paties vienodai reikalavo iš visų kitų, kurie čia buvo, be tų, gaunančiųjų atlyginimą iš komunos, kaip ir ji pati. Nepratariau nė žodžio. Norėjau patausoti ligi tos dienos, kai baigsis šis kurortinis gydymas. Ligi tos dienos, kai galės prasidėti normalus bendras mūsų gyvenimas. Man tai buvo padorumo ir takto klausimas. Juk nepuoliau jos klausti apie nenusisekusią santuoką kitiems godžiai geriant kavą ir ryjant sausainius. Bet, žinoma, atsirado ir tokių, kurie leidosi sugundomi. Buvo tiesiog nemalonu, kai toji storulė vieną popietę pradėjo pasakoti, kaip ją, penkiolikmetę, šeštajame dešimtmetyje šiaurės vakarų Norvegijoje išprievartavo dėdė. Tada paprieštaravo Guna sakydama, kad ji neturėjusi galvoje tokių dalykų. Na, gerai. Padėtis buvo gana kebli, bet aš vis tiek sukau galvą, ką jinai

iš tikrųjų norėjo sužinoti. Jeigu tai nebuvo pasipasakojimas „truputį apie save“, tad kas tai gali būti, aš nežinojau. Trys girti dėdės ir silpnaprotis pusbrolis! Kjelis Bjarnė sėdėjo išsižiojęs, o kadangi apie smulkmenas nebuvo kalbama, tuojau nuėjo gulti.

Bėgo dienos. Pirmadienį vijo antradienis, tada atėjo trečiadienis ir ketvirtadienis. Juk visur taip. Du kartus per savaitę mus lankė psichologas, o iš Gunos sužinojau, jog jis kažkodėl nori pasikalbėti su manim. Padėkojau, bet nesutikau. Esu pakankamai prisikalbėjęs su psichologais jaunystėje. Nebeturėjau daugiau ko pasakyti. Ir anuomet ne per daug kas slėgė širdį, o dabar viskas išblėso. Paprasčiausiai negalėjau suprasti dėmesio svetimų svetimiausio žmogaus, turinčio psichologo diplomą. Ko jam iš manęs reikia? Aš netekau motinos, gedėjau. Nebuvo nė dienos, kad jos nesiilgėčiau, bet dėl to man juk nereikėjo skubios psichiatro pagalbos. Mano supratimu, mirtis – viena gyvenimo dalis, o gedulas – irgi. Tai paaiškinau Gunai ir prašiau ją perpasakoti psichologui. Ji bus padariusi, kaip prašyta, nes nuo tol daugiau nebegirdėjau apie tą keistą žmogų. Jie davė man ramybę. Ėjau per koridorius su savo šluota ir ilgainiui pajutau fizinio darbo teikiamą džiaugsmą. Laikiau garbės reikalu, kad grindys visur blizgėtų, kur tik praėjo Elingas su savo šluota. Jeigu nepasiekiau kampų, atsiklaupęs valiau nosine. Įvyko keistas dalykas – staiga supratau motiną, kuri niekada nebuvo visiškai patenkinta išvalytais langais. Kartais Guna kone turėdavo atimti iš manęs šluotą, kad liaučiaus. Tada gana draugiškai pešda-

vomės ir švelniai stumdydavomės. Supratau, jog ji to nori. Kiek šiurkštokai. O aš – su malonumu. Man ji rodėsi vis gražesnė ir gražesnė, ir kiekvienas iš mudviejų turėjome visus savo seksualinius ypatumus. Bet dienos, kai Gunos nebuvo darbe, atrodė ilgos ir pilkos. Tada vaikščiodamas galvojau, kad tikriausiai ji guli su savo vyru. Kai vakare išeidavo, galvodavau taip pat. Stovėdavau mūsų kambaryje prie lango ir žiūrėdavau jai įkandin, o Kjelis Bjarnė tuo tarpu gulėdavo lovoje ir vartydavo vieną iš savo amžinųjų vyrų žurnalų. Ten eina Guna, galvodavau. Saviškai santūriai ji mane myli, o dabar eina į kryžkelę laukti autobuso. Paskui ji eina namo pas tą, kurio nebemyli, bet su kuriuo dėl įvairių priežasčių kol kas neįstengia išsiskirti. Dėl vaikų. Dėl neišmokėtos skolos už namą. O atidėliojimo kaina yra baisi. Tai kasdienis miegojimas su vyru, nuo kurio yra atitolusi, su vyru, net nesidominčiu jos dvasiniais poreikiais. Taip gyvai įsivaizdavau, kaip šiurkščiai jis su ja elgiasi. Įsivaizdavau, kaip jinai užsimerkusi laukia, kol jis pasitenkins, kad ji šią naktį pagaliau turėtų ramybę. Norėdamas ištverti šį vidinį vaizdą, kad nesurikčiau, drįsau pagalvoti, jog tuo tarpu ir ji apie mane mąsto. Jog ir ji giliai širdyje ilgisi mano švelnaus vyriškumo.

Mudviejų santykiai su Kjeliu Bjarne čia kilo, čia krito. Mano valia buvo tvirta ir prireikus galėjau imt kibirkščiuoti. Vis dėlto žinojau, kad jeigu du ar daugiau vyrų turi kartu gyventi, santykiai visada bus įtempti. Vakarais, kai išjungdavom šviesą, tyliai gulėdavau ir įsivaizduodavau, jog mudu esame nusikamavę jūreiviai, gulintys drauge ankštoje kajutėje, plaukdami į Olesundą ar Atėnus. Vieną vakarą atkakliai ir piktai ginčijomės dėl to amžinojo Pete-

rio, kuris, kaip vis dar tvirtino Kjelis Bjarnė, turi grįžti lyg antrasis Jėzus Kristus, ir aš jam papasakojau štai ką. Kad įsivaizduoju šį dvivietį kambarį kaip kajutę ir kad mudu turim padaryti, kas tik įmanoma, kol būsim atviroje jūroje. Aš jam aiškinau, kad visai natūralu dviem vyrams susiginčyti, kai jie susispaudę ankštoje patalpoje.

– O kaip? – paklausė jis kaip paprastai.

Gana greitai apsipratau su šiuo kvailoku standartiniu jo klausimu. Galėjau jam pasakoti, kad pietums buvo sardelės ir troškinti žirniai, o jis klausia: „O kaip?“

– Ogi paprasčiausiai, – atsakiau. – Tokie jau esam. Tokius mus sukūrė gamta. Mūsų, vyrų, prigimtyje įsišaknijęs siekimas kovoti už save.

– Manau, čia tik jūreivių tauškalai. O ką, ar esi kada plaukiojęs jūra?

Nusišypsojau tamsoje ir prisiminiau, kaip drauge su motina tris kartus plaukiau į Kopenhagą.

– Jau seniai, – atsakiau. – Dar tada, kai buvo galima puikuotis norvegų prekybos laivynu.

– Papasakok, Elingai! Daugiau nebekalbėsiu apie Peterį. Čia tiktai tas, kad jis gulėjo ten pat, kur dabar guli tu.

– Nagi nėra ko daug pasakoti, – atsakiau kilniaširdiškai. – Mes plaukiojome daugiausia Rytų kryptimi. Vežiojome didelius krovinius. Sunkus darbas, bet kokie smagumai išlipus į krantą.

– Moterys?

– Jų nevengiau.

Ilgai buvo tylu, ir aš supratau, jog jis laukia jaudrinančių smulkmenų.

Pagaliau atsiduso ir tarė:

– To dar niekad nesu daręs, Elingai. Niekad nesu dulkinęsis su moterim. Man trisdešimt dveji metai, o vienintelė moteris, kurią esu matęs nuogą, – mano motina.

Ir aš ilgai tylėjau. Man buvo jo gaila. Taip pat ir savęs. Mat man buvo trisdešimt ketveri, ir aš nė karto nesu matęs savo motinos nuogos. Šiaip ar taip, mano patirtis buvo mažesnė negu Kjelio Bjarnės. Kas gi mums kliudė? Pasaulyje pilna moterų! Vos nepasakiau jam tiesos, bet susilaikiau, nes supratau, kad pareiškimas apie mano skaistumą jį dar labiau nuliūdins. Atvirkščiai, norėjau jį padrąsinti. Kone pusvalandį mudu karštai ginčijomės apie tą žmogų Tiojene. O dabar mudu kalbėjomės apie jautrius dalykus, ir aš nenorėjau jo skaudinti. Juk tam nebuvo jokios priežasties. Todėl pasakiau:

– Kai apie tai skaitai savo laikraštpalaikiuose, atrodo taip puiku. Tikrovėje viskas gerokai perdėta.

– O kaip?

– Sakau, kad perdėta!

– Taip. Bet ar kaip tik taip ir yra, aš nesuprantu. Gal manai, kad apie tai neverta įkyriai klausti?

– Manau, kad nereikia skubėti, – atsakiau. – Dar turi pusę gyvenimo prieš akis.

– To negaliu žinoti, – atsakė Kjelis Bjarnė. – Viena, ką aš žinau, kad jau nugyvenau pusę gyvenimo. Ir kad dar nesu dulkinęsis su moterim.

– Gerai, gerai, – pasakiau. – Dabar, šiaip ar taip, esam pakeliui į Honkongą. Pinigų turim į valias, tad bus smagios atostogos krante.

– Nė velnio, – tarė jis. – Mes sėdim sumautam beprotnamy, ir rytoj tavo eilė valyti kambarį.

– Nieko panašaus, – atsakiau. – Mes plaukiam į Honkongą.

Jis prunkštė tamsoje.

– O ką mudu ten veiksim, Elingai?

– Valgysim balandėlius, – atsakiau. – Kiniškus balandėlius. O tada ką nors išdulkinsim progai pasitaikius.

Jis garsiai juokėsi.

– Velniai griebtų, tu tikras išdūkėlis, Elingai! Papasakosiu Gunai!

Tučtuojau uždegiau stalinę lempą.

– To NEDARYK!

– Kaipgi! Pasakysiu Gunai, kad išties esi Honkonge ir valgydamas balandėlius dulkiniesi su moterimis.

Dabar būčiau daug davęs už gerą patarimą. Silpnumo akimirksnį atsivėriau šitam stuobriui – savo noru suvaidinau vyresniojo brolio vaidmenį. O jis tučtuojau mane puolė iš užpakalio. Tai buvo beveik neįtikima, ir aš prakeikiau savo kilnumą. Jei galėčiau jį fiziškai įveikti, tą padaryčiau dabar, bet tada pats apsigaučiau, – tai žinojau. Todėl griebiausi savo senojo ginklo – *klastos.* Kebliomis aplinkybėmis aš visada pasirodydavau kaip gudrus velnias. O kadangi mano vaikystė buvo ištisiniai keblumai, prasimanydavau vienokią ar kitokią gudrybę.

Aš tariau:

– Dabar suprantu, kodėl tau nesisekė su moterimis, Kjeli Bjarne. Tik nesakyk „o kaip?“ Pamėgink šio blogo įpročio atsikratyti.

Jis įdėmiai žvelgė į mane iš kitos kambario pusės. Įsivaizdavau, kaip jo smegenys tuščiai vargo.

– Viską papasakojęs Gunai man nepakenksi, – melavau. – Bet pasidarysi žalos sau. Moterys nemėgsta nešvankių pasakojimų nei apie Honkongą, nei apie kitas vietas. Ką papasakojau, buvo skirta tiktai tau. Vieno vyro žodžiai kitam vyrui. Jei esi pratęs patraukti moteris blevyzgom, visai nebus keista, kad nė viena neužkibs. Moterys nori stiliaus. Elegancijos.

Buvau sužavėtas savo iškalbingumo. Argi daug išmanau apie moteris, apie jas žinodamas tik iš nuotrupų. Nedaug ką, kaip supratau, bet, aišku, buvau pranašesnis išsilavinimu. Jei dabar įspėjau Kjelį Bjarnę tylėti apie mažytį mano netaktą, jau rytojaus dieną galėčiau pradėti švelnų Gunos puolimą. Jinai turi mane matyti iš nuoširdesnės, patiklesnės pusės nei ligi šiol.

– O kas tie balandėliai? – norėjo sužinoti Kjelis Bjarnė.

Niekada nebuvau valgęs jokio balandėlio per visą gyvenimą, mudu su motina nebuvome pratę lankytis kinų restoranuose. Bet apie tai skaitėme žurnaluose. Kantriai aiškinau jam apie paskrudintą balandėlių konsistenciją, skanų maltos mėsos ir daržovių įdarą.

– Liaukis! – tarė jis. – Tą girdėdamas pajuntu žvėrišką alkį.

– Taip, kaip tik alkį, – atsakiau. – Tiesą pasakius, vakarais tau nebetaisysiu sumuštinių.

– Nekalbėk niekų, Elingai! Kodėl gi?

– Todėl, kad neišlaikai paslapties apie įsivaizduotą sueitį Honkonge. Nebetaisysiu sumuštinių nelojaliam kambario draugui, galinčiam pakenkti sau pačiam.

– Visai nebesuprantu, ką tu galvoji, – kalbėjo Kjelis Bjarnė.

Pateikiau paprastą variantą:

– Tu tyli apie moteris Honkonge. Aš tau taisau sumuštinius.

– Kas vakarą?

– Kas vakarą.

– Tada nesakysiu nė žodžio.

Išjungiau šviesą ir vėl padėjau galvą ant pagalvės. Man taip palengvėjo, jog jam net papasakojau iš tikro nešvankią istoriją apie tai, kaip, būdamas jaunesniuoju jūreiviu, pirmą kartą aplankiau Japoniją. Arba Niponiją, kaip jie ten vadino. Pasakojau jam apie moteris, valgančias žalias žuvis ir vaikščiojančias be apatinių po spalvingais drabužiais. Apie prezervatyvus, per mažus mums, šiauriečiams, ir apie bocmaną, pasidariusį charakirį su savo suomiškuoju peiliu, nes kapitonas neleido jam daugiau gerti.

Tai padarė jam įspūdį. Gulėdamas visą laiką kažką murmėjo apie žalias žuvis, kol užmigo.

Kai atvykau, dirbtuvė buvo uždaryta, bet po dienos ją atidarė. Per bendrus pusryčius pasiunčiau Gunai ilgą skvarbų žvilgsnį, slepiantį supratimą apie sunkias jos gyvenimo sąlygas. Bet kai pavalgius ji norėjo pasiųsti ir mane, ir Kjelį Bjarnę į rūsį pas vieną visiškai nepažįstamą moterį, užsiimančią siuvimu ir kitais rankų darbais, aš kategoriškai atsisakiau. Atvykau čia ne dirbti. Mane čia atvesdino policija, kad pasilsėčiau, atgaučiau jėgas. Be to, bijojau, jog reikės dirbti kokį nors nevyrišką darbą. Nujaučiau, kad darbų vadovė, arba ergoterapeutė, kaip elegantiškai ji vadinama, buvo moteris be liemenėlės ir balsuojanti už kairiuosius liberalus. Tokios moterys rimtai nežiūri į natūralų

darbo padalijimą pagal lytis. Manau, kad tokį tipą pažinau per darbų pamokas mokykloje. Berniukai turėjo rišti bjaurius sieninius kilimus, o mergaitės buvo pasodintos daryti inkilų paukščiams. Kas per maištas! Nygoršvoldas leipo juokais.

– Na, Elingai! – Guna liūdnai šypsojosi – tokiu šypsniu, prieš kurį, kaip ji žinojo, aš neatsilaikau. – Apie darbą čia nėra jokios kalbos, gal tau bus gera ką nors veikti.

– Taip, – pasakiau. – Atidaryk sandėliuką. Paduok mano šluotą!

– Ne, – atsakė ji.

Šį žodį taip pasakė, jog supratau, kad jinai jau pasiruošusi. Paprasčiausiai ji galvojo, kaip turi su manim pasielgti man prašant duoti šluotą.

– Duok mano šluotą! – pakartojau.

Buvo sunku švelniai pulti.

– Eime pasivaikščioti, – tarė ji. – Tik mudu dviese.

Čia buvo geriau. Kur kas geriau. Vaidinau nepatenkintą, kone supykusį, bet širdyje kilo audringas džiaugsmas. Mat ji viską buvo suplanavusi iš pat pradžių. Puikiai psichologiškai nukreipė mudu į šią padėtį, į tokią padėtį, kurios mudu ilgėjomės nuo pat pirmo susitikimo, kitiems gyventojams ir tarnautojams ničnieko nenujaučiant, kas iš tikrųjų vyksta prieš jų akis. Jie matė Guną, ginančią savo autoritetą prieš atkaklųjį Elingą. O dviem tvirtoms valioms nenusileidus, mėginančią rasti kompromisą. Trečią sprendimą. Sprendimą, kuriam truputį pūsdamasis pritariau. Maksimalus abipusis taktiškumas.

Kai išėjome, negalvodamas patraukiau žemyn link kryžkelės, bet Guna turėjo geresnę idėją. Ji, kaip sakė, norėjo

eiti link šlaito. Į mišką. Ji vedė pro kluoną, o tada išėjome į nuvalytą miško kelią. Tipinga Kjeliui Bjarnei, pagalvojau. Jis čia jau daug mėnesių, bet jo susirastas kelias pasivaikščioti – trumpas ruožas link judraus plento.

Kaip buvo gražu! Gražu kone iki skausmo. Laikėsi apie porą laipsnių šalčio, o banguojančius laukus dengė baltas it kreida sniegas. Kelias iš palengvo kilo pamiške. Vienoje pusėje buvo pensionas ir atviras kraštovaizdis, kitoje – aukštos eglės, paslaptingas miškas, kuriame slaptingai skurdo lapė, briedis ir kurtinys. Ilgai ėjome greta kits kito, nepratardami nė žodžio. Tyla nė trupučio neslėgė. Tai buvo visiškos darnos virpanti tyla. Du žmonės norvegiškame žiemos kraštovaizdyje. Vyras ir moteris. Juodu lėtai ėjo į viską ir į nieką, žodžiai šiuo atveju nebuvo reikalingi. Juodu žino tai, ką žino, o ko nežino, juodu ir nenori žinoti.

Tuo pat metu, aišku, mane apninka mintys. Ypač viena mintis, vis neduodanti ramybės. Matau save sustojant su Guna ir atsargiai imant ją už palto rankovės. Matau ją apsisukant ir žiūrint į mane viltingu, truputį klausiamu žvilgsniu. Ji parausta, o gal jos veido raudonis nuo gryno oro? Čia tas pats, nes dabar pasakoju, ką ji jau žino. Kad aš linkęs ją tikrai pamilti. Kad apie tai rimtai galvoju. Taip pat prisipažinsiu, kad niekada anksčiau to nesu sakęs jokiam žmogui. Gyvenime esu ir šio, ir to patyręs ir iš tiesų nedaug kuo galiu pasigirti kalbėdamas apie moteris, bet meilė man buvo svetimas paukštis. O dabar jis sielos gilumoje mėgina išskleisti sparnus. Ji nori kažką sakyti, bet ją sulaikau atsargiai pridėdamas savo smilių jai prie lūpų. Tsss. Ne dabar. Neskubėk. Mudu žingsniuojame toliau, ir ji kartkartėm

droviai žvilgčioja į mane. Tarsi tuo žvilgsniu norėdama paklausti: „Ar tie žodžiai, kuriuos girdėjau, tikri?"

Užlipus į kalną, kur kelias nuvingiavo tarp eglių, ji sustojo ir parodė į slėnį. Norėjo atkreipti mano dėmesį į didelę lentpjūvę.

– Ten dirba mano vyras, – tarė Guna. – Larsas.

Ji tai pasakė gyvu ir žvaliu balsu, lyg manydama, kad ši žinia pakels man nuotaiką. Apimtas nevilties pastebėjau, kaip išraudau lyg ugnis. Mano galva buvo karšta it ką tik iškepta avies galva. Žiūrėjau kiton pusėn ir mėginau išrauti kelkraščio kuolelį. Nesisekė. Kuolelis nė nekrustelėjo. Pamėginau dar sykį įtempęs jėgas. Niekaip nesupratau, kad plonas bambuko kuolelis gali šitaip tvirtai stovėti.

– Elingai, – tarė Guna. – Kas tau? Tegu kuolelis sau stovi.

Apie tai negalėjo būti nė kalbos! Tą kuolelį išrausiu, net jeigu prireiktų paskutinių mano jėgų. Plėšiau ir tąsiau jį, kol trūktelėjęs pagaliau išroviau iš sušalusios žemės. Kuolelis buvo per ilgas, dalį jo nulaužiau ir trumpąjį galą nusviedžiau į mišką. Turėjau kažką panašaus į gimnazistišką lazdelę. Ji buvo nuostabiai lanksti, ir aš pajutau malonumą visame kūne, čaižydamas ja kietą šlaito pakraščio sniegą.

– Kartais tavęs nepajėgiu suprasti, – tarė Guna, kai pasukome namų link.

Nieko neatsakiau. Atrodo, tuos žodžius ji ištarė be reikalo. Žinoma. Niekada netikėjau, kad *visą laiką* galima suprasti kitą žmogų. Ir save taip pat ne visada suprantame. Galvojau apie Larsą. Apie surambėjusius jo pirštus grįžus namo iš darbo. Ar jinai bent per plaukelį jį suprato?

– Kodėl tu supykai, kai pasakiau, kur Larsas dirba? – paklausė ji.

– Aš nesupykau, – atsakiau.

– Kaipgi, supykai.

– Ne.

Paaiškinau, kad iš tiesų man gerokai palengvėjo. Kad bijojau, jog jis verčiasi kuo kitu nei medžių apdirbimas. Dabar galiu lengviau atsikvėpti.

Ji kiek dirbtinai nusijuokė.

– Kartais tu būni toks kandus, jog net neįmanoma patikėti!

Mano nuotaika pasitaisė. Drovios Gunos svajonių vaizdas subyrėjo, bet mudu vėl galėjome juokauti.

– Ar tau dabar geriau? – paklausė.

– Kas geriau?

– Geriau negu tada, kai atvykai.

– Nežinau. Negaliu prisiminti.

– Elingai! Ar turi kokią nors ypatingą priežastį neiti į dirbtuvę? Kjeliui Bjarnei ten labai patinka.

Dabar buvo mano eilė juoktis. Trumpas, paviršutiniškas juokas nupleveno eglių kamienais. Paaiškinau, kad man visai pakanka bendrauti, kai jis būna blogai nusiteikęs. Pakęsti jo džiūgavimo paprasčiausiai neįmanoma.

– Koks tu bjaurus! – tarė Guna, bet veido išraiška man sakė, kad ji apie tai ne per daug rimtai galvoja. – Kjelis Bjarnė nėra piktavalis.

– Ne, – atsakiau. – Jam beveik nieko neprikiši. Bet nemėgstu ko nors daryti su kitais. Esu įpratęs dirbti savo darbus.

Mačiau, kad pastaruosius žodžius jinai įsidėmėjo. Žingsniuojant trisdešimt keturiasdešimt metrų nesakė nieko. Bet paskui vėl sušvito ir nukreipė tyrą žvilgsnį į mane.

– Jau greitai Kalėdos, Elingai! Stengsimės, kad jos būtų kuo gražesnės! Geras maistas ir...

Į jos žodžius tik numojau ranka. Kone pravirkau. Didelis skausmingas gumulas spaudė gerklę, ėmiau tankiai alsuoti, kad sulaikyčiau ašaras.

Tada ji mane apkabino. Guna mane apkabino. Prispaudė galvą prie mano galvos, ir tvirtos jos rankos priglaudė manąsias prie šonų. Jos plaukai kvepėjo muilu ir mišku, balsas truputį drebėjo, kai ištarė:

– Buvau kvaila, Elingai. Esu išties nepatenkinta savim.

Paskutinį kelio ruožą į namus ėjau lyg kliedesio apimtas. *Į namus?* Aš nebeturėjau namų. Namai iš manęs atimti, o motina mirusi. Be to, greitai Kalėdos. Liūdniausias metų laikas tiems, kas neturi namų. Nebūdavo nė vienų Kalėdų, kad apie tai nebūgnytų kone visi laikraščiai. Trisdešimt ketverius metus mudu su motina šventėme Kalėdas drauge, tiktai dviese. Šios Kalėdų iškilmės, kurios jau čia pat, bus pasityčiojimas iš tų tradicijų, kurių mes laikėmės. Kiek tik prisimenu, visą laiką Kalėdos man buvo didžiausia šventė. Dabar nieko ypatingo, kad Kalėdomis džiaugiasi vaikai. Bet aš, jau būdamas suaugęs, laukdavau Kalėdų kaip vaikas. Kasmet džiaugdavausi Kūčių vakaru ir daugybe spindulingų akimirksnių, sušvitusių tą dieną. Pirmiausia nesibaigiantys pirkimai prekybos centre. Vis ką nors užmiršdavome ir reikėdavo parnešti paskutinį akimirksnį. O magiški pusvalandžiai, uždarius šį centrą dvy-

liktą valandą. Visą laiką stovėdavau savo kambaryje prie lango ir žiūrėdavau į takus ir duris, kur jau nebesimatė žmonių. Vėliau, tamsai apgaubus blokinius namus ir medžius, – švelnūs žvakių ir žibančių popierinių žvaigždžių atšvaitai, sklindantys iš šimtų langų. Kol motina virtuvėje virė kiaulienos šonkaulius ir raugintus kopūstus, aš žiūrėjau televizorių. Volto Disnėjaus paradas buvo būtinas ir man niekada nenusibosdavo. Ir valgiai... Per Kūčias ir pirmą Kalėdų dieną mudu visada valgėme svetainėje. Šiaip jau niekada. Ir visuomet – kiaulienos šonkaulius. Mudu negalėjome nė pagalvoti apie menkes ar parūkytus avienos šonkaulius Kalėdoms. Valgiaraštyje desertui buvo numatytas ryžių pudingas. Su motinos išvirtu aviečių padažu. O tas, katras rasdavo migdolą, laimėdavo marcipaninę kiaulytę. Ničnieko nesu laimėjęs per savo gyvenimą, bet keista, kad metų metais vis gaudavau migdolą. Niekad o niekad man nenusibosdavo išvynioti dovanas. Mudu su motina patylom buvome tos pat nuomonės, kad reikia dovanos, bet ji neturi būti per daug brangi. Svarbu įtemptas laukimas. Laukimas ir geras linkėjimas. Bet smagiausia – eiti aplink eglutę. Kadangi buvome tik mudu su motina, visada pirkdavome kuo mažiausią eglutę, kokią apskritai galėdavome gauti. Kad kaimynai neužsijuoktų, pasirūpindavome užtraukti užuolaidas anksčiau, nei prasidės ceremonija. Iš pradžių paleisdavome kasetę su Kalėdų giesmėmis, nes mudu buvome ne giesmininkai. Susikibdavome už rankų ir risnodavome aplink mažytę eglaitę, paprastai siekiančią mudviem kiek aukščiau kelių. Mėgstamiausia melodija buvo „Šitaip, šitaip į bažnyčią einam".

Atsiminimai. Kitas gyvenimas. Vienas skyrius amžių amžiams baigtas. Nebūtų buvę taip visiškai baisu, jei priešais būčiau regėjęs naujus lapus – atsiveriančią ateitį. Bet iš tikrųjų viskas buvo kitaip. Tuose lapuose, kuriuos regėjau, prirašyta svetimų žmonių žinučių. Pavyzdžiui, ten galėjai išskaityti, jog švęsiu Kalėdas drauge su Kjeliu Bjarne ir keletu kitų, kurių vardų net nesivarginau įsiminti.

Tą vakarą Kjelis Bjarnė po vakarienės pasišaukė mane.

– Noriu su tavim šnektelėti, – pasakė.

– Na, gerai, – atsakiau. – Varyk.

– Tik ne čia. Eime į kambarį.

Mudu nuėjome į kambarį. Kjelis Bjarnė pirmas, aš – iš paskos. Žvelgiau į plačią jo nugarą su megztuku ir į milžiniškas pėdas, spaudžiančias linoleumą nunešiotomis šlepetėmis. Didžiuliame jo stote buvo kažkas liūdno, primenančio ir mane patį. Be abejo, lygindamas save su juo, jaučiausi menkas, tačiau, žiūrėdamas į jo eigastį, į šlepetes, įsivaizdavau save tarsi išėjusį iš kūno. Mačiau Elingą tuščiame bute motinai mirus. Mačiau save įprastame take nuo virtuvės iki svetainės, nuo svetainės iki tualeto ir toliau – iki vaikų kambario. Ir akimirksnį vėl išgyvenau savo skausmą. Trumpai tariant, supratau, jog dabar man geriau. Jog man geriau čia, pensione. Ir, šitai taip netikėtai pripažinus, mane užvaldė kažkokia absurdiška simpatija Kjeliui Bjarnei, primestiniam kambario draugui. Žinojau, kad ji nebus ilga, tiesiog išgyvenau švelnų akimirksnį, susitaikymo atokvėpį natūralioje kovoje. Vis dėlto pastaruoju metu pastebėjau, kad tokių akimirksnių pasitaikydavo vis

dažniau. Taip pat keista buvo žinoti, kad pirmą kartą gyvenime palaikau glaudžius ryšius su dviem žmonėmis. To juk nebuvo atsitikę daugiau nei per pusę žmogaus gyvenimo. Mokyklos draugai? Veidai, paskendę rūke aplinkui mane. Mikrorajono gyventojai tebuvo statistai nerealiame vaidinime, vykstančiame aplink didžiąją sceną. O didžiojoje scenoje sėdėjome mudu su motina ir kasdien lygiai trečią valandą valgėme pietus. Įprastus norvegiškus patiekalus, kaip aviena su kopūstais ir mažai sūdytos menkės. Mes matėme pasaulį per *Arbeiderbladet* puslapius ir televizijos „Dienos žinių“ apžvalgą. Jei kas nors paskambindavo į mūsų duris, neatidarydavome, nes žinodavome, kad tai Jehovos liudytojai arba mormonai.

Susėdome kiekvienas ant savo lovos krašto, ir aš sviedžiau Kjeliui Bjarnei sumuštinių paketuką. Buvau visiškai tikras, kad Guna šį mudviejų žaidimėlį jau seniai perprato, bet leidžia jį žaisti. Jis tarė: „Labai ačiū, Elingai“, kaip buvau jį pamokęs, ir buku žvilgsniu žiūrėjo į mane.

– Išspjauk! – tariau.

Jo bejėgiškumas mane siutino. Švelnumą, kurį jam jaučiau prieš kelis akimirksnius, lyg kas šluote nušlavė. Šiaip ar taip, jis bematant dingo.

Kjelis Bjarnė kostelėjo.

– Noriu Kalėdoms laikrodžio, – prabilo. – Rankinio laikrodžio.

Šį sykį aš netekau žado. Tarsi paralyžiuotas jo įžūlumo, iškloto kaip ant delno. Neištariau nė žodžio. Pirmiausia net negalvojau pirkti kam nors kalėdinės dovanos. Nė girdėti nenorėjau apie jokias Kalėdas, vos tik Guna šią priešpietę

užkliudė šitą temą. Ir štai tas šimtą dvidešimt kilogramų sveriantis mulkis prabyla apie rankinį laikrodį! Gražiausia dovana, mano nupirkta motinai per daugelį metų, buvo kišeninis žibintuvėlis, kurį aš pasiglemžiau dar tarpkalėdžiui nesibaigus.

– Ar pačiam aišku, ką sakai? – pagaliau vargais negalais ištariau. – Tik vakar vakare ketinai mane apjuokti per šiandienos pusryčius. O dabar kone pageidauji gauti rankinį laikrodį iš žmogaus, iš kurio atimtos visos lėšos!

Ėmiau juoktis, bet susitvardžiau pajutęs, kad gali prasidėti isterija.

– Taip nėra, kaip tu manai, Elingai, – tarė jis, ir aš supratau, jog jis neketina taip lengvai pasiduoti. – Mūsų vaikystės metais laikrodžiai buvo velniškai brangūs. Todėl niekada nesu turėjęs jokio laikrodžio, nes mūsų namuose visus pinigus surydavo bingo ir degtinė. O dabar žmonės gali nusipirkti laikrodį prekybos centre, pavyzdžiui, už trisdešimt devynias devyniasdešimt. Kai kurie iš jų, pavyzdžiui, žalios plastmasės su paveikslėliais po stiklu. Dešinėje prie durų vos tik įėjus.

– *Su paveikslėliais po stiklu?*

– Taip. Puikūs rankiniai laikrodžiai. Ne koks šlamštas.

Vienam kartui buvo per daug. Vieninteliai mano matyti laikrodžiai su paveikslėliu ciferblate iš tikrųjų buvo žaisliniai laikrodžiai, kuriuos turėjome septintojo dešimtmečio pradžioje, būdami vaikai. Mergaitės gaudavo su Mažosios Peliukės, berniukai – su Peliuko Mikio piešiniais. Ar Kjelis Bjarnė jau visiškas idiotas? Mano atmintyje dar buvo išlikę naktinio budėtojo žodžiai, kad Kjelis Bjarnė „truputį lėtas“.

Ar šis pasakymas ne per švelnus? Galbūt žiauri tiesa buvo tokia, kad didžiulėje kambario draugo galvoje glūdi tik dvi gyvos smegenų ląstelės, kurios bet kaip sukasi aplinkui? Ne. Jo reikalai gal ir ne tokie prasti. Juk rinkoje galėjo pasirodyti gaminių, apie kuriuos aš nežinojau.

– O jeigu tau nieko nepadovanosiu Kalėdoms? – tariau. – Ar apie tai pagalvojai?

Širdis neleido jam pasakyti, jog taip ir būtų buvę, jeigu jis nebūtų iššišokęs, švelniai tariant, su savo įžūlia užuomina. Toli gražu nebuvau visai tikras, kad apskritai norėsiu jam ką padovanoti. Pirma turiu sužinoti, kokie mano finansiniai reikalai.

– Aš labai nuliūsiu, – tarė Kjelis Bjarnė.

Tuos žodžius jis pasakė taip paprastai ir atvirai, jog negalėjai netikėti. Priešais iš tiesų sėdėjo žmogus ir laukė mano padrąsinimo. Žmogus, su kuriuo nebuvau susijęs giminystės ryšiais ir su kuriuo susipažinau vos prieš kelias savaites. Kuris tiesiai pasakė, jog labai nusiminsiąs, jeigu nebūsiąs padrąsintas. Su tokia dėmesingumo apraiška niekada nebuvau susidūręs.

– Aš pradėjau galvoti apie dovaną tau, – jis kalbėjo toliau. – Todėl neklausiau, ko norėtum Kalėdoms. Turėjau šio to imtis šiandien, kai judu su Guna buvote išėję pasivaikščioti. Bet, manau, tau patiks.

Antrą sykį per tokį trumpą laiką netekau žado. Kai mudu su Guna buvome išėję pasivaikščioti ir pamiškėje netgi apsikabinę, Kjelis Bjarnė sėdėjo dirbtuvėje ir galvojo apie mane! Jis mėgino įsivaizduoti, kuo galėtų mane pradžiuginti per Kalėdas. Stipriai užsimerkiau ir sukandau

dantis. Jeigu dabar mėginsiu ištarti bent žodį, pratrūksiu raudoti.

– Augalų karalystė, – pasakė Kjelis Bjarnė ir išsivyniojo sumuštinius. – Bet daugiau nesakysiu. Turi apsišarvuoti kantrybe.

Kitą dieną atsikėliau, kai naktinis budėtojas dar nebuvo išėjęs. Nubėgau koridorium tūkstantį metrų, o paskui ilgai maudžiausi po dušu. Kai septyniomis Guna atėjo į darbą, buvau pasiruošęs. Nedvejodamas jai išklojau, kas per reikalas. Norėjau sužinoti apie savo finansus, ir kuo greičiau! Per visus metus vis atidėdavau po keletą šimtų iš savo pensijos, tad mano sąskaitoje šiek tiek turėjo būti. Ji buvo priblokšta ir gyrė mane už tai, kad, pasak jos, „prisiėmiau atsakomybę“. Atsakomybę? Parodykit man žmogų, kuris yra toks neatsakingas, jog nenori būti savo pinigų šeimininkas! Ji manė, kad reikalas vis dėlto ne toks paprastas, kaip aš įsivaizdavau. Jinai nebuvo atsakinga už tokius dalykus. Ji pasirūpinsianti, kad mane priimtų vedėja, kurią galima rasti sename gyvenamajame name. Ne, ačiū, – atrėžiau. Su ta sena surūgėle dručke, vis zujančia ir vaidinančia šio kurorto direktorę, kartą esu pasisveikinęs, ir to užteks amžiams. Su ja nebūčiau galėjęs aptarti net užkandžių parinkimo, o ką jau kalbėti apie asmeninę mano banko sąskaitą. Prirėmiau Guną ir nutariau tol nepasiduoti, kol ji nesutiks tvarkyti mano reikalų dar prieš eidama pas vedėją. Suteikiau jai visus įgaliojimus, netgi pažadėjau procentus nuo sumos sąskaitoje, ir pagaliau ji pasidavė. Tačiau apie procentus nenorėjo nė girdėti – gana aiškiai jų atsisakė. Per vi-

sus pusryčius sėdėjau kaip ant adatų. Pavalgęs gavau savo šluotą, o Guna nuėjo vykdyti užduoties, kurią įpareigojau ją atlikti. Buvo gera, kad dabar galėjau būti fiziškai aktyvus, nes nervai nebeatlaikė savų rūpesčių.

Laukimas pasirodė be galo ilgas. Iššlaviau visus namus. Vis šlaviau ir šlaviau, iki kažkas iš personalo paliepė eiti į savo kambarį. Atsistojau prie lango ir laukiau Gunos. Nutariau tol neatsisėsti, kol ji nepareis. Nė nekrustelėti. Stovėjau nelyginant savo paties statula ir jaučiau skausmą, iš palengvo daigantį blauzdas ir šlaunis. Jei sujudėsiu, vadinas, sąskaita tuščia. Jei atsisėsiu, sąskaita bus labai deficitinė.

Kai pagaliau ji parėjo, buvau visiškai nusivaręs. Tiesiog neįtikima, kaip gali būti sunku stovėt sustingus! Išgirdęs ją įėjus pro duris man už nugaros, žengiau du ilgus žingsnius per kambarį ir kritau ant lovos. Aišku, ji norėjo sužinoti, ar kas nenutiko, bet aš prašiau būti negailestingai ir iškloti skaičius.

Ji atsisėdo ant lovos krašto ir paplekšnojo man per koją. Tai buvo labai malonus jausmas, bet aš maniau, jog ji nori mane tik paguosti dėl to, kad esu skolingas bankui.

– Dabar pernelyg neišlaidauk, – tarė jinai. – Tu esi turtuolis!

– Pasakyk, kaip yra iš tikrųjų, – atsakiau. – Nesišaipyk.

Paaiškinau, kad neturiu jokio supratimo, kokia suma yra pastarųjų metų mano sąskaitoje. Mūsų namuose popierizmu rūpinosi motina.

– Sąskaitoje yra kiek per tris tūkstančius kronų, – kalbėjo Guna. – Bet jau parduotas butas. Nors dabar dar apri-

bota naudotis, tavo motinos sąskaitoje yra ne mažiau kaip du šimtai penkiasdešimt tūkstančių kronų. Suprantama, tas apribojimas pagaliau baigsis, ir tu būsi vienintelis jų paveldėtojas.

Man ėmė suktis galva. Prašiau Guną atsisakyti visų įmantrių žodžių ir teisinių vingrybių. Ar tai reiškia, kad aš paveldėsiu du šimtus penkiasdešimt tūkstančių kronų?

– Taip, – patvirtino ji. – Kaip tik tą ir reiškia.

Puoliau jai ant kaklo. Ji juokėsi silpnu, keistoku juoku, kai spaudžiau ją prie savęs ir veidą tryniau į jos megztuko nugarą. Smarkiai ir atkakliai; nuo storo mezginio mano kakta ir skruostai degte degė. DU ŠIMTAI PENKIASDEŠIMT TŪKSTANČIŲ KRONŲ! Tryniau dar smarkiau, bet ji jau nebesijuokė ir atsiplėšė nuo manęs.

Tačiau Guna nepyko. Aš nėjau per toli, tik žvilgtelėjau ties riba. Ji šypsodama pakilo ir patempė žemyn megztuką. Laimingą akimirksnį išvydau ruoželį baltos jos odos ir kraštą pėdkelnių, išlindusių iš džinsų.

– Tiesiog džiaugiuosi, – tariau. – Tiesiog baisiai džiaugiuosi!

Tai Guna gerai suprato. Ji pati irgi džiūgautų, jeigu jai dribtelėtų du šimtai penkiasdešimt tūkstančių kronų. Bet dabar ji pradėjo ilgą tiradą, kurios aš, tiesą pasakius, ne per daug supratau. Suvokiau vienintelį dalyką, o tai buvo visų svarbiausia, reikėtų, kad kažkas prižiūrėtų tuos pinigus, o aš prieičiau prie jų palaipsniui. Tai atrodė puiku. Visada buvau atsargus vaikinas, žinau pinigų vertę. Be to, man patiko mintis, kad dabar kone turiu darbuotoją, kuris rūpinasi mano kapitalu. Lyg ir kokį buhalterį. Bankas man nedrums

ramybės visokiais formalumais ir nereikalingais paklausimais. Sakinys „Tuo pasirūpins mano buhalteris" lengvai ir maloniai sukosi ant liežuvio. Pirma pasitaikiusia geriausia proga noriu jį išmėginti Kjelio Bjarnės atveju. O kai mano mintys užkliudė Kjelį Bjarnę, trumpai išdėsčiau Gunai, koks reikalas. Kad akstinas pasidomėti savo finansais buvo Kjelio Bjarnės vaikiškas noras gauti rankinį laikrodį su paveikslėliu. Dabar paaiškėjus, kad neabejotinai tapau pasiturinčiu žmogumi, galėčiau ir turėčiau jam parūpinti tą pigų laikrodį. Juk 39,90 kronų išmoka bus beveik nepastebima mano sąskaitoje. O tai pasakius žodis vijo žodį. Dar noriu kostiumo! Per visus tuos metus teturėjau poliesterio kelnes ar džinsus, bet dabar laikas pasirodyti, jog esu suaugęs vyras, – iš tiesų jau pats laikas. O suaugęs vyras turi spintoje kostiumą. Per Kūčias noriu vilkėti baltais marškiniais ir tamsiu kostiumu, noriu, ir baigta. Tik vieną vienintelį kartą esu dėvėjęs kostiumą – jį man paskolino pastorius motinos laidotuvėms. Dabar noriu turėti savo!

Įvyko stebuklas. Guna man neprieštaravo. Jai atrodė, kad kiekvienas mano ištartas žodis buvo dalykiškas ir pagrįstas. Pirmiausia jai atrodė baisiai „miela", kad galvoju apie Kjelį Bjarnę. Susidarė įspūdis, jog taip elgiasi nedaug kas. O mažiausiai – jo šeima. Pagaliau visiškai teisinga, kad suaugęs vyras nori turėti savo kostiumą. Ji prižadėjo man „parūpinti keletą tūkstančių", kai tik bus įmanoma. Tada mudu suruošime išvyką į kaimo prekybos centrą ir apsipirksime.

– Taip, – pasakiau. – Tai ir parūpink! Pakalbėk su mano buhalteriu!

Tolesnėmis dienomis kažkas man darėsi. Tarsi kažkaip atsibudau. Lig šiol daugiau ar mažiau skrajojau paties susikurtose fantazijose ir nė karto nesidomėjau, kur aš esu. Dabar bematant sužinojau, kad kaimo vardas Brioinesas. Kaip pasakojo vienas naktinis budėtojas, žmonės čia vertėsi miško prekyba. Taip buvę kone nuo pat laikų pradžios. Kitaip tariant, Larsas tęsė tvirtą tradiciją. Kasdien pradėjau skaityti *Brøynes-posten* ir greitai susidariau nuomonę apie vietos valdžią. Čia kaime daugiau nei keturiasdešimt metų niekas nebuvo grasinęs Darbininkų partijai, ir socialdemokratas mano viduje džiūgavo. Gyvenau už dyką gryniausiame kurorte, o mano pinigai gulėjo banke ir davė pelną. Arba, dar kitaip pasakius, gerovės valstybėje buvau kaip inkstas taukuose!

Apie savo turtą aš tylėjau. Tai sunkiai sekėsi, bet buvo aišku, jog apie jį Kjeliui Bjarnei negaliu sakyti nė žodžio. Įsivaizdavau, kad jis gali įkyrėti sužinojęs, jog esu pasiturintis žmogus. Jis pats neturėjo nė skatiko, tą seniai supratau. Žmonės, turintys kokį nors kapitalą, neina pas svetimus prašyti pigaus laikrodžio Kalėdoms. O gražų sakinį apie buhalterį atidėsiu vėlesniam laikui.

Naktimis buvau nelyginant koks valdovas. Snūduriuodamas žaidžiau su savo pinigais. Pinigų niekada per daug nesureikšminau, visuomet jų turėjau tiek, kiek man reikėjo. Bet staigus praturtėjimas mane sužavėjo. Įsivaizdavau, kaip temstant su kredito kortele traukiu į naktinius klubus, vilkėdamas nauju kostiumu. Tai buvo visai nekalta fantazija, apie kurios įgyvendinimą galėjau tik svajoti, bet vien tie vaizdai mane džiugino šiom aplinkybėmis. Kai akimirks-

nį įsivaizdavau save ir savo buhalterį prie ruletės, turėjau tvardytis, kad neimčiau garsiai juoktis.

Laikas ėjo. Kalėdos sparčiai artinosi. Daug kartų per dieną eidavau pas Guną pasitikrinti, ar su mano pinigais viskas gerai. Būdavo sunku prisiversti – juk negalėdavau virtuvėje ar svetainėje tiesiogiai klausti. Įvairiomis dingstimis turėdavau įsivilioti ją į kambarį, kai čia nebūdavo Kjelio Bjarnės. Arba atitraukti nuo darbo, įsivesti į kokį kampą, kur pasišnibždėdavome. Pamažėle didėjo jos nepasitenkinimas šitomis kvailystėmis, nes tai buvo kvaila. Bet aš nesilioviau. Buvo per daug rizikos. Ne kartą ji mane įtikinėjo, kad pinigai tuoj bus ir kad viskas kuo puikiausia. Ne kartą vis abejodavau, ar gerai išgirdau. Ar nebuvo nors mažos galimybės, kad išgirdau, ką *norėjau* išgirsti. Žinojau, jog kai kurie žmonės turi tokių problemų. Pavyzdžiui, esama ligos, vadinamos erotine paranoja. Ši liga pasireiškia tuo, kad tvirtai tikima, jog tave myli kitas žmogus, nors šis yra aiškiai abejingas. *VG* esu skaitęs, kad ta liga ypač paplitusi aplinkinėse parapijose tarp vidutinio amžiaus moterų. Jos tiki, kad jas myli pastorius, ir apie tai labai mielai pasakoja visiems, kas įstengia išklausyti. Galvojau: jeigu esama ligos, vadinamos erotine paranoja, kodėl negalėtų būti ir ekonominės jos atmainos. Gal aš sergu ekonomine paranoja?

Gal Guna iš tikrųjų man pasakojo, kad nebeturiu pinigų, esu visiškai nusigyvenęs? Gal šią neigiamą žinią paverčiau teigiama žinia apie du šimtus penkiasdešimt tūkstančių? Toji mintis drumstė man ramybę.

Pagaliau išaušo lauktoji diena. Guna atvažiavo automobiliu, o to ji paprastai nedarydavo. Kitaip tariant, supratau,

jog kažkas turi įvykti. Ir tikrai. Ji atnešė man septynis tūkstančius naujintelaičių kronų tūkstantinėmis kupiūromis, o aš raštinėje iškilmingai pasirašiau tris dokumentus. Per pusryčius beveik nieko nevalgiau. Be pusės riekės duonos ir puodelio arbatos. Visą laiką sėdėjau kaip ant adatų ir tolydžio smilium liečiau vidinę kišenę, kur gulėjo banknotai. Truputį bijojau, nes čia buvo nestabilūs žmonės. Žmonės, kuriais nenorėjau pasikliauti. Džiaugiausi, kad Guna atvažiavo automobiliu, nes tai sumažino užpuolimo ir apiplėšimo kelyje grėsmę. Kaip suprantu, sausakimšu autobusu buvo gana rizikinga važiuoti. Brioineso gyventojai žinomi kaip rami tautos dalis, tačiau neabejotina, kad šiame krepšyje, kaip ir visuose kituose, yra supuvusių obuolių. Vietos laikraštyje esu skaitęs apie žiaurų įvykį šeštadienio vakarą prie spaudos kiosko.

Valgant Guna neslėpė, jog mudu ketiname keliauti į kaimo centrą. Atvirkščiai. Ji viską tiesiai išklojo. Dabar atkreipiau į save visų dėmesį. Žmonės į mane sužiuro. Ką mudu kaime veiksime? Kjelis Bjarnė sėdėjo ne visai deramai išsižiojęs. Nieko neatsakiau. Nesijaučiau privaląs kuriam nors iš jų aiškinti, kodėl mudu su Guna sumanėme trumpą išvyką į kaimą. Kaip tik norėjau, kad jie į tai žiūrėtų kaip į paprastą veiklumą.

Ničnieko neišmaniau apie automobilius. Paprasčiausiai jie manęs visai nedomino. Todėl ir neturėjau supratimo, koks buvo Gunos automobilis. Bet truputį po vienuolikos atsidūriau ant labai patogios priekinės sėdynės. Beveik galiu sakyti, ant neįprastai patogios. Lyg pagal užsakymą pritaikytos mano užpakaliui. Prisitvirtinau saugos diržą ir

jaučiausi pakiliai nusiteikęs, linksmas ir saugus. Guna užvedė variklį ir tuo pat metu paleido Džonio Kešo kasetę. Lydimi „Juodai vilkinčio vyro“ muzikos, važiavome nestačiom nuokalnėm Brioineso centro link. Lijo. Valytuvai ritmingai brūžavo priekinį stiklą. Prisibijojau, jog galiu būti užhipnotizuotas, todėl ėmiau apžiūrinėti Gunos rankas. Baltas jos rankas su apskritais rausvais nagučiais. Neabejotina, tai sudirbtos rankos, bet kartu tokios moteriškos, tokios moteriškos. Kairioji visą laiką tvirtai ir ramiai gulėjo ant vairo, o dešinioji judėjo tarp vairo ir pavaros jungiklio. Švelniais moteriškais judesiais ji stumdė juodą jungiklio rutulį, pereidama nuo pirmos į antrą ir nuo antros į trečią pavarą, o tada vėl atgal, atsižvelgdama į kintantį kelią ir greitį. Kartkartėm, kai dešinė ranka gulėjo ant vairo, ilgu pirštu ji mašinaliai stukseno taktą. O aš galvojau: „Kiek šita ranka yra visko patyrusi? Ji glostė švelnius vaikų kūnelius ir šiurkščią lentpjūvės darbininko odą. Ji lietė intymiausias, neįvardijamas kūno vietas ir kartu darbavosi su peiliais bei kitais įrankiais, su šokykle ir įvairių rūšių žaliais produktais. Ji vedžiojo plunksną rašydama laišką ir reguliavo nuotolinį valdymą, norėdama perjungti kanalus. Ši ranka daugiau nei kartą susitiko su manąja, ir man buvo leidžiama uždėti savo ranką ant josios, o vieną kartą jinai net patikliai ją spustelėjo. Koks nepaprastas padaras yra žmogaus ranka!“ Ji krapšto dešinę nosiaskylę. Negalėjo būti nė kalbos apie nosies gremžimą, ją tik krapštė. Ji turėjo žinoti, kokį kostiumą įsivaizdavau. O aš visai nežinojau ir nenusimaniau apie kostiumus apskritai. Tačiau buvo aišku, jog jis turi būti tamsus. Tamsų kostiumą galima dėvėti kiekvie-

na proga, tuo tarpu šviesus dažniausiai ne visur tinka. O Guna sukiojo vairą, perjunginėjo pavaras ir man pritarė. Supratau, jog Brioinese buvo pakankamas tamsių kostiumų asortimentas.

Pats centras kone truputį nuvylė. Brioinesas buvo lyg koks vesterno miestelis. Gatvių sankryža su degaline, municipaliteto pastatas ir prekybos centras. Padrikai išsibarstę namai. Mečiau žvilgsnį į spaudos kioską, apie kurį buvau skaitęs. Į „Barą“, kur įžūlūs karvių piemenys susirinkdavo išgerti naminės, aplinkiniuose ūkiuose pasibaigus savaitės darbams. Kaip tik dabar, pliaupiant lietui, buvo sunku įsivaizduoti, jog prieš vitrinas su „minkšta“ pornografija ir ledinukų maišeliais gali būti karšta. Tačiau *Brøynes-posten* rašė tiesą. Kai jaunos apylinkės moterys su siauromis kelnėmis plaukdavo į centrą, o vaikinų kraujas jau būdavo sumišęs su prasta degtine, būdavo patrumpinamos dagtys, o rankose atsirasdavo peiliai. Šeštadienio vakarą nieku gyvu nesileisčiau čia atviliojamas. Esu pakankamai prisižiūrėjęs vesternų, kad žinočiau, kas gali nutikti „svetimajam mieste“.

Nors Brioineso centras kiek nuvylė, prekybos centras buvo tikra staigmena. Dviaukštis pastatas užėmė didžiulį plotą. Pirmame aukšte buvo maisto prekės su nuolaida, tuo tarpu antrajame – beveik viskas, ką galėjai nusipirkti už pinigus. Pasak Gunos, pradedant brangiais kvepalais ir baigiant atsarginėmis traktorių dalimis. Eskalatorium pakilome į viršų, mėginau prisiminti, kur Kjelis Bjarnė minėjo matęs pigius laikrodžius. Ar dešinėje, ar kairėje pusėje įėjus? Šiaip ar taip, netoli kasų. Norėjau Gunai viską paaiškinti, bet ji manė, kad pirma reikia pasirūpinti kostiumu.

Na, gerai jau gerai. Pakeliui į drabužių skyrių probėgšmais temačiau vienintelį žadintuvą ir ėmiau nerimauti.

Pardavėja man nepatiko. Ji nekėlė pasitikėjimo. Buvo per daug jauna, kad galėtų svariu žodžiu įtikinti klientą. Jei greta nebūtų buvę Gunos, tikriausiai būčiau pareikalavęs, kad aptarnautų kita. O kalbant visai atvirai, būčiau išėjęs be nieko. Kostiumas? Hm. Gal jie ir turi kokių nors kostiumų... Tada pasakiau: nereikia. Paaiškinau, jog čia esu atėjęs išleisti tūkstančių kronų ir jog noriu bendrauti su reikalą išmanančiu žmogumi. Guna man akivaizdžiai pritarė, bet padėtį sušvelnino keliomis raminančiomis frazėmis, kad mes patys norime apsižvalgyti. Pardavėja kvailai šyptelėjo ir pasitraukė.

– Kai ką nors rasime, jums šūktelėsime, – draugiškai pasakė Guna. O man visai kitu tonu pridūrė: – Na, tik nepradėk! Čia turi elgtis kaip visi žmonės, arba važiuosime namo. Be kostiumo!

Ką pasakei? Ką ji norėjo tuo pasakyti? Ar turime leisti, kad su mumis įžūliai elgtųsi mergiščia, tikriausiai per savo gyvenimą nepardavusi nė vieno kostiumo? Negabi valandininkė, neturinti jokių kitų ambicijų, kaip tik kuo lengviau išplėšti keletą kronų, už kurias galėtų nusipirkti sunkiojo metalo kasečių!

– Susiimk! – tarė Guna santūriai.

Dabar buvo visai kita Guna, ne toji, kurią pažinau, net truputį panėšėjo į mano motiną.

Nežinia kodėl, bet staiga pajutau begalinį norą paprasčiausiai atsigulti ant grindų. Pavesti pasaulį likimo valiai. Vietoj to pasakiau, jog apsigalvojau. Jog nebenoriu jokio kostiumo.

– Velniai nematė to kostiumo, – ištariau.

Vos tai pasakęs ėmiau baisiai gailėtis. Guna išties labai nuliūdo. Tai buvo matyti iš akių ir iš virpančios apatinės lūpos. Sugriebęs jos ranką, prašiau atleisti. Pažadėjau dėl jos susiimti. Tada nuėjome ieškoti kostiumo.

Buvo daugybė kostiumų. Nepaisydamas Gunos paaiškinimo, kad Brioinesas turi didelę apylinkę, būčiau supratęs, jog ši kostiumų atsarga galėtų patenkinti Brioineso gyventojų poreikius net kito šimtmečio ne vieną dešimtmetį. Net jeigu aplinkiniai ūkininkai, dirbdami laukuose, dėl kokios nors priežasties pakeistų darbo drabužius į kostiumus, šių užtektų ilgam.

Ir tada nutiko taip, kaip man dažnai nutinka esant tarp žmonių. Ėmė svaigti galva ir pykinti. Prakaitavo rankos. Paprastai tas praeina po keleto minučių, bet niekada nežinai kada, todėl dabar aš skubėjau. Norėjau kuo greičiau atlikti reikalą. Pirmą kartą ilgėjausi dviviečio kambario. Stvėriau vieną kostiumą ir pasakiau Gunai radęs tinkamiausią. Pasak jos, toli gražu ne. Net tokiam vaikinui kaip Kjelis Bjarnė šis kostiumas būtų kiek per didelis. Vis dėlto ji suprato, kad reikia skubėti, nes kol žiūrinėjau, ji atnešė kostiumą, kuris jai atrodė tinkamesnis.

– Šitas solidus, – samprotavo jinai. – Iš tikro solidus.

Man niekada nebuvo atėjusi į galvą mintis, kad kostiumas gali būti solidus, bet išties kodėl gi ne. Šiaip ar taip, neprieštaravau turėti kostiumą, kuris Gunai atrodė solidus.

– Puiku, – tariau. – Imkim šitą!

Bet, suprantama, pirmiausia turėjau pasimatuoti. Nebuvo kaip išsisukti, nors viską dariau, kad įtikinčiau Guną,

jog pasikliauju jos nuožiūra. Ji netgi mostelėjo pardavėjai, kuri uoliai atbėgo. Kaip sakoma, nėra to blogo, kurs neišeitų į gera. Iš tiesų kamuojamas šleikštulio ketinau pasišalinti, bet tada pagalvojau apie Guną. Kaip jai būtų skaudu. Nurijau rūgščias atrūgas ir nutariau būti draugiškas jaunajai padėjėjai. Guna turi pamatyti, kad moku elgtis su žmonėmis.

Pardavėja irgi manė, jog Gunos teisinga nuožiūra, bet vis dėlto norėjo mane dar išmatuoti prieš siųsdama į matavimosi kabiną. Tam apskritai nebuvau pasiruošęs. Nespėjau apsižvalgyti, o jinai jau pakėlė mano megztuką ir apjuosė žaliu centimetru. Viskas buvo intymiau, negu galėjau pakęsti. Jos rankos lietė mano kūną, o ji nulenkė galvą beveik iki diržo sagties, norėdama pamatyti matmenį. Šį rytą buvau išsimaudęs po dušu ir pasikeitęs apatines kelnes, bet vis dėlto ar mano asmeninė higiena atlaikė šitą išbandymą? Pasibjaurėjimą kėlė mintis, kad ši jauna moteris, parėjusi po darbo namo, motinai ir tėvui pasakos apie sudvisusį vyrą. Tiek to. Šiaip ar taip, ji nieko nepastebėjo. Po akimirksnio stovėjau ankštoje kabinoje. Beje, keista, kaip čia yra. Taigi pastatytas didelis kaip angaras prekybos centras. Begalė vietos. Bet matavimosi kabinos kažkodėl buvo siauros lyg stačiai stovintis karstas. Ką tai reiškė? Ir kodėl suveriamosios durys pakeltos dvidešimčia centimetrų nuo grindų ir vos siekė akis? Jaučiausi kaip visiškas idiotas. Guna ir pardavėja šnekučiavo ir retkarčiais žvalgėsi mano pusėn. Tai, ką jos galėjo pamatyti, buvo plaukuotos blauzdos ir mano veidas nuo vidurio nosies ir aukščiau. Plėšte nusiplėšiau megztuką, kelnes ir apsivilkau kostiumą. Jeigu

būčiau žinojęs, kad perkant kostiumą bus tiek pažeminimo ir susierzinimo, būčiau atsisakęs to sumanymo.

Per didelis. Per ilgos klešnės. Jokia bėda, pasak moterų. Tuo pasirūpins centro siuvėjas. Jie man pristatys kostiumą kitą popietę. Iš pradžių su tuo nenorėjau sutikti – įsivaizdavau pasiimsiąs kostiumą tuoj pat. Net jei Gunai ir nesakiau, slapta planavau pasirodyti su tamsiu kostiumu per vakarienę. Bet, kaip ir dažnai anksčiau, turėjau nusileisti svariems moteriškiems argumentams. Kai Gunos balsas vėl suskambo grėsmingai, pasidaviau ir susimokėjau kasoje. Juokingas jausmas. Sumokėti kone keturis tūkstančius kronų ir gauti už tai popieriaus lapelį. O kartu apytikrį pažadą, kad kostiumas bus pristatytas rytojaus dieną. Paprasčiausiai daugiau nebeįstengiau kuo nors rūpintis. Jaučiausi išsisėmęs ir viskam abejingas.

– Prieš važiuodami namo išgerkime kavinėje puodelį arbatos ir suvalgykime sumuštinį, – pasiūlė Guna.

Mielai. Bet aš dar negalėjau švęsti. Dabar arba niekada reikėjo nupirkti pigų rankinį laikrodį.

– Geriau eik į kavinę ir surask mums staliuką, – tariau.

Svaigdamas iš gėdos suvokiau, kad buvau užmiršęs, jog ir Guna turi gauti kalėdinę dovaną! Buvo be galo nemalonu, kad ši mintis tik dabar man šovė į galvą.

Ne, ji nenorėjo eiti. Netgi sugriežtėjo, ir pagaliau reikėjo pasakyti, jog nenoriu, kad ji vilktųsi paskui mane, kai ketinu ir jai išrinkti kalėdinę dovaną.

Dabar ji suminkštėjo. Buvo akivaizdu. Liūdnokai šypsodamasi papurtė galvą:

– To nedaryk, Elingai! Tau negalima!

– Norėčiau pamatyti tą žmogų, kuris man uždraustų

padovanoti Kalėdoms šį tą tau pradžiuginti, – atsakiau. – Nepamiršau, kas buvo šalia manęs, kai viskas atrodė taip juoda!

– Taip, bet man draudžiama imti ką nors iš pac... iš gyventojų, – pralemeno ji.

– Tada abu laužykim įstatymą, – girdėjau save sakant. – Na, pirmyn, Guna! Kuklus deimantų vėrinys! Niekas nežinos!

Ji juokėsi ir buvo laiminga.

– O, Elingai! Kartais tu gali būti žavus! Bet nereikia nieko brangaus! Tokios dovanos paprasčiausiai nepriimsiu. Supranti?

– Kas yra brangu? – paklausiau.

– Taigi. Šiaip ar taip, ne daugiau kaip už šimtą kronų.

Linktelėjau. Nepaisydamas visko, apie tokią sumą nė negalvojau.

Vos Guna spėjo dingti, savo džiaugsmui, nuėjau tiesiai prie didelės pintinės su Taivano laikrodžiais. Žinoma, ji nestovėjo arti kasų, kaip tvirtino Kjelis Bjarnė. Bet nebuvo jokios abejonės, kad tai tie laikrodžiai, kuriuos jis minėjo. Atitiko kaina, ir didelė jų dalis buvo iš žalios kietos plastmasės. *Su nuogų moterų paveikslėliais ciferblate.* Ar ne kaip tik Kjeliui Bjarnei! Ar tai tas vyras, kurio seksualinio spaudimo bijojau? Beje, paveikslėliai buvo ne tokie, kuriuos vyras gėdydamasis būtų su savim nešiojęsis. Nepornografiniai. Tai buvo gana dailūs moterų atvaizdėliai – suglaustomis kojomis sėdinčios moterys, susikryžiavusios rankas ant krūtinės. Vis dėlto noriu pasakyti, jog truputį baiminausi imti laikrodį ir eiti prie kasos apsimokėti. Ten viešpatavo moteris niūriu veidu. Nė kiek nebūčiau stebėjęsis,

jei būčiau sužinojęs, kad ji praeityje priklausė Darbininkų komunistų partijai ar Moterų frontui. Šiems žmonėms kiekvieno nusirengusio žmogaus vaizdas – pornografija, ir baigta.

Rinkdamas dovaną Gunai, svyravau tarp muilo, kvepiančio laukinėm gėlėmis, ir gražios lakuotos skardinės dėžutės, kur ji laikytų kavą. Tiesą pasakius, buvau labiau linkęs pirkti muilą, bet pagalvojau, kad ji juk turi šeimą. Mintis, jog Larsas juo gali praustis užpakalį, paskatino rinktis dėžutę kavai. Susitvardęs ir pasiėmęs dovanas, nuėjau prie Moterų fronto atstovės. Aiškiai pasakiau, kad čia dovanos ir kad jos turi būti deramai įpakuotos. Genialiai sugalvota: šitaip atsikračiau atsakomybės, jeigu laikrodis jai pasirodytų nepadorus. Norėdamas išvengti nesusipratimo, trumpai apibūdinau savo kambario draugą. Pasakiau, kad jis, lėtos galvos vaikinas, nori turėti šitokį laikrodį. Kad paprasčiausiai negaliu jo perkalbėti. Tai pardavėjos nė kiek nedomino. Įgudusiais judesiais ji suvyniojo abu daiktus į raudoną kalėdinį popierių ir, kol susigaudžiau, jau buvau susimokėjęs ir užleidęs vietą kitam pirkėjui. Iš tikrųjų mane truputį erzino ta visuotinė atgarsio stoka. Jeigu ji iš mano nusakymo nesuprato Kjelio Bjarnės komiškai, bent būtų galėjusi kaip nors nereikšmingai atsakyti. Nutariau pamokyti ją tvarkos, bet eilė jau pailgėjo, be to, prisiminiau kavinėje laukiančią Guną. Nurijau kandžias pastabas, buvusias ant liežuvio galo, ir pasitraukiau. Po valandžiukės mudu su Guna gėrėme limonadą, valgėme obuolių pyragą ir šnekučiavome apie kūdikėlį Jėzų. Apie Kalėdų šventės tikrąjį turinį. Lauke lietus virto sniegu. Drėbė tirštai. Truputį nustebau sužinojęs, kad Guna buvo religinga. Ji tikėjo,

jog Jėzus atėjo į žemę numirti už žmonių nuodėmes. Gyvų, mirusių ir dar negimusių. Ir gerai.

Kūčios. Kai mudu su Kjeliu Bjarne atsikėlėme, snigo. Didžiulės snaigės leidosi tyliai į žemę. Kjelis Bjarnė sukinėjo savo tranzistorių, ir mudu rengėmės skambant gerai pažįstamoms, mieloms Kalėdų giesmėms. Guna man griežtai uždraudė apsivilkti kostiumą nuo to laiko, kai universalinės parduotuvės pasiuntinys jį pristatė, bet dabar atėjo diena ir valanda. Mums nereikėjo pasipuošti jau pusryčiams, bet mudu su Kjeliu Bjarne sutarėme išlaikyti stilių nuo pat pradžios. Kjelis Bjarnė neturėjo kostiumo, bet vis dėlto puikiai atrodė mūvėdamas tamsiai pilkomis kelnėmis su kantu ir vilkėdamas naujintelaičiu raštuotu megztuku. Kiekvienas vilkėjome baltus marškinius, žinoma, gautus „už pensiono lėšas“.

– Taip, taip, – kalbėjo Kjelis Bjarnė. – Ir vėl Kalėdos. – Jis stovėdamas traukė smeigtukus iš naujų marškinių. – Ar gali suprasti, kodėl jie visą pagalvėlę adatų susmaigsto į naujus marškinius? Pavojinga gyvybei. Ir dar įkištas šis prakeiktas kartoninis įdėklas, taip pat ir plastikas po apykakle.

– Taip pat ir mano marškiniuose, – atsakiau. – Tam, kad jie neprarastų formos.

– O kaip? Prieš apsivelkant tuos marškinius, pirma reikia šį velnio šlamštą išmesti.

Anksčiau niekada apie tai negalvojau, bet jis sakė tiesą. Čia buvo kvailystė. Mudu stovėjome ir murmėjome dėl tokios nesąmonės, o mano viduje plito maloni šiluma. Bičiulystės su Kjeliu Bjarne jausmas. Tas marškinių gamintojas

pasirodė esąs mudviejų bendras priešas, ir gal ilgiau nei penkiolika minučių mudu jį koneveikėme išsijuosę. Išdirbome tą firmą visokiais žodžiais. Smeigtukai, kartonas ir plastikas, žinoma, tik smulkmenos. Svarbu, kad abu kaip vienas buvome nuoširdžiai pasipiktinę. Du užkietėję individualistai netiesiogiai linkėjo vienas kitam linksmų Kalėdų.

Apsirengę apžiūrėjome vienas kitą iš visų pusių.

– Tavo baisiai puikus kostiumas! – tarė Kjelis Bjarnė.

Atsilyginau pagirdamas jo naująjį megztuką.

– Dabar eime! – paragino Kjelis Bjarnė. – Guna pasakė, kad iki trečios Kalėdų dienos galiu nusispjaut į dietą!

Buvo taip keista. Viskas buvo negerai. Niekas netiko. Ir štai per dieną radau kažkokią ramybę. Sulig kiekvienu sekundinės rodyklės poslinkiu prisiminiau daugybę „normalių" Kalėdų namie. Tai, ką kaip tik šiuo laiku visada buvau pratęs daryti. Dabar pusryčių stalas lūžo nuo gausybės patiekalų. Net jau per daug visokių skanėstų. Aš niekada nesižavėjau nesaikingumu. Liežuviai. Jautienos vyniotinis. Netgi „Abba" firmos silkės su aštriais prieskoniais – skanėstų skanėstas! Sūriai, salotos ir dar kitko be galo, be krašto. Kalėdų pusryčiai mūsų blokiniame bute buvo kur kas kuklesni, bet mudu su motina iš turimų išteklių paruošdavome visa, kas geriausia, ir aš manydavau, jog visko buvo per akis. Prisimindamas mirusią motiną, nutariau per daug neprisiryti. Suvalgiau virtą kiaušinį ir sumuštinį, pagardintą silke su prieskoniais, ir tuo baigiau. Viską užgėriau šaltu pienu ir arbata. Puiku! Užteko į valias. Kjelis Bjarnė, žinoma, taip elgėsi, lyg būtų buldozeris iš mėsos ir kraujo. Kairiąja ranka jis siekė naujų užkandžių, tuo tarpu dešinią-

ja grūdo duonos riekę į burną. Buvo bjauru žiūrėti, ir aš pajutau, kaip viduje vėl įsižiebia nepakantumas jam. Na, tiek to. Kalėdos kartą metuose, o Kjeliui Bjarnei jos truks tik iki trečios dienos. Įsivaizdavau, jog jis dabar jaučiasi esąs kone prie pat rojaus vartų, ir slopinau vieną priekaištą po kito.

Guna atėjo tik dvyliktą. Užtat ji turėjo likti iki devynių – valandą ilgiau nei paprastai. Jinai su virėja buvo atsakingos už Kalėdų pietus ir už šventę vakare. Apie tai mudu su Kjeliu Bjarne buvome gerai informuoti. Bet ji nė žodeliu neužsiminė, jog ateis su vyru ir vaikais. Pasijutau tarsi žaibo ištiktas! Staiga matau ją stovint su tuo Larsu. Vaikai zujo aplinkui, kaip jiems įprasta. Mažas berniukas ir nedidelė mergaitė – kaip tik tokie, kokius įsivaizdavau. Ar nebūtų pakakę atsivesti tik tuos du mažylius? Ko čia reikia eglyno lentpjūvės darbininkui? Jis jautėsi lyg namie. Spaudė visiems rankas ir vadino gyventojus vardais. Gal tokia buvo tradicija. Kad per kiekvienas Kūčias ateidavo smagus nykštukas – lentų pjovėjas. Nutariau nesilaikyti šios tradicijos. Apie tai negalėjo būti nė kalbos! Bet Guna nesumanė nieko geresnio, kaip tempti jį prie Kjelio Bjarnės ir manęs. Dėl visos tos sumaišties mudu pasitraukėme į kampą, bet dabar reikės atkentėti. Tebuvo vienas būdas to išvengti – šokti pro juos ir lėkti į kambarį. Bet nedrįsau to daryti. Toks poelgis būtų atkreipęs į mane didžiausią visų dėmesį. Kiaurą vakarą visi būtų nenuleidę nuo manęs akių.

– Čia mano berniukai! – tarė Guna. – Na, Kjelį Bjarnę pažįsti iš seniau. O štai – Elingas.

Jis paėmė mano ranką. Paprasčiausiai paėmė. Man ir į galvą nebuvo atėjusi mintis paduoti jam ranką, o šit jis stovi ir ją krato. Nieko panašaus niekada man nebuvo nuti-

kę! Lyg sapne mačiau baltą savo ranką sudiržusiame miško darbininko kumštyje. Mačiau, kaip ji bevališkai šokčioja tam tvirtame kumštyje.

– O, tai čia Elingas! Taip, apie tave esu daug girdėjęs!

Jis buvo nelabai gražus. Apskritai negražus. Kone bjaurus. Nosis kaip bulvė, plaukai su sklastymu šone. Buvo žemesnis už mane ir turėjo nykštuko kažkokio dirbtinio komizmo. Pagalvojau apie mažai žinomą sporto šaką, apie kurią buvau skaitęs laikraščiuose, – apie nykštukų mėtymą. Skaitytojų laiškus už ir prieš, ir mudu su motina dėl to nesutarėme. Aš buvau už, bet jinai nenorėjo nė girdėti apie ėjimą į tokį renginį Oslo „Spektre". Neturėjau jokio noro eiti vienas, nes didelis žmonių sambūris man visada kėlė baimę. Antra vertus, nenorėjau praleisti progos. Prašiau ir maldavau, kartkartėm net *grasindamas* mėginau privilioti motiną eiti drauge pasižiūrėti nykštukų metikų, bet niekas negelbėjo. Nei anksčiau, nei vėliau nesu matęs jos tokios užsispyrusios. Visos sporto šakos jai atrodė nežmoniškos. Mano nuomone, kvailas argumentas. Ar blogiau juos mėtyti nuo sienos prie sienos, negu iš jų juoktis cirke? Pasak laikraščių, jiems gerai mokama. Daugelis iš jų kartais net bičiuliavosi su garsiais metikais. Ką gi. Nieko nepešiau. O dėl nykštukų mėtymo motina laikėsi savo prietarų ligi pat grabo lentos. Dabar įsivaizdavau, kaip Kjelis Bjarnė, vilkintis gladiatoriaus apdaru, stipriai suspaudęs už riešų ir kulkšnių, vis suka Larsą aplinkui. Kad jį nusviestų net iki virtuvės! Ir tą akimirksnį pratrūkau juoktis. Juokiausi iki ašarų! Mano bičiulis Kjelis Bjarnė! Uždarų patalpų Norvegijos nykštukų metikų čempionas!

Guna viską numalšino įprastu būdu. Liepė Larsui pasitraukti, o mane pasodino ant kėdės. Ji net pasiuntė Kjelį Bjarnę virtuvėn atnešti man limonado. Patyliukais juokiausi dar gerą pusvalandį. Bet paskui mintys nukrypo kitur. Ką dar pasakė tas medžio apdirbėjas? Jis pasakė daug apie mane girdėjęs. O ką gi? – paklausiau save. Ką jam apie mane papasakojo Guna? Ar prisipažino, kad mane apkabino pamiškėje aną dieną? Kad jausmai akimirksnį paprasčiausiai nugalėjo? Ir ta pačia proga: ar Larsas buvo iš tų, kurie pavyduliauja? Toks vyrukas, kuris net per patį Kūčių vakarą gali sukelti skandalą? Aš taip spėjau. Jisai atrodė ramus, bet žinojau, jog tokie tipai kaip jis yra visų blogiausi. Jie visą vakarą gali vaikščioti aplinkui su romiu šypsniu, kad, pabaigoje absurdiškai pratrūkę, nieko nebesivaržytų. Nutariau laikytis atokiai. Kartu vertinau, jog Guna galbūt pradėjo po truputį išsiduoti dėl to, kas yra prasidėję tarp mūsų, kad nebūtų per didelis šokas, kai vieną dieną sprogs bomba. Na, o vaikai... Šią popietę pamažu įgysiu jų pasitikėjimą. Kaip ir visi kiti vaikai, jie susižavėjo mano penkiolikos minučių bėgimu vietoje.

Pietūs buvo patiekti lygiai šešiomis. Šonkauliai su raugintais kopūstais – taip pat kaip namie! Nepaisant viso to erzelio prie stalo, o jo aš nekėliau, ši vakaro dalis buvo beveik normali. Sulig kiekvienu kąsniu užsimerkdavau ir jausdavausi esąs namie, mūsų bute, su motina. Kramčiau ir rijau springdamas skanius valgius, o tamsoje už sumerktų vokų iškilo motinos veidas. Ji buvo pasipuošusi karoliais ir auskarais ir atrodė tokia daili. Jai tiko tamsiai raudona suknia. Atvirkščiai negu per pusryčius, nė kiek nesivaržiau. Dabar *rijau* kaip Kjelis Bjarnė. Buvo taip gera! Leidau ki-

tiems šurmuliuoti aplinkui, sėdėjau ir mėgavausi nugrimzdęs į savo pasaulį. Man visada buvo sunku tarp daugybės žmonių, bet dabar supratau, jog taip norėjau atsiskirti nuo pasaulio. Kietai užmerkti akis ir taip būti. Žinoma, tam niekas nepritarė. Juokais kažkas mėgino „mane pažadinti", bet iki deserto likau paties pasirinktoje tamsoje. O desertui buvo ryžių pudingas su raudonu padažu! Aš ir taip vos nesprogau nuo maisto, bet išgirdęs, kad viename iš dubenėlių baltoje masėje slypi migdolas, turėjau mėginti laimę. Pastebėjau, jog Larsas knaisiojasi po dubenį dėdamasis į savo lėkštę, ir ėmiau griežtai protestuoti. Nusistebėjau matydamas, kokie vaikiški gali būti suaugę žmonės, norėdami laimėti ketvirčio kilogramo marcipaninę kiaulę. Guna palaikė mano pusę. Drauge juokėmės iš jos vyro. Taip nuoširdžiai! Paskui valgėme tvyrant virpančiai įtampai. Nebuvo pasakyta nė žodžio. Ir tai truko be galo ilgai. Aš pats teįveikiau vieną porciją ir, savo nusivylimui, turėjau pripažinti, kad pirmą kartą, kiek prisimenu, negavau migdolo. Dėl to nekėliau jokio triukšmo, o tai laikiau ženklu, jog šios Kalėdų šventės buvo nepaprastos, kitokios nei tos, prie kurių lig šiol buvau pratęs. Supratau, kad vienokiam ar kitokiam pokštininkui praverčia ta pati gudrybė, ir jos visada griebdavausi. Įsikiši migdolą į burną, kai visi baigę valgyti, tada džiūgaudamas išstumi jį liežuviu tarp dantų. Bet ne! Viskas baigėsi kur kas dramatiškiau. Mat Kjelis Bjarnė staiga ėmė dusti. Jo veidas iš blyškiai pilko virto ryškiai raudonu. Jis ėmė mėlynuoti, ir Larsas su nauju darbuotoju, su kuriuo nenorėjau sveikintis, puolė prie jo. Ir tikrai jau niekas neabejojo, kas nutiko. Kjelis Bjarnė visą vakarą rijo, o dabar, net juokas, laimėjo kiaulę. Kai Larsas taikliai smogė tarp

menčių, migdolas nelyginant kulka išlėkė jam iš burnos. Kartu su ryžių pudingu ir raudono padažo geizeriu. Nebeliko nieko kito, kaip tik pakilti nuo stalo.

Dovanos, kurias jau rytą padėjome po eglute, buvo išdalytos geriant kavą. Jas dalijo Gunos sūnus Gunderis. Vaikiukas, ką tik išmokęs skaityti, dabar susijaudinęs bėgiojo prie eglutės ir atgal ir garsiai, aiškiai skiemenavo vardus iš lapelių, pridėtų prie dovanų. Dailus berniukas, kurį kada nors išmokysiu žvejoti kuojas. Džiaugiausi girdėdamas skaitant savo vardą net tris kartus. Kieti paketai nuo Gunos ir Kjelio Bjarnės. Minkštas – nuo nematomos pensiono vadovybės. Namie buvo tokia tvarka, kad motina savo paketą atplėšdavo pirmoji. Tada ateidavo mano eilė. Kai po eglute pasidarė tuščia, čia, šiuose namuose, kilo smagiausia anarchija. Visi vienu metu plėšė popierių nuo savo dovanų, kilo didelis triukšmas ir sujudimas. Pirmiausia atplėšiau vadovybės paketą. Pilkos pelių spalvos kojinės su raudonu krašteliu. Na, gerai. Tiesą pasakius, jos man nesužadino jokių jausmų. Guna padovanojo tikros odos diržą! Panašaus niekada nesu turėjęs, tad mosikavau juo viršum galvos ir šūkavau atsistojęs priešais Guną, reikšdamas dėkingumą. O ji savo ruožtu išvyniojo dėžutę kavai ir džiūgaudama pakėlė aukštyn. Buvo aiškiai matyti, jog pataikiau. Guna buvo truputį panaši į čiuožėją figūrininkę, rodančią savo nugalėtojos taurę. Staiga visas klegesys nuščiuvo. Kjelis Bjarnė išvyniojo niekam tikusį laikrodį ir užsisegęs sustaugė iš džiaugsmo, taip išgąsdindamas Gunos mergytę, jog ši net pravirko. Jis atėjo šiurendamas išmėtytus ant grindų popierius ir visas virpėdamas iš susijaudinimo sustojo prieš mane. Nepajėgė ištarti nė žodžio. Tik vedžiojo akimis nuo

mano veido prie savo kairės rankos riešo, kur dabar turėjo laikrodį. Aukštyn žemyn, aukštyn žemyn.

– Kiek laiko? – paklausiau.

Kjelis Bjarnė šyptelėjo laimingas. Aš, Elingas, už kuklią trisdešimt devynių kronų ir devyniasdešimties erių sumą padariau šiam žmogui didesnį džiaugsmą, nei kas nors galėjo nuspėti. Jis įdėmiai apžiūrinėjo ciferblatą.

– Penkiolika po aštuonių! Nagi atplėšk! – Jis parodė į paketą mano glėbyje. – Jeigu tau nepatiks, nuėjęs pasikabinsiu sau. Tai gražiausia dovana, kurią man... Man... o kaip žinai, kad man labiausiai patinka blondinės? Ten juk buvo laikrodžių ir su tamsiaplaukėm.

Nieko neatsakiau. Man atrodė, kad nėra reikalo jam pasakoti, jog kartkartėm pavartydavau abejotinos vertės jo žurnalus. Jis turėjo juokingą įprotį šviesiaplaukes merginas pažymėti kryžiuku.

Kai išvyniojau dovaną, netekau žado. Labai susijaudinau! Juk esu pavadinęs Kjelį Bjarnę stuobriu. Mintyse patyliukais juokiausi iš jo mėginimo išnarplioti suraizgytą juostelę. Ir štai šis daiktelis! Jis padarytas didžiulėmis letenomis! Kjelis Bjarnė padarė tikslią pensiono kopiją! Tų namų, kuriuose dabar sėdėjome. Vargais negalais juos sudėjo lipdydamas degtuką prie degtuko. Langai ir durys – viskas kaip reikiant! Stogas buvo uždengtas ledų pagaliukais.

– Pasakyk ką nors, Elingai! Ar tu patenkintas, ar?..

Ar aš patenkintas? Tai fantastiška, ir tą pasakiau. Daugybę valandų jis galvojo apie mane, kambario draugą, kai su dideliu vargu juos lipdė – degtuką prie degtuko. Kelis-kart krenkščiojau, kol galėjau jam deramai padėkoti.

– Stogą gali nukelti, – tarė jis karštai. – Žiūrėk!

Jis atsargiai nukėlė stogą, ir aš, savo nuostabai, pamačiau, kad net kambariai buvo tiksliai išdėstyti greta vienas kito. Virpančiu pirštu jis parodė mūsų kambarį.

– Velniai griebtų, čia sėdime mudu, Elingai! Mudu!

Ir iš tikrųjų! Ant dviejų mažų lovelių sėdėjo geltonas ir žalias guminukas ir spoksojo į vienas kitą. Buvau apstulbintas, taip pat ir visi kiti, kai pamatė šį meno kūrinį. Kjelis Bjarnė tapo vakaro žmogum, o aš dėkojau Dievui už tai, kad patenkinau jo norą ir jam padovanojau laikrodį iš Taivano.

Ar ilgai Adomas buvo rojuje? Nežinau. Tiktai žinau, kad pasaulio žiaurumas yra beribis, ir kad Kančia mus užklumpa, kai jaučiamės saugūs. Aš į šią dieną žiūrėjau gana abejingai. Bet, savo nuostabai, valandoms bėgant radau teisingą toną. Tikiu, – tai reikia pripažinti, – kad pirmą valandą išdalijus dovanas buvau visų laimingiausias žmogus, koks seniai bebuvau buvęs. Ir staiga grįžo praeitis, nutvilkiusi kaip botago kirtis. Tai mane apakino ir pribloškė. Lyg atvėrus kimšte prikimšto sandėliuko duris, būčiau gulėjęs palaidotas po visu tuo šlamštu, kurį buvau sukrovęs.

Jau tą pačią dieną, kai pirmą kartą įžengiau į šią svetainę, pastebėjau už televizoriaus kampe stovint elektroninius vargonėlius. Pajutau didelį palengvėjimą ilgainiui paaiškėjus, jog jais niekada nebuvo grojama. O gal buvo pagedę. Kad ir kaip būtų, šiuose namuose nebuvo nieko, kas mokėtų jais groti. Dabar stipresni gyventojai ir tarnautojai juos išstūmė į priekį ir tuojau pat ėmė draugiškai kumščiuoti Larsą į pašonę. Ką gi, galvojau truputį nusiminęs. Jis turi gerą muzikinę klausą, ir dabar prasidės Kalėdų giesmės pasitelkus japonišką technologiją.

Larsui išgavus pirmuosius tonus, mano viduje kilo audra. Žmonės stojo eilėmis, mojo rankomis ir klaipė kojas. Guna, nuo jų pasitraukusi, ėjo per kambarį pasiimti manęs. Stovėjau smarkiai tuksinčia širdimi ir žvelgiau į ją. Mačiau, kaip šypsnys jos veide virsta žaizda. Mačiau Kjelį Bjarnę užsidedant Jurgio ir pulkininko Ernsto Bugės-Hiovigo kaukes. Girdėjau pašėlusį sarkastišką juoką. Ir tada aš imu vemti. Apvemiu ir save, ir Guną, ir vienintelė aiški mintis: „Tu neturi jos užgauti, nes ji nekalta. Ji nežino, ką daro". Nustumiu ją nuo savęs ir leidžiuosi bėgti.

Taigi aš stoviu prie Kristaus ėdžių. Tikriau sakant, nestoviu. Esu paklydęs išminčius. Einantis paskui kone mirusią žvaigždę. Mat čia nėra jokio Išganytojo. Tik du šilti karvių kūnai, karvių su mąslia ramybe kramsnojančių savo paprastą pašarą šią nelemtą Kalėdų naktį. Didžiulės tamsios jų akys vėl kaip dangaus šviesuliai, o aš sukaupęs jėgų likučius įsitveriu dviejų gyvulių kūnų. Jos atrajoja ir laukia mirties. Arba nieko. Mano kostiumas suterštas. Ir žinau, jog iš šito pradinio taško nėra jokių kelių. Manau, jog suprantu Jėzaus vienišumą ant Golgotos kalno.

Matyt, buvau netekęs sąmonės. Kaip aną kartą. Čia nebūsiu kokį akimirksnį. Dvokia karvių mėšlas, ir aš girdžiu baimingus balsus. Gunos balsą. Kjelio Bjarnės balsą. Tvirtos rankos mane pakelia ir neša, ir aš tikiu, jog žinau kas.

Kjelis Bjarnė, tyliai prie pat mano ausies kuždantis:

– *Šlaihoi!*

II

Buvo ruduo, kai motina nutarė, pasak jos, „truputį pasižvalgyti po pasaulį". Ji užsakė du bilietus į Benidormą. Savaitei, su pusryčiais.

Aš anaiptol nesusižavėjau. Pirma, ji manęs iš anksto nepaklausė. To nemėgau. Mieliau norėjau kartu tartis dar prieš priimant sprendimus. Juo labiau kai tie sprendimai tiesiogiai susiję su mano kasdienybe. Tiek to. Ji norėjo mane nustebinti. Buvo geri ketinimai. Tačiau tai, kad gerai sumanytas veiksmas, dar nereiškia, jog iš to išeis kas nors gero. Išties man pritars daugelis. Kitas dalykas, kad niekada neturėjau nieko bendro su užsakomosiom kelionėmis į užsienį. Tai buvo kažkas isteriško. Kažkas konvulsingo. Esu skaitęs *Arbeiderbladet* ir motinos žurnaluose apie šias keliones į Pietus, bet manęs niekada nėra uždegusi žurnalistų rašliava. Saulė ir šiluma. Gerai. Supratau, kad sergantieji podagra ir astma ilgėjosi Pietų. Mano paties seneliai sirgo daugybe įvairių ligų ir kiekvieną žiemą keliaudavo į Pietus – kaip tik į Benidormą. Visa tai galėjau puikiai suprasti. Bet juk aš buvau vyras, peržengęs trečią dešimtmetį, sveikas ir mitrus lyg norvegų sartis, o ir motinos sveikatai nieko negalėjai prikišti.

– Mes tenai keliausim maloniai pagyventi! – kalbėjo jinai.

Tikrai, galvojau. Ten taip ir bus. Prakeiktas žodis. Šiuo metu tarsi viskas kažkodėl turti būti baisiai malonu. Malonu valgyti. Malonu žiūrėti televizorių. Tėvams malonu būti su savo vaikais. Žinoma. Aš jokiu būdu nesu nusistatęs prieš malonų gyvenimą, anaiptol. Tik manau, kad šis žodis pernelyg dažnai vartojamas. Mes *valgome*. Mes *žiūrime* televizorių. Žaidžiame su vaikais arba juos auklėjame. Ir dar – kur kitur pasaulyje mudviem su motina gali būti *maloniau* nei savuose namuose? Stiklinė plaktų trynių su cukrumi šeštadienio vakarais, klausantis geros plokštelės. Ko daugiau benorėti?

O mes amžinai skubame į užsienį. Nuostabu visa, kas nenorvegiška. Vos tik norvegai pasuka į pietus, palikę Ferderio salų švyturį, viskas atrodo tarsi egzotiška. Trejetą sykių su motina lankėmės Kopenhagoje apsipirkti. Karalių mieste. Visų pigių broilerių sostinėje. Mielai norėčiau sužinoti, kuo patrauklus daniškas žvarbus vėjas. Arba kuo ypatingi garsūs danų raudonieji saliamiai? Viduje jie *pilki!* Kokie yra gerai nusiteikę danai? Jie neapkenčia mūsų, nes laiko mus švedais. Jie neskiria kalbų. Žinau iš patirties. Danų laikysena pagrįsta arogancija. Tai žinome iš istorijos. Jau vien kelionė laivu – ypatingas atvejis. Girti norvegai. Vėmalai ir panaudoti prezervatyvai ant laiptų. Pirmos kelionės metu mudu išėjome iš kajutės, nes motina įsigeidė puodelio kavos ir sumuštinio. Be to, ji manė, kad viršuje, bare, malonu. Tai va, pats baras buvo tikrai malonus, man patiko interjeras ir ne mažiau – muzika. Grojo, kaip vėliau sužinojau, nepaprastai profesionalios popgrupės iš Budapešto. Jie galėjo atlikti visą grupės ABBA repertuarą, ir toji

muzika mane sužavėjo. Bet *atmosfera!* Buvo taip klykiama ir šūkaujama, jog beveik nesigirdėjo dainavimo; mačiau vulgarų pagyvenusiųjų girtavimą, o vienas bambeklis vilkiko vairuotojas apvertė stalą, pasijutęs atstumtas kelių moterų. Turiu pasakyti, jog savąją „Fantos" stiklinę ištuštinau bematant. Kaip paaiškėjo, sunkiausias išgyvenimas manęs dar laukė. Tai nutiko trečios kelionės metu. Iš klaidos pasimokę, plaukdami ten ir atgal likome kajutėje. Verčiau įsidėti sumuštinių ir gerti arbatą iš termoso, negu šlaistytis bepročių skyriuje. Bet kur tau! Nė kajutėje mudu neturėjome ramybės. Sienos, arba „pertvaros", kaip sakoma jūroje, buvo maždaug tokio storio kaip kartonas. Mudu pakliuvome į kryžminę ugnį tarp dviejų laukinių švenčių! Jie susišaukė vieni su kitais *per* mūsų kajutę! Mudu su motina anksti atsigulėme kiekvienas su savo knyga, bet buvo beprasmiška mėginti susitelkti, nors nebuvau pasiėmęs jokio rimtesnio skaitalo, kaip tiktai Agatą Kristi. Paprasčiausiai negalėjome ištverti. Praslinkus nemažai laiko, trinktelėjo durys, mudu girdėjome pavienius šventės dalyvius nueinant koridorium. Galų gale, pagalvojau. Bet šį kartą – dar ne. Vos motina pasakė „labanakt" ir išjungė šviesą, nutiko visų skaudžiausia, ką gali išgyventi jaunas vyras būdamas vienoje kajutėje su motina. Prasidėjo gana atsargiai. Pasigirdo kikenimas ir tylus murmėjimas iš kajutės arčiausia mūsų gultų. Na, na, galvojau. Tikriausiai jie paleido kokį sąmojį ką tik išėjusių svečių adresu. Prieš atsiguldami į lovas ir įmigdami kaip lokiai. Pasakiau „prieš atsiguldami į lovas"? Jie atsigulė. Buvo girdėti. Bet *neįmigo* kaip lokiai! Braškėdami jie sugriuvo į lovą, vos per dešimt centimetrų

nuo motinos galvos. Ir tada prasidėjo. Šūkčiojimai ir nešvankūs žodžiai, šnopavimas ir inkštimas, pasigirdo lyg ir verksmas, bet tai nebuvo verksmas. Noriu pasakyti: čia guliu aš. Su motina. Ir girdžiu visiškai svetimus žmones, žmones, kurių niekada nebuvau matęs, ir jie santykiauja kaip triušiai. Ką jie sau galvoja? Ką galvoja motina? Jinai galvoja apie... Galvoja, kaip kitados su tėvu mane pradėjo? Aš taip raudau, jog degte degiau lovoje. Čia juk buvo su manim nesusijusi tema. Visą gyvenimą *stengiausi* apie tai negalvoti, bet dabar mane užgriuvo toji mintis kaip klastinga pabaisa. Mat reikalas buvo tas, kad tėvas mirė, kai dar nebuvau gimęs. Man jis – svetimas žmogus. O kam malonu įsivaizduoti savo motiną nuogą su svetimu vyru? Bet dabar aš įsivaizdavau. Mačiau šį vaizdą priešais. Mačiau tėvą, tą svetimą vyrą, plėšiantį drabužius nuo motinos ir ją nuogą verčiantį ant lovos senojo „Peterio Veselio“ kajutėje, nes žinojau, kad „Peteriu Veseliu“, plaukiojančiu tarp Larviko ir Fredrikshavno, juodu leidosi į savo povestuvinę kelionę. Išgyvenau svetimos moters šūksnius kaip savo motinos, o šnopavimą – kaip savo tėvo. Ir kai tas už sienos po kiek laiko sustaugė: „KAAAAARI!“, buvau tikras, jog nualpsiu. Kari buvo ir mano motinos vardas. Tai bent!

– Ar miegi? – atsargiai paklausė motina, kai pagaliau stojo tyla.

Neatsakiau. Užsimerkiau ir neatsakiau. Ir tada daviau sau žodį, kad niekada niekada neplauksiu danų jūrų keltu į Kopenhagą apsipirkti. Nei vienas, nei su motina.

Betgi dabar buvo Ispanija. Benidormas. Be abejo, Benidormas. Jauste nujaučiau, kad motina nori trumpos iš-

vykos savo tėvų takais. Teoriškai aš galėjau pasitraukti. Pasakyti „ne". Tiesą pasakius, kaip tik tokia buvo mano pirmoji mintis, kai ji numetė bombą. Ištark „ne", Elingai! Bet, pamatęs, kaip ištįso jos veidas, man neparodžius deramo entuziazmo, greit supratau, jog „ne" šia proga būtų nusikaltimas. Ji norėjo man suteikti džiaugsmą. Mudu teturėjome vienas kitą. Todėl pasakiau „taip". Nei daugiau, nei mažiau.

Atsigulęs tą vakarą, vis galvojau. Visada buvau toks. Geriausia galvoti užsimerkus. Galvojau apie Ispaniją. Įsivaizdavau šalį ir žmones. Prisiminiau Benidormą. Vardas buvo ne per daug įspūdingas, o pasak senelių atvirlaiškių, tada miestas iš pažiūros neatrodė patrauklus. Blokiniai namai pakrantėje. Bet dabar nutariau, kad Benidormas *buvo* gražus miestas. Baltos namų sienos, raudonos rožės. Moterys, žinomos visoje šalyje dėl savo grožio ir seksualinio poveikio. Doros, bet karštos. Vos suspragsėjus pirštais šiame krašte, jos tau atneš vaisių ir vyno. Plačiai šypsodamos ir kraipydamos klubus. Viena man ypač kris į akį. Kokia nors Rosita. Miesto kirpėjo duktė. Ji atneš suskintų gėlių į mažą mano namelį miesto pakraštyje. Paprastai ji ateina kas ketvirtadienį apie trečią. Visada nuoga. Linksma kaip saulė ir auksinė kaip medus, kurio turiu savo sode. Aš jos nemyliu, bet jinai man labiau patinka negu visos kitos moterys, zujančios aplink mano sklypą. Rositai taip nutiko, jog ji mane pamilo. Taip, jinai iš tikrųjų myli. Su visa ispanės moters aistra. Ji mane kalbina greitai ir švepluodama, siūlydama man į kiekvieną ranką po saldų kaip medus melioną. Bet aš jų niekada neliečiu. Per daug ją gerbiu. Be to,

jos tėvas, senasis kirpėjas Chuanas, vienas geriausių mano draugų, – man lyg tėvas. Vargšas džentelmenas, garbingas vyras. Kaip jis pats mėgsta sakyti: „Ateinu pas tave būdamas vargšas, bet atsinešu didelius idealus".

Motina, kurią buvau pasiėmęs ir pastatydinęs jai nedidelį vasarnamį...

Ne. Sustoju. Taip sakant, šiomis gana vaikiškomis berniuko fantazijomis mėginau sužadinti savyje entuziazmą, pritariantį motinos sumanytai kelionei. Per kitus pusryčius būčiau mielai pasakęs: „Mama. Aš apie tai galvojau. Tavo sumanymas keliauti į Benidormą iš tikrųjų yra puikus". Noriu atsiprašyti už savo nukabintą nosį ir mėginti viską užglostyti paaiškindamas, kad man, švelniai tariant, tai buvo didelė staigmena. Ir kaip įpročių žmogus... Trumpai tariant.

Bet taip neišėjo. Kitą dieną vos prasižiojus motina mane nutraukė ir, glostydama man galvą, pasakė:

– Aišku, mano vaikeli. Juk aš tave pažįstu.

„Juk aš tave pažįstu". Ką tai turėtų reikšti? Be abejo, kasdieniuose pokalbiuose jinai galėjo pasakyti, jog mane pažįsta; juk buvau jos vaikas, ji išnešiojo mane po širdimi devynis mėnesius ir gyveno viena su manim trisdešimt metų. Svarbu, *kaip* ji tai pasakė. Pats sakinio tonas. Tarsi liūdnokas. Lyg būtų norėjusi pasakyti: „Tu esi toks, koks esi. Gali tik atsisakyti, kai kiti nori tau gero". Ką ji apie tai žino? Ką žino apie neapsakomai geranoriškas fantazijas naktimis, kai ji buvo įmigusi? Ničnieko. Norėjau pastatydinti jai vasarnamį, norėjau pasodinti ją pavėsyje ir pagirdyti ką tik išspaustomis apelsinų sultimis. Žinoma, vaizduotėje – tai

paprasta, bet pats stengiausi uždegti save imtis vieno projekto, kurį širdies gilumoje laikiau abejotinu. Tikra tiesa, kad geriau norėjau būti namie. Drauge su motina. Norėjau turėti kasdien savo laikraštį, savo įprastą maistą ir savo lovą. Norėjau, kad viskas liktų kaip buvę. Blokinis butas, įprastas vaizdas į kitus daugiabučius, motinos balsas iš virtuvės. *„Juk aš tave pažįstu“.* Aš paprasčiausiai nuėjau ir vėl atsiguliau į lovą.

Kelionės išvakarėse reikėjo susikrauti daiktus. Konfirmacijos proga motina man buvo padovanojusi gana prašmatnų garstyčių spalvos dirbtinės odos lagaminą, kurio niekada nenaudojau, ir ji nuoširdžiai apsidžiaugė, kai atsinešiau jį nuo aukšto. Pastarosiom dienomis mūsų bendravimo tonas vis gerėjo, prieš savo valią pastebėjau, kad pasidariau kiek linksmesnis. Nepasakyčiau, jog *norėjau* keliauti, bet buvau taip nusiteikęs, kad būčiau kiek nusivylęs, jei kelionė dėl vienos ar kitos priežasties nebūtų įvykusi.

Ką reikės pasiimti? Neturėjau jokios patirties. Be anų kelionių į Kopenhagą apsipirkti, juk nesu niekur kitur keliavęs. Na, iš tikro vaikystėje du kartus buvau išvykęs į krikščioniškąją vaikų stovyklą Vestfoldo Strande, bet ten nereikėjo daug daiktų. Pora „Ančiuko Donaldo“ knygelių. Glaudės. Naująjį Testamentą buvo galima gauti vietoje. Taip pat futbolą ir rankšluosčius. O kaip bus Benidorme? Kokios sąlygos ten mūsų laukia? Ko gero, karštis. Jį tikriausiai ištversiu. Karštis Ispanijoje nebus kitoks negu karštis Norvegijoje, o šį esu patyręs. Per daug nesižavėjau karščiu, oi, ne, bet tikėjausi jį ištverti. Įsidėjau porą šviesiai mėlynų lengvų kelnių laisvalaikiui, kurias motina buvo nupirkusi

prekybos centre ir kurias tedėvėjau vienintelį kartą – per Jonines, kai mudu su motina buvome trumpam išvykę į Sognsvaną. Kiek prisimenu, buvo šiltas vakaras. Mudu su motina, petys į petį. Elingas su kelnėmis laisvalaikiui. Šviesiomis, vėsiomis, angliškai vadinamomis *slacks*. Tas žodis man patiko. „Bematant būsiu pas jus, berniukai! Aš jau pasiruošęs, tik apsimausiu *slacks*". Esama žmonių, teigiančių, kad taip svarbu rūpintis kalbos grynumu ir pagal galimybę nepasiduoti anglų kalbos įtakai. Bet čia gerai nežinau. Argi taip jau bloga įterpti į sakinius po kokį ypatingą žodį? Juk ir mes galėtume kokį norvegišką žodį eksportuoti į užsienį. Marškinių turėjau pakankamai. Apatinių kelnių taip pat. Ir pižamų. Pasirinkau geltonųjų slyvų spalvos su tamsiai raudonais dryžiais – juk turėsiu gyventi su motina viename kambaryje ištisą savaitę.

Ar reikia pasiimti sandalus? Nebuvau visai tikras. Buvau girdėjęs apie smarkias liūtis, kartais užgriūvančias Ispanijos pakrantes, ir nenorėjau per vieną nerūpestingą kelionę į užsienį subjauroti savo sandalų. Antra vertus, neįsivaizdavau jokios patogesnės avalynės šiltam orui, kaip tik šiuos sandalus. Taigi pasiėmiau juos, bet daviau sau žodį atsižvelgti į orus. Rudi suvarstomi batai, su kuriais važiavau, bus pakeitimui. Taigi su drabužiais ir avalyne buvo palyginti tvarka. Bet kokius gi kitus daiktus dar turėčiau pasiimti? Vienintelis dalykas, dėl kurio buvau visiškai tikras, kad reikia pasiimti, – tai didžioji dėlionė. Juk reikės tenai ką nors veikti, o aš ne iš tų, kurie lig pat nakties riogso viešbučio bare. Numaniau, kad iš ispanų televizijos nedaug bus naudos. Bjornas Granumas, žmogus, kuriuo tikiu, dienraš-

tyje *Arbeiderbladet* rašė, jog ispanai dubliuoja užsieninius filmus. Absurdas, kaip buvo pripažinta. Kiekvienas, kuris yra matęs televizijos teatro klipą „Lėlių namai", dubliuotą į japonų kalbą, žino, apie ką aš kalbu. Turalvas Maurstadas jaudinančia japonų kalba! Lisė Fjelstad, stovinti tarpduryje pasiruošusi išeiti, o jos balsas skamba kaip geišos, sergančios chroniškais virškinimo sutrikimais. Motina iš viso to tik juokėsi, bet aš visada piktinausi. Mat tai buvo netikra. Ibsenas taip nemąstė. Kančios tekste neliko. Ar ispaniškai, ar japoniškai – vienas galas. Jau nuo minties, kad, įsijungęs televizorių, susitiksiu su ispaniškai kalbančiu Marlonu Brando, man darėsi bloga. Verčiau imtis įtampios dėlionės. Kati Sark audroje. 4500 kibukų. Tik bėda, kad dėžė užėmė velniškai daug vietos lagamine. Galų gale susidėjau visus kibukus į plastikinį maišelį, o pačią dėžę paliksiu namie. Bus kur kas svariau, jei nepasitenkinsiu vien laivo vaizdu. Toliau buvo kišeninis žibintuvėlis. Ar man jo prireiks? Tikriausiai taip. Pačiuose pietuose greitai sutemsta, o juk negalima pasikliauti elektros tiekimo sistema prisiminus, ką pasakojo senelė ir senelis. „Saugikliai iškart perdega vos pirstelėjus", – sakydavo senelis. Ar reikia pasiimti ir saugiklių? Ne. Mes gyvensime viešbutyje, juk viskam turi būti ribos. Motina išties apmokėjo kelionės ir poilsio išlaidas. Be to, turėsime savo kelionės vadovą. Vyrą ar moterį, kurie tvarkys praktinius reikalus ir trumpuosius jungimus. Kišeninis žibintuvėlis reikalingas. Taip. Kas daugiau? Ogi atkimštukas. Vienas paprasčiausių pasaulio įrankių. Todėl be galo lengvai pamirštamas. Lyg ir smulkmena. „Daikčiukas", gulintis virtuvėje, visokių niekniekių stalčiuje. Beveik

ne įrankis, nesvarbus plačiu mastu. Bet tik *ligi dienos, kai tu stovi kepinamas negailestingos saulės su šalto it ledas limonado buteliu, kurio negali atkimšti.* Nutariau pasiimti du atkimštukus. Vieną – iš pigiųjų; jį dar vakare norėjau įsidėti kišenėn. Kitą – žalvario, sunkų, panašų į banginį – turėti lagamine. Kai žalvario banginis buvo įkištas tarp drabužių, save paklausiau: „O ką daryti su tranzistorium?“ Ar bus įmanoma tenai pagauti Norvegiją? Paklausiau motinos. Užuot atsakiusi į mano klausimą, ji savo ruožtu paklausė: kodėl aš tą kvailą radiją norįs vilkti su savim? Ar tik neketinu sėdėdamas Benidorme klausytis Norvegijos radijo? Ar ne verčiau leisti laiką maudantis ar, sakysim, vaikščiojant po palmėmis? Ne, to nenorėjau! Trumpas pasivaikščiojimas po palmėmis – na, gerai. Bet maudžiausi tiktai vonioje. Vienui vienas. Nesigėdijau savo kūno, kuris iš tikrųjų buvo kaip ir daugelio. Bet nemačiau jokios priežasties primesti jį šimtams kitų paplūdimyje. Man atrodė labai bjauru sukiotis tame pačiame užterštame vandenyje viso bataliono nesipraususių vyrų ir mėnesinėmis sergančių moterų draugijoje. Todėl ramiai prašiau motiną neliesti temos „Elingas laisvalaikiu“, o geriau atsakyti į konkretų mano klausimą. Taip, ji nenoriai atsakė, jog esąs vadinamasis „Radijas užsieniui“. Bet ar aš neketinąs palikti namie glaudžių? Ji negalėjo susiimti! Čia daugelis mano amžiaus sūnų būtų praradę savitvardą. Beje, pastebėjau, jog motina po truputį sensta. Supratau, jog nėra jokio tikslo pereiti į sarkastišką toną ir paklausti, kam gi tos glaudės, jeigu esu nutaręs apskritai nesimaudyti. Ji paprasčiausiai nebūtų supratusi viso to velniškos esmės. Ji tik norėjo atsukti juoste-

lę atgal ir vėl paleisti iš naujo. Todėl, kaip ir kitais kartais, nutariau gintis tylėjimu. Atsukau jai nugarą ir tylėjau.

Arbeiderbladet beveik pamiršau! Juk kažkas įvyko. Visą savaitę jo neskaičiau, – man buvo nelengva susilaikyti, bet dabar galiu įsidėti šią neliestą šūsnį į lagaminą. Kasdien naujas laikraštis. Galbūt skaitomas ant suoliuko po palmėmis. Taip, aš noriu, kad tas skaitymas taptų įpročiu. Trumpas, įmanomai ramus pasivaikščiojimas po pusryčių. Tada skaitai laikraštį ant suoliuko po palmėmis. Turėtų būti nuolatinis suoliukas. Mano suoliukas. Įsivaizduoju. Jaunas norvegas, vilkintis geriausiu savo drabužiu, kaip nenešiotos kelnės laisvalaikiui, žingsniuoja krantine. Su *Arbeiderbladet* po pažastim. Eina savo nuolatinio suoliuko link. Vietos gyventojams ir atvykėliams greitai tampa nerašytu įstatymu, jog kaip tik šis suoliukas po pusryčių yra užimtas. Kas tasai jaunuolis? Niekas nežino. Vien tas mįslingas vardas iš tolimos Šiaurės. Elingas. Vyras su kelnėmis laisvalaikiui, vaikščiojantis mitas, neprieinamas, tačiau nepasakysi, kad nedraugiškas, visada su gudriu ironišku šypsniu.

Taigi. Bet iš tikrųjų aš truputį džiaugiausi.

Kitą dieną reikėjo keltis auštant. Motina mane pažadino penkiolika po penkių. Nebuvau visiškai surūgęs, tuo nepasižymiu, bet buvau kiek nepatenkintas. Iš pradžių dėjausi nieko nepastebįs, *nedaug* tesipriešinau, kai jinai ėmė įkyrėti. Senų laikų žaidimas. Žaidimas, kurį mudu buvome kone užmiršę. Pasikartojantis kas rytą tais laikais, kai dar lankiau mokyklą. Pragaras mums abiem. Dabar iš viso to galėjome nuoširdžiai pasijuokti, bet anuomet vienam iš

mudviejų buvo sunku. Motina mėgino kaip nors mane pažadinti. Aš tai suprantu. Bet tąsyk! Mane pažadinti – tai erzinti miegantį krokodilą. *Sergantį* krokodilą. Pasidaro gėda prisiminus, kaip šiurkščiai ją užgauliojau. Smarkiausiai susiremdavome žiemos metu. Kai langų stiklus dengdavo speigo rožės, o linoleumas būdavo šaltas. Man visą gyvenimą buvo malonu pasilepinti. Taip, jaučiau malonumą save palepinti. Ir kai sakau „lepintis", iš tikrųjų turiu galvoje *malonų lepinimąsi.* Malonu pabusti speiguotą žiemos rytą ir veidu pajusti kambario šaltį. Tada nusigręžti į sieną ir gerai apsikamšyti patalais. Susiriesti į kamuolį tarsi katinui. Malonu jungti sapnus su tikrojo pasaulio vaizdais, su apraiška to pasaulio, kuris dar kitur, saugiai nutolęs. Malonu svajoti ir grimzti į šaltus pūkų patalus. Justi savo kvapą. Koks malonumas! Ir tada ateina motina. Jos balsas ir šaltos rankos. Rankos, dieną šiltos ir švelnios, dabar tarsi į ledą sustingusios pirmykštės pabaisos nagai. O jos balsas, mielas jos balsas – bespalvis šauksmas iš Kambrijaus Siluro. Ką gi. Visa tai jau praeitis, bet, prikeltas šią pirmą atostogų dieną, pajutau šaltą mokyklos laikų dvelksmą. Skusdamasis galvojau, kokia išties absurdiška padėtis. Stovėjau savo vonioje, motinos ir mano vonioje blokiniame daugiabutyje Oslo pakraštyje, ir skutausi. Anksčiau nei pratęs, bet tai buvo kasdienis veiksmas. Kitą kartą tą patį veiksmą vėl atliksiu, tiktai svetimos šalies viešbučio kambaryje. Tokie pat buvo ir visi kiti dienos trivialumai. Kūno prausimas. Tualeto lankymas. Dantų valymas. Viskas vyks taip kaip čia, namie, tik pažymėta ispanišku ženklu. Apskritai šiuo atžvilgiu buvo tvarka. Tik vienas dalykas man

kėlė rūpestį – tenykščio tualetinio popieriaus kokybė. O priežastis (ir tai vėl susiję su nelemtais mokyklos metais): valdžia privalo taupyti. Kaip ir dabar. Geriau nė būti negali. Visada nemėgau išlaidumo. Bet turi būti ir taupymo ribos. Reikia pasakyti, kaip tik mūsų mokykloje jų ir nebuvo paisoma, nes administracijos gudri galva apskaičiavo, kad per metus galima sutaupyti 14,75 kronos perkant visų pigiausią tualetinį popierių, kokį galėjai gauti rinkoje. Ir jis buvo lygus, kone blizgėjo. Tiesiog neįtikima. Kaip suaugusiems žmonėms apskritai gali ateiti į galvą *mintis* gaminti *lygų* tualetinį popierių? Ir kaip pagrindinės mokyklos direktorius arba dar kas nors gali užsakyti tokį gaminį aštuoniems šimtams mokinių? Nuo tada visą laiką sau kėliau tuos klausimus. *Kas per absurdiškas gaminys!* Nė nespėjus apsižiūrėti dešinioji ranka ima ir nuslysta nugara aukštyn. Aišku, nėra jokio pagrindo manyti, kad ispanų viešbučiai aprūpinti tokios rūšies tualetiniu popierium, bet verčiau jo nusivežti. Geriau nerizikuoti. Vienas ritinėlis neužims daug vietos lagamine. Staiga apsisukau norėdamas pasižiūrėti, ar dar turime daugiau ritinėlių unitazo dešinėje, o tada ėmė ir įvyko. Aš įsipjoviau. Smakrą.

Taip gali pasitaikyti. Tai žino kiekvienas vyras, neturintis skutimosi mašinėlės arba užsiauginęs vešlią barzdą. Gana dažnai įsipjaunu rytais būdamas išsiblaškęs. Vienas ar kitas pjūvis – buvęs nebuvęs. Na, ir kas, kaip sako anglai. Suprantama, mačiau kraują baltose putose, jaučiau deginant vienoje smakro vietoje, bet ramiai skutausi kaip skutęsis, kol mano žandai pasidarė minkšti lyg motinos dilbiai. Tada nusiploviau putas šaltu vandeniu, nusausinau

rankšluosčiu, įtryniau tualetiniu vandeniu ir švelniai papliekšnojau per smakrą ir skruostus. Na, ar pašėlo! Tas mažas įpjovimas išties kraujavo! Vis greičiau tvinstantis raudonas upeliukas lašėjo į kriauklę. Nuploviau kraują šaltu it ledas vandeniu, nutvėriau rankšluostį ir puoliau prie tualetinio popieriaus. Atsiplėšiau kiek reikiant ir po akimirksnio vėl buvau prie veidrodžio. Bet upeliukas vis dar tekėjo ir telkėsi į tvenkinėlį smakro duobutėje. Kur tai matyta! Vėl griebiausi šalto it ledas vandens ir žaibiškai nusausinau rankšluosčiu. Tada prie žaizdos pridėjau popieriaus skiautę. Motina kažkada yra pasakojusi, kaip tėvas atsikratydavo tokių vyriškų bėdų. Pasak jos, reikia užlipinti tualetiniu arba laikraštiniu popierium. Patarė palikti keletą minučių, kol kraujas sukrešės. Tada reikia atsargiai nuplauti šaltu vandeniu. Padariau, kaip buvo sakyta. Mažiausiai šimtą kartų. Gera liaudies medicinos priemonė. Bet kaip tik šį rytą ji nepadėjo. Taip būna, kai skubame. Arba, tikriau sakant, tada, kai pirmą kartą, kiek galiu prisiminti, maždaug tokiu dienos laiku apskritai ką nors veikiu. Pleistras. Kraujui srūvant atsikirpau, kiek reikėjo. Dar kartą nuplovęs ir nusausinęs žaizdą, užklijavau pleistrą.

– Viešpatie, tu įsipjovei?

Motina smalsiai sužiuro pakėlusi galvą nuo minkštai virto kiaušinio. Koks absurdiškas klausimas! Ne, mama, suprantama, aš neįsipjoviau. Tik buvo malonu užsiklijuoti smakrą. Dėl viso pikto. Nepaisant visko, mūsų laukia ilga kelionė. Nieko neatsakęs, atsisėdau prie stalo.

– Ir tau išviriau kiaušinį. Nors šiandien ir ne sekmadienis.

Apžiūrėjau virtą kiaušinį priešais savo pusryčių lėkštę. Aš visai *nenorėjau* jokio virto kiaušinio. Valgydavau kiaušinį kas sekmadienis, ir tai buvo viskas, ką galėjau apie tą dalyką pasakyti. Sekmadienis: pusryčiams virti kiaušiniai. Vienas man, vienas motinai. Ir viskas. Šiandien pirmadienis. Nors mums reikėjo kaip niekada daug nuveikti ir iškeliauti arba, pasak motinos, „truputį pasižvalgyti po pasaulį“, aš norėjau vienos duonos riekės, užteptos dirbtiniu medum, o kitos – su krevečių sūriu. Jai tą pasakiau.

– Nebūk toks aikštingas, – atsakė ji. – Kaip tik norėjau ko nors ypatingo šiandien, kai mes išvažiuojam.

– Nesu aikštingas, mama, – tariau. – Tu puikiai žinai. Bet sakiau, jog noriu vienos duonos riekės su dirbtiniu medum, o kitos – su krevečių sūriu, dėl to, kad ne ką kita turiu galvoje. Kai pamačiau tave valgant savo kiaušinį, mane ėmė pykinti. Kaip pati sakai: „Šiandien mes išvažiuojam“. Netgi toli. Išskrendam lėktuvu.

Atsistojau ir pasiėmiau dėžutę su dirbtiniu medum, kurio ji, suprantama, net nebuvo padėjusi ant stalo.

– Taip, taip, daryk, ką nori, – tarė jinai ir pakilo. – Tavo smakras kraujuoja.

Vėl tas pats *tonas.* „Daryk, ką nori“. Lydimas tylaus atodūsio. Lyg būtų norėjusi pasakyti: „Daryk. Bet paskui neateik ir nesakyk, jog motina tavęs neįspėjo“. Kartais jinai išties galėjo net ramiausią žmogų išmušti iš vėžių. Jeigu per daug neklydau, ji dabar pyko. Tas staigus rankos judesys paimant kiaušinį aiškiai rodė. Suaugęs žmogus! Jinai vaikščiojo po virtuvę ir pyko ant sūnaus, kuriam per trisdešimt ir kuris atsitiktinai nepanorėjo kiaušinio! Pagriebęs

duonos riekę, storai užsitepiau margarinu ir dirbtiniu medum. Nebuvau linkęs taip eikvoti, bet dabar radosi noras pabrėžti savo poziciją. Juk buvau savo namuose, ir beveik trečdalis mano draudimo lėšų plaukė į bendrą kasą. Taip ir dera, tik šiaip pasakiau, bet galbūt reikėjo kažką numatyti, kad būtų išvengta tokių scenų kaip ši.

– Tavo smakras tebekraujuoja, – pridūrė motina.

Dabar aš irgi pastebėjau. Buvau taip susijaudinęs dėl to nelemto kiaušinio, jog visai neatkreipiau dėmesio, kad tvarstis buvo permirkęs. Raudonas upeliukas sruvo smakru žemyn. Na, ar pašėlo! Nedelsdamas lėkiau į vonią dar sykį nuplauti žaizdos šaltu vandeniu, greitai nusausinti ir užlipinti nauju tvarsčiu.

– Kliudei kraujagyslę, – tarė motina.

Pamaniau, kad šiandien ji tikrai puikios formos. Vienas malonus sakinys po kito. Kliudžiau kraujagyslę? Žinoma, kliudžiau kraujagyslę, antraip iš kur tas kraujas?

– Leisk man pažiūrėti, – paprašė jinai. – Persisunkia pro pleistrą.

Ji nušluostė mane šlapia skepetaite.

– Keista. Atrodo kaip mažutis įbrėžimas.

– Tai ir yra mažutis įbrėžimas, – atsakiau.

Bet aš kraujavau lyg paršas. Ėmiau tuo pat metu ir pykti, ir baimintis. Mes turėjome greitai išeiti, šiam menkniekiui neliko laiko. Niekada nebuvau ko nors panašaus patyręs, o nuo to, kad įsipjoviau, juk negalėjau susirgti hemofilija.

Nenorėdamas per daug išsiplėsti, galiu tik tiek pasakyti, jog paprasčiausiai nesustabdžiau to prakeikto upeliuko. Kitaip tariant, sustabdžiau, bet tiktai prispaudęs prie žaiz-

delės kairįjį smilių. Taip sėdėdamas, pirštu spausdamas smakrą, suvalgiau pusryčių likučius ir išgėriau puodelį arbatos. Padėtis buvo idiotiška, bet ką turėjau daryti? Negalėjau prašyti motinos, kad subintuotų man visą galvą.

Penkiolika po šešių turėjome eiti į metro, kad pasiektume miestą. Autobusas į Gardermueno oro uostą važiavo lygiai septyniomis ir nieko nelaukė. Negalėjome gaišti.

Dabar, kai viskas praėję, iš viso to galiu juoktis, bet, turiu pasakyti, aš ne per daug norėjau juoktis, kai mudu su motina aną rytą išjudėjome. Motina pirma. Energingais žingsniais Pasaulio kryptimi. Visa laikysena ji, regis, *šaukė* aplinkiniams, kad *ketina* iškeliauti pasižmonėt, kad jos laukia arba Benidormas, arba mirtis. Aš tursenau iš paskos. Nešinas sunkiu kaip švinas lagaminu dešinėje rankoje, kietai prispaudęs smakrą kairės smilium. Kartkartėm mėginau jį atleisti, norėdamas pažiūrėti, ar kraujas sukrešėjo, bet toli gražu ne – jis ir toliau bėgo. Ir aš galvojau, kad, aišku, bėgs, jeigu nesukrešės, nes, atitraukdamas pirštą, nuo žaizdos nuplėščiau plėvelę. Kvailesnės padėties beveik negalėjau įsivaizduoti.

Laimė, metro buvo daug laisvų vietų. Mudu su motina atsisėdome, aš – prie lango. Sukryžiavau rankas ant krūtinės ir nulenkiau galvą, kad pašaliečiams atrodytų, jog, prispaudęs pirštą prie smakro, esu paskendęs mintyse. Buvau panašus į kai kuriuos rašytojus, kurių atvaizdus esu matęs antrame knygos viršelyje.

– Kaip tavo reikalai? – paklausė motina.

Neatsakiau. Galvojau apie savo naują romaną. Stambus veikalas. Per šešis šimtus puslapių.

– Atsakyk! – nekantravo motina.

Metro vagonai pajudėjo.

– Gana geri, – atsakiau. – Tikiuosi, kad turbūt nereikės rūpintis savim visą savaitę.

– Jau geriau. Tik žiūrėk, neišsitepk naujo megztuko.

Na va. Megztukas. Elingą ištiko bėda, o motina rūpinasi naujuoju megztuku. Ką gi, megztukas išties gražus. Bet kodėl ji mano, kad aš sėdžiu metro prispaudęs pirštu kraujuojančią žaizdą, nesaugodamas savo drabužių? Ar ji visai rimtai galvoja, kad bijau mirti nuo menko įpjovimo? Dėl Dievo meilės, aš visai nesu isteriškas.

Bet grįžkime prie susimąsčiusio rašytojo. Tai vaidmuo, apie kurį iš tikro svajojau. Visada mėgau skaityti, bet, aišku, daug mieliau rašyti knygas, nei jas skaityti. Todėl nutariau, kad jeigu būčiau rašytojas, knygas rašyčiau ne namie. Kiekvieną sykį, pastebėjęs, jog „turiu medžiagos", norėčiau atsisveikinti su motina. Pasiėmęs savo palaikę rašomąją mašinėlę ir lagaminą, norėčiau išvažiuoti ir turėti ramybę. Į kokį nors tykų pietų Norvegijos pensioną. Aš taip gyvai viską įsivaizdavau. Pirmiausia idėją, *didelę idėją,* kuri man kyla tarsi piktoji dvasia pietaujant su motina. Kaip visada labai geri pietūs, motina – puiki virėja, bet dabar peilį su šakute turiu padėti į šalį ir leisti didžiulei plekšnei plaukioti savo jūroje. Krintu kniūpsčias ant kušetės svetainėje, ir motina atsargiai uždaro duris. Ji žino, kad dėl to, kas dabar bus, aš turiu likti vienas. Taip yra visą laiką. Visą laiką tas pats pavyzdys, kai man ateina įkvėpimas. Iš pradžių – pagrindinė idėja; ji gali užklupti bet kur ir bet kada kaip smogianti mintis. Taip, ji pramuša mano gynybos bastioną, su-

griauna blokavimus, kamavusius pusaštunto mėnesio, vertusius mane griebtis butelio ir imti neapkęsti visko. Šiais laikotarpiais gyventi su manim nelengva. Tačiau motina mane pažįsta. Ji pažįsta mano begalinį ilgesį savęs paties ir visko, kas man priklauso. Ir ji žino: šį sykį visų blogiausia jau praėjo.

Paskui – ilga popietė ir ilga naktis. Išsimaudęs prakaite, aš regiu veiksmo nuotrupas, girdžiu dialogus ir vidinius monologus; atrodo, kad angelai ir demonai kažką man kužda tamsioje svetainėje. Kiekvienas vaizdas, kiekvienas žodis yra kaip milžiniškos dėlionės kibukas; pasiimu viską ir susidedu sielon. O kitą rytą aš jau išsilaisvinęs. Nė kiek nemiegojau, bet vis dėlto geras ūpas ir pakili nuotaika. Esu kone pagautas euforijos, kuri, kaip žinau, tol truks, kol šį sykį baigsis rašymas. Pirmiausia atslūgs liūdesys ir bloga nuotaika, bet dabar apie tai negalvoju. Ramiai susikraunu lagaminą ir atsisveikinu su motina.

Visada atplaukiu laivu į mažą pajūrio miestelį. Mažu baltai dažytu keltu. Visą naktį guliu ir snūduriuodamas girdžiu duslius galingo dyzelinio variklio smūgius. Išvakarėse sėdėjau prie kapitono stalo ir valgiau jūros gardumynus. Įžymus daktaras Granas taip pat buvo tarp rinktinių svečių prie stalo, gydytojas iš Kristianijos, kuris stebino išsamiu ankstesnių mano kūrinių žinojimu. Ir viena paslaptinga jauna moteris – Elisė Vistenberg, santūri elfė, ne visai reali savo tylėjimu. Visą vakarą ji neatitraukė melsvų it ledas akių nuo mano lūpų. Bet visą vakarą negalėjau paduoti jai rankos, kurios ji be žodžių prašė. Ne dabar. Po kavos ir cigarų visi traukė į denį pasimėgauti gaiviu nakties

oru, ir Elisė Vistenberg buvo man prie šalies. Kai laivas į pietus nuo Svenerio švyturio šiek tiek pakeitė kryptį, blyški jos ranka įsikibo man į parankę, ji nervingai juokdamasi žvelgė į mane, ir aš linktelėjau galvą. Abu žinojome, kad mudu nesuartėsime, bent dabar. Abu nujautėme, kad vieną dieną...

Miesto burmistras, senas draugas, pasitiko krantinėje. Kartu su keletu vietos spaudos žurnalistų. Gandai iš sostinės jau buvo pasiekę šią vietą. Aš, davęs keletą trumpų interviu, patikiu savo lagaminą viešbučio berniukui, atskubančiam priešais. Rašomąją mašinėlę nešu pats. Mano senas draugas klausia Kristianijos naujienų, bet aš turiu jį nuvilti. Mažai ką tegaliu papasakoti apie pastarųjų metų socialinį gyvenimą. Į jo klausimą, ar padarysimu miesto ložėje pranešimą „Apie literatūros įtaką aplinkai“, atsakau neigiamai, taip pat nuvildamas. Čia atvykau dirbti.

Visais metais šičia gyvenau tame pačiame kambaryje. 217 kambarys antrame aukšte su vaizdu į krantinę ir jūrą, personalo vadinamas „Elingo kambariu“. Šiame kambaryje buvo padėti kertiniai norvegų literatūros akmenys. Labai erdvus kambarys su mėlynais mediniais paneliais ir baltomis užuolaidomis. Ąžuolinis rašomasis stalas. Paprasta lova ir praustuvas. Čia netrukdomas galiu dirbti, čia galiu kurti. Maisto, dažniausiai šviežių žuvų iš žuvingų vietų netoliese, į kambarį man atneša drovios kambarinės, joms duodu kroną arba dvi, jos tūpteli žiūrėdamos į savo kojas ir dingsta taip pat be garso, kaip buvo atėjusios.

Rankraštis auga. Renčiu sakinį prie sakinio ir matau po savo rankomis visa didybe kylantį statinį. Tai – kaip magi-

ja, tarsi per mane kalbėtų dvasios. Retkarčiais telegrafuoju „Viskas gerai“ tai, kuri laukia manęs namie, o dienos bėga kaip svaigulyje.

Ligi to ryto, – dabar vėlyvas ruduo, ir pilkame it švinas danguje stūkso nuogi medžių siluetai, – ligi to ryto, kai nunešu baigtą rankraštį į paštą. Skaudu, tarsi netekus vaiko ar dešinės kojos; juk žinai, kad esi gyvenimo paženklintas, bet kad padarei, ką privalėjai padaryti, kas tau lemta šioje žemėje. Pamažu imu busti iš pastarųjų mėnesių susikurto svajonių būvio ir matau pasaulį, nutviekstą akinamos tikrovės šviesos. Aš...

– Elingai, aš kalbu su tavim! Paimk lagaminą ir pasiruošk – mes jau Centrinėje stotyje!

Ak, taip. Akinama tikrovės šviesa. Niurnanti motina, vagonas, pilnas godžių sudvisusių žmonių, kraujuojanti žaizda ir Centrinė stotis – visa tai atrodo lyg košmaras iš kitos dimensijos. Čiumpu lagaminą ir einu paskui tą, kuri mane atvedė į šį pasaulį.

Kelionė autobusu iki oro uosto buvo tiesiog baisi. Jau vien pamatęs judrią minią, susirinkusią aplink susisiekimo priemonę, supratau, jog tai bus visai kas kita, negu valgyti prie kapitono stalo baltoje gulbėje plaukiant į Siorlandą. Mudviem su motina prisiartinus, atsiskyrė viena žmogysta iš minios ir mus pasitiko su plačiausia šypsena, kokią šįryt man teko matyti. Švelniai tariant, gana apkūni moteris. Džiaugsmingai pasisakė esanti mūsų kelionės vadovė – Gretė Iversen. Iš visko, ką ji kalbėjo ir darė, tryško entuziazmas, dėl kurio labai skeptiškai įvertinau ir šią

žmogystą, ir visa, kam ji, galimas daiktas, atstovavo. Kai žmonės, kurių niekada nesi matęs, apie kuriuos nieko nesi girdėjęs, taip elgiasi, tarsi visą gyvenimą būtų stovėję prie Centrinės Oslo stoties ir kantriai laukę tavęs ir tavo motinos, tada kažkur užsidega raudona lemputė. Bent man ji užsidegė. Mane priešiškai nuteikė Gretės Iversen apsimestinis dėmesys mudviem su motina ir apskritai visa apkūni jos išvaizda, be to, raudonas jos pončas buvo apkibęs šunų plaukais. Ne per daug suklysiu sakydamas, kad greta kelionių vadovės veiklos ji dar vertėsi aviganių šunų auginimu kažkur netoli Hubiolio. Drauge su vyru. Arba sugyventiniu – tai labiau tiko jos stiliui. Įsivaizdavau, kad jis vardu Frankas, spuoguotas laibas stačiokas, prisiplakęs prie kitų šunidėje. Kuo jam patiko Gretė Iversen, šis besišypsantis pudingas? Kuo jai patiko Frankas Hansenas? Beveidis vyras, nemokamas bernas, ištisus metus diena dienon valantis šunų išmatas, suaugęs vyras, iš veido panašus į paauglį. Ar jų santykiuose apskritai vaidino kokį nors vaidmenį seksualumas? Negaliu suprasti, kaip katras iš jų pajėgė.

Daugelis jau susėdo į autobusą, o mudu su motina priklausėm grupei, atvykusiai paskiausiai, – ir, aišku, turėsim sėdėti pačiame gale. Man, tebelaikančiam pirštą prie smakro, buvo tikra nusižeminimo kelionė per visą autobusą tarp sėdynių eilių. Žmonės sužiuro į mane, tartum būčiau ateivis iš kitos planetos. Nutariau geriau būti televizijos žvaigžde; juk įpratau, kad žmonės į mane vėpsotų, o prieš daugelį metų tai mane vargino. Teisybę pasakius, ir truputį patiko. Tik truputį. Antra vertus, buvo iš tikrųjų keista. O jeigu atsitiktinai vesčiau per TV 3 populiariausias diskusijų laidas ir būtinai turėčiau rodyti savo veidą dukart

per savaitę tūkstančiuose namų, žmonės *imtų spoksoti* pamatę mane tikrajame gyvenime einant gatve. Visa tai buvo bemaž juokinga. Ką gi iš tikrųjų galvojo šie žmonės, žvelgiantys tarsi pro teleskopą? Kad mes, televizijos žvaigždės, į kurias jie kas vakaras spokso, gyvename savo studijoje? Gal manė, kad mes ne tokie pat žmonės kaip jie? Kad mes, pavyzdžiui, nei valgome, nei einame į tualetą? Ar ne fantastinis atrodė tas faktas, kad žmogus iš TV 3 dabar ryžosi važiuoti trumpam į Benidorną drauge su motina? Tai *buvo* juokinga. *Jie* buvo juokingi.

– Leisk man pažiūrėti, – tarė motina, kai autobusas pajudėjo. – Akimirkai atitrauk pirštą.

Pamačiau, kad jinai laiko paruoštą nosinę, ir atitraukiau pirštą.

Artinosi pilkos motinos akys. Spoksojau į jos tiriamą žvilgsnį.

– Taip ir yra, kaip maniau, – tarė jinai. – Viskas susitvarkė. Tu nebekraujuoji.

Pažvelgiau į piršto galiuką. Tamsiai raudonas ir lipnus. Viskas susitvarkė? Vėl viena iš tų kvailų kalbų, kurios apskritai ničnieko nereiškia. Juk negalėjo viskas susitvarkyti, jeigu mano žaizda atsitiktinai nustojo kraujuoti. Šiame autobuse iš tikrųjų buvo *nė nepanašu* į tvarką. Tvankus oras ir žmonių veriami žvilgsniai. Vairuotojas važiavo prastai, trūkčiojimas ir snaudulys, kaip derėtų kaime. Be to, pamačiau, kad Gretė Iversen pakilo iš vietos ir atsistojusi priešais paėmė mikrofoną.

– Leisk man... – sumurmėjo motina ir paspjaudė į nosinę. – Truputį apšluostysiu, ir nebus nieko matyti.

Bet aš nė iš tolo nesileidau.

– *Ar visai išprotėjai?* – tariau pakuždomis. – *Ar nori mane apjuokti prieš bendrakeleivius? Nedaryk kiaulystės!*

Ji vėl supyko. Motina vėl supyko. Viena, ką padariau, tai nutaisiau miną, kad laikau netinkama, jog motina trisdešimtmečiam sūnui valo veidą savo seilėmis keturiasdešimties visiškai nepažįstamų žmonių akivaizdoje. Bet motina įsižeidė. Ji kietai sučiaupė lūpas ir demonstratyviai nuo manęs nusisuko. Dėjosi labai susidomėjusi raudona daržine, stovinčia laukų viduryje. Dėl manęs tegu domisi.

Tuo pat metu, kai Gretė Iversen sukinėjo mikrofoną ir autobusas prisipildė baisiausio cypimo, atkreipiau dėmesį į smakrą. Kraujas vėl ėmė bėgti. Senas geras upeliukas. Pagalvojau, jog išdavikiška gyslelė, jau paliovusi kraujuoti, vėl pratrūko sutrikdyta pajudinus burną. Be abejo, tuo paaiškintinas ir žaizdos kraujavimas valgant pusryčius. O vonioje juk vaipiausi, šito negaliu neigti. Ryžausi padaryti galą šiam kraujo praliejimui – prispaudžiau pirštą prie žaizdos ir ketinau ligi Ispanijos sėdėti suakmenėjusiu veidu. Bent iki tol, kol saugiai sėdėsime lėktuve. Kadangi buvo atvira, šią gyslelę galėjai pažeisti šypsodamasis ar trūktelėdamas burnos kamputį, ir kraujas tada vėl imtų bėgti. Dabar mane išties pagavo siutas dėl tokio niekniekio.

Gretė Iversen, pastarosiomis sekundėmis su įkarščiu spaudanti mygtukus, galiausiai sumažino triukšmo diapazoną žemiau skausmo ribos ir mus dar kartą iš širdies pasveikino. Atrodė, lyg būtų nenustygusi nesveikinti. Ir tada pratrūko. Ji nuoširdžiai tikinti, kad visi labai gerai nusiteikę, o tada iš raudonos jos burnos viena po kitos pasipylė turistų grupių ir Benidormo istorijos. Viso to neklausiau. Bet pastebėjau vieną dalyką: kai ji paleido visiškai nuvalkiotą

turistinę frazę apie labai gerą nuotaiką, kai kurie kelionės dalyviai ėmė garsiai juoktis. Ir su šiais žmonėmis turėsiu praleisti po vienu stogu ištisą savaitę. Buvo beveik keista, kaip iš akių man nebėga kraujas.

Oro uostas. Mes ritamės iš autobuso, pasiimame lagaminus ir traukiame paskui Gretę Ančių motiną Iversen į muitinę ir pasų kontrolę. Nepasakysiu, kad prieš savo valią, bet, galbūt priešingai savo lūkesčiams, pastebėjau, jog džiaugiuosi Gretės Iversen buvimu su mumis. Supratau, kad vienu du su motina gal ir baimintumės. Šimtų susijaudinusių žmonių šurmulys. Klaidinanti ilga langelių eilė. Iš garsiakalbio sklindantis metalinis moters balsas, nurodantis išėjimą, informuojantis poną Brauną, supažindinantis su saugumo taisyklėmis. Mudu su motina turėjome galvas, bet vis dėlto baiminausi, kad tokioje aplinkoje kaip ši mums gali būti riesta. Esu skridęs lėktuvu tik vieną kartą, ir tada buvo žmogus, lydėjęs mane į lėktuvą. Bergenas–Oslas. Pirma klasė ir Fornebu oro uoste laukiantis automobilis. Bet pakaks apie tai. Tenorėjau pasakyti, kad mano skridimo patirtis labai nedidelė. O motina, kiek žinojau, niekada nebuvo įkėlusi kojos į tokią mašiną. Artinomės prie vieno iš langelių, ir staiga sunerimo mano skrandis. Ar pereiti muitinės kontrolę bus sunku? Ką, tiesą pasakius, tai *reiškė?* Juk mačiau, kad žmonės stato lagaminus ant konvejerio, bet taip pat pastebėjau, kad ten pirma vyksta pokalbis ir vartomi popieriai. Kaip gailiuosi dėl visų tų niekų, prigalvotų apie Gretę Iversen! Esu truputį prietaringas, be jokių kalbų prisipažįstu. Nemanau, kad Dievas yra kerštingas senis, galintis man skelti antausį, kai blogai galvoju apie kitus, bet vis dėlto truputį tuo tikiu. Kodėl nenorėjau leisti Gre-

tės Iversen kūnui būti tokiam, kokį sukūrė Dievas, ir tulžingai jį kritikavau? Ką dariau su jo formomis? Pudingas? Pudingas yra pudingas. O Frankas? Ak tu Viešpatie, jeigu jis mėgsta auginti tuos šunis, čia jo reikalas. Kad kišausi į jų seksualinį gyvenimą, to jau išties per daug. Koks kvailys buvau. Ar galiu labai girtis savo kūnu? O koks mano seksualinis gyvenimas? Buvo žiauri tiesa, kad aš negyvenu jokio seksualinio gyvenimo. O dar žiauriau, dar tikriau: aš niekada jo visiškai ir negyvenau. *Seksualinis gyvenimas?* Trys pusiau pornografiniai žurnalai ir vienas iš tikro šlykštus, įtemptas veiksmas – aš nuolat baimindavausi, kad motina gali pastebėti. Ir šitai vadinu *gyvenimu!* Buvau benorįs motiną paklausti, ar ji žino, į kokius popierius jie ten priekyje knisasi ir gilinasi, bet susilaikiau paskutinį mirksnį – kraujas, sustojęs gyslose, mirtina tyla, akmeninis veidas. Kaip tik tuo metu Gretė Iversen suplojo šiltais rausvais delnais ir pranešė: jeigu visi čia stovime, kaip tik čia, ji sutvarkysianti muitinės kontrolę visiems kartu, bagažas atiduodamas *ten* – ji mostelėjo į priekį.

Man palengvėjo. Buvau labai dėkingas! Iš motinos veido galėjau išskaityti, kad jai tai – savaime suprantamas dalykas, šiaip ar taip, ji ne ką geriau žinojo, bet nuo mano pečių Gretė Iversen nuėmė naštą. Apie popierius tiesiog neišmanau. Šiaip ar taip, jie kėlė man baimę. Aišku, kalbu ne apie popierių apskritai. Nesu toks jau kvailas. Bet viskuo, kas kvepia valstybiniais popieriais ir dokumentais, prašymais ir bilietais, jaučiu didelį pasibjaurėjimą. Bijausi jų kaip maro.

Bagažą atidavėme gana sklandžiai, net jeigu ir turiu prisipažinti, jog man nelengva buvo pastatyti savo lagaminą

ant konvejerio. Tai rodėsi pernelyg atsainu. Mano garstyčių spalvos lagaminas dingo drauge su visa virtine kitų lagaminų sienos angoje. Jo nebebuvo. Su dėlione, kelnėmis laisvalaikiui ir kitkuo. Kas galėjo garantuoti, kad vėl pasirodys Benidorme, o ne kur nors tolimos Japonijos šiaurės oro uoste. Kiek supratau – niekas. Įsivaizdavau vorą nusmurgėlių, dirbančių už skylės sienoje. Pašlemėkų bevardę gaują. Jokio asmeninio suinteresuotumo pristatyti lagaminus ten, kur reikia. Paniurę, išvargę ir nepatenkinti.

Kurtas Eivinui:

– O Viešpatie, ir vėl krovinys!

– Tegu jis eina velniop!

– Platforma į Benidormą vis pilna.

– Klausyk, ką sakau! Tegu sau rieda į pragarą!

– Manau, užteks ir Madagaskaro.

Ne. Taip negalėjo būti. Jeigu aviakompanijos norėtų atrodyti bent kiek patikimos, anapus sienos turėtų dirbti rinktiniai žmonės. Vaikinai, suvokiantys jiems tenkančią atsakomybę. Ramūs vyrai, neišvedami iš kantrybės, net jeigu kas keturios minutės juos užgriūva plastiko ir dirbtinės odos buivolų kaimenė. Vyrai, kurie neabejodami aiškino mįslingus sutrumpinimus, nurodančius lagaminams jų paskirties vietas. Kokį išsilavinimą turėjo šie vaikinai? Ar buvo tautinių aukštųjų mokyklų jauniems žmonėms, norintiems išmokti oro uostų tarnautojų specialybės? Ar galėjo mokytis neakivaizdžiai? Man tai buvo visai naujas pasaulis.

Prasidėjus pasų kontrolei, norėjau būti tikrinamas. Tu nusistatęs prieš valstybinius dokumentus arba ne. Paprašiau motinos paduoti mano pasą. Norėjau pats jį pateikti

policijos pareigūnui už langelio stiklo. Motinai tai, aišku, atrodė nevykęs sumanymas. Jinai dvejojo. Todėl pakartojau savo reikalavimą, šį sykį gerokai aštresniu tonu. Pastebėjau, jog kai kurie žmonės atkreipė dėmesį, bet pasitenkino mane smerkiančiu abejingumu. Pasas priklausė man, ir vien praktiniais sumetimais aš jį laikiau motinos rankinėje. Gerai, kad mudu gyvenome drauge, ir motina daugiausia rūpinosi praktiniais reikalais. Kartais man patiko žiūrėti į ją kaip į uolią sekretorę. Bet dabar, kai reikia viešai pateikti asmens dokumentą, kad Elingas yra tikrai Elingas, o ne koks atsitiktinis asmuo, taip, čia buvau tikrai aš, Elingas, norintis paduoti pareigūnui dokumentą. Daugiau nieko negaliu pasakyti. Ir nėra ko ginčytis. Taip, truputį pagalvojusi ji suprato. Ištraukė raudoną pasą. Pasitikrinęs, ar gavau reikiamą su savo pavarde ir nuotrauka, atsistojau į eilę prieš ją. Kaip gali tuksėti žmogaus širdis! Vis tikinau save, kad nėra jokios priežasties jaudintis, kad čia kasdienis veiksmas, kurį dabar turiu atlikti, bet šį sykį nepadėjo. Širdis veržte veržėsi iš krūtinės. O žaizda vėl ėmė kraujuoti. Visai pamiršau savo nebylų suakmenėjusį veidą supratęs, jog motina ketino paduoti mudviejų pasus. Gerai, jau gerai. Tai čia tampa rutina. Vėl pridėjau smilių, kur reikia.

Pagaliau priėjo mano eilė. Geriausia, kaip galėjau pasielgti su pirštu, – tai atremti alkūnę į lentynėlę prieš langelį ir pasilenkti, o tuo tarpu kaire ranka prakišti pasą už stiklo vidun. Dabar dėjausi kone truputį nuobodžiaująs. Komersantas, deja, trumpam vykstantis į Benidormą pasirašyti keleto sutarčių.

Pareigūnas ėmė sklaidyti pasą. Gal kas ne taip? Skubėjau paaiškinti, kas aš esu ir kad mudu su motina sumanė-

me trumpam išvykti į užsienį, tikriau sakant, į Benidormą Ispanijoje. Mūsų išvyka truks ne ilgiau kaip savaitę. Tačiau jis tuo nesidomėjo ir toliau sklaidė pasą, nesiteikdamas į mane net pažvelgti. Šaltas kaip ledas tipas.

Paskui jis metė žvilgsnį man tiesiai į veidą. Rūstų žvilgsnį, kurio, mano supratimu, nebuvau nusipelnęs.

– Įsėdimo talonas?

Kas per talonas? Ar aš negalėjau eiti prie išėjimo, ar jis turėjo galvoje ką kita?

– Ar turite įsėdimo taloną? – neatlyžo jis.

Buvau benorįs atsakyti, kad, užuot kalbėjęs su manimi, tokį toną gali pasilaikyti sau, tik štai už kairiojo peties išgirdau motinos balsą:

– Štai jie!

Staigiai apsisukau. Kas gi čia dabar? Ji, prasispraudusi pro mano šoną, padavė pareigūnui ir savo pasą, ir dvi storo popieriaus korteles, panašias į bilietus. Pareigūnas, tik žvilgtelėjęs į korteles, viską grąžino atgal, pastūmęs po stiklu. Aš griebiau savo pasą ir prašiau motiną paaiškinti.

– Eik pirmyn, – atsakė ji. – Juos gavau iš kelionės vadovės. Negalima čia stovėti ir užimti vietos.

Užimti ar neužimti – tas nesvarbu, tik norėjau šį dalyką nuodugniai išsiaiškinti. Iš karto. Nė žodeliu neužsiminusi apie tuos talonus, ar jinai suprato per savo prakeiktą tylėjimą įstūmusi mane į gana keblią padėtį? Tiktai vargais negalais sutrukdžiau policijos pareigūnui manęs nepraleisti. Visos turistų grupės akivaizdoje. Gal širdies gilumoje ji to norėjo?

Ji atsakė, jog aš perdedąs. Jog aš visuomet perdedąs. *Perdedąs?* Ar tiesa, ar perdėjimas, kad nežinojau apie du

talonus, gautus iš Gretės Iversen? Nepasiduosiu, kol ji nepripažins, jog tiesa. Ar aš stovėjau prie langelio ir kalbėjau su pareigūnu, ar ne? Stovėjau ir kalbėjau. Ką pareigūnas pasakė? Ji neprieštaraudama pripažino, jog pareigūnas paprašė mano įsėdimo talono. Taip! O kur buvo tas talonas? Gulėjo jos rankinėje ar jinai laikė jį rankoje? Atsakymą žinojo ji pati. Jinai leido man atsistoti prieš save be reikalingų dokumentų, ir tai buvo svarbiausia.

Ir tada įsiterpė pareigūnas. Gana šiurkščiai reikalavo „pasiduoti į priekį". Ar pasaulis visai išsimušė iš vėžių? Ar norvegai jau nebemoka savo kalbos? Žmogus arba eina, arba vaikščioja, arba bėga, arba risnoja. Arba slampinėja, arba, galimas daiktas, kulniuoja. Bet kuriuo atveju judėti nėra „pasiduoti". Nei per kambarį, nei per gatvę. Na, gerai, tą supratom. Aiškiai turėjome eiti pro mėlynas duris. Tačiau jos buvo užrakintos! Mėginau pastumti, bet jos nepajudėjo nė per milimetrą. Kažkas juokėsi. Kuriam gi šitai atrodė baisiai juokinga? Užrakintos durys. Man galvoje netilpo, kaip kam nors iš tikrųjų gali būti juokinga. Tada pasigirdo elektrinis signalas, ir mudu su motina nusvirduliavome į kambarį už mėlynųjų durų. Dabar tikrai išsigandau. Šis kambarys buvo pilnas uniformuotų vyrų ir moterų.

Bet ir motina, ir aš greitai nusiraminome. Pirma, uniformuotieji buvo ne policininkai, bet oro uosto saugumo tarnybos darbuotojai. Antra, jie pasirodė esą net draugiški. Iš to, kad motina laikė savo rankinę abiem rankom, jie suprato, jog mudu ne per daug patyrę keliauninkai. Jie tiksliai paaiškino, kaip viskas veikia. Rankinių peršvietimas ir tikrinimas metalo detektoriumi. Ir kai mudu su motina

perėjome šį patikrinimą, neišgirdę jokio pyptelėjimo, jaučiausi bemaž šioks toks nugalėtojas.

– Geros kelionės! – palinkėjo viena iš tarnautojų. – Malonių atostogų!

Tai va. Kiek nedaug reikia. Toks dėmesys kaip šis išties truputį šildė. Įsivaizdavau, kad mudviem su motina *bus* malonu. Akimoju nutariau pamiršti nesusipratimą dėl įsėdimo talono ir paso – dabar prasideda mudviejų atostogos ir mudu esame tikrai nusipelnę keleto dienų atokvėpio. Ypač motina. Geroji mano motina, nežinanti, kiek gero ji man padarė. Ji triūsė nuo ryto ligi vakaro. Ir sekmadieniais, ir pirmadieniais. Virė bulves ir adė kojines, ir dar nežinia ką darė. O aš tiktai galvojau. Taip, beveik galima sakyti *mąsčiau.* Bet dabar, pasitaikius progai, turiu atsipalaiduoti. Kaip žmonės sako, pagyventi be rūpesčių. Kvailas pasakymas, bet tiek to. Juk nesu turėjęs atostogų nuo mokyklos laikų.

Kavinėje nutarėme pasmaguriauti mūsų sumuštiniais su kotletais ir kava. Kaip motina juokaudama pasakė: „Juk ne kasdien mudu drauge iškeliaujame svetur ir skrendame lėktuvu“. Aš juokiausi. Kai būdavo gerai nusiteikusi, ji mėgdavo taikliai pašmaikštauti. Ji taip pat norėjo susimokėti. Na, gerai. Nedera iš jos atimti to džiaugsmo. Susiradome laisvą staliuką, turėjome daug laiko – iki išskridimo buvo likusi valanda su viršum.

Kokie skanūs buvo sumuštiniai su kotletais! Skaniausi sumuštiniai su kotletais, kokius kada nors esu valgęs. Patys kotletai purūs, rusvi su aukso atspalviu, minkšti ir sultingi. Jie buvo nei karšti, nei šalti, pasakyčiau, šilti. Malonūs plombuotiems dantims. Svogūnai minkšti ir lengvai kram-

tomi. Kotletas buvo uždėtas ant šviežio švelnaus salotos lapo. Po apačia – duonos riekė – aukščiausios rūšies norvegiška rupių miltų duona. Ne koks nors nevykęs mėsainis, ne. Tai buvo tikras Kotletinis sumuštinis. Tą pasakiau motinai ir pamačiau, kad ji apsidžiaugė.

Dabar juokas ima iš visko. Koks nedidelis protarpis tarp malonumo ir nepasitenkinimo. Kartais dėl menko nieko saulė gali virsti tamsia dėme ir lietumi. Sėdėjome mudu su motina puikiai nusiteikę prie puotos stalo, ir štai atėjo visai nepažįstamas žmogus, nešinas padėklu su alumi ir krevečių sumuštiniais, ir paprasčiausiai klestelėjo ant vienos iš laisvų kėdžių. Stumtelėjo padėklą prie staliuko krašto ir pasijuto kaip namie. Jis turėjo bent paklausti, ar gali čia atsisėsti, ir aš būčiau pasakęs, kad negali. Bet ne. Ėmė ir atsisėdo. Lyg koks storžievis prastame vesterne. O motina, akimirksniu imdama pataikauti, netgi truputį patraukė savo lėkštę dešinėn, kad tilptų tas kvailas nepažįstamojo padėklas. Net nusišypsojo ir jam linktelėjo. Žmogus taip pat nusišypsojo ir linktelėjo.

Ernstas Bugė-Hiovigas – pasisakė vardą ir pavardę. Visai neprašomas. Dievai težino, ar mudu su motina domėjomės jo asmeniu. Taip maniau aš! Bet motina *domėjosi.* Ji prisistatė Ernstui Bugei-Hiovigui ir savo ruožtu pristatė mane: „...o čia mano sūnus Elingas“. Taip sakant pakeleivis. Ji tik užsiminė, jog taip jau susiklostė, kad aš, jos sūnus, atsitiktinai esu čia. Turėjau labai tvardytis, kad nesurikčiau visa gerkle, jog pats puikiai galiu prisistatyti, jeigu tik panorėsiu, bet kaip tik dabar aš visai nenoriu. Būtų pasakyta atvirai ir sąžiningai: man nemalonu, kad šis žmogus, šis

Ernstas Bugė-Hiovigas, žino mano vardą. Ir dar nemaloniau, kad kaip tik motina jam tą vardą pasakė.

Aš tylėjau. Dėjausi čiupinėjantis savo žaizdą kaip nežinia kiek sykių anksčiau ir tylėjau. Mirtina tyla galima daug pasakyti. Taip pat ir šaltu kaip ledas žvilgsniu.

Aš jį apžiūrinėjau. Mano nuomone, įpusėjęs septintą dešimtį. Daugmaž motinos amžiaus. Beveik nuplikęs. Reti dar likę aplink pakaušį pražilę plaukai. Ir taip trumpai nukirpti, jog negalėjau suprasti, kodėl jų nenusiskuto elektrine barzdaskute. Akys buvo mėlynos ir piktos. Taip, piktos. Kažkokios dygios. Ir gana arti viena kitos. O jo liežuvis! Bjauriausias liežuvis, kokį lig šiolei esu regėjęs, ir toks jau daugelį metų. Gelsvai rudos apnašos, grynas kailis. Kai tiktai atkreipiau į jį dėmesį, beveik negalėjau atitraukti akių. Vograudamas žodžius, tas liežuvis maišė jovalą iš krevečių su majonezu. Kartais išlįsdavo jo galiukas ir, lyžtelėdamas vieną ar kitą burnos kamputį, nubraukdavo vieną du trupinius. Ar šis liežuvis paprasčiausiai buvo apipelijęs? Šiaip ar taip, jis buvo apniktas kažkokio grybelio. Arba kažkokios pasiutusios bakterijos. Kartkartėm žmogus dideliais gurkšniais gėrė alų, ir kas kartą pastatyto bokalo išorine puse tekėjo alaus, seilių ir sukramtyto maisto srovelė. Ernstas Bugė-Hiovigas buvo tiesiog kiaulė. Bet motina, aišku, nieko nepastebėjo. Pokalbis vyko sklandžiai, ir mudu su motina, tiesą pasakius, per daug nenustebome paaiškėjus, kad ir Ernstas Bugė-Hiovigas priklausė mūsų turistų grupei. Jis nevažiavo su mumis autobusu, nes gyveno netoli nuo oro uosto. Našlys. Atsargos pulkininkas. O kur atliko karinę tarnybą Elingas?

Tarsi kas būtų smogęs man į veidą buku daiktu. Pašokau ir nulėkiau link tualeto, pajutau akyse tvenkiantis ašaras, nepajėgiau priešintis tam, kas dabar atsitiko, turėjau gelbėtis nuo pasaulio vėjo. Tualete daviau sau laisvę ir taip graudžiai pravirkau, lyg būčiau įskaudinęs pats save. Ir dar kraujavo žaizda. Nusiprausiau šaltu it ledas vandeniu, uždėjau smilių ten, kur reikia, ir susmukau ant unitazo dangčio. Kur Elingas atliko karinę tarnybą? Po dviejų dienų buvau parsiųstas namo iš Trandumo šauktinių mokyklos. Net nieko nepaaiškinus. Bilietą į rankas, ačiū ir sudie. Uniformą ir ginkluotę atiduoti per tris valandas. Man dabar ir iškilo šis sunkus prisiminimas. Turėjau devyniolika metų ir buvau žvalus kaip supamasis arkliukas. Troškau gyventi. Buvau pasirengęs prisiimti atsakomybę ir atlikti papildomas sargybas. Kelerius metus prieš šaukimą į kariuomenę svajojau apie smagų kareivišką gyvenimą. Svajonė, kuri, pagaliau atėjus mano eilei, subyrėjo į šukes. Aš visai nenorėjau siekti karinės karjeros ir žvilgančių medalių. Turėjau tikslą būti geru eiliniu. Tokiu, kuriuo pasitikėtų vadovybė, tokiu, kuriuo pasikliautų iškilus pavojui. Bet jie dėkodami manęs atsisakė. Tiek tepešiau, kad niekada negalėsiu ginti Norvegijos. Raudonoji kortelė, jokios teisės kada nors kelti šį klausimą. Ir štai atsisėdo prie mūsų stalo nepasiprašęs šis gleivėtaliežuvis ir ėmė klausinėti. Kur atlikau karinę tarnybą? O jeigu aš dabar neigiu viską, kas kariška? Elingas? O ne, jis yra pacifistas. Gandžio sekėjas. Jeigu šitam vyrui suduosi į dešinįjį skruostą, turi mesti žvilgsnį ir į kairįjį. Beje, tai buvo visai teisinga. Dabar suprantu – aš tapau pacifistu. Šiame pasaulyje išties per daug prievartos,

kad dar ir aš griebčiausi ginklo. Nors vienu metu prievarta man atrodė idealas. Anaiptol. Apskritai ne ginkluotės pratybomis mane taip patraukė karinis gyvenimas. Ne, man patiko draugija. Draugystė su kitais šauktiniais. Vaikinais iš visos šalies, iš visų socialinių sluoksnių, atsitiktinai susimaišiusiais ir atsidūrusiais vienose kareivinėse. Užsimegzdavo ilgi pokalbiai aštuonvietyje kambaryje, kai vakare užgesdavo šviesa ir negalėdavome matyti vidurio Norvegijos merginų nuotraukų, sukabintų ant sienos Knuto iš Pelenų salos. Po sunkios lauko pratybų dienos, sulindę po vilnonėmis antklodėmis, pasakojome vieni kitiems apie savo gyvenimus. Vienas buvo susirūpinęs dėl mylimosios. Kitas – dėl motinos. Iš aplinkinės tamsos sklido šauktinių paguodos žodžiai ir padrąsinimai. Tonas šiurkštus, o juokai įžūlūs, nepriderantys dienos metu. Bet ne dabar, ne čia, šioje jaukioje tamsoje. Dabar tonas buvo intymus ir nuoširdus, buvo šnibždama Bergeno, Triondelago, Estlando ir dar nežinia kokiom tarmėm. Vienas gal pirstelėjo, o kiti žvengėme. Kieno dvokiančios kojinės kabo ant radiatoriaus? Juokingai buvo suvestos sąskaitos su Reidaru iš Trenos.

Išgyvenau ne *vieną* tokią naktį. Vieną naktį kareivinėse praleidau su pastorium, net nežinau kodėl. Su jaunuoliu, visą laiką tesakančiu „taip, taip“. „Taip, taip“, – kalbėjo pastorius. Greičiausiai tai buvo savotiškas atsakymas į visus klausimus, kurių taip ir nepaklausiau.

Kažkas pabeldė į duris. Tai buvo motina. Man reikėjo pagaliau išeiti; turėjome spėti į lėktuvą. Jinai baugščiai klausėsi, ir aš supratau, ką ji galvojo. Kaip jaunas žmogus

dažnai užsidarydavau tualete ir atsisakydavau išeiti, jeigu pasaulis man būdavo priešiškas. Motina žinojo, kad galėdavau išbūti ištisas valandas, jeigu tikrai dėl ko nors kamuodavausi. Bet dabar viskas praėjo. Bėgant metams mes tobulėjame, įgyjame formą ir prisitaikome. Tai, ką dabar jaučiau, nebuvo nei užsispyrimas, nei pyktis, o sielvartas dėl to, kad mes, žmonės, neduodame vieni kitiems ramybės. Puolame nekviesti prie svetimų žmonių stalo ir užduodame klausimą, kurio svarbos nenumanome. Kokia viso to prasmė? Atsargos pulkininkas, gerai. Toks jis jau buvo. Bet kas iš to? Liūdnai juokiausi veidrodyje.

Motina buvo iš tikrųjų susierzinusi. Kone verkė. Nereikia kreipti dėmesio į majorą Ernstą Bugę-Hiovigą, nieko nežinantį apie šią seną kvailą istoriją, ir taip toliau.

– Jis seilėja į bokalą, – tariau. – Ar pastebėjai?

– Mano berniuk, – kalbėjo jinai. – Aš myliu tave. Ar jis seilėja į bokalą?

– Taip, mama, – atsakiau. – Majoras Bugė-Hiovigas seilėja į bokalą.

Šitaip išgavau jos šypseną. Paprasčiausiai ji buvo tokia miela.

Žingsniavome prie išėjimo. Išėjimas 5, kaip buvo pažymėta. 5. Išėjimas. Gretė Iversen vedė, o mes, visi kiti, traukėme iš paskos kaip perlai, suverti ant nematomos virvutės. Truputį toliau priekyje pastebėjau pliką majoro Bugės-Hiovigo viršugalvį. Nepakenčiamą viršugalvį, pilną kvailų klausimų. Ir, kaip įsivaizdavau, ne taip mažai atsakymų. Šitas vyrukas tikriausiai vylėsi sužinoti atsakymus į daugelį iš jų. Maniau

nuvokiąs šį tipą. Tai vienas iš tų, kurie visada iššoka susidūrus ir kurie tartum žino, kaip viskas vyko, nors iš tikrųjų ten ir nebuvo. Atsargos pulkininkas, akimoju pasišovęs vadovauti visam vyksmui ir tuo pat metu raportuojantis apie kitų silpnybes, o savo pranašumą. Jis pats važinėjąs ilgiau nei keturiasdešimt metų ir labiau nenukentėjęs, tik įbrėžęs laką. Jeigu name, kur gyvena, prakiūra vandens vamzdis, jis jau vietoje, kad pamokytų santechniką. Jis viską žino apie didžiąją politiką ir su visais tomis žiniomis dalijasi. Pasipūtėlis klounas su nuolat pampstančiu ego. Dievas Tėvas turi žinoti, jog per savo gyvenimą su panašiais vyrukais esu turėjęs nemaža reikalų.

Po šiokio tokio nesusipratimo per pasų kontrolę motina pasimokiusi man atidavė įsėdimo taloną. Atsargumo dėlei laikiau jį ir pasą rankoje. Atsivertęs puslapį su savo nuotrauka. Su nuotrauka, kuri, tiesą pasakius, man ne per daug patiko. Mano nuomone, tas atvaizdas nebuvo tapatus. Paprastai aš nesėdžiu išsižiojęs. Be to, nosis buvo kažkokia kitokia. Jos šešėlis krito ant dešiniojo skruosto ir atrodė kaip apgamas. Bet tiek to. Pasak motinos, visada būna kokių nors netikslumų nuotraukose, fotografuotose automato. Nepaisant visko, buvo matyti, jog čia aš.

Žmogus, kuris tikrino įsėdimo talonus, arba *boardingpassene,* kaip juose buvo parašyta, turėjo visai kitą aurą negu pulkininkas Ernstas Bugė-Hiovigas. Taip, jau vien abiejų vyrų lyginimas būtų buvęs tiesiog juokingas. Tai ir nelyginau. Aukštas tamsus vyras iš tų, kuriuos, kaip žinau, motina nedvejodama vadino „šaunuoliais“. Klarko Gabelio tipas, tik be tos kvailos barzdos. Jis buvo taip švariai nu-

siskutęs, kaip apskritai įmanoma, bet porose grėsmingai glūdėjo melsvos barzdos šaknelės. Tamsi uniforma atrodė kaip nulieta, kepurė įžūlokai pakreipta į šoną. Kiekvieną kartą, imdamas vis kitą įsėdimo taloną ir nuplėšdamas jo dalį, kone be garso sakydavo „ačiū", o mes, būdami gana pastabūs, matėme žybtelint eilę dantų, tinkamų dantų pastos reklamai. Ar galimas daiktas, kad aš stovėjau prieš patį lėktuvo vadą? Šiuo atveju buvau saugiose rankose. Apskritai visada maniau, jog lėktuvų vadai spinduliuoja begalinį saugumą. Dabar pačiame gyvenime regėjau, ko seniau nebuvau patyręs, tik matęs per televiziją ir kine. Visuomet ta pati nesuvokiama ramybė, kad ir kas nutiktų. Variklis krinta iš dešimties tūkstančių metrų aukštybės. Lėktuvo vadas paskelbia artimiausią oro uostą, o jo balsas nė nevirpteli prašant leidimo nusileisti, taip pat visų turimų gaisrininkų ir greitosios pagalbos mašinų. Pamišęs lėktuvo pagrobėjas iš Libijos? Jokio susijaudinimo. Mūsų vyras ramiai skrenda aplink pasaulį, nepaisydamas įremto į sprandą pistoleto, klausydamas musulmoniško plepėjimo ir viskam pritardamas. Atsainiai mosteli spaudos fotografams, kai Frankfurte pasipildo degalų. Unitazai perpildyti, šilumoje dvokia, bet lėktuvo vadas nė karto nesišlapina. Tvirtas ir apdairus kaip Esterdaleno ūkininkas. Vilki švaria ir dailia uniforma. Vienintelis dalykas, išduodantis, jog žmogus beveik šešiasdešimt valandų yra įkaitas, – tai graži per tą laiką užaugusi barzda. Jis toks ramus, jog ši ramybė veikia pagrobėją. Neuroze sergantysis iš Šiaurės Afrikos vis labiau trokšta susidraugauti su tuo nuostabiu žmogum giedrom mėlynom akimis, taip, šis jam atrodo kaip tėvas,

kaip tėvas, kurio ilgėjosi visą gyvenimą. O tėvas skrenda. Vairuoja didelį lėktuvą iš vieno žemyno į kitą, kaip nori Alachas ir Ali Ben Husakas. Lig tos dienos, tos valandos, kai pagrobėjas, pakvaišęs nuo nemigos, paleidžia pistoletą ir prašo vadą paguldyti jį ant žemės ir užtarti geru žodžiu prieš vietos valdžią. Lėktuvo vadas tai padaro. „Vaikėziškos išdaigos, – sako jis. – Fundamentalistinės vaikėziškos išdaigos“.

Laikiau atverstą pasą prieš lėktuvo vadą, paduodamas jam įsėdimo taloną.

– Taip, tvarka, – tarė jis ir šyptelėjo.

Lėktuvo vadas paprasčiausiai nusišypsojo. Draugišku, šiltu šypsniu, lyg norėdamas pasakyti: „Malonu, kad būsi lėktuve, bičiuli. Į Benidormą pasitaiko visokių žmonių“.

Ir aš atsakiau šypsena. Mat šis žmogus man pasirodė kaip galimas draugas. Juk nežinau – galbūt vieną gražią dieną jį sutiksiu namuose prekybos centre? Kuo jis vardu? Tikriausiai trumpas ir skambus vardas. Pavyzdžiui, Rolfas Ulvenas. Rolfas Ulvenas ką tik buvo prekybos centre nusipirkti keleto avokadų. Jis skubėjo ir kaktomuša susitiko su ankstesniu savo keleiviu, kažkokiu Elingu, kuris kartą skrido į Benidormą ir kurio nuo tada niekaip negali užmiršti. Ir staiga jis liovėsi skubėjęs. Ne, jokiu būdu. Atsisakoma visų susitarimų, – belieka kava ir spurgų riestainiukai kavinėje. Gal kitą savaitgalį aš norėčiau drauge nuskristi į Rio. Taip, reikia, žinoma, ilgas savaitgalis – dvi laisvos dienos. Hm. Kodėl gi ne? Apsisprendžiu skristi drauge. Kad pasikeistum, reikia būti spontaniškam. Rolfas Ulvenas kaip tik moka jaunatviškai žaviai išplėšti kitus iš pilkos kasdieny-

bės ir nuvesti į pasaką. Kai Rolfas Ulvenas pasirodo, belieka susikrauti lengvą kelioninį krepšį ir dalyvauti išvykoje.

Bet dabar mano mintys pakrypo kita linkme. Mat kol galvojau apie Rolfą Ulveną, mudu su motina judėjome ilgu koridorium ir už kampo susidūrėme akis į akį su dviem stiuardesėmis. Jos stovėjo prie lėktuvo angos, ir staiga ėmiau nesusigaudyti, nes mes nė nebuvome išėję iš laukimo salės. Bet tada supratau, kad koridorius, arba tunelis, tęsiasi nuo pat oro uosto pastato kaip kokia dešra.

Bet tiek to. Man rūpi paklausti vieno dalyko: kodėl visi lėktuvų darbuotojai tokie gražūs ir išsipustę. Ir tokie draugiški? Mat šitokie nėra Rytinio ežero stoties vairuotojai ir tarnautojai. Geriau pagalvojęs per visą gyvenimą, tikriau, per trisdešimt metų, nesu regėjęs autobuso vairuotojo, kurį būtų buvę malonu matyti. Rytinio ežero stoties tarnautojai dažnai ir nevalyvi, ir nedraugiški. Kartais tiesiog įžūlūs. Na, gerai, aš, tik vieną kartą buvęs užsienyje ir skridęs lėktuvu, vargu ar galėjau tvirtinti, kad *visi* gražūs ir išsipustę. Bet juk matome per televiziją. Ir gana dažnai. Ir ne tik amerikiečių filmuose. Pavyzdžiui, matome per „Dienos žinias“. Per įvairias aktualias programas. Ir kiekvienas pasirodantis lakūnas ar kiekviena stiuardesė būna iš kokio nors savaitės įvykio. O jeigu ekrane pasirodo panašus į buldogą žmogus, vis dėlto susijęs su aviacija, gali būti tikras, jog minimas asmuo dirba administracijoje.

Taigi šičia stovinčios stiuardesės buvo gražios ir draugiškos. Mus sutinkančios jų šypsenos buvo ne iš pareigos, – aš žinojau, nes tokiais atvejais esu pastabus. Ne, jos sutiko mus su nuoširdžiom, pasitikėjimą keliančiom šyp-

senomis, slypinčiom širdyje, o ne galvoje. Paprasčiausiai tom šypsenomis jos mus širdingai sveikino, kai nebuvo reikalo ką nors sakyti. Viena, šviesi kaip šiaurės vasara, sukėlė man minčių apie vikingo žmoną, laukiančią savo šeimininko septynerius ilgus metus, – visą laiką su ta žaisminga šypsena lūpose. Kita su nuostabiais kaštoniniais plaukais ir žvitriom akimis, kurios, atrodė, tuo pat metu matė viską. Ši buvo šelmiškesnė – tai bematant supratau. Mažoji Katrinė iš Tranbyhiogdos. Arba, kaip draugės vadino, Kati. Kati, laidanti šmaikščias replikas, besijuokianti skambiu juoku. Sąžininga ir pareiginga, niekada nestokojanti drąsinančių žodžių kuriai nors darbo draugei ištiktai nesėkmės. Kati, galinti atvesti į protą labiausiai linkusius maištauti pietiečius turistus, paprasčiausiai mirktelėjusi viena kaip voverės akimi. Bet ji žinojo ribas – tuo buvau tikras. Truputis plepalų ir kvailysčių ne pro šalį. Bet kai vyrukai nesuvaldo rankų ir įkyri su kalbomis, jinai nenusileidžia. Mat pirma nori pamatyti pasaulio, o kitko dar palaukti.

Lėktuve buvo ankšta. Dėl Dievo meilės, kaip šiame lėktuve buvo ankšta! Ar ir aną sykį lėktuve, skridusiame iš Bergeno į Oslą, taip pat buvo ankšta? Jokiu būdu ne! Nedaug teprisimenu tą kelionę, bet buvau tikras, jog prisiminčiau, jei būtų buvę tiek mažai vietos kaip čia. Šiaip ar taip, ankštesnio lėktuvo reikėtų ilgai ieškoti. O šiuo turėjome skristi ligi pat Ispanijos. Suprakaitavau vien apie tai pagalvojęs. Už mūsų plaukė kiti bendrakeleiviai, prieš mus jų irgi buvo gana tiršta. Žmonių knibždėlynas ir spūstis, o viena moteris prapliupo garsiu šaižiu juoku – jau buvo arti isterijos. Bet juk galėjau suprasti. Dabar per vėlu trauktis. Beliko

dalyvauti ir tikėtis ko nors gero. Bet kodėl neatsisakiau, kai motina man patiekė šią beprotišką idėją? Dabar būčiau gulėjęs namie savo lovoje. Saugus kaip veršis. Būčiau galėjęs atsikelti vienai kitai valandai, pavalgyti pusryčius ir truputį pasivaikščioti po prekybos centrą. Nueiti į biblioteką pasiimti geros knygos. Pareiti namo ir vėl atsigulti. Skaityti. Vietoj to buvau ankštame lėktuve prie kažko nežinomo.

Ilgai murdęsi spūstyje, pagaliau atsisėdome į savo vietas. Motina prie lango, aš – ant vidurinės sėdynės. Tai bent kiek apramino. Tučtuojau prisisegiau saugos diržą, pasirėmiau ir užsimerkiau. Galvojau apie triušius. Maži mieli triušeliai vartosi po žolę. Kai negera, mane gelbsti mintys apie šiuos taikius gyvūnėlius. Jie visai nežino, kas yra kaltė. Tuo tarpu mes jai esame atviri. Jie tarsi niekam nieko blogo nedaro. Ėda žolę, poruojasi, ir to gana. Vaikystėje mudu su motina buvome pratę atostogauti pas senelius Sandefjorde. Jie laikė triušius. O man, kaip Oslo mikrorajono vaikui, buvo smagu siausti su mažais nutrūktgalviais. Visada mylėjau gyvūnus, bet namie, blokiniame daugiabutyje, juos laikyti buvo draudžiama. Norėjau turėti katiną, norėjau turėti šunį, norėjau turėti triušį ir jūrų kiaulytę. Bet motinos balsas sakė „ne“, „ne“, „ne“. Nepadėjo nei ašaros, nei tušti grasinimai. Užaugęs supratau, kad iš tikrųjų ne jos pačios buvo tie „ne“, bet reikia pripažinti, kad anuomet mudu kartais susiriedavome. Tačiau kasmet kelias trumpas vasaros savaites aš buvau laimingas, turėdamas visą pulką triušių. Per juos įgijau stabilizuojantį ramybės įvaizdį, kurį išlaikiau ir suaugęs. Kartkartėm pamiršdavau jį panaudoti, bet šiaip jis dažniausiai padėdavo. Maži rausvi snuku-

čiai – visuomet kruta ir kruta. Taip pat ir ausys. Žibančios išmintingos akys. Na, va. Pajutau, kad atsipalaiduoju. Ypač kai nuleidau rankas žemyn ir pajudinau plaštakas. Kraujas vėl ėmė cirkuliuoti...

Kraujas. Velniai griebtų, vėl kraujavau. Ar tai niekada nesibaigs? Ar vis kraujuosiu ligi pat savo amžiaus galo? Triušių vaizdas subyrėjo. Šis kraujavimas jau nebebuvo natūralus. Kažkoks grėsmingas ir nenormalus. Ilgiau nebepakęsdamas smiliaus ant smakro, paprašiau motiną nosinės ir ją gavau. Ar pastebėjau jos žvilgsnyje susirūpinimo šešėlį? Galimas daiktas. Tai, kas man nutiko, nepaisant visko, *buvo* nenormalu. O motinos yra baisiai pastabios, kai jų vaikams pasitaiko kokių nenormalumų; tą dažnai esu patyręs. Motinos regi šitaip. Iki šiol ji žiūrėjo gana ramiai, bet dabar mačiau, kad pradeda stebėtis tuo, kas dedasi. Dėl to laisvąją ranką uždėjau ant josios ir nusišypsojau. Nebuvo jokios priežasties taip elgtis, kad ji rimtai išsigąstų. Mat žinojau: jeigu ji pradės rimtai baimintis, baimė persiduos ir man. Negana to. Jeigu jinai bijos, aš pulsiu į paniką. Todėl glosčiau jos ranką švelniai ir atsargiai, tuo pat metu sukdamas galvą, ką jai pasakyti. Ką nors, kuo ji patikėtų. Ką nors kasdieniško ir paprasto, net truputį juokingo.

Bet buvo kažkokia man nepalanki diena. Mane slėgė lėktuvo ankštis. Tegalėjau išspausti pro lūpas ilgesnes ar trumpesnes žodžių nuotrupas, galinčias nuraminti ir ją, ir mane. Nujaučiau, kad bus dar blogiau. Kaip tik tuo metu pasirodė moteris ir atsisėdo į tuščią vietą greta manęs. Kitaip tariant, pasijutau įstrigęs tarp motinos ir šios svetimos moters. Juk supratau, kad vieta greta manęs yra ne

mano, bet vis dėlto man atrodė, jog aviakompanija elgėsi netaktiškai leisdama užsėsti visas vietas iki vienos. Nė kiek neatsižvelgė į paskiausiai atėjusiuosius. Jeigu man ar motinai prireiktų eiti į tualetą, juk ji turėtų atsistoti. Vos taip pagalvojęs pajutau, jog man prisireikė. Ne per labiausiai, bet aiškiai spaudė pūslę. Kodėl nepasinaudojau proga ir nenusilengvinau, kai buvau tualete, norėdamas nusausinti ašarų kanalus?

Beje, moteris buvo *okey.* Nieko kito negaliu pasakyti. Daili ir stotinga, aukšta krūtinė, daug aukso ir sidabro. Turkiai auskaruose. Ruda kaip negrė – tikriausiai ne pirmą kartą keliavo į Pietų platumas. Laimė, ji buvo ne iš plepiųjų. Trumpas, paprastas „labas“ motinai ir man, ir tiek. Bebaigianti penktą dešimtį, pagalvojau. Pavojingas amžius. Kažkur esu skaitęs, kad moterys, artėjančios prie penkiasdešimties, galinčios virsti gryniausiomis sekso tigrėmis. Jos pasidarančios ne lengvabūdės kaip dauguma vyrų nuo pat gimimo, bet jau tarsi žinančios, kaip tai pasiekti ir su kuo. Nemanau, kad straipsnis bent kiek rėmėsi tikrove, tačiau jame buvo tiesos branduolys. Ar Bíben, sėdinti greta manęs, kaip tik dabar vaizdavosi nuogus vyrus? Ar *mane* ji mintyse nurenginėjo? Mėginau ją apžiūrėti nepasukdamas galvos, bet veltui. Temačiau nedidelę dalį krūtinės. Ji kilnojosi, bet, mano supratimu, ne karštligiškai. Saugok Dieve, juk ji turėjo teisę kvėpuoti.

Visi buvo susėdę, ir aš pajutau, kad lėktuvas pajudėjo. Kati atsistojo prie pat tualeto durų, ir balsas per mikrofoną pranešė, kad supažindins mus su saugos taisyklėmis. Saugos taisyklės? Ar ko nors panašaus nebuvo aną sykį skren-

dant iš Bergeno? O gal buvo? Tiesiog nebuvau visai tikras. Viena, kuo buvau tikras, kad vaizdas Kati, apsivilkusios gelbėjimosi liemenę, kaip tik dabar mano nervų per daug neramino. Beje, mažai tikėjau, jog gelbėjimosi liemenė padėtų ištikus nelaimei. Krisdamas iš dešimties tūkstančių metrų aukščio, gelbėjimosi liemene nepasinaudosi. Beje, apie išgyvenimus atsitikus lėktuvo avarijai aš mažiausiai galvojau. Pirmiausia persmelkianti baimė, kai supranti, jog ištiko nelaimė. Kairiajame variklyje atsiranda naujas pašalinis garsas. Visur pasklinda aštrus benzino kvapas. Stiuardesės neramiai susižvelgia ir yra labai mandagios su keleiviais. Ir tada – sprogimas. Tavo staugimas susilieja su kitų, kai lėktuvo priekis pakrypsta į kalną ir ima leistis suktuku. Visas gyvenimas praskrieja prieš akis. (Trumpas padrąsinantis išgyvenimas.) Stoja tamsa. Amžina tamsa. Beje, ne tau, nes likai gyvas. Sulaužytu stuburu, kiaurais plaučiais. Degina dešinę šlaunį, o tu guli prispaustas tarp sudraskytų į gabalus kūnų ir dešiniojo sparno nuolaužos. Tavo rankos junta tik žarnas ir skausmingas žaizdas. Ir vis niekaip negali patikėti, jog nukritai Paryžiaus ar kito miesto pakraštyje. Oi, ne. Guli kalnų plokštikalnėje, ir čia nesibaigianti žiema. Dvidešimt laipsnių šalčio. Ar toli žmonių būstai? Na, jei truputį seksis, kitaip tariant, jei orai pagerės, gelbėtojai jau poryt bus čia. *Kone septyniasdešimt valandų tu guli ir šaukiesi savo Kūrėjo!*

Dabar turėjau susitvardyti ir sustoti. Varikliai smarkiai gaudė, ir tokia minčių tėkmė nesiderino su šia padėtim. Mėginau nusitverti triušių vaizdo senelių sode, bet jis vis išslysdavo, ir viskas veltui. Lėktuvas vėl pajudėjo, supratau,

kad dabar jau iš rimtųjų. Buvome pakilę sulig krūmais. Kokios jėgos čia ėmė veikti! Visas lėktuvas drebėjo ir tirtėjo, mes pašėlusiai skubėjome, už langų pilkas kilimo takas lėkė pro šalį. Stvėriau motiną už rankos, buvau keistai susijaudinęs, visai nebijojau, bet tas svetimas jausmas... Manau, *nutrūktgalviškumo* jausmas. Čia tarsi lekia Elingas. Daug šimtų kilometrų per valandą greičiu. Nejaugi niekada nepakilsime, – juk jau turėjome pasiekti kilimo tako galą? Pajutau, kad giliai giliai mano viduje kaupiasi riksmas – visa ta įtampa, kuri veržiasi lauk, adrenalinas ir kraujas pulsavo tenai, aš spaudžiau motinos ranką, *gniaužiau* ją, ir štai mes pakilome, pakilome gana paprastai, po sparnais buvo oras; aš nesusivaldžiau, tiesiog neįstengiau ir *sustaugiau* AAAAAAA!, paskui išsekęs kritau ant sėdynės.

– Paleisk mano ranką, – tarė motina. – Man juk skauda.

Paleidau jos ranką. Turiu prisipažinti, labai susigėdęs. Juk nesu iš tų, kurie mėgsta atkreipti kitų dėmesį. O dabar aš staugiau ankštame lėktuve. Iš visų plaučių.

Biben tiriamai žvelgė į mane. Aš jutau. Sėdėjau nuo jos nugręžęs veidą į langą, nedrįsau pasisukti, bet visą laiką jutau jos nustebusį žvilgsnį, įsmeigtą man į nugarą. Ką ji apie mane galvoja? Ką mąsto kaip tik dabar? Būdama erotiška, mano riksme ji gal įžvelgia kažkokį seksualumo atspalvį. Siaubinga mintis. Visas išraudau. Ausys degte degė. Atrodė, tarsi girdžiu ją pasakojant savo paralyžiuotai draugei namo bendrijos bute apie keisčiausią atostogų nutikimą. Taip jau susiklostė, kad lėktuve per atsitiktinumą ji atsidūrusi greta jauno vyro. Galima tikėti, galima netikėti – kai lėktuvas ėmė kilti, kai jo ratai atsiplėšė nuo žemės, tasai

jaunas vyras patyręs stiprų orgazmą, kurį jinai pajutusi būdama šalimais. Negalima nė lyginti su Gunaru aną kartą. Jaunas vyras taip suriko, jog dauguma keleivių išsigando. Tačiau supratę, kas ir kaip, visi drauge nuoširdžiai pasijuokė. Tai buvo daugiau ar mažiau nekalta, bet ji vargu ar galinti suprasti tokius vyrus. Nesupranta ir nė viena iš kitų merginų, ir tada prasideda ilga diskusija apie vyrus apskritai ir apie Elingą skyrium.

Ar jos iš manęs juokėsi? Ar kiti keleiviai juokėsi iš manęs dabar? Nebuvo įmanoma girdėti per variklių ūžesį. Todėl likau sėdėti pasisukęs į motiną su neatsakytu klausimu galvoje. Kaip koks kvailys. Dar ir sėdėjau nepatogiai. Skaudėjo nugarą. Paprasčiausiai skaudėjo.

– Ar esi matęs ką nors panašaus! – tarė motina susižavėjusi ir parodė pro langą. – Ne, tai įdomu.

Norėjau jai priminti, kad jau kartą esu skridęs, bet, laimė, susilaikiau dar žodžiams nepasiekus lūpų. Juk mudu su motina buvom sutarę anos kelionės lėktuvu neminėti. Taip sakant, draudžiama tema. Elgėmės taip, lyg niekada nebūčiau buvęs Bergene.

Paklausiau ją, ar kiti keleiviai iš manęs juokėsi.

Jinai nustebusi pažvelgė į mane.

– Ar tavo žaizda tebekraujuoja?

Paprašiau ją atsakyti į mano klausimą. O kraujavimu galėjau pats pasirūpinti.

– Ne, mano berniuk. Čia niekas iš tavęs nesijuokia. Kodėl turėtų juoktis?

– Juk aš staugiau, – pasakiau. – Negalėjau susilaikyti.

Staugimo ji visai negirdėjusi.

Pasisukau. Biben vartė žurnalą. Visai ramiai. Keleiviai kitoje tako pusėje, dvi vyresnės moterys ir mano amžiaus vyras, lošė kortomis. Niekas nesijuokė.

Vėl paklausiau motiną, ar jinai iš tiesų negirdėjo, kad aš staugiau.

– Ne, – užtikrino ji. Negirdėjusi jokio staugimo.

Nežinia kodėl, bet dėl kažkokių priežasčių tai mane erzino. Man atrodo, štai tu sėdi ir staugi, ir niekas o niekas negirdi! Be jokios abejonės, aš staugiau visa gerkle. Tai buvo garsus staugimas. Bemaž kaip žvėries. Tačiau Biben tebesėdėjo ir tebevartė žurnalą. Tarsi nieko nebūtų įvykę. Retkarčiais mane apnikdavo savotiška abejonė dėl savo buvimo. Lyg abejojau tuo, ar iš tikrųjų esu. Juntu, kad tik aš pats galiu save matyti, kad kiti mato orą ten, kur aš matau Elingą. Skaudu ir kartu truputį keista. O dabar tas begarsis staugimas. Kvailystė, pagalvojau. Tu staugei, ir tu girdėjai. Ir tave išgirdo visi kiti, be motinos. Biben staugimą girdėjo. Tačiau Biben nėra tokia, kaip tu manai. Biben yra subrendusi moteris, patyrusi moteris. Ji tiesiog nesileidžia išmušama iš vėžių vien dėl to, kad vyras greta jos lėktuvui kylant atsitiktinai patyrė stiprų orgazmą. Ji tai suprato ir įsirašė po antrašte – „Taip atsitinka". Tame pasaulyje, kuriame Biben gyvena, toks įvykis vertinamas ne daugiau kaip akies mirktelėjimas.

Artinosi Kati. Stiuardesė Kati ėjo viduriniu taku. Jos akys buvo įsmeigtos į mane! Skubiai nukreipiau savąsias į šalį. Dėjausi apžiūrinėjąs savo kelius. Gal vienas storesnis už kitą? Gal galėjo būti kiek pabrinkęs?

– Dėl Dievo meilės, – tarė ji. – Tu susižeidęs?

Kati stovi viduriniame take ir klausia, ar aš susižeidęs! Man apsvaigo galva.

– Jis įsipjovė šįryt skusdamasis, – girdėjau sakant motiną. – Mažutė žaizdelė kraujuoja jau kelias valandas.

Dabar jos nekenčiau. Dabar nekenčiau savo motinos. Čia sėdžiu aš, suaugęs vyras, keliaujantis į užsienį, tikriau sakant, į Benidormą Ispanijos Karalystėje, ir stiuardesė kreipiasi į mane. Ji kaip tik pastebėjo, kad kraujas bėga į nosinę. Nori sužinoti, ar aš susižeidęs. Į šį klausimą noriu atsakyti „netaip". Tarsi ir „ne", ir „taip" vienu metu. Taip, esu susižeidęs, bet dėl to nešūkauju. Tiesą pasakius, mažmožis. Truputį įsidrėskiau skutimosi mašinėle, nespėjęs atitraukti. Tiesiog skubėdamas. Laukė taksi.

Norėjau pasakyti kažką panašaus. Bet įsiterpė motina ir ėmė kalbėti už mane! Lyg būčiau koks penkiametis, nusibrozdinęs kelį. Per atsitiktinumą pakliuvau į tokią padėtį, apie kurią dažnai esu fantazavęs. Lengvai susižeidusiam susidurti su gražia moterimi, linkinčia man tik gero, *mums* tik gero. Ir ta sena karvė viską sužlugdė! Kati ir mano savaime kylantis pokalbis vos prasidėjęs buvo žiauriai užgniaužtas. Dabar, kai motina taip puikiai paaiškino Kati ir Biben, kad aš nepajėgiau susitvarkyti, turėjau užmiršti juokaujamą toną, kuriuo ketinau jai atsakyti. Ji sutrypė kažką, iš ko galėjo rastis šis tas gražaus!

Pakėliau akis nuo kelių. Kati žiūrėjo į mane. Taip pat ir Biben. Ką šiuo metu darė motina, manęs nedomino. Galimas daiktas, žiūrėjo į mane iš užpakalio.

– Taip, bet mums reikia susitvarkyti, – kalbėjo Kati. – Eime valandėlei drauge su manim!

Eime valandėlei drauge su manim! Šis sakinys man ligi šiol šventas.

Biben šypsosi ir atsisega saugos diržą. Mudu su Kati einame į priekį. Jaučiu bendrakeleivių žvilgsnius, bet dabar tų žvilgsnių visai nepaisau. Kiti žmonės man nieko nereiškia, esame tik mudu su Kati ir einame į priekį. Matau tviskančius jos plaukus ir apvalius klubus po uniforminiu sijonu. Suprantu kitų lėktuvo vyrų tylų murmesį. Vėl tasai Elingas! Įprastas smulkmeniškas pavydas, kuriuo mes, norvegai, pasižymime. Mes tarsi negalime vienas kitam nepavydėti sėkmės ar kilimo kurioje nors srityje. Mieli draugai, aš darau tai, kas visai natūralu. Mudu su Kati dabar iš karto davėme vienas kitam ištikimybės pažadą. Taip sakant, sudarėme meilės sutartį. Mudu ėjome į jai priklausantį mažą kambarėlį lėktuvo priekyje. Nešvankias mintis jie gali pasilaikyti sau, nes mudu su Kati nesame tokie kaip jie. Mes elgėmės vienas su kitu apdairiai. Kati dar norėjo palaukti, ir aš tai pripažinau. Mudu tetroškome stiklinės sulčių ir ramaus pašnekesio apie rudens atostogas. Kaip iš jos supratau pastaruoju metu, šiemet numatyta kalnai. Kodėl gi ne? Dabar ten mano namelis, kiek aukščiau miško ribos; į jį išvis retai kas užsuka. Tiesa, keturi šimtai kvadratinių metrų mums abiem beveik per daug, tačiau mudu sutarėme šiemet rudens atostogas praleisti vieni, norėjome pabūti dviese. Apie tai pranešėme daugeliui savo gerų draugų. Ir buvome suprasti. Į atsargų motinos klausimą, ar ji būsianti drauge, atsakiau ryžtingai „ne“. Negali būti nė kalbos.

Kati atidarė tualeto duris.

– Minutėlę. Tuo tarpu atsistok prie praustuvo.

Pasilenkiau. Praustuvas buvo ankštame tualete. Dabar išgyvenau štai ką: Kati paprašė mane užeiti į tualetą ir jos čia palaukti!

Vėl ėmiau baimintis. Rizikinga. Ar jinai iš tikro darys, ką buvo sakiusi? Nors už mūsų buvo pilnutėlis lėktuvas. Mažiausiai šimtas žmonių galėtų būti šio manevro liudytojai. Tarp jų ir motina su Biben. Antra vertus, na, ir kas? Ar mudu ketinome daryti ką nors blogo? Ne. Kati norėjo sustabdyti man kraujavimą, tik nežinia kaip, bet maniau, jog tokia šauni mergina kaip ji yra išmokusi keletą šios srities gudrybių. Sustabdyti man kraujavimą. Ir viskas.

Įėjau į tualetą. Mačiau Kati apvalų užpakalį. Ji stovėjo pasilenkusi ir rausėsi stalčiuje tik per metrą nuo manęs. Koks įspūdingas užpakalis! Tai kad galėčiau tokį laikyti savo rankose! Pavyzdžiui, prieš židinį vėlyvą Kūčių vakarą. Kai dovanos išdalytos ir motina atsigulusi.

Dabar ji aiškiai rado, ko ieškojo, nes atsitiesė ir keliu užtrenkė stalčių. Rankoje laikė baltą ritinėlį, kiek panašų į pieštuką lūpoms. Staiga ji atsistojo priešais mane. Taip arti, kad jaučiau šiltą jos alsavimą. Jis dvelkė gėlių aromatu – rodėsi, lyg pusryčiams ji būtų valgiusi našlaičių.

– Pažiūrėsim, – tarė. – Dabar truputis vandens, o paskui...

Dabar turėjome žiūrėti. Iš pradžių truputis vandens, o paskui pažiūrėsim.

Ji paleido vandenį į praustuvą, pasiėmė šluostomojo popieriaus ir paprasčiausiai ėmė plauti nuo žaizdos kraują. Stovėjau nuščiuvęs ir gėrėjausi kiekvienu mirksniu, kiekvienu menkiausiu judesiu. Baigusi plauti ji ištraukė pieš-

tuką iš baltojo ritinėlio, suvilgė vandeniu ir perbraukė juo žaizdą. Truputį degino.

– Na, va. Tas, ko reikia.

Ji visa spindėjo.

Ar čia tas, ko reikia?

Pažvelgiau į veidrodį. Kraujas nebetekėjo. Žaizda, vis kraujavusi ištisas valandas ir manęs vos neišvariusi iš proto, dabar nurimo.

Paprašiau leisti apžiūrėt pieštuką.

Kati pieštuką man padavė.

– Pasiimk jį. Jis gali tau praversti ir kitą kartą ištikus nelaimei. Jie labai veiksmingi, šie kraują sulaikantys pieštukai.

Ir ji dingo. Jau buvo nuėjusi gerą galą viduriniu taku. Stovėjau su kraują sulaikančiu pieštuku, gaminiu, apie kurį ne sykį esu girdėjęs, Kati dovana man.

Apskritai kelionė vyko labai sklandžiai. Reikia pripažinti. Mane persekiojęs klaustrofobiškas jausmas pamažu slopo. Be to, Kati ir jos draugė mus puikiai pavaišino. Ketvirtis viščiuko su salotomis. Jis net buvo šiltas. Arbatos ir kavos gavome, kiek norėjome. Biben paprašė gėrimo, manau, džino. Ir paskolino man savo žurnalą. Mane šildantis gestas, kurio ji neprivalėjo daryti. Beje, su tuo žurnalu dedasi keisti dalykai. Apie jį atsiliepiama gana blogai. Jį skaitą tik paviršutiniški žmonės. Sakyčiau, kažkokia kvailystė. Mat tikiu, kad naudinga skaityti apie tai, kaip kiti žmonės gyvena. Paimkime kad ir tą žveją iš Helgelando pakrantės. Jis buvo be rankų. Užmesdavo valą kojomis. Kojų pirš-

tais! Skaitydamas apie tokį žmogų, matydamas nuotrauką su šunimi ir seserim jo paties svetainėje, imi visai kitaip vertinti mūsų pačių kančias. Ir aš pats taip lengvai darausi neryžtingas ir nusimenu. Tada tik dejuoju ir verkšlenu. Perskaitęs šį interviu, susimąsčiau apie save. O ką rekomenduoja produktų anotacijos? Mes, bent daugelis mūsų, pietaujame kasdien. Ir iš tešlos daromi ne tik spagečiai. Rūpinamės kambarinėmis gėlėmis? Ar norime, kad kai kurios šių gėlių būtų apvytusios ir užskurdusios? Nagi ne, bet kodėl juokingu laikomas redaktorius, pasakojantis tau, ką reikia daryti, kad augalai ant palangės gerai augtų? Tie kritiški balsai paprasčiausiai patys juokingi.

Perskaičiau visą žurnalą. Kaip žmonės sako, nuo pradžios iki galo. Šios savaitės mano horoskopas: „Nors kartais jaučiate, kad prieš jus veikiama ar kliudoma daryti, ką norite, jūsų visuomeninis gyvenimas yra sėkmingas ir darys teigiamą poveikį jūsų asmeniniam tobulėjimui. Jausmų stiprybe, kuria pasižymite, tikrai nenusivilsite, kai šią savaitę gyvenimas atneš dramatiškų įvykių. Gal vertėtų savo jausmus kiek paslėpti, užuot juos apskelbus. Jūsų žavesį iš dalies lemia tai, kad esate truputį paslaptingas. O dabar esate toks įdomiai mįslingas, jog galite sužavėti aplinkinius. Mano specialus patarimas: saugokite savo gerą vardą“.

Na, gerai. Kaip tik. Juk esu toks pat kaip ir daugelis žmonių – per daug netikiu tais horoskopais, bet noriai juos skaitau. Ir turiu pripažinti, kad astrologas gerai pataikė. Aš *esu* truputį paslaptingas. Truputį mįslingas. Kažkas mane saugo, kad kiti negali manęs taip lengvai „paimti“. O tai kelia šiokį tokį smalsumą pašaliniams žmonėms, moterims

ar vyrams. Šitai man buvo visai aišku. Pavyzdžiui, nė akimirksnio netikėjau, jog Kati rūpinasi kiekvienu pasitaikiusiu kraujuojančiu žmogumi. Taip sakau ne dėl to, kad per daug pasitikėčiau savimi, – kaip tik to nėra. Taip sakau dėl to, kad turiu tam tikrą patirtį. Žmonių sambūryje ypač dažnai prožektorius nukreipiamas kaip tik į mane. Dabar buvo vieną kartą – ir gerai, ir blogai. Nemėgstu atsidurti dėmesio centre, bet išmokau pripažinti, kad gyvenime kaip tik taip ir būna. Mano mįslingumas ir paslaptingumas patraukia kitų dėmesį. Ir gal pirmiausia moterų. Įsivaizduoju, kad jos atvirai apie tai nekalba su manim ir net viena su kita. Bet kažką apie mane jos išsaugo savo širdyse ir tuo stebisi. Aš joms esu kai ką davęs, kas trunka ilgiau nei akimirksnį.

Kati visą laiką vaikščiojo pro šalį. Pirmyn ir atgal kartu su šviesiaplauke, pirmyn ir atgal viena. Su reikalais, bet ir visai nieko neveikdama. Ji maitino keleivius, pardavinėjo cigaretes, darė daugybę kitų dalykų. Jaučiau vaikišką norą jai mirktelėti, bet susitvardžiau. Jau nuo pat pirmo skrydžio ji tikriausiai susidūrė su vyrais, to norinčiais. Be to, bijojau sugadinti visa, kas buvo tarp mūsų. Kai kas pasakytų, jog ne kažin kas, bet man buvo svarbu. Net baisiai daug. Nebuvau pratęs patirti tokio draugiškumo ir dėmesio. Nepaisant visko, aš jai buvau svetimas, o vis dėlto ji elgėsi su manim kaip su broliu ir nuplovė kraują man nuo veido. Vos ne kaip Biblijoje. Paskui net padovanojo tą pieštuką. Įsidėjau jį marškinių kišenėn, pirma parodęs motinai ir Biben. Ten jis guli ir priklauso man. Nenorėčiau jo keisti nė į Mingų vazą.

Rolfas Ulvenas, kuris, mano santūriam nusivylimui, prisistatė kaip kapitonas Gundersenas „and his crew“,

porą kartų kalbėjo per garsiakalbį. Pirmiausia pranešė, kad esame pasiekę reikiamą skrydžio aukštį ir kad žemai kairėje pusėje yra Fredrikstadas. Paskui, praėjus kelioms valandoms, norėjo atkreipti mūsų dėmesį, jog skrendame viršum Pirėnų ir jog Alikantėje gražus oras – saulė, nėra vėjo, dvidešimt aštuoni laipsniai šilumos.

Alikantė? Pasižiūrėjau į motiną. Tik mirksnį prisiminiau lėktuvo užgrobėją alžyrietį.

– Nusileisim Alikantėje, – ramiai tarė motina. – O į Benidormą važiuosim autobusu. Užtruksim ne ilgiau kaip valandą.

Tada jinai pažvelgė į ploną debesų dangą ir Pirėnus, protarpiais pasirodančius tarp skriejančių žiedinių kopūstų.

Apskritai ji man kėlė pagarbą. Nepaisydama senyvo amžiaus, jinai skrido tik pirmą kartą. Atvirkščiai negu aš, ji neturėjo šiokios tokios patirties Bergeno–Oslo maršrutu. Reikėjo didelės drąsos vienu gaistu apsispręsti skristi maršrutu Oslas–Alikantė.

Mums leidžiantis ji nešūktelėjo. O vienas kitas šūktelėjo.

Nusileidus ant kilimo ir tūpimo tako, nutiko šis tas keisto. Kai kurie keleiviai ėmė ploti rankomis. Paprasčiausiai jie plojo. O kodėl gi? – drįstu paklausti. Kaip atrodytų, jeigu Rytinio ežero stoties keleiviai imtų ploti kiekvieną sykį, kai metro vagonai pasiekia naują stotelę? Tai turėtų būti juokinga. Tai turėtų prajuokinti vairuotoją. Kaip tik taip ir išgyvenau šią situaciją. Motina irgi buvo benorinti ploti, bet, stvėręs už rankos, ją sulaikiau. Biben negalėjau paveikti. Ji plojo kaip pamišusi drauge su kitais. Gal ją skatino palengvėjimo jausmas, kad mes dar gyvi? Palengvėjimo

jausmas dėl to, kad patirtas toks priešingas gamtai išgyvenimas kaip skridimas oru daug valandų? Aš stebėjausi. Mat dažniau jaučiu tokį palengvėjimą kasdienybėje nei išskirtinėmis aplinkybėmis. Net po paprasto apsipirkimo prekybos centre drauge su motina todėl patirdavau pakilų džiaugsmą, kad iš viso to išsigelbėjau nenukentėjęs. Bet toli gražu neplodavau.

Viešbutis buvo kone pačiam pajūryje ir pavadintas „Holiday Inn". Vieta patiko, bet pavadinimas mane nuvylė. Tikėjausi ko nors ispaniškesnio. Pavyzdžiui, viešbutis „El Toro". Arba gal vienoks ar kitoks „mare", kaip man žinoma, turintis jūros reikšmę. Išsvyravome iš perkaitusio autobuso, ir kilo baisi spūstis, kai visi tuo pat metu puolė pasiimti lagaminų. Tai yra visi, be manęs. Tikrai nesu koks nors tipingas bandos gyvulys, ir man buvo atgrasu matyti, kaip bendrakeleiviai kone plėšė marškinius nuo vargšo vairuotojo, kuris vienas traukė nešulius iš žemos bagažinės po sėdynėmis. Tartum hienos. Motina stovėjo mindžikuodama bandos pakraštyje. Aš atsukau jai nugarą. Čia ir dabar būčiau sutikęs jos išsižadėti, kam nors iškėlus klausimą apie mūsų giminystės ryšį. Tegu jie išsišėlsta, galvojau sau. Tegu jie išsišėlsta. Aš nevirsiu gyvuliu dėl vieno ar dviejų lagaminų.

Gretė Iversen organizavo. Tikriau – prakaitavo ir organizavo. Nors pončą jau seniai nusimetė, ji baisiai prakaitavo. Norvegijos oro uoste apsisprendžiau. Reikia baigti šaipytis iš Gretės Iversen kūno. Todėl dabar ją regėjau visai kitoje šviesoje. Gretė Iversen, kurią dabar mačiau, buvo

tvirta ir savarankiška moteris, moteris, pasirinkusi keliones kaip profesiją, gyvenanti intensyvų ir įvairų seksualinį gyvenimą su šunų augintoju Franku Hansenu. Jie gyveno drauge nesusituokę, – tokia buvo laiko tendencija, – turėjo vienas kitą ir tuo pat metu buvo laisvi. Ar jie gulėjo ir su kitais? Tikriausiai taip. Galimas daiktas, Frankas buvo susiuostęs su šunų klubo kasininke. Kilusia iš šiaurės, vardu Turida. O Gretė? Vargu ar įmanoma praleisti kiekvieną naktį vienguléje lovoje dirbant tokį darbą kaip ji. Darbą, artimai susijusį su vietos padavėjais ir viešbučių direktoriais. Ir vis dėlto šie nuklydimai į šoną buvo ir lieka grynai fiziniai. Pasiduodi – na, ir gerai. Tačiau meilė, kurią tuodu, Gretė ir Frankas, ugdė ištisus mėnesius ir metus, liko šviesių šviesiausia, be jokios dėmelės. Ji nebuvo kliūtis Manuelio lygiems pilvo raumenims ir pulsuojančiam kūnui mestis prie Turidos drėgno liežuvio ir saldžios pasturgalio raukšlės. Bet Gretė ir Frankas buvo ir liko drauge. Ji stovėdama taip smarkiai gestikuliavo rankomis, jog net riebūs žastai virpėjo! Autobuso vairuotojas buvo visai suglumęs: mėlyna nosine šluostėsi nuo kaktos prakaitą ir, tuo pat metu aiškiai pritardamas jai, vis linkčiojo galva.

Motina atvilko mano lagaminą. Taip, tą patį! Gražų, sodrios spalvos, tokį patį, kokį buvau atidavęs Norvegijoje. Kaip mačiau, be jokio įbrėžimo. Aš taip džiaugiausi. Jeigu nebūčiau taip baisiai bjaurėjęsis tuo savotišku šokiu, tikriausiai būčiau trepsėjęs ratu. Su dviem įsivaizduojamom kastanjetėmis rankose. Argi iš tiesų ne fantastiška? Štai siunčiu savo lagaminą pro sienos angą Norvegijos oro uoste per pačią lėktuvų išskridimo sumaištį, o po kelių va-

landų jis ištraukiamas iš autobuso bagažinės. Visai kitame pasaulio krašte! Kiti stovi ir prakaituoja tikriausiai laikydami grumtynes dėl lagaminų savaime suprantamu dalyku. Bet aš jau esu toks, kad visą laiką gebu džiaugtis mūsų gyvenimo mažmožiais. Šypsniu. Valanda, praleista su ką tik išėjusiu laikraščiu. Lagaminu, pasiekusiu paskirties vietą. Šviesos blyksniu Visatoje.

– Dabar klausykitės visi! – Tai buvo Gretė Iversen. – Kai nueisime į viešbutį, kiekvienas ir kiekviena gausite iš manęs kambario raktą. Paskui trumpam pokalbiui susirinksime septynioliktą valandą valgykloje. Jeigu kuris nors turės kokių klausimų anksčiau, mano kambario telefono numeris 227. Bet prašyčiau kreiptis tik svarbiais reikalais.

Įėjome į viešbutį. Atvirai kalbant, per savo amžių niekada nesu nakvojęs viešbutyje ir dabar truputį pralinksmėjau. Kine esu matęs, kaip Al Kaponė vidurnaktį skambino į registratūrą ir užsisakė švelnų muštinį ir du butelius raudonojo vyno, bet turistiniame viešbutyje kaip šis toks elgesys buvo nekorektiškas. Šiaip ar taip, motinai nepatiko – buvau tikras. Kaip bendrauti su personalu? Ar duoti arbatpinigių, o jeigu taip, kiek? Nutariau pažiūrėti, kaip elgsis kiti, ir pasekti jų pavyzdžiu. Iš pradžių būtų gudru laikytis netoli Biben, nes ji, be abejo, turėjo daugybės ankstesnių kelionių patirtį.

Viešbučio fojė buvo didingas. Marmuras ir stiklas. Mudu su motina susilažinome, katro iš mudviejų bus viršus. Manau, kaip įprasta, tikrai bus mano viršus. Perbraukiau rankomis vėsias sienų plokštes ir skruostu atsargiai paliečiau žalią palmės lapą. *Buvo* kaip per televiziją! Jei Ro-

džeris Muras ir Spenseris Trasis šį akimirksnį būtų pasirodę iš baro dešinėje, būtų buvę visai natūralu. Registratūros personalas buvo lakūnų ir stiuardesių tipo. Beveik gražuoliai. Žvilgantys balti dantys, balti marškiniai ir juodos šilkinės liemenės. Jokio rūškano veido. Pasakiau motinai, kad čia iš tikrųjų gerai gyvensime, ji nuoširdžiai pritarė.

Bet tada prasidėjo raktų dalijimas. Jis vyko ne taip, kaip maniau. Arba, teisybę pasakius, Gretė Iversen sulaužė savo pažadą. Kai pagaliau buvome pašaukti ir nuėjome pasiimti žadėtųjų raktų, mudu su motina turėjome pasitenkinti vienu – ir jį gavo motina. Aš, žinoma, dar laikiau ištiesęs ranką, bet Gretė Iversen į ją tik pasižiūrėjo buku žvilgsniu. Paaiškinau, jog dėl to, kad mano klausa yra kuo puikiausia ir kad prieš keletą minučių ji pasakė „kiekvienas ir kiekviena", noriu gauti raktą. Ir kas esu aš, jeigu nelaikomas vienu tarp „kiekvieno ir kiekvienos"? Nulis, kuriuo dar su vienu nuliu gali būti atsikratyta? Ar ji nemato priešais stovinčio manęs, gyvo žmogaus? Motina prašė mane liautis, bet kaip tik dabar apie tai mažiausiai galvojau. Juk visada domėjausi teisingumu ir dabar noriu apginti savo teisę. Ar galbūt mudu su motina ne tiek sumokėjome kaip visi kiti? Ar gal motinos pinigai kitokie negu, pavyzdžiui, Biben arba Ernsto Bugės-Hiovigo? Nagi ne. Todėl tereikia rasti raktą man, ir kuo skubiausiai. Šiaip esu draugingas, bet neleisiu savęs sutrypti prakaitu dvokiančiai riebulei, gulančiai su kiekvienu į lovą.

Viską išsakiau gana aiškiai.

Gretė Iversen pasisuko ant kulnų ir ėmė šnekėti piktai ispaniška greitakalbe su registratūros darbuotoju.

– Galiu mirti iš gėdos, – tarė motina.

– Geriau patylėtum, – atsakiau. – Tavo supratimu, mums išvis nereikia gauti jokio rakto.

– Nueisiu ir jos atsiprašysiu, – kalbėjo motina.

– To *nedaryk!* – draudžiau ją.

Bet ji padarė. Nuėjo tiesiai prie Gretės Iversen ir su ja šnibždėjosi. Kartkartėm dėjo ranką jai prie žasto. Vaidino artimą draugę. Ir ispaniūkštis registratūroje, žinoma, dalyvavo žaidime. Jo bjauri pajuokianti šypsena vis plėtėsi bemaž per visą patalpą, o rudos ugningos akys varstė mane.

Stovėjau. Kaip kuolas. Nė nemirktelėdamas. O dabar ir Gretė Iversen pažvelgė į mano pusę, bet mano žvilgsnis nė kiek neatlyžo. Žiūrėjau tiesiai į juos.

Po akimirksnio gavau savo raktą. Ir Gretės Iversen nedviprasmišką atsiprašymą. Registratūros tarnautojas susitvardė ir atėjęs padavė man ranką. Šiltą ranką, apaugusią sveikais juodais gyvaplaukiais. Gretė Iversen paaiškino, kad vyras vardu Chuanas ir kad galiu bet kada į jį kreiptis, kai turėsiu kokių klausimų. Chuanas kaip tik kalbėjo švediškai.

– *Tjenare!* – tarė Chuanas. – *Och tack så mycke!*

Jis juokėsi.

Nežinojau, ką atsakyti. Mat, pirma, jokių klausimų dėl nieko neturėjau, o antra, nebuvau tikras, ar jis gali mane apkvailinti, ar ne. Juk sunku pastebėti ironiją, kai su tavim kalba svetima kalba. Todėl pamažu traukiausi lifto link, o kartu šnairavau į raktą. 510. Juodai išraižyta geltoname varyje. Motina turėjo suprasti, apie ką aš galvoju, nes pašoko ir sekė iš paskos.

– Velniai griebtų, – tariau. – Užmiršome paklausti, kuriame aukšte gyvensim.

– Mes gyvensim, žinoma, penktame aukšte, – kalbėjo motina.

Žinoma? Iš kurgi tas žinoma?

– Kai kambario numeris prasideda penkiais šimtais, vadinasi, kambarys yra penktame aukšte, – paaiškino ji.

Iš kur ji tą ištraukė?

– Nagi, Elingai! Aš juk žinau. Nebūk toks bjaurus!

Ar buvau bjaurus užduodamas vieną paprastą klausimą? Ji, aišku, turėjo ta tema informacijos, kuri man buvo visai nežinoma, o kai paklausiau, iš kur tas tvirtas žinojimas, jinai tučtuojau perėjo į gynybą ir pavadino mane bjauriu. Na, gerai, galbūt ir jos tiesa dėl kambario vietos. Bet mane gerokai trikdė, kad jai viskas buvo tarsi savaime žinoma. Kaip tik šio žodžio galėjo vengti. Ji tartum mėgino įsivaizduoti esanti nuolatinė viešbučių viešnia, ir tas jai netiko. Kaip žinojau, tiesa buvo tokia, kad per pastaruosius trisdešimt metų ji nepraleido viešbutyje nė vienos nakties. Ir kodėl gi šitaip rietė nosį?

– Paspausk mygtuką, – paprašė ji. – Paspausk penkis.

Aš nenorėjau spausti. Ji turėjo spausti mygtuką pati.

Beje, apie liftą. Tikra raketa. Motinai nespėjus atleisti mygtuko, mudu jau buvome viršuje. Durys atsidarė vos skimbtelėjusios.

O koks koridorius! Kilimu išklotas – regis, eini samanom. Kiekviename gale – staliukas su krėslais. Iš karto gerai pasijutau.

Dabar aš ėjau pirmas. Su raktu rankoje, 506, 507, 508. Pasukome už kampo. 511. Kur 510? Jaučiau kylant ne-

įprastą džiaugsmą galvodamas, kad pasitikinti savimi motina suklydo. 510? O taip, juk visi žino, kad 510 trečiame aukšte. Reikia pasakyti, viešbučiuose įprastas standartas. Ar ji visai pamiršo? Ar *nežinojo?* Dieve saugok. Kokiuose viešbučiuose jinai iš tikrųjų lankėsi, kai vaizdavosi keliaujanti?

– Tau už nugaros, – prabilo ji. – Durys tau už nugaros.

Tikrai. Ji sakė tiesą. Pasistačiau priešais lagaminą ir atrakinau duris.

Tai pastebėjau vos įžengęs į kambarį. Čia kažkas ne taip. Kažkas baisiai negero. Dešinėje – vonia. Atrodė švaru ir gražu, net du unitazai, ir tas gerai. Kad ir kaip būtų, neketinau eiti į tualetą drauge su motina. Vis dėlto trūkumas buvo ne toks.

Jį rado motina.

– O Viešpatie, – tarė ji. – Matyt, kažkas blogai suprato užsakymą!

Ji parodė į didelę dvigulę lovą.

Maniau, kad nualpsiu! *Blogai suprato užsakymą!* Malonus sabotažo apibūdinimas! Mūsų užsakymas *negalėjo* būti blogai suprastas. Manau, kai užsakomas dvivietis kambarys su dviem viengulėm lovomis, negalima blogai suprasti. Net kvailiausias ispanas nepatikėtų, kad, pateikdami tokį užsakymą, mes prašėme dviviečio kambario su dvigule lova. Viengulė lova lieka viengule lova. Dvigulė lova yra visai kas kita. Bet faktas toks: gavome kambarį su viena lova; kažkas čia, aišku, pagalvojo, kad trisdešimtmečiam vyrui visai normalu miegoti ant savo motinos sulenktos alkūnės. Tiesiog neįtikima! Puoliau ant kelių ir sugniaužiau

kumščius. Staugiau pasisukęs į lubas. Raičiojausi ir daužiau galvą į grindis.

O motinai lyg tyčia atrodė, jog dera prašyti mane susitvardyti.

Taip, tikra tiesa. Mano motina, kurią dabar visą savaitę matysiu vienoje lovoje su sūnumi, jos kūnu ir krauju, prašė mane susitvardyti. Nusmelkė baisus įtarimas, pajutau šleikštulį. Gal visai sąmoningai jinai tą inscenizavo? Gal *norėjo* turėti sūnų sugulovą? Gal ji atsisakė mūsų ypatingo noro, dėl kurio buvome susitarę. Prieš kelerius metus skaičiau kažkokio Knuto Faldbakeno knygą. Joje pasakojama apie jauną studentą iš Hamaro ir jo motiną. Mano nuomone, gera knyga iki autoriaus pateikiamos nešvankios pabaigos. Ar tikėtina, ar ne – paskutiniame skyriuje nesugalvota nieko kito, kaip tik abiejų sueitis! Jinai paprasčiausiai pasiguldo jį į lovą ir su juo santykiauja! Tai bent! Ką nors šlykštesnio sunku įsivaizduoti. Tąsyk galvojau: taip, taip, dar yra iškrypėlių autorių. Jie sėdi prie rašomųjų mašinėlių, geria raudonąjį vyną ir rezga bjauriausias istorijas, norėdami kaip tik apstulbinti. Tikrovėje taip nebūna – tai sukurta liguistos menininko fantazijos. Bet dabar? Nežinojau, kuo tikėti. Ar aš apsirinku dėl motinos, sulaukęs trisdešimties metų? Ar jai sukilo draudžiami geiduliai, susidūrus su manim kaip subrendusiu vyru? Ar visa šita išvyka paprasčiausiai sekso spąstai?

Ropojau keturpėsčias, iš visų jėgų stengdamasis sutriuškinti ją žvilgsniu.

Ji savo ruožtu dėjosi šokiruota. Norėjo sužinoti, kas bus.

Kas bus? Pasiūliau jai trumputę Knuto Faldbakeno knygos santrauką.

Norėdama nukreipti mano dėmesį nuo reikalo, ji dėjosi pratrūkstanti rauda taip įtikimai, kad aš užkibčiau ant jos meškerės, – atseit nesą nieko per daug rimto. Ji verkė pasikūkčiodama ir sakė ilgiau nebeištversianti, ne, ilgiau nebeištversianti.

Nebuvo dėl ko ginčytis. Atsistojau ir stvėriau telefoną. Surinkau 227, Gretės Iversen numerį, pagalbos numerį, kuriuo galėjai skambinti ypatingais atvejais. O kadangi čia nebuvo bėdos atvejis, nežinojau, kas yra tikroji bėda. Nenorėjau Gretei Iversen atskleisti motinos psichikos gelmių – ji pakankamai buvo pridariusi kiaulysčių, bet savo lovą – ją norėjau ir turėjau gauti!

Tačiau dėl to reikėjo paskambinti. Skambinti aš nemėgau, tikrai prisipažįstu. Man atrodė, jog kažkaip sunku išlaikyti deramą toną kalbant į tą kvailą plastmasinį ragelį. Atrodė, tartum mano balsas skamba nenatūraliai. O kadangi dabar reikėjo ištvermės ir natūralaus balso, ėmiau šiek tiek dvejoti. Čia nepakako stovėti ir mikčioti. Akimirksnį sudvejojai – ir visas projektas perniek.

Po dviejų signalų žaibiškai padėjau ragelį. Ji neatsakė. Surinkau pagalbos numerį, bet ji nesiteikė pakelti ragelio. Įsidėmėjau.

Motina tebeverkė. Sėdėjo ant lovos ir gailiai raudojo.

Primygtinai prašiau ją liautis. Pamažu visa tai ėmė nervinti. Pasakiau visiškai netikįs, jog ji tokia motina kaip Knuto Faldbakeno pavaizduotoji knygoje, bet kaip tik dėl to, kad nenori sekso ryšių su savo vaiku, turėtų pripažinti, jog esame pakliuvę į bėdą.

Kaipgi. Jinai man pritarė. Aiškiai pastebėjau – ji ėmė atlyžti.

Bet kodėl taip esti, kad aš visada stoju skersai kelio?

Į tai tebuvo vienas atsakymas. Atsakymas, kad aš ne visada stoju skersai kelio. Ar ji iš tikrųjų nematė nuoseklių mano reagavimo pavyzdžių? Argi nepastebėjo, kad visada buvau prieš neteisingumą ir apsileidimą? Be to, daužiau į grindis ne jos, o savo galvą. Ir su ta galva juk dariau, ką norėjau.

Atsisėdau ant lovos greta jos.

– Paskambink Gretei Iversen, mama! Surink 227.

– Ne, – atsakė motina.

– Būk gera, – prašiau.

– Ne, – pakartojo motina. – Tą reikalą aptarsim, kai susitiksim penkiomis.

Ne tai ne. Na, gerai. Kaip neapkenčiau tų amžinų jos atidėliojimų! Tarsi viskas būtų atidedama ateičiai. Staigiai pašokau, žengiau kelis ilgus žingsnius ir iš visų jėgų patraukiau užuolaidas. Norėjau niauriai pažvelgti į Viduržemio jūrą.

Na, ačiū! *Stovėjau ir niauriai žvelgiau į sienos mūrą!*

Artėjo pamišimo priepuolis. Jutau smaugiant liguistą juoką, negalėjo būti nė kalbos apie susitvardymą ar ką nors panašaus. Beliko susitaikyti su padėtim ir tikėtis geriausio. Aš juokiausi ir rėkiau! Štai motina man pasakojo apie saulėtąją Ispaniją ir apie tai, kaip malonu bus kas rytas vaikštinėti po balkoną, iš kurio atsiveria vaizdas į Viduržemio jūrą. O dabar va kas! Atplėšiau balkono duris ir išsvyravau į dviejų kvadratinių metrų pliką betoną – visą laiką su tuo svetimu juoku, plūstančiu iš burnos. Motina

sekė iš paskos, norėdama mane nuraminti, o kartu stengėsi kaip įmanydama įtempti į kambarį, bet aš jos purčiausi. Mat norėjau mėgautis tuo vaizdu iki mažiausių smulkmenų. Juoko jau nebesulaikiau, jis buvo jau nebe mano, o tarsi kažkas kitas juokėsi per mane, ir aš ėmiau kone baimintis. Bet man nusispjaut. Geras juokas pailgina gyvenimą. O šitas juokas buvo toks, kad galėjai tikėtis amžino gyvenimo. Apie *tai* pagalvojęs, tiesiog leipau juokais. Suspaudė pilvo raumenis, ir pasipylė ašaros. Bet grįžkime prie Viduržemio jūros. Mažas užpakalinis kiemas su aštuoniais šiukšlių konteineriais ir palaikiu vyrišku dviračiu. Horizontas buvo už kokių trisdešimties metrų su nupiešta limonado reklama. Pro plokščią stogą dviem aukštais žemiau atsivėrė krantas, o nutriušusi, bjauri varna atstojo žuvėdrą. Namie Osle vaizdas pro blokinio buto langą buvo kur kas panašesnis į rojų.

Negalėjau sulaikyti juoko. Paprasčiausiai nesistengiau to daryti. Motina įtempė mane į kambarį, ir aš kritau kniūpsčias ant lovos. Pusiau kliedėdamas supratau, kad ji man skėlė kelis realius antausius, tačiau jie atšoko nuo manęs, o aš buvau viskam abejingas. Nugrimzdau į snaudulį, kūnas ištirpo, viskas buvo tik juokas, aš buvau juokas.

Gal tai skamba neįtikimai, bet paprasčiausiai aš netekau sąmonės. Vėl nubudau, kai motina šaltu kaip ledas vandeniu plovė vėmalus man nuo veido.

– Gerai, gerai, Elingai. Tik gulėk. Tikrai truputį per daug vienam kartui.

Taip, turėjau pripažinti. Iš tikrųjų pernelyg daug.

– Ar dabar geriau?

Hm. Visai nežinojau. Kiek įstengiau matyti, tebebuvau tame pačiame kambaryje, ir padėtis nė kiek nepasikeitė.

– Skambinau Gretei Iversen. Rytoj gausime dvi viengules lovas. O su vaizdu nieko nepadarysi. Et, ar pagaliau turime visą laiką čia sėdėti, ar ką?

Neatsakiau. Man nepatiko, kad reikalai buvo tvarkomi, kai gulėjau be sąmonės. Ir to, ką motina pranešė, nepakako. Tiesą pasakius, buvo pernelyg maža. Kiek ją pažinau, ji apskritai nespaudė Gretės Iversen, bet aklai pasitenkino pirmu pakliuvusiu pasiūlymu.

– Ar eisi į susitikimą, ar pirma nori bent kiek atsigauti?

– Ar jau vėlu? – paklausiau.

– Taip. Be penkiolikos penkios. Tikriausiai neilgai truks.

– Liksiu čia. Noriu išsimaudyti po dušu ir apsimauti kelnėm laisvalaikiui. Susirasti sandalus.

– Gerai, lik. O paskui mudu eisim valgyti. Tiktai mudu. Sutarta?

Ji mane nuplovė ir nuėjo į vonią. Matydamas pro durų angą truputį sulinkusią jos nugarą, staiga supratau, kaip ją myliu. Ir kad padariau jai didelę skriaudą isteriškai juokdamasis iš jos svajonių. Arba, tikriau sakant, isteriškai juokiausi matydamas jas sudūžtant. Kaip buvo nusivylusi ir kokia liūdna, kai nuvedžiau ją į balkoną ir ji pirmą sykį pamatė vaizdą. Buvo visai tikra, kad, gulėdama savo lovoje namie, viską įsivaizdavo kitaip.

Pakilau ir nusvirduliavau į vonią pas ją. Ji stovėjo prieš veidrodį ir tvarkėsi plaukus.

– Mama?

– Taip, mano berniuk.

– Aš gailiuosi.

– Gailiesi?

– Taip, gailiuosi, kad tave ką tik įskaudinau. Bet kai pamačiau... neįstengiau užgniaužti to juoko. Buvo kaip tik taip, kai tave prispiria į tualetą. Pagaliau turi pasiduoti.

– Suprantu, Elingai. O dabar užmirškim viską.

Stipriai apkabinau ją ir tučtuojau ėmiau verkti.

Motinai išėjus, iškroviau lagaminą. Pakabinau marškinius į spintą. Pavaikščiojau su sandalais po minkštą kilimą. Lauke buvo kaip tik sandalams tinkamas oras – iškart pastebėjau. Sausa ir šilta. Kai priėjau prie dėlionės, iškilo problema. Sudėliojus Kati Sark paveikslo apimtis buvo 135x75 cm. Nors kambaryje stovėjo stalas, paaiškėjo, kad jis per mažas. Na, gerai. Atidėjau į šalį šią problemą ir toliau nieko nedariau. Gilus miegas man padėjo, dabar į viską žiūrėjau šviesesniu žvilgsniu. O per mažo stalo problema paprasčiausiai buvo išsprendžiama. Jeigu nebūčiau tiek daug klydęs, apie tai būtų buvę galima pakalbėti švediškai su Chuanu. Neverta visą laiką trukdyti Gretę Iversen. Be to, čia grynai vyrų reikalas. Moterys neturi jokio supratimo apie dėlionę. Jos ir nekantrios. Ne, tai – Chuano ir mano reikalas. Nenorėjau dėl to eiti pas jį. Kam čia ta registratūra. Šį reikalą norėjau su juo aptarti pirma pasitaikiusia proga. Atsitiktinai išsikalbėti kokį vakarą, kai mudu su Chuanu bare gersime sultis ir dalysimės dubenėlį žemės riešutų. Chuanas galbūt papasakos apie savo šeimą. Aš mestelėsiu vieną kitą juokingą pastabą apie motiną. Mudviem smagiai pasijuokus staiga pereisiu prie kitko. Menka problemėlė, kurią jis man

galbūt galįs padėt išspręsti. Kokia padėtis šiuose namuose su stalais? Atvirai šnekant, Chuanai, kur nors išvykdamas visada imu su savim dėlionę. O stalas 510-ame kambaryje gana mažas. Gal jis galįs paspausti du mygtukus? Ir Chuanas spaudžia kaip reikiant.

Taip. Šitaip norėčiau padaryti. Lig tolei galėčiau pradėti dėliot kampe už televizoriaus. Ta mintis mane pralinksmino. O, be to, dar aptikau radinį vienoje iš koridoriaus spintų. Radinį, dėl kurio ateinanti naktis turėjo būti kur kas šviesesnė. Ten kaip tik stovėjo suglaustas gultas, kokius kai kas pasideda pajūryje. Įlėkiau į miegamąjį ir apžiūrėjau dvigulę lovą. Taip, tvarka. Vienas čiužinys, bet dvi antklodės ir dvi pagalvės. Galėsiu miegoti kaip koks grafas.

Reikalai klostėsi vis geriau. Vos tik nusimetus drabužius ir palindus po dušu, man kilo nuostabi idėja. Paprasčiausiai norėjau nakvoti po atviru dangumi! Balkone. Tiesą pasakius, tenai nebuvo daug vietos, bet buvau tikras, kad galėsiu ištiesti gultą. Laimė, buvau protingas ir pasiėmiau didįjį kišeninį žibintuvėlį! Visada mėgau skaityti lovoje. Įprotis, visai svetimas motinai. Dabar nereikės ginčytis, kai šviesa bus išjungta. Muilindamasis ispanišku muilu nuo galvos iki kojų, prisiminiau užpakalinio kiemo vaizdą. Kodėl išties taip baisiai juokiausi? Be abejo, iš nusivylimo. Mudu su motina negalvojome apie vaizdą. Antra vertus, šis užpakalinis kiemas buvo ir šiek tiek vaizdingas. Savaip autentiškas. Juk mudu su motina dalyvavome grupinėje kelionėje, buvome turistai. Bet kadangi aš domėjausi ir domiuosi kitomis tautomis, jų kultūromis, supratau, kad būtų įdomu sužinoti, kaip gyvena paprasti ispanai. Visai netikėjau, jog paprastas ispanas, darbininkų klasės atsto-

vas, gyvena matydamas Viduržemio jūros panoramą. Ne, mūsų užpakalinis kiemas buvo kur kas arčiau ispaniškosios tikrovės.

Šluostydamasis baltu pūkuotu viešbučio rankšluosčiu, atidžiai apžiūrinėjau dar vieną unitazą. Turėjau viską išsiaiškinti. Atrodė nelogiška du unitazai tame pačiam kambaryje. Modernūs žmonės nesituština draugijoje. Ar apskritai čia *buvo* unitazas? Jis žemesnis negu kiti ir be sėdynės. Be to, prie jo buvo vandens čiaupas, tuo tarpu prie kitų – bumbulas vandeniui nuleisti. Šalto ir karšto vandens čiaupai rodė esant praustuvą. Bet prie jo praustis galima tik atsiklaupus. Be to, turėjome ir vieną paprastą praustuvą. Stebėjausi. Norėjau paklausti motiną, bet nebuvau visiškai tikras, ar jinai ką nutuokė apie šį fenomeną.

Kai motina grįžo iš susitikimo valgykloje, aš buvau su kelnėmis laisvalaikiui, gelsvais marškiniais ir sandalais. Be to, man pasisekė įtaisyti deginimosi gultą balkone. Buvo ankštoka, bet jeigu iš tarpdurio galėjau patekti tiesiai į lovą, ko daugiau reikia. Ir su dėlione gerokai pasivariau. Pradėjau nuo mėlynojo kampo, vieno iš dangaus kampų, o dabar ieškojau kibukų su debesimis, stiebų ir takelažo dalim. Man buvo taip gera, taip gera, jog niūniavau paprastą melodiją. Man nepatinka dainuoti, bet mėgstu niūniuoti. Dabar niūniavau dainą, kažkada padainuotą Ogės Aleksanderseno. Tai „Šviesa ir šiluma“. Turėjau jos kasetę namie. „Tiek daug šviesos ir šilumos, – dainavo Ogė Aleksandersenas, – įduosiu tau į kelią“. Tam ta ram ra, tam ta ram ra, tam ta ram ra tam ta ram. Ir tam ta tam ta tam ta ra ir tam ta tam ta ram ram. Tam ta tam ta ram tam tam

ta ram ram tam ta ram... Kaip sakoma, kiekvienas paukštis gieda pagal savo snapą. O kas neturi snapo, tas gali niūniuoti, – bent man taip atrodo. Kai motina atidarė duris, aš niūniavau iš visos gerklės, ir manau, kad ją pradžiuginau. Mat buvo aišku – ligi pat šiol kelionėje patyrėme daug rūpesčių. Matydama mane ramų ir linksmą kampe už televizoriaus, ji turėjo pradžiugti.

– Kas buvo per susitikimą? – smagiai paklausiau. – Aš sudėliojau stiebo viršūnę!

O taip, kaip supratau, reikėjo daug ką įsidėmėti. Bendros išvykos tiems, kas nori, rytojaus dieną šventinis vakaras viešbutyje. Pusryčiai tarp septynių ir pusės vienuolikos.

Puiku! Jau džiaugiausi rytdienos pusryčiais. Praleidus vėsią naktį po žvaigždėmis, bus skanus tikras valgis. Malonu būtų pupos su kiauliena. Juoda kava ir didelė stiklinė pieno. Už viską apmokėta.

– Eime bent kiek pasivaikščioti, – pasiūlė motina. – Susirasim kokią vietą, kur vėliau galėsim pavalgyti.

Gerai, kodėl gi ne? Tik norėjau sudėlioti kuo daugiau stiebo, tada būsiu pasiruošęs. Tiesa, motina galvojo, kad tai nebūtina kaip tik dabar, bet palyginti greitai pasidavė. Tikriausiai suprato, kad gali išprovokuoti daugiau nesutarimų. Be to, *buvo* būtina. Nepaisant visko, dėlionė nenutraukiama kada panorėjus. Kai sekasi, – o dabar taip buvo, – reikia tol dėlioti, kol iš tikrųjų ims nesisekti. Ir tuo pat metu reikia saugotis. Mat kai ima labai nesisekti, jeigu, pavyzdžiui, per penkiolika minučių nerandi nė vieno tinkamo kibuko, tada lengvai pasiduodi įniršiui. Čia ir motina, ir aš turime šiokią tokią patirtį.

Po geros valandos paliekame viešbutį. Aš pats atiduodu abu raktus į registratūrą. Ne Chuanui, kaip tikėjausi, bet jaunam vaikinukui, kuriuo, kaip man atrodė, galima pasitikėti. Vis dėlto pažiūrėjau, kad raktai būtų padėti į reikiamą vietą.

Išėjus gatvėn, į mus mušė karštis. Lyg nematomos sukamosios durys. Maniau, kad nuo mūsų atvykimo laiko gerokai sušilo, bet motina tvirtino, kad mums tik taip atrodo ilgai išbuvus vėsiame viešbučio kambaryje. Jai nepritariau, bet, antra vertus, neapsimokėjo ginčytis. Šiaip ar taip, buvo karšta.

Viduržemio jūra atrodė graži. Ją buvau jau matęs, kai atvykome autobusu, bet tada turėjome tiek daug rūpesčių. Dabar žiūrėjau visai kitom akimis. Nualpimas viešbučio kambaryje paveikė teigiamai, suteikė man naujų jėgų. Staiga užplūdus laimės jausmui, man šovė į galvą mintis, kad tai, ką mudu su motina darome, – vaikščiojame po vieną iš daugybės Viduržemio jūros krantinių, yra gana egzotiška. Šiltas vėjas, plaikstantis mano kelnes laisvalaikiui ir kaitinantis mano klubus, pūtė tiesiai iš Sacharos! Daug ką lietė vėjas pakeliui į Benidormą! Mačiau jį žaidžiant su juodais it anglis moters plaukais ir plonyčiu šydu, glostant nuo meilės drėgnus haremo moterų kūnus. Akimirksnį užsimerkęs tikėjau užuodęs eterinių aliejų ir moters kūno kvapus. Vėjas atgūsiavo per jūrą. Jis nešė didžiulius jūros paukščius per neramią jūrą, jis pūtė vargšų žvejų ir lėbautojų bures. O dabar jis čia. Dabar jis buvo mano, dabar jis buvo motinos. Jis kėlė jos garbanas ir plevėsavo per aštuoniasdešimt penktųjų Kalėdas jai padovanotą šaliką kaip mažą vimpelą. Ji buvo graži, ir aš jai pasakiau. Vieną ir kitą kartą.

– Oi Elingai!

Oi? Negalėjau nenusišypsoti. Ką gi reiškė tas „oi"? Buvau jos sūnus ir ją mylėjau. Dabar gausiai pažėriau komplimentų sau. Ar ji tebegalvoja apie tą šlykščią Knuto Faldbakeno knygą? Ar vaikščioja ir baiminasi netrukus atslinksiančios nakties? Ne. Netikėjau. Aš labai tikėjau, kad ji, kaip dauguma norvegų, linkusi vengti komplimentų. Čia kaip tik mūsų apmaudi yda. Patys pučiamės, be atvangos giriamės asmeniniais ir tautiniais laimėjimais. Bet kai kiti atkreipia dėmesį į mažytę mūsų sėkmę, raustame ir sakome „oi"; atseit apie tai išties neverta kalbėti. Taip, ir aš pats esu toks, turiu prisipažinti. Nepasakysiu, kad per ilgus metus esu gavęs daug pagyrimų, bet vieną kitą gavau. Ir jais nesimėgavau. Mokantis mokykloje visą laiką mano stiprybė buvo geografija. Tarkim, turėjau gerą nuovoką apie visus Belgijos miestus. Finmarko pakrantės upės buvo mano draugės. Ir vis dėlto išraudau kaip bijūnas, kai septintoje klasėje mokytojo improvizuotose geografijos varžytuvėse užėmiau trečią vietą. Tarsi gėdijausi viso to sujudimo, kuris staiga kilo aplink mane.

Man patiko pajūrio palmės. Mano akys gėrėjosi mėlyna kaip turkiai jūra. Ir pakrante vaikščiojančiais žmonėmis. Pamažu ėmė temti, dauguma poilsiautojų paliko šiltą smėlį. Tik keletas berniūkščių žaidė su sviediniu prie vandens. Už mūsų daugybėje barų, restoranų, viešbučių ir vasarnamių butų sužibo šviesos. Bjauriai atrodė šie statiniai, kitaip nepasakysi, dažniausiai apgaulingai patrauklūs, bet juos gaubė švelni žiburių šviesa.

Staiga motina sustojo.

– Taip, Elingai, – tarė ji. – Va čia.

Ji rodė į pastatą kitapus gatvės.

Iš pradžių nieko nesupratau. Nesusigaudžiau, kaip sakydavo prekybos centro berniukai. Bet staiga ėmiau suvokti sąsajas. Ypač kai motina vos girdimai sušnibždėjo:

– Septintas aukštas.

Senelė ir senelis! Čia buvo slaptas jų lizdas. Čia buvo toji vieta, kur jie leido ilgus žiemos mėnesius pastaraisiais gyvenimo metais. Milžiniškas blokinis daugiaaukštis su vaizdu į jūrą. Negaliu paaiškinti kodėl, bet mane užplūdo begalinis liūdesys. Mačiau, kad taip pat ir motiną, ir aš paėmiau jos ranką. Mudu stovėjome ant praeivių užtvindyto šaligatvio, laikydamiesi už rankų. Viskas buvo lyg ir kitaip, negu įsivaizdavome. Mane ką tik lydėjusi linksma nuotaika dingo. Didžiulė pilka plokštuma, kylanti tamsiai mėlyname vakaro danguje, staiga man pasirodė kaip tikras antkapio paminklas. Paminklas ant kapo iliuzijų, kurias ir motina, ir aš puoselėjome dėl senolių buvimo Ispanijoje. Girdėdami senelės ir senelio versijas, viską matėme jų akimis, ne kartą peržiūrėjome šūsnis spalvotų nuotraukų. Jokioje nuotraukoje nematėme blokinio daugiaaukščio iš išorės. O savo patirtus išgyvenimus jie kažkaip slėpė nuo mūsų. Ar sąmoningai? Viešpatie, pats gyvenau blokiniame name ir buvau tuo patenkintas. Bet vis dėlto turėjau save paklausti: ar atitiko tai, ką dabar mačiau – šis baisiai niūrus blokinis milžinas, poilsio svajonę dviejų senstančių žmonių, kurie gana kukliai gyveno baltai dažytoje viloje Sandefjordo pakrantėje? Ar čionykštė šildanti saulė jiems buvo tokia svarbi, kad jie metų metais už tuos mainus mokėjo palyginti dideles sumas? Žinoma, atsakymas buvo „taip“. Juk

turėjau jais tikėti. Bet šis atsakymas mane liūdino. Širdyje jiems linkėjau ko nors geresnio. Žinojau, kad Benidormas priklausė seisminei zonai. Bet iš senelių gausių nuotraukų viską įsivaizdavau kitaip. Įsivaizdavau kalkėmis nubaltintas sienas ir raudonas rožes. Daugiausia buvo fotografuota balkone. Pagyvenusių žmonių linksma draugija. Vynas. Kumpis ir melionai. Šviežios prancūziškos bandelės. Kavos puodukai. Antrame plane mėlynavo Viduržemio jūra. Arba įvairių išvykų vaizdai, barai ir restoranai. Senelė ir senelis su „malonia sutuoktinių pora iš Skieno". Arba senelė ir senelis, stovintys prie vieno ar kito viešbučio su „baisiai energinga našle iš Hionefoso". Senelė ir baisiai energinga našlė iš Hionefoso su baltais rankinukais, elegantiškai kabančiais skersai pilvo. Šypsosi vilkėdamos naujai įsigytomis vasarinėm suknelėmis per patį viduržiemį. Susidarė įspūdis, kad jie buvo apsupti norvegų pensininkų elito ir, mūsų supratimu, gyveno aktyvų visuomeninį gyvenimą. Mudu su motina tebestovime vis dar susikibę rankomis. Ir nors neištariame nė žodžio, aš tikiu, drįsčiau pasakyti mudviejų vardu, jog visu tuo abejojame. Mat tame milžiniškame statinyje švietė tik vienas langas. Ši vieniša šviesa dešimtame aukšte buvo savotiškas vienatvės švyturys. Kas tenai sėdėjo? Gal, tarkim, sutuoktinių pora iš Tvedestrando, vartanti dviejų savaičių senumo vietos laikraštį? Gal jie rašo laišką namiškiams ir pasakoja apie „saldų" gyvenimą? Apie pigų vyną, pusvelčiui parduodamus saulėje prinokusius pomidorus? Gal tokią kainą moka tas, kurį namie iš proto varo reumatas, arba tas, kuris negali ištverti sunkiausių psoriazės protrūkių.

– Taip, taip, – prabilo motina ir paleido mano ranką. – Dabar jųdviejų jau nebėra. Keista apie tai galvoti.

Visai nežinojau, ką turiu atsakyti. Ar iš tikrųjų buvo keista? Nutariau prie šios temos grįžti kiek vėliau, vakare, tikriau sakant, kai atsigulsiu. Pritariu ar nepritariu, bet plekštelėjau liežuviu, o tas garsas reiškia viską arba nieko.

Buvo begalė restoranų. Mudu su motina retai išeidavome pavalgyti, tikriau sakant, niekados, ir toli gražu negalėjome puikuotis slinkdami pro gausias triukšmingas kavines. Kvepėjo medžio anglimis ir žuvimis, cigaretėmis ir grilyje kepta mėsa. Buvome alkani, bet santūrūs. Motina norėjo „ko nors spalvingo", o tai reiškė, kad turime palikti didžiuosius bulvarus ir apsižvalgyti siauruose skersgatviuose tarp žemų namelių. Visai nemėgau tokios politikos – kaip tik buvau skaitęs *Arbeiderbladet* kelionės laiškų, kurių autorius tokiems pradedantiesiems kaip mes nepataria būti per daug drąsiems. Man buvo visiškai aišku, kad už apšviestų fasadų klestėjo skurdas. Jei iš gretimos tarpuvartės išnirs niekšingų banditų gauja, aš, kaip sūnus, mažai ką galėsiu padaryti, kai jie pirmiausia sumanys nupjauti motinai pirštą, norėdami atimti sutuoktuvių žiedą. Oho, kokia baisi padėtis! Kaip aš reaguočiau? Ten stovi Chuanas ir darbuojasi surūdijusiu žvejo peiliu. Motina, mieloji mano motina, guli žliumbdama ant asfalto, o kraujas srūva! Chuano keturi broliai ir aštuoni pusbroliai stumdo mane pirmyn ir atgal ir dar paženklina mano veidą. Svyrinėdamas turiu matyti, kaip toji, kuri mane paleido į pasaulį, kuo žiauriausiai kankinama. Jie nuplėšia palaidinukę ir sugrūda jai į gerklę! O aš nejaučiu jokios paskatos, galinčios pažadinti manyje didvyrį. Mat jeigu jis netikėtai

pasireikštų, atneštų tikrą mirtį. Vienas Elingas prieš trylika *desperados* – nieko gero. Juk čia vaikinai, neturintys ko prarasti, viską jau praradę tą akimirksnį, kai juos pagimdė vargšė motina čigonė viename iš sąvartynų miesto pakraštyje. Vaikinai, kurie iš anksto džiaugiasi jų laukiančia bausme po suėmimo, nes tada bent turės stogą viršum galvos ir kartkartėm pavalgyti. Veltui mėginsi prakalbinti tuos vaikinus nesklandžia mokykline anglų kalba.

Bet nieko blogo neįvyko. Sutikti ispanai buvo gražiai apsirengę ir vargu ar ginkluoti. Daugelis mudviem su motina šypsojosi, dėl to jaučiausi mielai laukiamas ir buvau linksmas. Pastebėjau, kad šiose gatvelėse daug kas kalbėjo švediškai. Čia buvo Bosė, o ten Nisė, sklido Anos Lenos skambus juokas, kaukšėjo jų batų kulniukai. Galbūt keista, bet dėl visų tų švedų buvimo vis labiau stiprėjo saugumo jausmas.

– Mėginkim užeiti čia! – tarė motina.

Casa, šiokia ar tokia. Kalkėmis nubaltintas namas, kaip mano įsivaizduotasis. Taip, buvo galima daug ko tikėtis. Gilinomės į valgiaraštį, kabantį iš lauko pusės ir dėl visa ko išverstą į vokiečių, anglų, olandų... ir švedų kalbas. Susierzinau. Kodėl jie negalėjo išversti ir į norvegų kalbą, pamažu virstančią tarptautine naftos kalba? Bet ne. Verčiama į švedų. Tų pasipūtusių bambeklių, pagarsėjusių nepasitenkinimu viskuo būnant užsienyje. Dar ką tik jų buvimas mane ramino, bet dabar viskas staigiai pasikeitė; jie mane siutino.

Ką gi. Galbūt tai galų gale nebuvo svarbi priežastis karščiuotis. Taigi užgniaužiau destruktyvias mintis ir drauge su motina apsiribojau valgiaraščiu ir švedų kalba. Po slegian-

čio senelių žiemos būsto vaizdo iš visos širdies jai linkėjau sėkmingo vakaro. Buvau pasiryžęs tik kraštutiniu atveju prarasti savitvardą. Esu jautrus ir turiu imlias įspūdžiams antenas, bet, laimė, tą suvokiau ir suvokiu. Vertinu savitvardą kaip dorybę. Stengiuosi būti tvirtas pats sau ir įveikti savo neigiamybes.

– *Pollo* tas pats kaip viščiukas, – entuziastingai tarė motina. – Kol gyvenam, tol mokomės!

– Taip, tu radai atitikmenį! – atsakiau geranoriškai. – O *gambas* – didžiosios krevetės!

– Na, tai užeikim, – pasiūlė motina.

Ir mes užėjom. Ėjom nė kiek nedvejodami.

Ir nenusivylėm. Baltos sienos buvo nukabinėtos senoviniais įnagiais ir namų rakandais, sukuriančiais griežtą proletarinę atmosferą. Taip, net kūjis ir pjautuvas buvo vietoje! Taip pat didžiulis medinis kastuvas dėl viso pikto. Tamsūs mediniai stalai buvo užtiesti linksmomis raudonai baltai languotom staltiesėmis, o visur mirguliavo žvakės ir aliejinės lempos. Tvyrojo balsų klegesys, o pro valgių kvapų tvaiką vienur kitur skverbėsi nuoširdus juokas. Žinoma, pastebėjau, kad mano plaštakos pasidarė karštos ir drėgnos, bet įpratau to nepaisyti, kai tikrovė įsiverždavo į mano Šiokiadienius. Be to, viską tučtuojau pamiršau, nes mūsų pasitikti ėjo nuoširdžiausias ispanas, kokį tik galima įsivaizduoti. Balti marškiniai, juodos kelnės ir liemenė. Jis ėjo kažką murmėdamas gimtąja kalba, bet buvo nesunku atspėti, kad mus sveikina. Paėmęs motiną už rankos, sušnibždėjo *señora*, ji net truputį išraudo. Kaip miela! Naujasis mūsų draugas, motinos gerbėjas, kaip jį vėliau vadinsiu, mostelėjo link dviejų asmenų staliuko pačiame kampe,

prie bufeto. Vesdamas mus tenai, visą laiką mojavo dviem valgiaraščiais ir garsiai dainavo. Toks elgesys įprastom aplinkybėmis būtų mane gluminęs, bet dabar aplinkybės buvo toli gražu neįprastos – viešėjome Ispanijoje, ir čia buvo taip, kaip tik taip. Nė vienas iš svečių kaip nors nereagavo. Jie net nepažvelgė mūsų pusėn. Man palengvėjo pamačius, kad dauguma klientų – suaugę žmonės ir kad nėra nė vieno per daug išgėrusio. Nei aš, nei motina nebuvome nusistatę prieš gėrimą. Paprasčiausiai laikėmės atokiai.

Tai buvo neapsakoma. Ispaniškas mandagumas aiškiai neturėjo ribų. Vienu taikliu mostu su kažkokiu valgiaraščiu nuo staliuko buvo nuvalyti trupiniai ir cigarečių pelenai. Nespėjus nė atsidusti, kavalierius patraukė motinai kėdę. Susėdę žiūrėjome akis išpūtę, kaip mūsų naujasis draugas, lyg burtų lazdele mostelėjęs, išsitraukė raudoną žiebtuvėlį, mikliai pasuko jį tarp tamsių pirštų ir spragtelėjęs uždegė stearino žvakę. Paskui, kaukštelėjęs kulnimis, šūktelėjo *olé*. Ir dingo kaip į vandenį!

Motina neištvėrusi prajuko iki ašarų.

– Įsivaizduoju mamą ir tėtį šičia, – tarė. – Ypač tėtį!

Negalėjau jai pritarti. Nė trupučio. Mat žmogus, kurį ji vadino „tėčiu", kitaip tariant, mano senelis, į viską žiūrėjo formaliai. Per ilgą darbingą gyvenimą jis vertėsi laikrodžių prekyba Sandefjorde, o šeima ir kaimynai jo nelaikė dideliu pokštininku. Per savo amžių jis iš tikrųjų nedaug tepardavė laikrodžių su gegute. Šiaip ar taip, sunkiai galėjai įsivaizduoti, kad jį vestų prie staliuko dainuojantis padavėjas, kraipantis užpakalį ir išdarinėjantis fokusus su raudonu žiebtuvėliu. Jam nebūtų patikę.

Bet jau pakaks. Senelis buvo miręs, o čia buvome mudu! Motina ir aš kelionėje su grupe. Mes atidžiai skaitėme valgiaraštį.

– Sepijos! – tarė motina. – Skamba taip iškilmingai!

Labai iškilmingai! Patrauklesnio gyvūno, tiesą pasakius, galėjome ilgai ieškoti! Bet vien pagalvojus apie šią gleivėtą rašalinę, viskas aplink mane ėmė suktis. Ne, ačiū! Su sepijomis aš atsisveikinau visiems laikams, dar vaikystėje perskaitęs apie kapitono Nemo nuotykius „Iliustruotuose klasikuose". Tegu niekas prie manęs nesiartina su riebaluose keptomis taurėmis!

Muštinis. Aš norėjau muštinio. Muštinio su gruzdintomis bulvytėmis. Paprastų virtų bulvių, aišku, nebuvo. Na, gerai. Gal čia kokia užeiga! Atrodė truputį juokinga. Mes juk buvome restorane. Antra vertus, esu ne kartą girdėjęs apie užsieniečių požiūrį į bulves. „Virtos bulvės" buvo svetimi žodžiai ne vienai tautai. Na, ir tegu, atėjo laikas kilniaširdiškumui. O aš atstovavau kartai, sulaukusiai gruzdintų bulvyčių arba traškučių kaip didžiausios naujovės, panašios į „Rouling Stounus" ir „Bitlus". Tiktai klausimas, ar naujoji anglų muzika šio širdies infarkto recepto neišsinešė iš niūrių uostamiesčių.

– O, *paella!* – sušuko motina. – Apie ją esu girdėjusi.

Pažvelgiau į ją. *Paella?* Čia turėjau pasiduoti. Kur jinai buvo girdėjusi? Pastebėjau, kad prieš savo valią pradėjau niurti. Manau, gyvendami drauge nebuvome pratę ko nors slėpti nuo vienas kito. Šiaip ar taip, aš nenorėjau, jog ji ką nors nuo manęs slėptų. Buvau visai tikras, kad mano seksualinės fantazijos jai negalėjo paaiškėti. O jokių kitų paslapčių neturėjau. Todėl jeigu kas man būtų papasako-

jęs apie egzotišką patiekalą, tučtuojau būčiau pasakęs artimiausiam žmogui. Bet motina laikė liežuvį už dantų. Tai tik galėjau įsidėmėti.

– Esu skaičiusi apie *paellą* kažkokiame žurnale, – kalbėjo toliau jinai, nors aš ne kartą leidau suprasti, jog nepritariu. – Tikriausiai koks nors tautinis patiekalas. Gal imkim ir paragaukim? Čia parašyta, kad jis užsakomas mažiausiai dviem asmenims. Tikriausiai kokia nors ryžių košė su labai skaniu uždaru.

Ryžių košė? Prisiminiau vaikystę, kai ryžių košė būdavo kas mielą šeštadienį. Motina, be jokios abejonės, buvo gera virėja. Bet kaip tik todėl ta amžinoji ryžių košė kas šeštadienį man atrodė absurdiška. Ir mano nepasitenkinimą šita koše kėlė ne noras turėti savaitgaliui šio to nepaprasto, o beveik galiu pasakyti – atvirkščiai. Būčiau nuoširdžiai džiaugęsis porcija keptų bulvių su trupučiu svogūnų, pipirų ir druskos. Bet ne. Šeštadieniais turėjo būti ryžių kruopų košė. Ryžių kruopų košė, reikia pasakyti! Ryžių košė, kaip kiti vadina.

Na, ką gi. Motinos noras šįvakar man buvo įstatymas. Pasirinkome *paellą,* atsisveikinome su vidutinio dydžio muštiniu. Atidžiai perskaičiau švedišką vertimą. Ačiū Dievui, galiu pasakyti! Ei! Ryžių košę tikriausiai galima jau pamiršti. Nebent kada nors kas nors patiektų ryžių košę su didžiosiom krevetėmis, žuvimis, su vištiena ar jautiena! Su daržovėmis ir prieskoniais! Aišku, žuvų ir mėsos mišinį galima būtų palaikyti ne kitokiu, o tik nevykusiu, bet aš trokšte troškau, kad jis būtų patiektas. Tai buvo smagi beprotybė, bet puoliau prie jos drauge su motina!

– Taip! – pasakiau. – Imame *paellą!*

Vos spėjus pasakyti, dygte išdygo mūsų Vyrukas. Su bloknotu ir pieštuku. Ir dar su kai kuo, kaip paaiškėjo. Mat, motinai dar nespėjus dešiniojo smiliaus nagu bakstelėti į *paellos* bukaprotiškų sudedamųjų dalių švedišką vertimą, ant staliuko prieš mus buvo pastatytos dvi taurelės. Dvi mažytės vyno taurelės su raudonai rudu skysčiu. Norėjau prieštarauti, nes mudu, aišku, jo neužsisakėme, bet motinos žvilgsnis privertė mane atsitraukti. Galbūt ir gerai, nes kokia kalba būčiau protestavęs? Švediškai? Vis dėlto šito visai nemėgau ir paprasčiausiai bijojau apgavystės, – apie tai ne kartą buvau skaitęs. Apie kvailius, kuriems, baigiantis viešnagei restorane, pateikiamos astronominės sąskaitos. Vyliausi, kad motina dar turi pakankamai pinigų. Aš neturėjau nė penkių pesetų.

Motina norvegiškai užsakė *paellą.* Ji kalbėjo lėtai ir aiškiai.

Mane ėmė juokas! Motinos nepalaužiamas tikėjimas norvegų kalba, kaip plačiai vartojama užsienyje, jeigu tarsi lėtai ir aiškiai, manęs beveik nesuglumino. Tik aš nepakankamai įvertinau šį pietietį. Aišku, jis šypsojosi, bet juk šypsojosi visą laiką, ir, atrodė, jam apskritai nesunku suprasti užsakymą.

– Į sveikatą, mano berniuk!– tarė motina ir pakėlė taurelę. – Tikrai manau, kad čia cheresas!

Dvejodamas paėmiau savo taurelę. Gerai nežinojau, kaip man laikytis. Pirmiausia – cheresas. Iš kur ji numanė arba, tikriau sakant, kaip galėjo spėti? Dievai juk žino, kad namie blokinio daugiabučio virtuvės spintelėje pilna kitko,

o ne chereso. Tiesą pasakius, niekada per visą gyvenimą nesu matęs net indelio kiaušiniui su cheresu savo vaikystės namuose, nors man dabar per trisdešimt. Nežinojau, kas yra cheresas. Viena tebuvo aišku, jog tai alkoholinis gėrimas. O su alkoholiu – kaip ir su daug kuo – buvau atsargus. Kaip ir daugelis kitų, su alum esu eksperimentavęs brendimo metais. Manau galįs pasakyti, kad visa tai būdavo gana nekalta. Tam tikras bilietas į rūsčią mūsų mikrorajono prekybos centro aplinką. Nesakyčiau, kad drungno alaus buteliai man būdavo prieinami, anaiptol, bet tai būdavo savotiškas bandymas. Aš elgdavausi kaip kiti. Gerdavau alų prieš prekybos centrą. Bet juk sirgdavau ir blogai jausdavausi! Apvėmiau savo naujus batus ir be priežasties mušiausi. Kitų nuosprendis buvo aiškus: nevykėlis. Po keleto šitokių išgyvenimų neidavau iš namų. Vidinis džiaugsmas, kurį kai kas gauna per alkoholį, man būdavo visiškai svetimas. Pagaliau visai nesvarbu. Mat ar vertėjo būti vienu iš tų vaikinukų, kai nuo dvidešimties metų sirgai kepenų aptaukėjimu? Kiek galėjau suprasti, jokiu būdu ne. Namie buvome saikingi ir žinojome, kada susilaikyti. Savo šaknimis būdami susiję su darbininkų klase, ir motina, ir aš skeptišką požiūrį į alkoholį įčiulpėme su motinos pienu. Esu skaitęs Oskarą Broteną, tad šį tą žinojau apie darbininkus ir velnio lašus. Motina pasakojo, kad tėvas kai kada mėgdavęs išlenkti taurelę viskio su selteriu, bet kartu pabrėžė, jog butelis stovėjęs vienerius ar dvejus metus, kol tėvas jį visai ištuštinęs. Mes taip pat išgerdavome po taurelę raudonojo vyno, sutikdami Naujuosius, bet gana dažnai pamiršdavome jo nusipirkti, ir būdavo visai vis tiek. Aš

buvau savotiškai artimas tai daugumai norvegų, kurie ieškodavo partnerio *Dagbladet* pažinčių skelbimuose ir kurie išreikšdavo savo valios stiprybę žinomu posakiu: „Taurė vyno geroje draugijoje". Turima galvoje ne gėrimas visai nusilesant, o *viena taurelė vyno.* Reikia pasakyti, *tiktai* todėl draugija ir gali būti laikoma gera. Kokioje nors blogoje draugijoje norima ne vieną kartą prisiartinti prie butelio vyno. Aš pats stengiausi susilaikyti, kai kas nors mane pakviesdavo į privatų pobūvį. Norėjau mėgautis vertindamas draugijoje vyraujančią nuotaiką. Ar ji gera? Ar pakankamai gera? Ar ta draugija su visais kviestiniais svečiais tokia gera, jog išties galėsiu išgerti tik taurelę vyno? Taip. Šeimininkas maloniai šypsosi sėdėdamas ant kampinės sofos, o svečių laidomi sąmojai neperžengia padorumo ribų. Arba ne. Ateina metisų pora, nelabai sutarianti, ir jinai pradeda verkšlenti, o jis duodasi po virtuvę. Tokiu atveju aš išgerčiau obuolių sulčių ir anksti išeičiau. Jei tokiomis aplinkybėmis kas nors pasiūlytų taurę raudonojo vyno, nuoširdžiai atsisakyčiau, ir man visai nebūtų sunku.

Bet dabar motina pakėlė taurelę ir pasakė „į sveikatą". Taip, ji pasakė ne tik „į sveikatą". Ji pasakė „į sveikatą, mano berniuk".

Nujaučiau, kad, švelniai tariant, būtų buvę smulkmeniška iš mano pusės atsisakyti. Juk visai nebuvau koks fanatikas. Be to, jei draugiją galima laikyti gera, taip, labai gera, – tokia ir buvo ši draugija. Užsienyje su savo motina. Gerose rankose, tarp draugiškų ispanų! Tučtuojau valgysime ryžių košę su vištiena ir didžiosiomis krevetėmis! Pakėliau savo taurelę ir taip pat pasakiau „į sveikatą". Tie

žodžiai mano burnai rodėsi svetimi – maniau, kad juos ištariau pirmą kartą.

Buvo skanu! Saldu ir skanu!

– Vasara, – prabilo motina. – Vasaros skonis!

Buvo taip gražiai pasakyta, jog man ištryško ašaros. Vėl išgyvenau karštas vasaras netoli Sandefjordo, kur atostogaudavau vaikystėje. Uolų šlaitai. Sūrios jūros kvapas. Nurudusi senelio oda. Pilkas tankus plaukų kilimas puošė jo krūtinę. Taip, tikriausiai keistai skamba, bet buvo nepaprasta – tie vešlūs plaukai, šis vyriškumo ženklas, iškilęs man prieš akis, kai pro liežuvėlį leidau tekėti gėrimui. Šiluma mušė į galvą, maloni šiluma, vasaros vėjas. Mačiau, kad motina irgi užkaito. Kokie vaizdai dabar jai šmėsčiojo? Ar ji taip pat grįžo į šcherų sodybą netoli Sandefjordo. Ar regėjo berniuką Elingą, prigludusį prie „tėčio“ plaukų kilimo? Ar girdėjo kirų klyksmą, ar užuodė didžiuliame kalnų duburyje kvepiant kavą iš termoso? Ar ji pamažu keliavo dar toliau? Galbūt į savo jaunystę? Vėl išgyveno mano tėvo nevykusį meilinimąsi? Ką *pasakė* tėvas, norėdamas ją sužvejoti. Ar juodu pirmą kartą susitiko vasarą? Manau, jog taip. Nebuvo įmanoma sudėti tiek daug entuziazmo ir šilumos į žodį „vasara“, kaip dabar jinai sudėjo, jeigu tai nebūtų susiję su mano tėvu. Ar juodu gėrė pajūryje cheresą ir iš tų laikų jai liko tokia aiški sąsaja su tuo gėrimu, su gėrimu, kurio per trisdešimt gyvenimo metų savo namuose niekada nesu matęs? Žavi mintis. Motina ir tėvas pajūryje. Trumpiau kaip prieš savaitę juodu pirmą kartą susitiko šokių vakare, surengtame vietos blaivybės bendrijos. Buvo šeštojo dešimtmečio pradžia, ir okupacinė val-

džia mus paleido iš savo kietų gniaužtų. Kai nekreipiama dėmesio į artėjantį šaltąjį karą ir du jauni žmonės tą mielai daro, ateities perspektyva atrodo šviesesnė, nei kas nors gali prisiminti. Parduotuvėse pilna pagundų, o iš Amerikos eteriu atsklinda nauja muzika. Tokioje atmosferoje tėvas susipažino su motina ir ją šokdino per visą vasaros naktį. Paskui lydėjo iki jos tėvų namų Sandefjorde, kur būsimas jo uošvis, žinomas laikrodininkas, laukė pusiau pasislėpęs už užuolaidų. Jis kaip tik laukė. Pagal save, kaip sakoma, pažįstame kitus, ir laikrodininkas gerai nujaučia, ko jauni vaikinai vaikštinėja tokiomis vasaros naktimis. Jie net gali vaidinti ir mandagiai, gražiai elgtis, bet už manierų, takto ir gero tono, nepaisant visko, tyko Žvėris. Laukinis, laukinis žvėris, kuriam rūpi, kad karta eitų paskui kartą ir kad viskas mėlynojoje planetoje turėtų natūralią eigą. Senelis stovėdamas drebėjo šilumoje ir giliai širdyje žinojo, kad nieko negali padaryti. Jis pasmerktas bejėgiškai stovėti už užuolaidos ir žiūrėti, kaip jo duktė veda derybas su jam visiškai nepažįstamu vaikinu. Jis mato ją stovint ant žvyruoto kelio ir glaudžiant galvą jam prie krūtinės. Jis mato ją keliant kiek pražiotą burną jo link ir jį lenkiant galvą priešais. Taip negrabiai, taip negrabiai, bet su neapsakomu jaunatviško įkarščio troškimu. Po valandžiukės – virpantis raktas spynoje.

Ir jau kitą šeštadienį randame juos pajūryje. Su valgių krepšeliu. Jaudinamai mėgindamas vaizduoti patyrusį vyrą, tėvas pasiima pusę butelio chereso, rasto namie rūsyje, ir dabar pila motinai į saulės sušildytą taurelę. Kurią – aš manau – jinai ima kikendama. Mat dabar gyve-

nimas jai apvertė viską aukštyn kojomis. Kas mielą dieną jos gyvenime įvyksta kas nors naujo ir svarbaus. Praeitą šeštadienį netikėtai atsirado šis keistas ilgšis vaikinas. Sunkus jo alsavimas ir drėgnos lūpos. Jo rankos, kurios visą ją lietė – na, taip, beveik visą. O šiandien – cheresas. Naujas, nežinomas pajūrio gėrimas, galbūt amerikoniškas, sirupo ir motinos raudonųjų serbentų sulčių pakaitas. Jie maudėsi sūriame fiorde ir paslapčiomis apžiūrinėjo vienas kito įrudusius kūnus. O dabar laikas išgerti taurelę chereso, kai kuriami lengvabūdiški šviesios ateities planai. Ar taip ir buvo? Ar juodu kalbėjo, kad nori turėti vaiką? Ar sėdėjo ant šilto smėlio, gurkšnojo cheresą, planuodami *mane?* Ar tėvas, braukdamas smilga motinai per dešinę blauzdą, pavyzdžiui, pasakė, kad nori sūnaus? Tvirto mažo nutrūktgalvio, vardu Elingas? Ar jinai tada sutiko be daugybės „jeigu“ ir „bet“? Trumpai tariant, ar aš buvau pageidaujamas? Pats žinojau, kad niekada man nebus atsakyta, o motinos nedrįsau klausti. Nepritiktų. Vis dėlto reikia pridurti, kad šis klausimas mane gerokai kamavo. Kai užeidavo sunkios valandos, o jų man pasitaikydavo, kaip ir visiems kitiems, įsivaizduodavau, jog čia esu per kvailą neapsižiūrėjimą. Jog naktis, pasak Peterio Veselio, nebuvo pažymėta meilės ženklu. Atsižvelgiant į tai, jog tėvas įkaušęs ir smagus parėjo iš baro. Jog motina apskritai jokio malonumo nejautė. Gyvenime taip jau yra, kad moterys, kalbant apie seksualumą, yra komplikuotesnės už vyrus. Aš bent supratau – *daug kas* turi sutapti, kad moteris būtų tam pasiruošusi. Tuo tarpu mes, vyrai, esam pasiruošę viskam, nors niekas nesutampa. Iš savo vyriškosios giminės susidariau įspū-

dį, jog mums svarbu trumpalaikis malonumas. Ar motina gulėjo nusigręžusi į sieną ir tikėjosi ramios nakties prieš įdiegiant mano gyvybės daigą? O tuo tarpu tėvas šniokštavo ir drąsindamas klykė jai į nuvargusias ausis. Ne, tiesą pasakius, taip nemaniau. Motina visada minėjo tėvą kaip dženteImeną. Neturėjau pagrindo netikėti.

Motinai prireikė manęs. Uždėjo vėsią savo ranką ant manosios. Ji norėjo žinoti, apie ką jos berniukas galvoja.

– Apie nieką, – atsakiau.

Motina šyptelėjo. Ar ji ką nors nujautė?

– Dabar tu iš tikro buvai kažkur toli, – kalbėjo jinai.

– Taip, – atsakiau. – Kažkur toli niekur.

Atėjo padavėjas. Kiek supratau, jis norėjo išgirsti, ką užsisakome gerti.

– Taigi, – tarė motina. – Manau, aš noriu taurės raudonojo vyno. Regis, jūs vadinate *tinto*.

Ji parodė valgiaraštyje, ir mūsų konkistadoras patenkintas linktelėjo.

Aš nieko nesakiau. Nenorėjau nieko sakyti, bet man pasirodė, kad tas jos gėrimas krypsta ne visai gera linkme. Žinoma, neturiu galvoje kiekio, oi ne, bet iš tikrųjų reikėjo atsižvelgti į tai, jog nei motina, nei aš nebuvome pratę vartoti alkoholio. Be to, mes buvome visai svetimoje aplinkoje, ir kiek supratau, šios narkotinės medžiagos poveikis galėjo sustiprėti. Bet tiek to, šįvakar neketinau imtis auklės vaidmens. Ji buvo per sena, kad darytų išvadas apie savo elgesį. Todėl pasitenkinau uždėdamas pirštą ant *Água mineral*. Stiklinė gaivaus Ispanijos kalnyno vandens, prisotinto žemės mineralų, trupučio angliarūgštės – ir galbūt su mažyčiu gabalėliu citrinos. Man visai pakanka.

Gėrimai buvo atnešti kartu su valgiu. Turiu pripažinti, patiekalas man sukėlė prieštaringiausius jausmus. Viena vertus, nei motina, nei aš niekada nebuvome matę ko nors panašaus, taip žadinančio apetitą. Antra vertus, tai buvo grynas išlaidavimas. Per toli nuėjome. Maniau, užsisakėme dvi porcijas ryžių su trupučiu mėsos ir žuvies, o mums patiekė visą keptuvę – didžiulį metalinį dubenį, prikrautą visokiausių skanėstų. Net jeigu čia būtume sėdėję iki mėnesiui nusileidžiant, nė iš tolo nebūtume įstengę suvalgyti viso to patiekalo. Visą gyvenimą buvau blaiviai galvojantis vaikinas, ir tai, ką dabar mačiau, peržengė bet kokias ribas. Tačiau viskas atrodė skanu! Ryžiai nebuvo balti kaip norvegiški, prie kokių esame įpratę. Ne, jie buvo geltoni. Auksaspalviai. Sumaišyti su žaliosiom ir raudonosiom paprikom, svogūnais ir alyvomis. Ir visur kyšojo vištienos gabalai ir kitokie gardūs kąsniai. Viską vainikavo keturios milžiniškos krevetės – pačios didžiausios, kokias kada nors esu matęs, įbestos galvomis į kvapnią masę. O visu dubens pakraščiu – garuojančių midijų vėrinys. Niekada nebuvau priešiškas tiems, kas pernelyg provokavo mano socialdemokratinius polinkius, kas pernelyg gundė mane nukrypti nuo idealų, kuriuos Gerhardsenas įkvėpė norvegų tautai. Bet ėmiau galvoti apie Gru. Apie Gru Harlem Bruntland. „Nepaisant visko, laikai pasikeitė, Elingai! – tarė ji. – Kaip manai, ką aš valgau būdama Ispanijoje?“ Taip, aiškiai girdėjau jos balsą lyg varpo skambėjimą. Supratau, kad jos teisybė. Pirma, laikai pasikeitė, o laikai kartais keičiasi *todėl,* jog kai kurios kairiosios politinės grupės netyli. O antra, dabar prieš mane ant stalo stovėjo dubuo ne su kuo

kitu, o su ispanišku tautiniu patiekalu. Aišku, nebuvau toks naivus, kad patikėčiau, jog toks gausus tautinis patiekalas stovi ant ispanų darbininko metalisto pietų stalo, bet vis tiek jo pagrindą sudaro ryžiai, pigiausi, kiek tik įmanoma įsivaizduoti. O šiaip valgoma viskas, kas po ranka pakliūva. Maždaug kaip norvegų apkeptos bulvės su mėsos nuopjovomis. O šitų namų virtuvėje atsitiktinai esama visko – ir šio, ir to. Pavyzdžiui, dvi poros dideliausių krevečių. Pora viščiukų ir keli kilogramai žuvų. O kas pamiršo midijas kampe? Įdėti į *paellą* su kitkuo! Kartu su visokiais priedais ir nuopjovomis. Pagalvojau, ką karalius Ulavas kitados yra pasakęs žurnalistui paklausus, koks karaliaus mėgstamas patiekalas. „Apkeptos bulvės su mėsos nuopjovomis", – atsakė karalius. Mano nuomone, genialus atsakymas žmogaus, kuriam likimas lėmė būti norvegų tautos karaliumi. Nebuvo jokio pagrindo abejoti atsakymo teisingumu. Kiek žinojau, Norvegija buvo vienintelė pasaulio šalis, turėjusi vieną po kito tris karalius, kurie taip pat sėkmingai būtų galėję tapti šalies darbininkų partijos sekretoriais.

Bet dabar buvo *paella.* Ispanų apkeptos bulvės su mėsos nuopjovomis. Mes puolėme valgyti.

Kaip skanu! Nenoriu nė mėgint aprašinėti. Buvo dangiškas valgis.

Valgant reikėjo naujai įvertinti amžiną savo skepsį. Juk negalima paneigti: šitos kelionės aš nenorėjau. Sutikau keliauti drauge prisiversdamas, kad neįskaudinčiau motinos. O ką patyriau dabar? Patyriau, kad peržengtos ribos. Kirsdamas šį skanų valgį patyriau, kad prieš mane atsivėrė pasaulis. *Ir tai nebuvo taip ekstravagantiška, kaip mes*

galbūt tikėjomės! Su kuo, pavyzdžiui, mes sėdėjome šiame restorane? Su kuo gyvenome viešbutyje? Ar su snobais? Ne. Snobai nekeliauja į Benidormą. Snobai paprasčiausiai nepatenkinti keliomis dešimtimis blokinių statinių Viduržemio jūros pakrantėje. Jie turi užtektinai pinigų sumokėti už nuosavą lagūną – ir susimoka. Jie nuomojasi vilas su sodininkais ir tarnais. Tikrų tikriausiai prie gretimo staliuko sėdėjo švedų kompanija, dabar jau kiek triukšminga, „Švedijos geležinkelių" iešmininkai arba mažai apmokami „Volvo" darbininkai. Su žmonomis. Žiūrint į šių vyrukų kumščius man buvo aišku, kad nė vienas iš jų neleidžia laiko sklaidydamas pluoštus akcijų. Jaučiau solidarumą su jais. Solidarumą, galutinai sunaikinusį neigiamą Švedijos vaizdą, su kuriuo mes, norvegai, buvome auklėjami, kad būtume atsargūs. Mes buvome socialdemokratai iš Šiaurės ir mes atostogavome. Dabar valgėme ir gėrėme viską, ko negalėjome sau leisti namie. Ar reikėjo to gėdytis? Ne, nereikėjo. Patylom džiūgaudamas kimšau vis daugiau ir daugiau.

Paskui vos laikiausi ant kojų. Neįtikima, bet mudu su motina įstengėme ištuštinti visą dubenį. Liko keletas citrinos skiltelių, krevečių kiautai ir midijų kriauklės. Aš taip susižavėjau savo nauju restoranų lankytojo vaidmeniu, jog kai motina pasiūlė puodelį stiprios kavos ir taurelę konjako, nieko nepaisydamas linktelėjau ir nuoširdžiai pritariau. Pastebėjau, kad manyje vėl ėmė reikštis rašytojas. Mano karikatūra. Žinomas lėbautojas prie pietų stalo. Ispanų pilietinis karas baigėsi. Fašistai nugalėjo, o mudu su pagyvenusia medicinos seserim valgėme paskutinius pietus,

laukdami Raudonojo Kryžiaus automobilio, kuris turėjo mus pervežti per Prancūzijos sieną. Mano kelioniniame krepšyje gulėjo dėmėtas rankraštis ir gerokai naudotas stambaus kalibro revolveris. Niekas nebeturėjo reikšmės. Romanas genialus, bet mano idealai palaidoti griuvėsiuose šalies, kurią myliu. Mes pralaimėjome. Ir aš klausiu savęs: ar gali žodis pakeisti faktą, kad mes pralaimėjome? Ar literatūra gali grąžinti žuvusius mano draugus? Ir visai natūralu užsisakyti kavos su stipriu konjaku. Ir visai natūralu palikti viską, kaip yra, savieigai. Suprantama, aš baiminuosi dėl to, kaip pagyvenusi medicinos sesuo pakels tokį neįprastai didelį alkoholio kiekį. Dvi pilnas taures vyno jinai jau išgėrė per pietus. O dabar dar konjakas. Bet tegu. Aš padėjau sužeistiesiems ir juos išgelbėjau. Esu vyras kaip reikiant, kad išlaipinčiau ją iš automobilio. Gerk, senoji sesele, galvoju. Viskas nuėjo velniop, bet mes buvome gerai badyti. Tad gerk.

Laimė, mudu nepasigėrėme. Pakiliai nusiteikę ėjome namo. Aš pats paėmiau registratūroje abu raktus.

Kambaryje motina kaip įmanydama stengėsi „atvesti mane į protą“. Pasak jos, nė kalbos negalėjo būti apie mano nakvynę balkone. Ji išdėstė savo nuomonę su tokiu įkarščiu, jog aš supratau, kad apie tą balkoną, be kita ko, ji jau galvojo mums valgant. Kai aš galvojau apie Sandefjordą, didelį įsimylėjimą, saulę ir vasarą, ji galvojo apie betoninį balkoną. Na, gerai. Į tai galėjau tik atsižvelgti. Bet dabar nenusileidau. Visą vakarą buvau be galo linksmas. Dabar tikrovė reikalavo peržengti ribą. Jokiomis aplinkybėmis nenorėjau nakvoti vienoje lovoje su motina. Nenumaniau, kaip esti kitiems vyrams, – neturėjau progos apie tai su

kuo nors pakalbėti, – bet aš dažnai nubundu pajutęs erekciją. Be to, esu įpratęs miegodamas vartytis. Tada prireikia visos lovos. Pasitaiko, jog nubundu laikydamas kojas ant pagalvės, bet neprisimenu, kaip apsisukau. Savaime aišku, toks dviejų reiškinių derinys ir motiną, ir mane gali įstumti į nepakenčiamą padėtį. Jai tiesiai pasakyti, be abejo, nebuvo įmanoma, tiesiog neturėjau drąsos, ir mano argumentai jai galėjo pasirodyti nepakankami. Antra vertus, man atrodė truputį keista, jog ji pati nepagalvojo apie šią problemą. Mintį, kad jinai to norėjo, nuvijau šalin. Ji nebuvo tokia. Jokia motina nebuvo tokia. Tik rašytojai vyrai, geriantys raudonąjį vyną, šitaip mano. Motina paprasčiausiai buvo naivi, nekaltybė iš Sandefjordo, ir nieko jau nepakeisi. Kadangi akivaizdžiai mačiau gyvenimo neigiamybes, turėjau padaryti išvadas. O ji tegu galvoja, ką nori.

Buvo tyli naktis. Kambario duris palikome praviras, ir aš girdėjau, kaip motina vartėsi didžiulėje dvigulėje lovoje. Iš kitos viešbučio pusės girdėjosi pravažiuojančių automobilių burzgimas, bet negarsus. Kempingo lova buvo gana patogi, turėjau švarius lovos skalbinius ir vilkėjau išskalbtą pižamą. Pusvalandį skaičiau žurnalą, kurį buvo pasiėmusi motina, bet, jai viduje išjungus šviesą, pasidarė per tamsu. Kišeninį žibintuvėlį pamiršau pasiimti ir dabar nenorėjau jai trukdyti. Nieko baisaus. Visiškai nieko. Buvau tik aš ir naktis aplinkui mane.

Kalbant apie ankstesnes mano mintis, vakaro tema buvo mirtis. Taip nutariau, kai vakare mudu su motina stovėjome ant šaligatvio susikibę rankomis. Ji papasakojo apie savo tėvus, mano senelius, ir buvo keista, kad juodu jau

mirę. Į jos žodžius aš reagavau, bet maniau, jog išmintinga bus nutylėti. Tokia, nepaisant visko, jai pasirodė tikrovė. Jai buvo keista apie tai galvoti, ir reikėjo baigti. O man – visai natūralu. Jie buvo seni žmonės, nugyvenę ilgą gyvenimą. Manau, buvo patenkinti. Sotūs. Kitaip atsitiko mano tėvui. Spindėdamas iš pasididžiavimo jis laukė manęs, pirmagimio sūnaus, o sprogdinimų vadovas apsiriko dėdamas užtaisą. Šiaip ar taip, didelis kaip kumštis akmuo nulėkė kita kryptim. Jis kliudė tėvui dešinįjį smilkinį ir perskėlė galvą. Aišku, apie perskeltą galvą man niekada niekas nepasakojo. Bet pats žinojau, kad taip buvo. Jau mažas būdamas žinojau, kad tas prakeiktas akmuo perdalijo jam galvą pusiau. Sapnavau šimtus kartų. Kokia buvo paskiausia jo mintis? Ar jis galvojo apie mane, susirietusį gemalą motinos pilve? Tikriausiai ne. Juk nežinojo, kad mirs. Įsivaizdavau, jog jis galvojo apie kažką gana banalaus. Galbūt apie tai, ar motina jam šiandien ir vėl įdėjo pietums ožkos sūrio, kuris jau ėmė įgristi. Kaip tik dėl to, kad dauguma paskutinių žmogaus minčių esti itin banalios, tvirtai įsitikinęs galiu žiūrėti į mirtį tarsi į kažką banalaus. Kiekvieną minutę, kiekvieną sekundę kas nors atsisveikina su šiuo pasauliu. Visada taip buvo. Jie palieka šį pasaulį, pykdami ant hemorojaus ir mokesčių, lūžinėjančių nagų ir kaimynų kvailų nesutarimų. Jie miršta valydamiesi dantis ir baimindamiesi dėl rytdienos. Arba neturėdami jokios minties, lengvai atsidusę skausmui atlėgus. Bet kas jų *laukia?* Kaip tik apie tai daug galvojau. Kas laukė tėvo, kai jo kūnas nukrito ant žemės kartu su jam gyvybę atėmusiu akmeniu? Dievas? Niekas? Man buvo įdomu. Bet vis dėlto nemačiau nieko *keisto,* kad mano senelių nebebuvo tarp mūsų. Atvirkščiai, negali at-

sistebėti tuo, jog jie turi čia klajoti per amžius. Bet visgi supratau, jog vienu klausimu buvo motinos tiesa. Tiesiog negalėjai suprasti, kad *niekados* jų nebepamatysime.

Į šiuos filosofinius svarstymus per daug nesigilinau. Tiesiog buvo beprasmiška. Tai, kas šiame gyvenime pastovu, ilgainiui turi baigtis. Kitaip tariant, norime savo akimis pamatyti, kas bus toliau. Ir jeigu – tik juoda tamsa kaip kietai miegant, tada – viskas vis tiek. Aš *truputį* linkęs laikytis požiūrio, kad erdvėje esama kažkokio Dievo, bet jo dažnai neapsunkinu maldomis. Tik tada, kai būna taip bloga, jog nerandu jokios išeities, kreipiuosi į jį. O gal tik tada, kai kenčiu skausmą, jis priartėja prie manęs? Aš norėjau turėti Dievą savo pusėje, o kas to nenori. Bet kasdienybėje jį paprasčiausiai pamiršdavau. Supratau, kad čia esama ribos tarp tikinčiojo ir netikinčiojo. Kaip įsivaizdavau, tikintysis šnekučiuoja su Dievu. Apie šį bei tą. Sėdėdamas tualete arba klausydamas radijo žinių, – tai neturi jokios reikšmės tikinčiajam. Jis arba ji pasakoja Dievui apie didelius ir mažus kasdienio gyvenimo reikalus, nors puikiai žino, kad, būdamas visagalis, Dievas nutuokia apie menkiausią smulkmeną.

Mane pasiekė naujas garsas. Kas tai galėjo būti? Verkiantis kūdikis? Ne.

Tai buvo katinas. Jis kniaukė. Staiga pašokau ir žvilgtelėjau pro balkono kraštą. Iš pradžių apačioje, purviname užpakaliniame kieme, nieko nemačiau. Paskui pastebėjau kažką judant ant plokščiojo stogo po manim. Ir tikrai! Kačiukas. Tučtuojau supratau – katytė. Užskurdusi ir liesa ji stovėjo ant stogo ir beprasmiškai kniaukė į naktį. Juodai baltu apsiaustu, gautu iš motinos. Negaliu paaiškinti kodėl,

bet ją pamačius man ištryško ašaros. Ji buvo tokia vieniša, tokia apleista. Supratau, kad ji alkana: žinojau apie pietiečių cinišką santykį su gyvūnais. Norėjau tuoj pat ko nors jai numesti – pavyzdžiui, kąsnelį žuvų pudingo, bet buvau ne namie, o viešbučio kambaryje ir guolyje neturėjau net ledinuko. Pagalvojęs apie surytas milžiniškas *paellos* porcijas, pasijutau vis dar sotus, ir man pasidarė gėda. Pašaukiau ją. Kac kac kac! Ji apsisuko ir atsitūpė. Maža būtybė tupėjo apačioje ant stogo ir žvelgė į mane!

– Miaaau! – tarė.

– Kicekicekice! – atsakiau.

– Murrr, – atsiliepė jinai.

Turėjo tvirtą nusistatymą.

– Murke, murke, murke! – šaukiau. Paskui sušnibždėjau: – Kokia daili mergytė. Koks gi tavo vardas?

– Kur niaukt!

– Ak tu šelme! Dabar tikriausiai juokus kreti su manim. Duokim tau Ernos vardą. Kaip mano senelės.

Taip, taip. Ji, atrodo, sutinka. Pakreipė galvytę į šoną ir klausė, kaip jai duotą vardą vis kartojau. Stovėdamas pagalvojau apie tuos puikius viščiukų kaulelius, grąžintus į virtuvę. Dabar tiesiog buvo skaudu juos prisiminti. Išbadėjusi maža būtybė patikliai tupėjo apačioje, o čia stovėjau aš, šnibždėdamas „Erna“, taip prisikimšęs pilvą. Kaip neskanu. Buvau švelnus gyvūnėliui, net išspaudusiam man ašaras. Ji tupėjo apačioje ir kniaukė priešais, tarsi būčiau buvęs senas jos pažįstamas. Žinoma, buvo aišku, jog ji taip darė iš alkio, bet vis dėlto šis jos dėmesys man pasirodė kaip draugiškas mostas, kaip pasveikinimas. Mažoji Erna sveikina savo gerą ir ištikimą draugą Elingą. Jauną aukštą vyrą iš Norve-

gijos, vienintelį žmogų, kuriuo jinai išties gali pasikliauti. Juk katė – paslaptingas gyvūnas. Mažoji Benidormo Erna mato gerumą šviečiant aplink mane kaip auksinę aurą mėlynoje naktyje. Šiaip ar taip, šito norėčiau. Kad ji matytų ar instinktyviai suprastų tą gerumą, kurį jai jaučiu. Čia ir dabar vadinamoji atostogų išvyka staiga įgijo prasmę. Ligi šiol daugiau ar mažiau viskam pritariau ir sekiau motiną. Tikrai iš visos širdies, kaip sakoma, dariau visa, ką galėjau, kad motinai būtų gera. Bet visą laiką mane kamavo neaiškus beprasmiškumo jausmas. Net per šitą kelionę jaučiau kažkokią įtampą. Dabar supratau – šiai ekspedicijai būdingas tam tikras vaidybos aspektas. Mudu su motina atlikome keliautojų vaidmenį. Per kelias trumpas valandas mes su Kati, Biben ir visi kiti nutolome neįprastai daug mylių nuo išeities taško. Buvome dirbtiniame mieste, vadinamame Benidormu, naujame ir visai neturinčiame praeities nei tradicijų. Ir kai viskas sudužo, čia neturėjome ko veikti. Suprantama, grįžę namo, galėsime papasakoti kaimynams ir pažįstamiems, kad buvome Ispanijoje. Bet ar tai tiesa? O ką mes veikėme toje Ispanijoje? Hm. Atostogavome. Šis keistai miglotas žodis išvis nieko nereiškia arba, tikriau sakant, reiškia viską ir nieko. Atostogos? Savaitė girtavimo viešbučio kambaryje. Arba nežaboto sekso su labai simpatinga našle iš Hionefoso. Šalia viso to ekskursijos į keturiolika muziejų ir keturias katedras. Maudymasis ir tinklinis pajūryje. Visa tai man buvo ir lieka beprasmiška. Atvirkščiai, mažos pūkuotos būtybės ant stogo vaizdas turėjo kitokią prasmę. Jis reiškė varganą gyvenimą, įsikūnijusį švelnumo ir dėmesio poreikį. Taip galvojau. Ir tą švelnumą, tą dėmesį norėjau jai duoti. Ir ne vien tai – visą gyvenimą man buvo

kliudoma paversti tikrove šį sumanymą. Gyvenau blokiniame daugiabutyje, kur buvo griežtai draudžiama laikyti naminius gyvūnus. Nuo pat vaikystės aš norėjau turėti mažytį šiltą gyvūnėlį ir juo rūpintis, bet dėl griežtų taisyklių negalėjau išmėginti šių gerų savo ypatybių. Butų bendrijos tai paprasčiausiai nedomino. Motina, per šį konfliktą buvusi mano pusėje, vargšė, darė, ką galėjo. Per keturioliktąjį mano gimtadienį ji parnešė auksinę žuvelę! Mažą, kvailą, su panašia į šydą uodegėle, su smegenimis, vertomis musės išmatų! Mažas žliuginas padarėlis atkeliavo plastikiniame maišelyje. Nenoromis sutikau jai duoti Martyno vardą, tačiau krikštynos praėjo apskritai be entuziazmo. Martynas buvo apgyvendintas stikliniame dubenyje, panašiame į dažnai matomus animaciniuose filmuose, kaip kokiame lempos gaubte. Jis ten plaukiojo keletą dienų, kol nugaišo. Pajutau kone palengvėjimą, kai galiausiai išmečiau jį į tualetą. Nors aš, būdamas keturiolikmetis, tuomet dar negalėjau suvokti, buvo aišku, kad vargšė žuvytė priminė mano vienišumą. Žvilgsnis į žliuginą gyvenimą man kėlė diafragmos skausmą. Ir nors mėginau šnibždėti „Martynai“ apytamsiame vaikų kambaryje, tik kvailai pasijutau. Aš beviltiškai norėjau kačiuko ar šuniuko. Gyvos būtybės, iš manęs šio to laukiančios! Įsivaizdavau, kaip prašau iš mėsininko skanėstų. Mažų lobių, kuriuos galėčiau parnešti namie laukiančiam gyvūnui. *Tikinčiam,* kad, vos įėjęs pro duris, aš grįžtu iš medžioklės. Ir ilgais žiemos vakarais, kai lietus su sniegu ir vėjas čaižo daugiabučių betoną, Elingas sėdi su ištikimu savo draugu ant kelių. Miegantis katinas ir jaunuolis. Gera knyga, o gal įdomus radijo teatras. Moti-

na niūniuoja virtuvėje dengdama stalą vakarienei. Dešinė mano ranka glosto minkštą kailį.

Bet tai buvo uždrausta. Griežtai uždrausta. Todėl kas vasarą per kelias karštligiškas savaites savo visą švelnumą atidaviau senelio triušiams. Vargšai gyvūnai likdavo kone be kailių, kai rugpjūtį išvažiuodavau į mokyklą.

Mažoji Erna dabar prausėsi. Seilėjo leteną ir kaip visos katės rūpestingai braukė už ausų. Ten nusipraususi ėmė uoliai švarintis užpakalį. Kokia ji buvo miela! Kartkartėm budriai žvilgtelėdavo aukštyn, lyg nujausdama pavojų. O paskui vėl prausėsi!

Pasidarė truputį vėsu, tad grįžau į gultą ir užsiklojau. Gulėdamas galvojau apie Erną. Norėjau padaryti visa, ką galiu, kad su ja susipažinčiau ir įgyčiau jos pasitikėjimą. Nuo dabar jokiomis aplinkybėmis negrįšiu į viešbutį be skanaus kąsnelio jai. Užsisakysiu didžiausias porcijas ir turėsiu maišelį užpakalinėje kelnių kišenėje. Norėjau būti ištikimas jos geradarys. Pamažu mingant mano mintys darėsi vis drąsesnės. Prisiminiau rašytojo Jenso Bjornebu trumpą apsakymą – pasakojimą, padariusį man jaunystėje didelį įspūdį. Bjornebu, išvykęs į užsienį, – manau, kad į Italiją, – rado mažą, sunykusį kačiuką. Kačiuką, reikalingą globos ir priežiūros. Bjornebu nebūtų buvęs anarchistinis maištininkas, jeigu bematant nebūtų numojęs ranka į visus galimus įstatymus bei taisykles ir neparsivežęs kačiuko namo į Norvegiją. Pervežė jį kontrabanda per sieną, įsinešdamas į viešbučių kambarius ir išsinešdamas iš jų. Bebaimiškumas ir pašėlusi drąsa su katinu palto užantyje! Norėčiau tokios energijos! Kaip aš gulėdamas įsisvajojau apie drąsią anarchisto tikrovę! Įsivaizdavau save priešinan-

tis pasieniečiams ir viešbučių administratoriams. Girdėjau savo balsą, prašantį namų bendrijos vadovybę pasitraukti. Prašiau visą mikrorajoną pasitraukti. Nuo svetainės lango. Abejingai atsirėmęs į lango staktą, stovėjau su taure geriausios markės raudonojo vyno vienoje rankoje ir su katinu kitoje.

Garsiai prunkščiau.

Ir tada nutiko kažkas bjauraus. Staiga plūstelėjo šviesa iš gretimo balkono, ir išgirdau triukšmingai atplėšiant stiklines balkono duris. Tarp abiejų balkonų buvo matinio stiklo pertvara, ir aš galėjau matyti du neaiškius šešėlius svyrinėjant naktyje. Juokas. Šiurkštus, storžieviškas vyro juokas. Paskui garsus pirstelėjimas po vulgaraus atsirūgimo išgėrus alaus. Moteris kikeno:

– Liaukis, Georgai! Ne! *Georgai!* Leisk, sakau!

– Atnešk butelį! – paliepė Georgas.

– Velniai griebtų, aš pavargusi, Georgai.

– *Atnešk butelį, sakau tau!*

Gulėjau nuščiuvęs. Girdėjau lengvus jos žingsnius. Dabar ji ėjo butelio. Netrukus juo nešina grįš pas Georgą.

Mačiau neaiškų jo šešėlį. Šmėžuojantį pirmyn ir atgal. Mačiau, kaip atsirėmė į balkono kraštą.

– Ei, velnio kate!

Ji grįžo nešina buteliu. Girdėjau, kaip jis negrabiai atsukinėjo kamštį.

– Žemiau ant stogo tupi dvasna. Velniška katės išpera.

– Kurgi? Anava! Kic kic kic kic kic.

– Užsičiaupk.

– Tu šįvakar gana žavus! Po velnių, aš maniau, mes atostogausime?

– Užsičiaupk, – pakartojo Georgas.

– Aš kalbu, kas man patinka. *Kiic!*

Dabar jis smogs, pagalvojau. Bet kažkodėl to nepadarė. Atrodė, kad ėmė ją čiupinėti ar panašiai. Ji tyliai juokėsi ir burkavo.

– Bet, Georgai!

Jie parvirto, net stiklas žvangtelėjo.

– *Geooorgai!*

– Velnias, – sukriuksėjo Georgas. – Aš kraujuoju.

– Leisk pažiūrėti!

– *Aš kraujuoju, sakau tau!*

Ji atsistojo.

– Liaukis grabinėjęs stiklo šukes!

Maniau, kad išprotėsiu. Norėjau kaukti! Man nebuvo nieko labiau neapkenčiamo šioje žemėje kaip tokios scenos. Žmogus, tobuliausias Dievo kūrinys, elgėsi kaip amebos parazitės šaižiais balsais. Galvojau apie senovės egiptiečius, pastačiusius piramides. Galvojau apie Kristų ir apie didžiuosius graikų filosofus. Galvojau apie žmogaus smegenis, tą nesuvokiamą stebuklą, kurio toli gražu dar nesuprantame. Ir štai dabar! Georgas, grabinėjantis stiklo šukes ir kriuksintis kaip kiaulė, vis kartojantis, jog kraujuoja. Kvaiša jo boba, tai guodžianti, tai burnojanti, sprendžiant iš garsų, renkanti pigios degtinės likučius. Galvojau apie senuosius socialdemokratus, apie Gerhardseną ir Tranmelį, paaukojusius savo gyvenimą tam, kad suteiktų dirbančiajai tautos daliai deramą egzistenciją. Galvojau ir apie Gru, apie premjerę Gru Harlem Bruntland, kuri dabar neša tą jų šviesą. Jie kovojo, vis kovojo toliau, kad išlaikytų šią vertybę. Bet Georgui ir jo moteriai į tai nusispjaut. Aiškindama-

sis jų balsus supratau, kad jie keturiasdešimtmečiai. Kitaip tariant, priklausė kartai, kuri išties viską paėmė į savo rankas. Šešiasdešimt aštuntųjų maištininkai. Ultraraudonieji ir išpuikėliai, kol be jokios atsakomybės gyveno tarp švietimo institucijų ar leido dienas dirbdami kokį pačių pasirinktą juodą darbą. O paskui, po kelerių metų, šaiposi iš savo praeities, vos tik valstybės ir ūkio vadovai jiems mosteli. Kiti jau prieš juos buvo nuėję tuo keliu, bet šie nesugebėjo net susigėsti. Dabar, išeikvoję tėvų palikimą, leidžia savo vaikams apmokėti naujas sąskaitas. Nuo jų man darosi bloga. Bet tiek to, girdėdamas toną, kuris abiem buvo visai priimtinas, galbūt neturėjau pagrindo įtarti, kad Georgas gyvena gerą išsimokslinusių žmonių aukštesniosios klasės gyvenimą. Bet, šiaip ar taip, jis turėjo pakankamai lėšų, kad pasimylėtų Ispanijoje su savo moterim. Ir tai mane siutino. Bent ilgą laiką jie mylėjosi visai negalvodami apie kuklumą. Kaip senelė ir senelis, mudu su motina buvome dėkingi už naujojo laiko galimybes. Mes vertinome tai, kad Paprastas Darbininkas dėl masinio turizmo pagaliau įgijo galimybę pamatyti kitus pasaulio kampelius. Mums buvo be galo tolima mintis apie perdimą svetimos tautos balkone. Mums buvo aišku, kad civilizacijos lopšys – ne Hoksundas arba Skreja, ir atitinkamai elgėmės. Socialdemokratinė nuosaikumo filosofija mums buvo įaugusi į kūną ir kraują. Mes žinojome savo teises, bet žinojome ir kitų. Georgas ir jo bendraminčiai... Per daug nesuklysiu manydamas, kad jis dirba nekvalifikuotą vamzdžių klojėjo darbą. Arba ką nors panašaus. Vienas iš dešiniojo liberalo Karlo Ivaro Hageno bukų bendrų. Aš, aš, aš. Mano, mano, mano. Pigi kioskų degtinė ir į Lokio salą [netoli Špicbergeno] su visais, ku-

rie atsilieka. Mane apėmė baisus įniršis. Bet ir baimė. Dar tikriau – *didelė* baimė. Per ilgus metus įgyta patirtis mane išmokė vengti girtų žmonių kaip maro. Iš jaunystės metų gana gerai prisimenu grėsmingas jaunuolių šutves prieš prekybos centrą ir prie įėjimo į metro. Vis dėlto su paauglystės įkarščiu mėginau tapti vienu iš jų. Bet kai man nepasisekė, jie greitai įprato žiūrėti į mane kaip į kokią vaikščiojančią boksininko kriaušę. Imkime Einarą ir Fredį. Normalūs vaikinai šiokiadieniais. Bet kai ateina penktadienio vakaras ir teka alus upeliais, jie virsta pavojingais žvėrimis. Iškrypusiais klonuotais padarais, peržengiančiais ir savo, ir kitų ribas. Ar *smagu* buvo numauti kelnes vienmečiam berniukui, atsitiktinai perkančiam kioske žemės riešutus sau ir motinai? Mano supratimu, ne. Ir kodėl jie atėmė iš jo maišelį ir įgrūdo sūrių riešutų į nosies skylutes? Galimas daiktas, atsakymas į šį klausimą yra sudėtingesnis, negu atrodo, bet esu įsitikinęs, jog kaltės dalis, didelė dalis – tai, kad jie buvo išgėrę keturiolika butelių vogto eksportinio alaus. Jie ten stovėjo nuobodžiaudami ir visai nežinojo, ką veikti taip smarkiai pasigėrus.

Kaip sakoma, aš gulėjau nuščiuvęs. Ko dabar mažiausiai norėjau, tai abiejų mano kaimynų dėmesio.

Bet galiu užtikrinti, kad sulaukiau! Likimas paprasčiausiai norėjo kitko. Georgas užsiropštė ant kažkokio paaukštinimo ir pakilo prie balkono krašto. Mačiau jo šešėlį darant staigų judesį ir išgirdau apačioje ant stogo dūžtant stiklą. Šmėstelėjo siaubingas vaizdas, kaip į Erną pataikė butelio dugnas, ir aš užsimerkiau, bet vis tiek mačiau priešais kruviną katę. Koks barbariškas darbas! Jis žinojo, kad žemai tamsoje yra nekalta gyvybė, ir vis dėlto taip įsiuto. Iš

pykčio visas drebėjau, nors giliai širdyje vyliausi, kad Erna laiku pasitraukė. Katės yra keistos. Tai ne mitas, kad jos gali daugiausia iškęsti.

Atsimerkiau. Ir sutikau jo žvilgsnį. Niūrų žvilgsnį barzdotame veide. Persisvėręs per balkono kraštą, o veidas atgręžtas į mane. Iš pradžių pasirodė, tarsi jisai netiki savo akimis. Iš nuostabos jis paprasčiausiai buvo panašus į pamišėlį. Paskui šypsena iškreipė storžievišką veidą, šypsena, paskatinusi mane dar labiau suabejoti protiniais jo gebėjimais. Jis tiesiog atrodė kvailas.

– Negali būti! – murmėjo jis. – Neįmanoma!

Buvau lyg kuolą prarijęs. Įbestas žvilgsnis nė kiek nenukrypo.

Jis ėmė juoktis.

– Pasiduodu! Mage? Eik šen ir pasižiūrėk!

– Kas gi dabar atsitiko? – išgirdau sakant iš kambario. – Aš siusioju, ar ne? Eik vidun ir nusiplauk kraują! Galbūt tu kaip reikiant susipjaustei.

– Eik šen! – šaukė jis. – Baik siusioti ir eik šen! Tas apsikraujavėlis iš autobuso pučia balkone. Su antklode ir visais patogumais. Juk sakiau, kad jis kuoktelėjęs!

Tualete suūžė.

– Kas čia?

Magė artinosi.

– Nagi tas šelmis su pirštu ant smakro.

– Ar jis čia?

Mačiau, kaip ji truputį suglumusi sustojo, lyg ieškodama manęs savo balkone.

Širdis dunksėjo kaip mušamas būgnas.

– Ei, drauguži! Ar čia beprotnamis iškylauja? O gal dama tave išvijo?

Aš nutylėjau.

– Leisk pažiūrėti! – kibo Magė.

– Tikrai tikiu, mes jį užklupome, – varė toliau Georgas. – Kiaulė drybso čia ir smaukiojasi! Parodyk jam savo papą, tada jis pasieks tikslą.

Džiaugiausi, kad buvo tamsu.

Georgas nenoromis pasitraukė į šalį, ir pasirodė susivėlusi šviesiaplaukė galva. Kažkada ji buvo tikrai gana graži, bet tais laikais, kai dar nepažino Georgo.

– Ei, vaikine!

Ji smalsiai pažvelgė į mane.

Nutylėjau. Norėjau atsakyti, bet neatsakiau. Puikiai žinojau, kad vykęs pokštas galėjo būti išeitis iš panašios padėties kaip ši, bet užsisklendžiau savyje. Paprasčiausiai man neatėjo į galvą nieko juokingo. Kitas vyras gal būtų įžūliai mirktelėjęs šiai moteriai, paleisdamas keletą šmaikščių posakių apie gaivų orą. Užsidegęs „Marlboro“ cigaretę, rodydamas plaukuotas pažastis. Bet ne aš. Gulėjau kaip lavonas, užsitraukęs baltą apklotą iki smakro ir prispaudęs rankas prie šonų.

– Nekreipk dėmesio į jį, Georgai, – tarė ji. – Jis niekam tikęs, argi ne?

Georgas ėmė daužyti kumščiais šlifuotą stiklą. Sudundėjo.

– *Nurimk, po velnių!*

Supratau, kad jinai jį pričiupo. Georgas kalbėjo be sąryšio, girdėjau tolstantį jo balsą.

– Ar tu irgi dalyvauji turistinėj kelionėj, ar kaip?

– Taip, – man išsprūdo.

Pasakius šį vieną žodį, mane užplūdo kažkoks geras jausmas.

– Pirmą kartą Beny, ar kaip?

– Taip, – pakartojau.

Staiga susivokiau, kad guliu balkone Ispanijoje ir vidurnaktį šnekučiuoju su moterim. Su moterim, kažkada patrauklia, o dabar aiškiai pažymėta daugybės žiaurių Georgo išmonių ir sumanymų. Beje, nepaisant visų tų kvailysčių, jinai dar buvo gana graži, – pamačiau geriau įsižiūrėjęs. Sunkiai gyvenę žmonės dažnai yra vylingai gražūs. Skirtingai negu žurnalų fotomodeliai, jie yra nemažai patyrę. Jie yra nuėję sunkų ilgą kelią, ir gyvenimo patirtis slypi jų šypsniuose, nugulančiuose raukšlelių tinkle palei akis. Kaip tik tokia buvo Magė. Iš pat karto ji man patiko. Ėmiau svaigti pagalvojęs, kaip viskas klostytųsi toliau, jei Georgas neklupinėtų po kambarį lyg pašautas begemotas.

– Čia gražu, – tarė staiga.

Ir dabar ji buvo kaip maža mergytė. Maža nekalta mergytė, niekada negirdėjusi apie žmogystas, vardu Georgas. Maža mergytė, neturinti supratimo apie sekso orgijas ir degtinę, storžievišką vyrų juoką ir savavališkus antausius.

Nieko neatsakiau. Tiesiog nepajėgiau. Negalėjau šnekučiuoti su Mage ir kartu apie ją galvoti. Dabar ją vaizdavausi. Dešimties, dvylikos metų. Tokią smagią ir laisvą, grįžtančią iš mokyklos namo. Saulėta gegužės pabaigos diena, vėjas žaidžia jos klostėtu sijonėliu ir šviesiais plaukais. Ji yra daili, tikriau sakant, graži, bet to dar nežino. Niekas jai dar nesakė. Jai buvo kalbama apie daugybos lentelę ir apie Norvegijos sostinę, bet niekas neužsiminė, jog ji graži. Ji

eina tą karštą gegužės dieną ir nežino, kad ją visą tiesiog galima suvalgyti. Mažąją riestanosiukę. Žibuoklių akimis. Judrus kūnas po suknele. Jeigu nežinome ko nors geresnio, o šiuo amžiaus laiku niekas nežino, reikia manyti, kad ji ėjo ne tik namo iš mokyklos, bet ir Laimės link. Mat visai aišku, kad ši kone antgamtiškai graži mergaitė, ši elfė to nusipelnė. Ji spinduliuoja kažkokią dievų šviesą. Bet laukia tikrovė. Sunki sunki tikrovė. Brendimas ir menstruacijos. Drovus geismas. Berniukas, vardu Georgas, kaip koks diktatorius reikalauja, kad jinai įkištų ranką už jo apatinių kelnių gumos. O jis pats savavališkai perplėšia jos pėdkelnes. Prie nesusiformavusios jos krūtinės didelė dvokianti jo burna. Georgas. Lygiagrečios klasės siaubas ir mokytojų galvos skausmas. Berniukas iš suirusių namų. Vaikas, kurio plaukai kas pirmadienį tvoskia naminuke. Tas, kuris niekada nesimoko pamokų, bet mokosi daug ko kito.

Jie nenurimo iki keturių ryto. Laimė, taip pasigėrė, jog mane visai užmiršo, bet ir šūkavo, ir cypė, ir repečkojo į balkoną ir atgal. O mūsų kambaryje gulėjo motina ir knarkė. Garsiai. Tai buvo pirma atostogų naktis nuo mano vaikystės dienų. Gulėjau po žvaigždėmis ir mėginau suskaičiuoti, kiek valandų likę iki lėktuvo, parskraidinsiančio mus į Norvegiją.

Pusryčiai buvo tikra katastrofa. Pasityčiojimas iš to, ką buvau mokęsis apie mitybą. Vienintelis dalykas, atitinkantis, ką įsivaizdavau išvakarėse, buvo juoda kava. Ir vaizduotėje kavą buvau pasiėmęs, kaip man atrodė, tiktai dėl to, kad ji tiko prie keptų lašinių ir pupų. Šiaip kavos negėriau. Dabar ji stovėjo ant staliuko kaip vienintelis gėrimas. Visas kavinukas. Net motina, gerianti kavą litrais per dieną,

turėjo pripažinti, jog ispaniškoji geriau tiktų Norvegijos kaimų keliams asfaltuoti. Pintinėje gulėjo sausas davinys. Turėjęs mums suteikti jėgų ir energijos visai dienai. Du sudžiūvę lyg pintis kažkokio kepinio gabalai. Atsilaužiau kąsnelį. Buvo saldu! Ir vienintelis priedas, kaip mačiau, – dvi mažos pakuotės žemuogių marmelado.

– Prašom! – tariau motinai. – Kirsk! Už tai apmokėjai.

Laimė, aš buvau ne visai žvalus, šiaip būčiau įsiutęs. Supratau, kad atostogos nukrypo nuo vėžių. Dabar jos klibikštuos, kaip pakliuvo.

Motina juokėsi truputį nusivylusi.

– Ne. Reikia eiti ir susirasti šį tą geresnio!

Atsimušėme į karščio sieną. O garsai! Kas per spektaklis! Atsidūriau pirtyje po atviru dangumi, kur žmonės rėkė ir šūkavo vienas kitam. Gatve pro viešbutį važiavo daugybė automobilių, ir vairuotojai be paliovos signalizavo. Pirtis? Tai buvo beprotnamis! Užsispaudžiau ausis ir mašinaliai sekiau motiną. Pasukome į vieną pėsčiųjų gatvių, ir didžiausias sunkumas po truputį slūgo. Neilgai ėjęs radome kepyklą, kur nusipirkome šviežios baltos duonos, kiaušinių ir tuno. Reikėjo tik parodyti ir apmokėti, pamažėle būvis rodėsi šviesesnis. Kokio nors džiaugsmo ar pasitenkinimo nejaučiau, bet gyvenimas buvo pakenčiamas. Vaikščiojome kokią valandą. Radome turgų, kur buvo parduodama viskas, pradedant šviežiais melionais ir baigiant moterų apatiniais baltiniais. Komentavome viską, kas skyrėsi nuo to, prie ko buvome pripratę namuose. Atsisėdome vienoje gatvės kavinėje ir užsisakėme vandens. Du didelius butelius. Pykau ant savęs, kad nepasiėmiau praeitos savaitės *Arbeiderbladet* numerio. Kaip tik čia nieko neveikiant

laikraštis man būtų pravertęs. Tiktai sėdėčiau ir versčiau puslapius pirmyn ir atgal, nusižiovaučiau ir būčiau lėbautojas. Siurbtelėčiau vandens iš stiklo ir stebėčiau gyvenimo įvairovę.

– Mama, – tariau. – Kodėl mūsų vonioje du unitazai?

– Vienas yra bidė, – atsakė motina. – Tas, kur be sėdynės.

Paprašiau jos supažindinti su bidės funkcija.

– Ten tu gali nusiplauti užpakalį.

Visai nežinojau, ką turiu atsakyti. Ar apskritai reikia ką nors atsakyti? Ne. Aš plaunuosi užpakalį po dušu. Ir gana sėkmingai trisdešimt metų. Sėdėjau su savuoju vandens stiklu ir negalėjau atsistebėti.

– Tai sėdimoji vonia, – aiškino ji toliau. – Tikrai patogi tokioje šiltoje šalyje kaip ši. Kai kurios vietos greitai suprakaituoja.

„Sėdimoji vonia“! Kas per pasakymas! Bet kodėl gi ne? Viską sužinojęs supratau, kad motina sakė tiesą, atkreipdama dėmesį į „kai kurių vietų“ prakaitavimą. Tokioje kaitroje pavaikščiojus po miestą, tikrai galėjo būti malonu apsiprausti vėsioje sėdimojoje vonioje. Nutariau ją išmėginti. Baisiai norėjau ją išmėginti tučtuojau ir paprašiau motiną apmokėti sąskaitą. O ji neskubėjo. Dar norėjo kavos, galbūt ir pyrago. Prisiminusi, kad anksčiau ginčijausi dėl savo rakto, pamanė, jog ir dabar galiu nenustygti. Pagaliau buvome ne toliau kaip per šimtą metrų nuo viešbučio.

– O paskui, – tarė ji, – noriu nusimaudyti. Tu daryk, kas patinka, o aš neketinu atsisakyti saulės ir šilto vandens. Kai grįšime namo į Norvegiją, bus kone žiema.

Atsistojau ir nuėjau. Beprasmiška ginčytis, kai ji taip nusiteikusi. Norėjau ilgai praustis sėdimojoje vonioje, o paskui kambaryje imtis dėlionės.

Bet kaip juokinga. Artindamasis prie viešbučio, vis dėlto tarsi netekau noro likti vienas. Be to, pamačiau pilną žmonių fojė. Milžinišką lentyną, kur buvo visi raktai. Nepakako parodyti ir ištarti „key". Be to, registratūroje galėjo budėti nepažįstami žmonės. Ar jie patikės mano žodžiais, kai pasakysiu, jog gyvenu viešbutyje su motina?

Grįžau atgal. Motina sėdėjo kaip sėdėjusi, ir kai dribtelėjau greta, beveik susidariau įspūdį, kad ji manęs laukė.

– Palikau savo glaudes namie, – pasakiau.

– Nieko blogo. Tikriausiai praėjome pro dvidešimt krautuvėlių, kur pardavinėjami maudymosi reikmenys.

Pajūris buvo įspūdingas. Tai turiu pripažinti. Ir baisus. Įspūdingas, nes paprasčiausiai čia buvo ilgiausias pajūris, kokį kada nors esu matęs. Baisus, nes ten buvo tiek daug žmonių. Bet vis dėlto aš susižavėjau. Pamačiau, kaip paprastai ir lengvai visi tie žmonės išsilenkia savo ir kitų kūnų. Vos tik prasirausėme įdubą smėlyje, motina nuėjo tiesiai prie jūros, o aš sėdėjau ir domėjausi aplinkiniu gyvenimu. Atrodė, lyg šie pajūrio liūtai būtų gimę ir augę prie pat vandens. Lyg jie niekada nieko kito ir neveikė, kaip tik tingiai žaidė minkštais guminiais sviediniais ir tepė vienas kitą įdegimo aliejumi. Kai bėgiojo, jų sąnariai buvo lankstūs ir darnūs, o stangrūs raumenys po rusva oda virpėdami viliojo aplinkinius. Mat visi buvo nurudę. Visi kaip vienas, be nedidelės grupės anglų, sėdinčių kiek atokiau nuo manęs. Šie buvo raudoni.

Aš buvau baltas. Net melsvokas, kaip įsitikinau pats ryškioje šviesoje. Pastarąsias vasaras turėjau ką veikti mūsų bute. Skaičiau knygas, kirpau straipsnius iš laikraščių ir dėjau į archyvą. Įsitraukus į tokią kasdienę veiklą, man iki pajūrio, taip sakant, buvo toli. Dabar sėdėjau ir signalizavau žaidžiantiems vaikams nuo vienerių iki aštuoniasdešimties metų apie savo intelektinį pranašumą. Ir mano glaudės taip pat šį tą sakė apie žmogų, kuris laikė išorę ne per daug svarbiu dalyku. Čiupau pirmą geriausią tvirtą daiktą iš žalio nailono. Ne visai madingą, jei galėjau tikėti tuo, ką aplinkui mačiau, bet dėl to aš mažai jaudinausi. Tai buvo mano jaunystės laikų glaudės. Plačios ir laisvos, su niekur nepritaikoma kišenėle. Ne savo nežabotose fantazijose sumaniau mokėti šimtus kronų už siaurą juostelę, dingstančią užpakalio įdubime. Tai dar nieko. Neprieštaravau, kad kiti šitaip vaikščiojo. Mat dabar išvydau moteris, ligi šiol matytas kvailose berniuko svajonėse. Grakščias ir dailias, ir visos su tuo siūlu užpakalio įdubime. Jokios viršutinės dalies. Viršutinę dalį jos paliko tam laikui, kai artinsis senatvė ar mirtis. Buvau, gražiai pasakius, seksualiai sujaudrintas. Jų bikinio kelnaitės buvo tokios, jog moterys atrodė nuogesnės, nei neturėdamos jokio siūlelio ant kūno. Nenujaučiau tokio poveikio galimybės. Prisiversdamas skaičiau ilgą *Arbeiderbladet* vedamąjį, kad nesusikompromituočiau. Straipsnis buvo apie Norvegijos profsąjungų susivienijimą, bet ničnieko nesupratau.

Kur dingo motina? Niekur jos nemačiau. Nutariau ja pasirūpinti, kad imčiau galvoti apie kitką. Kad nukreipčiau dėmesį nuo aplinkinių moterų kūnų.

Galvos viršum vandens. Plaukuoti kamuoliai, kuriuos

bangos kėlė ir nardino. Šviesiaplaukės ir tamsiaplaukės, bet kur žilstelėjusi vešli motinos ševeliūra? Aure! Toli toli jūroje. Pavojingai toli, kai kas pasakytų, bet žinojau motiną gerai plaukiant. Be to, ji jau artinosi prie kranto. Mačiau ją iriantis tvirtais ramiais mostais. Ir tada man nutiko kažkas keisto. Mano pasibjaurėjimas šokti į vandenį drauge su kitais žmonėmis išgaravo kaip rasa prieš saulę. Nenorėjau maudytis, bet staiga panorau brisdamas vandeniu ją pasitikti. Pabraidyti po pilkai žalsvą Viduržemio jūrą.

Įbridau į vandenį žemiau klubų. Šiltas vanduo kas kartą, atsiritus bangai, pakeldavo mano kiaušius. Stovėjau atsukęs nugarą į krantą. Neįprastas jausmas. Atrodė, tarsi jie plaukia, ir aš pagalvojau, kad už tai turiu dėkoti plačioms glaudėms. Jėgingi pakrantės vaikinai su aptemptomis glaudėmis nieko panašaus nepatiria. Viena moteris praplaukė pro pat mane. Jei būčiau norėjęs, būčiau galėjęs paliesti putlų jos kūną, bet nenorėjau. Tačiau kūningų sėdmenų vaizdas man sukėlė gamtinį potraukį. Varpa smarkiai pakilo, turėjau skubiai žengti keletą žingsnių gilyn, kad nuslėpčiau savo būklę. Niekada nesiliausiu stebėjęsis savuoju kūnu. Kodėl mes esame tokie *paprasti?* Moteriai einant pro šalį, intelektas ir mąstymas automatiškai išsijungia. Akimoju mes jau pasirengę poruotis. Dėl to galime atsisakyti garbės ir sąžinės. Kiek karalysčių ir valdžių gali kristi dėl vyrų lytinio potraukio? Įvairiais atžvilgiais reikia pripažinti, kad nuo pat Adomo laikų nekontroliuojama vyro erekcija vadovavo pasaulio raidai. Kiek juokingai suvokiau, kad esu vienas iš solidžios tradicijos tęsėjų. Čia stoviu aš. Be galo tvirtas, kol gamta manyje nurimusi. Neketinu grįžti į krantą pas tūkstančius žmonių su pakeltu kardu.

– Elingai!

Tai buvo motina. Ji praplaukė pro mane, nugrimzdusį į savo mintis, o dabar sėdėjo negiliame vandenyje ir mataškavo kojomis. Drauge su pulkininku Ernstu Buge-Hiovigu.

– Čionai! – šaukė ji.

Aš taip įtūžau! Ką, tiesą pasakius, vaizdavo šis senas karys? Jis meilinosi motinai tiesiog mano akivaizdoje! Gulėjo ten ir pliuškenosi! Per visus ilgus metus tai buvo mano gyvenimo košmariškas sapnas. Kad svetimas vyras gali įsibrauti tarp manęs ir motinos. Tik vieną vienintelį kartą motina mane pastūmėjo baimintis. Kai man buvo dvidešimt metų, vienas našlys, kažkoks „Sandnesas", pamėgo retkarčiais lankytis. Tučtuojau supratau, kad padėtis rimta, ir ruošiausi atkakliai konfrontacijos taktikai. Kiekvieną kartą, kai jis ateidavo, atsistodavau vidury kambario ir *įbesdavau akis* į jį. Tol žiūrėdavau, kol jis išeidavo. Buvau visiškai aklas ir kurčias motinos ašaroms ir maldavimams. Nejudėdavau iš vietos ir galėdavau išlaikyti žvilgsnį ilgiau nei valandą. Po kelių mėnesių viskas kuo puikiausiai baigėsi, ir motina niekada apie tai nė žodeliu neužsiminė.

Stovėjau kaip įbestas. Stovėti buvau priverstas dėl savo būklės. Būčiau mielai priėjęs prie jų ir įbedęs akis į Ernstą Bugę-Hiovigą, bet negalėjau. Kas man darėsi? Ar apatinė pilvo dalis ėmė ir sustabarėjo? Jokios atsipalaidavimo žymės! Atvirkščiai. Dariausi vis standesnis, o visą laiką pro šalį plūdo naujos pusnuogės moterys. Senos ir jaunos, storos ir plonos. Tiesiog nebuvo įmanoma visų aprėpti akimis. Būrelis žurnalinių mergaičių ėmė žaisti aplink mane, iš visos gerklės ispaniškai dainuodamos. Apsimečiau su-

sidomėjęs jūros dugnu. Atostogaujantis biologas jūros tyrėjas. Kas gi čia buvo? Nagi iš tikrųjų! Jūrų žuvis! *Erum Redicomulus!* O ten! Plekšnė, plokščia ir daili!

Motina brido prie manęs. Jos kilvateriu iš paskos brido komanda geltonomis madingomis glaudėmis. Senis!

– Ar kas nutiko, Elingai?

Motina atrodė susirūpinusi.

Tiesą pasakius, nieko nenutiko. Aš sustojau atsikvėpti. Ar jinai puolė į isteriją?

Pulkininkas metė žvilgsnį į senjoritas ir mirktelėjo man.

– Manau, kad jį suprantu.

Motina suglumusi juokėsi.

– Taip, taip. Tik nestovėk čia ir nešalk.

Paskui jie nuėjo. Galėjau net protestuoti prieš Bugės-Hiovigo nešvankią kalbą.

Ėmė darytis šalta. Taip, kol šitai pajutau, nelabai tesušalau. Vis dėlto varpa stovėjo kaip stovėjusi ir kone kyšojo iš vandens. Tai nebuvo normalu. Aš sirgau. Laimė, ispanės merginos dingo, bet atėjo naujų; nesiliaujantis kūnų srautas. Laikas bėgo. Mačiau, kad motina ir pulkininkas pakrantėje atsitraukė nuo vienas kito padarydami tarpą ir kad pulkininkas rūkė cigaretę peržiūrėdamas mano *Arbeiderbladet* pirmą puslapį. Jaučiausi visiškai žuvęs. Įkliuvęs į biologinius spąstus. Kodėl nepasiėmiau rankšluosčio? Norėjau pradžiuginti motiną eidamas jos pasitikti, ir viskas taip susipainiojo.

Po pusvalandžio motina ėmė keltis palikdama tarpą ir man nekantriai mojuoti. Pulkininkas irgi susidomėjęs žvelgė mano pusėn. Supratau, kad vis mažiau lieka laiko.

Kad greitai pajusiu švelnų spaudimą išlipti į krantą. Mintis apie gerąjį senąjį Onaną buvo man šmėstelėjusi anksčiau, bet ją nuvijau. Dabar beliko padaryti tik vieną dalyką, jei nenorėjau užsitraukti baisios gėdos. Todėl turėjau pasiekti pasitenkinimą. Jeigu tai nepadės, pulsiu plaukti horizonto link – taip darant mačiau nusivylusius žmones filmuose. Norėjau verčiau mirti, negu rodyti pusei Benidormo atkaklią savo potenciją.

Pasinėriau į vandenį, kyšojo tiktai galva. Stovėjau labai nepatogiai, sulenktais keliais, į blauzdų raumenis įsimetus mėšlungiui. Žaibiškai nusismaukiau glaudes ant šlaunų ir ėmiausi veikti. Kaip man pasirodė, buvau bepasiekiąs tikslą. Artėjo išsiliejimas, ir aš, sulaikęs kvapą, panirau po vandeniu.

Kai vėl išnirau, pasijutau visiškai skaidrus. Buvau tikras, jog visi suprato, ką aš padariau. Organas bematant tapo normalus, bet vis dėlto neturėjau noro eiti į krantą. Buvau įsitikinęs, kad, man artinantis, pakils tūkstančiai žmonių ir ims ploti. Bet dabar reikėjo tik susiimti. Pasitraukti į priedangą, kol laukinis žvėris vėl nubus. Moterų srautas aplink mane nesumažėjo. Jaučiausi lyg apimtas transo. Jei būčiau nukreipęs akis į šalį, būčiau sunaikintas pasityčiojamų žvilgsnių. Kai galiausiai pasiekiau motinos įdubą, man palengvėjo pamačius, jog pulkininkas dingęs. Dėl to ir dėl fakto, kad išsigelbėjau iš pastarosios beviltiškos padėties, pajutau tokį palengvėjimą, jog nepasakiau nė žodelio apie savo požiūrį į vyresnio amžiaus žmonių flirtą atostogų metu.

Ir motina jautė palengvėjimą.

– Ak tu, Viešpatie, nejau sumanei panardyti?

– Taip, tik labai trumpai, – atsakiau.

Pastebėjau, kad vėl grįžo humoras.

Visą popietę ilsėjomės pajūryje. Plaukymas ir kaitri saulė per šį trumpą laiką visai išsekino motiną. Maniau, kad ji, vos padėjusi galvą ant pagalvės, bematant užmigs. Aš pats sėdėjau balkone su šūsnim laikraščių. Po nuotykio paplūdimyje pirmam kartui užteko vandens. Bidė, kuri dienos metu taip viliojo, dabar nebebuvo svarbi. Grįžtant į viešbutį, paprašiau motiną kioske nupirkti pusę viščiuko ir butelį limonado. Nepamiršau mažutės Ernos. Šaukiau ją, bet kol kas užpakaliniame kieme jos nebuvo matyti. Na, gerai. Aš palauksiu. Valgiau paskrudusį skanėstą, bet žiūrėjau, kad ant kauliukų, kuriuos atidėjau į šalį, liktų pakankamai mėsos. Iš gretimo balkono nebuvo nė balso. Tokios išgertuvės, kokias suruošė Georgas su Mage naktį, atsiėmė savo ir iš dienos. Mūsų kambarys, beje, buvo sutvarkytas, kaip pageidavome. Dvigulė lova išnešta ir pakeista dviem paprastomis. Puiku. Nei daugiau, nei mažiau. Viena naktis buvo sugadinta dėl tų niekdarių, ir niekas jos man nesugrąžins.

Bet buvo vienas dalykas, man privalomas, ir tas mane bent kiek erzino. Priimti susitarimai man nesisiejo su atostogų gyvenimu. Tačiau šį vakarą viešbutyje turėjo vykti visos keliautojų bendrijos šventė, ir motina aiškiai pasisakė norinti dalyvauti. Žinoma, aš ne per daug norėjau, bet kokia buvo alternatyva? Nedrįsau vienas išeiti į miestą nakties tamsoje, jokiu būdu ne. Be to, dingo užsidegimas žaisti dėlionę. Tarsi šiame vaizde buvo tik dangus ir jūra. Mėlynas prie mėlynos. Nutariau eiti į kompromisą, šiaip gana dažną mano santykiuose su motina. Motina pasakė,

kad drauge papietausime – suvalgysime šaltų užkandžių, o paskui man reikėjo pasišalinti pačiu geruoju laiku, prieš prasidedant vadinamosioms iškilmėms. Pasinaudosiu tyla balkone. Galbūt pašnekučiuosiu su Erna. Vien apie tai ir tegalvojau, kol ji atsirado! Švelnus jos kniaukimas artėjo į manąjį penkto aukšto balkoną. Iš pradžių jos nemačiau, bet paskui išvydau, jog jinai atslenka plokščiojo stogo pasieniu. Tučtuojau ėmiau ją šaukti visais įmanomais garsažodžiais ir greitai sulaukiau jos dėmesio. Daili katyte tupėjo apačioje ir žvelgė aukštyn į mane. Kokia ji smulki! Numečiau jai apgraužtą viščiuko kulšį. Iš pradžių baiminosi ir pasitraukė. Bet supratus, kad čia nukritęs maistas, mažytis kūnelis atgijo. Po kelių akimirksnių ji virto maža liūte. Man šovė į galvą drąsi mintis – iš tikrųjų noriu su ja susidraugauti. Atiduosiu jai dalį viso to švelnumo, kurį kasdien sudeginu savo viduje. Niekada nebuvo jokio padaro, kuris ko nors iš manęs lauktų, kuris tiestų į mane rankas, juo labiau letenas, į mano draugystę, mano ištikimybę. Griežtos gyvūnų laikymo taisyklės blokiniame daugiabutyje atsikratė manęs drauge su maža gleivėta žuvyte! Dabar buvo proga šioms likusioms atostogų dienoms suteikti prasmę. Na, gerai – negalėjau jos pasiimti su savim. Pats Jensas Bjornebu nebūtų galėjęs pereiti tarptautinio oro uosto pasų kontrolės. Tačiau aš galiu padaryti bent dalelę to, kas įmanoma, – pagerinti šias dienas mažai gyvai būtybei ant stogo. Pasirūpinti, kad ji skaniai ir sočiai paėstų bent tuo laiku, kol būsiu Benidorme. Paskubom sukišau viščiuko likučius į popierinį maišelį, stvėriau savo raktą ir išėjau iš kambario. Pastebėjau, kad toliau koridoriuje yra atsarginis išėjimas, numaniau, jog šie laiptai veda į užpakalinį kiemą.

Kaip tik! Nubėgau laiptais žemyn į pirmą aukštą, o krūtinėje daužėsi širdis. Dabar išties buvau pažeidžiamas.

Atsisėdęs ant laiptų, ėmiau ją šaukti. Nebuvo matyti jokio žmogaus, bet pro atvirą langą dešinėje girdėjau tarškant virtuvės indus. Juoką ir balsus. Iš čia užpakalinis kiemas atrodė daug niūresnis, o pro atvirus vartus kitame gale mačiau kertančia krantinę gatve dundančias mašinas. Šio kiemo didžiąją dalį užėmė du didžiuliai prekiniai furgonai ir senas kažkieno automobilis. Ir dar trys didžiuliai šiukšlių konteineriai. Stogas, ant kurio mačiau Erną, buvo dešinėje – ilgas siauras sandėlis šliejosi prie viešbučio sienos. Per aukštas, kad galėčiau pamatyti, kas jo viršuje, nors ir pasišokėjęs ant laiptų.

Sėdėjau kaip sėdėjęs. Turėjau laiko. Buvo ne daugiau kaip keturios, ir aš žinojau, kad motina mėgsta snustelėti. Ji tol nenorėdavo pabusti, kol nesuspausdavau jai nosies.

Pagaliau atėjo Erna. Gudri jos galvytė atsargiai žvilgtelėjo iš tamsos po viena šiukšlių dėžių. Numečiau jai mėsos kąsnelį, nukritusį tarp jos ir manęs. Buvo visai aišku, kad jos patirtis bendraujant su žmonių gimine nebuvo teigiama. Jai buvo nelengva nueiti ir pasiimti gardų kąsnelį. Bet ramus, truputį pratisas mano balsas ir tvirtinimai norvegų kalba, jog ją myliu, darė stebuklus. Vis dėlto ji suėdė ten gulintį viščiuko kąsnelį. Paskui atsitūpė ir, prausdamasi snukutį, laukiamai žvelgė į mane. Ištraukiau sultingą krūtinėlės kąsnį.

– Eik šen, mažoji panele, – tariau ir atsargiai pamojavau kvepiančia mėsa. – Eik šen prie Elingo!

Rausvas jos snukutis, kažkaip komiškai sukrutėjęs, mane prajuokino. Neilgai trukus ji iš tikrųjų priėjo. Erna

ėdė iš mano rankos! Kai viskas buvo sudorota, nulaižė riebalus man nuo pirštų.

Visada buvau blaivaus proto. Ir netikiu dideliais poslinkiais gyvenime. Manau, mes teikiame didesnę reikšmę sensacijoms ir vadinamiesiems žygdarbiams, negu jie nusipelno. Niekada neieškojau deimantų. Visada džiaugiausi stiklo šukele, žėrinčia žvyre, saulės spinduliams palietus. Šis vaizdas išreiškė mano religinius ir politinius įsitikinimus. Didybė mažybėje. Ir taip sėdėdamas, kačiukui šiurkščiu liežuviu patikliai laižant man pirštų galus, išgyvenau laimės dvelktelėjimą. Tai, ką mudu su mažąja Erna turėjome bendro čia ir dabar, man užteks amžiams, ir aš žinojau, kad šio akimirksnio niekada nepamiršiu. Du keisti gyvenimai, atradę vienas kitą ispanų užpakaliniame kieme šioje mėlynojoje Žemės planetoje! Užmiršau ir įžūlųjį pulkininką, ir banguojančius užpakalius. Ji nenorėjo užšokti ant rankų – taip buvo nutarusi, bet leidosi glostoma tarpuausyje ir pasmakrėje. Oi tu Erna, Erna!

Mudu mylavomės kone pusvalandį. Atrodė, tarsi jinai staiga būtų sutikusi kažką, ką buvo visai užmiršusi, o paskui dingo tamsoje po šiukšlių dėžėmis. Kai užlipau laiptais aukštyn, atrodė, tarsi mano gyslomis tekėtų nauja, nepažįstama energija. Įsivaizdavau nukrautą šaltais užkandžiais stalą, laukiantį motinos ir manęs, ir buvau beveik nutaręs, kad šiai panelei atiteks gausi viso to dalis.

Didelis restoranas buvo pilnas žmonių. Pražiotos drėgnos burnos, o viršum visko tvyro juokas. Man nepatiko šitokia nuotaika, bet į visa tai pažvelgiau šviesesnėmis akimis, kai mudu su motina susiradome vietas kampe prie dviviečio

staliuko. Prie ilgojo stalo, stovinčio salės viduryje, mačiau pulkininką Ernstą Bugę-Hiovigą, energingai mojuojantį mūsų pusėn, bet aš nukreipiau motinos dėmesį apsimesdamas ištiktas staigaus dusulio priepuolio. Griebiausi už gerklės, gaudydamas orą, ir dar negimė tokia motina, kuri nepaklustų savo vaikui, kai jam taip atsitinka. Puikiai žinojau, kad pulkininkas šį vakarą mėgins prieiti norėdamas tęsti ankstesnę pažintį, bet šalin visus rūpesčius. Reikėjo valgyti. Buvau baisiai išalkęs. Kad būtų įtikinama, turėjau keletą minučių be atvangos ryti, bet buvau pasirengęs.

Žinojau, jog turime eiti išsirikiavę vienas paskui kitą aplink stalą su lėkšte rankoje. Gerai. Su tuo nebuvau susidūręs anksčiau, todėl atidžiai stebėjau, kaip šiuo atveju elgiasi visi kiti. Supratau, jog reikia pasiimti visko po truputį. Nuo ankstesnės gausios vakarienės kiek išpuikau, bet stalas vis dėlto padarė įspūdį. Bematant supratau, kad nors ir buvau alkanas, nebūtina apeiti *visą* stalą. Pasiėmiau vištienos ir omarų, rūkyto kumpio ir šparagų, pusę kiaušinio su majonezu. Ir dar šviesios masės, apie kurią nieko nenuvokiau. Kai pasiėmė paskutiniai, atsistojo Gretė Iversen ir pasakė trumpą pagiriamąją kalbą ispanų virtuvei. Ji pasveikino susirinkusiuosius prie stalų ir baigė pora bukaprotiškų sąmojų, pasakytų visai ne vietoj. Po valgio turėjo būti patiekta kava, o tada salė – ištuštinta ir paruošta šokiams. Gerai. Šiaip ar taip, aš žinojau, kada pasitrauksiu.

Pasiruošiau kaip įmanydamas geriau, bet projektas, kurį ketinau įgyvendinti, buvo sunkesnis negu sumanymas. Visiškai nenumačiau, kad aplinkui mane bus daugybė porų akių. Prieš išeidamas apsimoviau šviesiai mėlynas kelnes laisvalaikiui, nes jos buvo su giliom ir gerom kišenė-

mis. Paskui paaukojau plastikinį maišelį, kuriame laikiau dėlionę. Jis buvo gana didelis, bet perplėšiau jį perpus ir įsikišau į dešinę kišenę. Puiku. Šiame slaptame sandėliuke tilps daug maisto tai vargšelei. Nepagalvojau, kad sėdint bus beveik neįmanoma įkišti sugniaužto kumščio į kišenę. Ypač tada, kai, pavyzdžiui, turi vištienos kulšį, susuktą į virtą kumpį. Reikėjo pagalvoti ir apie tai, kad turiu pataikyti į plyšį tarp dviejų plastikinių skiaučių. Buvau priverstas suteršti geriausias savo kelnes. Beliko pasilenkti į kairę, o dešinę koją tiesti po stalu. Bet tada rankai nebus pakankamai vietos kelnių kišenėje!

– Ką ten laikai? – paklausė motina. – Ar nori prisidėti į kišenes valgio? Gal jau visai išprotėjai? Tučtuojau liaukis!

Buvau naivus. Koks kvailys! Kaip gali patikėti, kad apgausi savo motiną, imdamasis tokios aferos kaip ši! Motiną, kuri mato viską o viską!

Pasakiau visą teisybę. Be jokio maivymosi papasakojau jai apie Erną. Ji žinojo mano požiūrį į gyvūnus. O šis gyvūnėlis, šis kačiukas badavo. Tai buvo pakankama priežastis jai tupėti tamsiame kieme ir laukti, kad ištesėčiau savo pažadą, duotą žmonių kalba.

Motina linktelėjo.

– Eik šen su maišeliu!

Aš dvejojau. Nenorėjau eiti manydamas, kad jinai darys ką nors, kas mums gali užtraukti gėdą.

– Eik šen su maišeliu! – neatlyžo ji.

Padaviau jai maišelį. Buvau liudytojas, kaip jinai žaibiškai jį pripildė visokių gėrybių ir nuleido į rankinę. Kas per energija! Apsižvalgiau, bet niekas ničnieko nepastebėjo. Ir

štai iškilo nauja problema. Juk ketinau traukti pas Erną, kai bus patiekta kava.

– Imk ir nunešk mano rankinę į kambarį! – tarė motina. – Iš tiesų man jos nereikia. Nešiojuos pagal seną įprotį.

Pasakyta – padaryta. Kai skrandis prisipildė ir ėmė tarškėti kavos puodeliai, išsliūkinau tarsi vagis su motinos rankine po pažastim. Žmogus registratūroje palydėjo mane ilgu žvilgsniu, bet nieko nesakė.

Užpakaliniame kieme buvo visai tamsu. Tyla. Iš balkono pašaukiau Erną, bet ji nepasirodė. Nusišypsojau pats sau, nes tariausi dabar ją pažįstąs. Įsivaizdavau ją, gulinčią slaptavietėje po šiukšlių konteineriais. Pajutusios mano siunčiamus dažnius, jos ausytės, krutančios tamsoje, atsistos stačios. Ji norėjo ir meilumo, ne tik maisto. Norėjo pajusti Elingo rankas, glostančias jos sulysusį kūnelį, galbūt kartkartėm čia ateiti – užšokti man ant kelių. Vėl pašaukiau – ir dabar ji atsiliepė! Mane pasiekė švelnus „miau". Kaip įmanoma, kad paprastas „miau", girdimas naktyje, gali padaryti žmogų laimingą? Tai lyg ir niekas, tiktai smulkmena, bet buvau kupinas švelnumo, spaudžiančio man iš akių ašaras. Paprasčiausiai ji tupėjo apačioje ir tikėjosi mano gerumo. Ir jinai tą gerumą tikrai gaus!

Kiemo laiptai buvo tamsūs. Prisiminiau, ką senelis sakė apie ispanų saugiklius, perdegančius vos kam nors pirstelėjus. Atsargiai lipau žemyn, kairiąja ranka laikydamasis už turėklo, nešinas maišeliu su maistu dešiniojoje. Lipau pamažu, bet nulipau.

Atsisėdau ant laiptų kaip pirma. Virtuvės langas buvo atlapotas, ir aš vėl girdėjau sklindant iš vidaus balsus ir

juoką.Visai nežinojau, ar leidžiama būti čia, užpakaliniame kieme, tad mano šaukiniai virto švelniu kuždesiu. *Erna? Eeerna?* Trys automobiliai buvo dingę, užpakalinis kiemas atrodė nykus ir tuščias.

Ji pasirodė. Iš manęs išsiveržė šauksmas, regis, mano žarnos buvo plėšomos į skutus; žinojau, jog tai, ką dabar matau, sunaikins kažką mano viduje visiems laikams. Čia ir dabar mirė Dievas. Perdegė visi saugikliai. Buvau įmestas į tamsą.

Akimirksnį pamačiau save iš šalies. Mačiau Elingą, stovintį ir šaukiantį tamsiame kieme, o tuo tarpu katytė vargais negalais slinko prie jo. Erna šliaužė priekinėmis kojytėmis, o visas pasturgalis, suplotas ir kruvinas, vilkosi asfaltu. Atrodė keista, kad jos žvilgsnis buvo toks pat ramus kaip ir dieną, ir nesusidarė įspūdžio, jog dabar ji kentė neįsivaizduojamus skausmus. Atrodė, tarsi mano mintys įsijungė ir išsijungė, man buvo aišku, kad turiu ją užmušti, baigti šitą košmarą. Bet kartu žinojau, jog niekada to nepadarysiu. Atremta į sandėlio sieną stovėjo medinė lenta, ir aš ją nutvėriau. Čia buvo įrankis, kurį Dievas, nors ir būdamas žiaurus, man davė. Svirdinėjau aplinkui, pusiau apakęs nuo ašarų, ir daužiau viską, ką galėjau pasiekti, tik ne Erną. Tvatijau lenta šiukšlių konteinerius ir aplinkines sienas. Mano šauksmas buvo keistai svetimas, mano viduje pulsavo viso, kas gyva, kančia. *To negalima ištverti!* Du negrai su virėjų kepuraitėmis išėjo ant laiptų. Jie kalbėjo pašėlusiai greitai tokia kalba, kokios niekada nebuvau girdėjęs, ir energingai gestikuliavo rodydami į katę ir į mane. Pribėgau prie jų ir, spyręs vienam į blauzdą, parverčiau. Paskui kelis akimirksnius buvau netekęs sąmonės, nes to-

liau prisimenu, kad bėgu koridorium vis dar mosikuodamas lenta. Jie vijosi iš paskos, girdėjau jų žingsnius, bet aš buvau iš dalies kitame pasaulyje, aš lėkiau autopilotu. Koridoriaus gale buvo durys, jas atplėšiau. Pasidaviau baisiam absurdiškumui, koks tik įmanomas. Mano viduje glūdėjo liūdesys, nuo kurio dariausi dar didesnis invalidas, o priešais plūdo Kvailybė ir Lengvabūdiškumas, įsikūniję visoje kelionės bendrijoje, kuri šoko *Paukščio šokį!* Elektroninių vargonėlių garsai! RAM TI RAM TI RAM TI RAM, RAM TI RAM TI RAM TI RAM; RAM TI RAM TI RAM TI RAM TI RAM – RAM TI RAM TI RAM TI RAM, RAM TI RAM TI RAM TI RAM, RAM TI RAM TI RAM TI RAM TI RAM... Motina vedė, kartu su pulkininku Ernstu Buge-Hiovigu. O ilga ilga eile sekė kiti, prakaituoti ir smagūs. Biben, Georgas ir Magė. Gretė Iversen. Jie mostagavo rankomis, kraipė kojas ir beprotiškai linksminosi. Šiame vaizde regėjau visų tikrųjų jausmų žūtį. Malonumas kaip narkotikas, bėgimas nuo visų gilesnių suvokimo klodų. Daužiausi į visas puses, žvangėjo stiklai, ir šūkavo žmonės. Mane pagavo pašėlęs pyktis. Dabar aš buvau jaunutis Kristus šventykloje. Žmogus, šluojantis šiukšles ir atliekas. Aš padariau tvarką! Aš sudaužiau vargonėlius, net šipuliai išlakstė. Žiežirbų lietus!

Kitą dieną mudu su motina įsėdome į pirmą lėktuvą, skrendantį Norvegijon.

III

Pone Redaktoriau!

Man, kaip laikinam gyventojui, atrodo, jog būtų natūralu dalyvauti viešoje vietos diskusijoje. Demokratija reikalauja atsakomybės iš kiekvieno, antraip ji sunyks ir pražus. Todėl manau, kad mes, „neseniai atvykusieji", daugeliu atžvilgių matome Brioineso visuomenę kiek kitaip negu čia gimę ir užaugę žmonės. Aš neketinu pateikti piktos kritikos – tai man visai svetima, bet toliau noriu išdėstyti keletą pasiūlymų Brioineso centrui patvarkyti. Manau, daug kas man pritars, kad palyginti paprastomis priemonėmis galime padaryti mūsų bendrą viešąją erdvę geresnę. Smulkmenos, kai kas pasakys. Bet argi ne smulkmenos, mažos detalės, jų visuma sudaro mūsų kasdienybę?

Iš pradžių noriu pasakyti keletą žodžių apie prekybos centro įėjimą, tikriau tariant, apie duris. Jos atsidaro į vidų. Žinoma, patogu tiems, kas ateina iš lauko. Jis arba ji gali žaismingai lengvai atverti dvigubas stiklines duris laisva ranka, o gal net koja. Blogiau yra tiems, kurie nori išeiti rankose nešini prekėmis. Mano nuomone, turime padaryti logišką pataisą pačiame centro plane. Mat ar nėra taip, kad įeinantysis į centrą tik labai retai daug ką nešasi? Ir toliau: ar nesutampa daugelio patirtis, kad išeiname iš šios vietos apsikrovę? Kai neseniai su geru draugu ir kolega

nuėjome apsipirkti, pakliuvome į kvailą padėtį – paprasčiausiai reikėjo stovėti ir laukti, kol kas nors ateis ir atidarys išorės duris. Neturėjome laisvos rankos ir gana bjauriai jautėmės šitaip stovėdami. Kai išorės durys atsidarė, problemą išsprendėme vienam iš mudviejų įspraudus petį tarp stiklų. Tai va. Čia tiktai mažmožis. Reikia pasakyti, tiems iš mūsų, kas yra sveikas ir žvalus fiziškai ir protiškai. O mano draugui ir man paprasčiausiai visa tai buvo nemalonus epizodas. Bet mes gyvename pasaulyje, kur daugelį žmonių, ir jaunų, ir senų, kamuoja baimė. Žinomas dalykas, kad tam tikram procentui gyventojų sunku apsipirkti vieniems. Daugybė žmonių, baisus triukšmas ir ryški šviesa didelėse salėse jiems kelia baimę. Prakaituoja rankos, ima smarkiau plakti širdis, kai prie kasų reikia stovėti ilgose eilėse. Mat tokiems žmonėms panašios durys, atsiveriančios ne į tą pusę, durys, negalinčios atsiverti akimirksniu, gali būti paskutinis lašas, perpildantis taurę.

Ir dar dėl kito reikalo – dėl spaudos kiosko. Šį sykį ne apie diskusijas alkoholio ir smurto klausimais, kaip dažnai esti, kai tas kioskas minimas laikraštyje. Aš pats šią problemą seniai esu išsprendęs, paprasčiausiai temstant nekeliu kojos iš namų. (Tada norintieji gali vienas kitą užmušti.) Ne, mano žvilgsnis vėl nukrypo į praktinę detalę, ištaisomą gana paprastai. Turiu galvoje kai kurių žurnalų vietą ant paties prekystalio. Mat yra taip, kad tie žurnalai išstatyti lyg kokioje meno galerijoje, ir viršutiniųjų kraštai siekia prekystalį, tuo tarpu apatiniai („Kapitalas ir būsto naujienos“) yra bemaž dvidešimčia centimetrų žemiau. Problema? Tikriausiai daugelis supratingai šypsosi, bet

tiek to. Juk, sumokėjus už prekę ir imant grąžą iš lėkštelės, aštuoniais iš dešimt atvejų viena kita moneta dingsta tarp laikraščių. Noriu priminti, kad kai žurnalai guli greta, ne visi kioskai yra vienodai malonūs klientui, norinčiam pasiimti grąžą. Esu palyginti pasiturintis žmogus, bet kas iš mūsų mėgsta svaidyti pinigus pro langą? Aš pats, šiaip ar taip, esu išauklėtas gyventi vadovaujantis blaiviu protu ir saikingumu – pinigus laikyti banke arba ne. Turėtų būti galimybė aktualius žurnalus išdėlioti kitoje vietoje, kad prekystalio priekis liktų tuščias. Pagal kainų lygį kioskų savininkai, man regis, lieka savo klientams pakankamai skolingi.

Pabaigoje: ar būtų per daug prašyti, kad bendruomenė pasirūpintų įrengti mūsų kaimo centre viešąją išvietę? Tokiomis sąlygomis kaip dabar gamtinio reikalo prispirtas žmogus teturi vienintelę galimybę – kavinės tualetą. Daug kam taip atsitinka kaip man. Ten apsilankęs, šiaip ar taip, esi priverstas paimti stiklinę limonado ir prancūzišką bandelę – ir tada viskas vyksta toliau.

Su draugiškais linkėjimais –

Elingas

„Dėkojame už Jūsų atsiųstą rašinį mūsų laikraščio diskusijų puslapiui. Deja, negalime jo panaudoti, bet tikimės Jus dar išgirsti vėliau“.

Psichologas Kjelis Verneris Omholtas paskatino mane toliau rašyti, kai įteikiau jam „Ispanijos ataskaitą". Nors ataskaita buvo pradėta rašyti prisiverčiant, nes man vis dar atrodė beprasmiška kalbėtis su Omholtu, dirbdamas aš susibičiuliavau su plunksna. Gana dažnai jausdavausi esąs rašytojas, koks taip dažnai svajojau būti. Pagal griežtą vadovybės įsakymą rašomasis stalas atiteko man. Kjelis Bjarnė buvo nepatenkintas, bet prieštarauti nedrįso. Tris mėnesius kasdien rašiau pasiaiškinimą Gunai ir Kjeliui Verneriui Omholtui apie nelaimingas aplinkybes, dėl kurių suteršiau savo naująjį kostiumą. Kai darbas buvo baigtas ir įteiktas leidyklos redaktoriui, turinčiam baigusio universitetą psichologo diplomą, pasijutau neįprastai išsisėmęs. Ilgėjausi kasdienio darbo prie rašomojo stalo. Omholto atsakymas atėjo tik po trijų dienų; rašytinis, kaip aš pageidavau. Laiškas buvo stulbinamai teigiamas. Psichologas rašė, kad jis perskaitė visus dvidešimt aštuonis sąsiuvinius ir kad daugelis mano asmens bruožų dabar jam pasidarė aiškesni. Taip, jis dar pridūrė, jog ir pats tikriausiai kaip nors panašiai būtų reagavęs, jei būtų buvęs toks nelaimingas. Šiuose namuose niekada nebebus šokamas „Paukščio šokis". Vargonėliai buvo užkelti ant aukšto. Gana humoristiškai jis rašė: „Jau tuoj pavasaris, ir tada prasidės tikrieji paukščių šokiai". Ir man patarė toliau rašyti. Jis gyrė mano gebėjimą stebėti ir detalių pajautimą. Taigi, galvojau. Kodėl gi ne? Visa išsipasakojau Gunai, ir ji taip susižavėjo, kad man paskolino savo nešiojamą rašomąją mašinėlę. Drauge su Kjeliu Bjarne nuvažiavome autobusu į Brioineso centrą ir nusipirkau popieriaus. Dabar rimtai imsiuos darbo!

Tą vakarą pirmą kartą gyvenime pajutau rašymo blokadą. Rašyti „Ispanijos ataskaitą" sekėsi žaismingai lengvai, o dabar – nė iš vietos. Sėdėdamas kvailai spoksojau į baltą lapą. Grįžtant namo autobusu man šovė į galvą mintis parašyti platų šeimos romaną apie žmones iš didelių miškų, supančių Brioinesą, tačiau dabar atrodė, kad toji mintis nelabai vykusi. Bent nežinojau, kaip pradėti. Pradinis akordas yra svarbus – tai man buvo aišku. Juk pirmas puslapis atvers duris į kitus šešis šimtus.

Kjelis Bjarnė sėdėjo ant lovos krašto ir spoksojo į mane.

Prašiau jį akis nukreipti kitur.

– O kodėl?

– Mat tu blaškai mane. Negaliu rašyti, kai kas nors į mane akis sprogina.

– Gal kuoktelėjai. Pastaraisiais mėnesiais esu į tave iki soties prisižiūrėjęs. Tik tu nepastebėjai, nes buvai toks uolus. Dabar jau nebeuolus. Taip jau yra.

– Klysti, – atsakiau. – Esu pernelyg uolus. Tiktai nežinau, apie ką turiu rašyti!

– Parašyk keletą nešvankių istorijų apie Rytus, – pasiūlė Kjelis Bjarnė. – Iš to bus pinigų.

– Ne! – atsakiau.

Aš jau norėjau, bet paprasčiausiai nedrįsau. Vienas dalykas yra labai drąsiai kuždėtis su Kjeliu Bjarne tamsoje. O visai kas kita taip sėdėti prie popieriaus. Neturėjau jokio rakinamo stalčiaus, ir jei Guna ar kas kitas iš personalo šį tą užtiktų... Sudegčiau iš gėdos. Jei rašysiu apie vyro ir moters santykius, turės būti gražu. Kažkas, ką Guna atsitik-

tinai perskaitytų ir kas ją paskatintų žvelgti į mane kitom akimis. Juk ji mane rado susiteršusį prie dviejų karvių, ir nors dabar žinojo kodėl, buvo negarbinga muštis į krūtinę. Kalbant apie mudviejų santykius, nebuvo justi jokios pažangos. Padėtis visiškai nesikeitė. Jinai sukandusi dantis laikėsi Larso. O aš nedrįsau jos spausti. Vis dėlto pastebėjau, jog ji, skaitydama pasakojimą apie kelionę į Benidormą, buvo švelni kaip aksomas. Tiesiog negalėjau įsivaizduoti, kad kelias į jos širdį ėjo per mano kūrybą. Vyrai rašytojai buvo prirašę storas knygas moterų istorijų. Tačiau abejotina, kad moteris domintų Vyrai Kūrėjai.

– Tu parašyk į laikraštį ir pasakyk, jog automobiliai keliu lėčiau važinėtų, – staiga tarė Kjelis Bjarnė. – Kad žmonės galėtų ramiai vaikščioti.

Tą padariau. Aišku, tai buvo ne menas, bet supratau, jog geriau imtis kokio nors darbo, negu bejėgiškai sėdėti ir žiūrėti į baltą lapą. Po keturių dienų sukūriau laišką, ginantį Kjelio Bjarnės ir mano teisę vaikščioti kelio pakraščiu nesibaiminant dėl savo gyvybės. Keturiolika puslapių su dvigubais tarpais tarp eilučių. Laiškas greitai grįžo atgal, bet buvo keista, kad ši nesėkmė mane užgrūdino. Vis dėlto Brioineso laikraščio redaktorius jį perskaitė ir įsidėmėjo mano vardą. Savo džiaugsmui, pastebėjau, kad vėl atgijau kaip visuomenės kritikas. Kai motina išėjo, ši mano dalis tam tikra prasme buvo mirusi. Mano žvilgsnis visada buvo kritiškas. Nuo pat vaikystės aš apibūdindavau didelį ir mažą, dažnai su kandžia ironija ir sarkazmu. O motina linkčiojo ir man iš širdies pritarė. Buvo neteisinga, jog namuose kai kurie gyventojai vengė valyti laiptus,

o tuo tarpu motina visada laikėsi savo eilės nemurmėdama. Būdamas suaugęs prireikus tvirtai užstojau motiną, kai devintajame dešimtmetyje ji buvo drabstoma purvais. Visai iš arti mačiau, kaip jiems sunku. Tačiau dabar, kai mudu su Kjeliu Bjarne, taip sakant, tyrinėjome visą Brioineso bendruomenę lyg pro didinamąjį stiklą, kad nepasakyčiau – mėsinėjome, supratau, koks silpnas buvo mano ligšiolinis priešgyniavimas. Nukreiptas tiktai prieš vieną asmenį – mano motiną, kuri daugeliu atvejų man pritarė. Dabar mečiau žvilgsnį kur kas toliau. Į Brioineso centrą ir net – į šalies sostinę, kur buvo priimami svarbiausi sprendimai. Aš parašiau į *VG* ir *Arbeiderbladet,* į *Dagbladet* ir *Nationen.* Rašiau apie kačių laikymą daugiabučiuose ir gyriau naująjį rūkymo uždraudimo įstatymą. Peikiau naftos gavybą šiaurėje ir autokaravanuose poilsiaujančius turistus, teršiančius Norvegijos gamtą. Visą laiką įrašydavau moto: „Niekas nėra per didelis, niekas nėra per mažas“. Ir nors viskas grįždavo ar dingdavo laikraščių redakcijose, pastebėjau, kad šis naujai atsiradęs akylumas mane veikia teigiamai. Būdamas veiklus net įgijau tam tikrą autoritetą tarp gyventojų ir personalo, kai Kjelis Bjarnė savo iniciatyva ėmė kabinti atmestus mano samprotavimus skelbimų lentoje koridoriuje. Žmonės mane skaitė! Neilgai trukus jie dvivietį mūsų kambarį pavadino „Redakcija“. Pamažu mano grožinės literatūros planai atitolo ir ėmė reikštis Kritikuojantis laikraštininkas. O Kjelis Bjarnė kaip įmanydamas bendradarbiavo. Deja, šį pavasarį pasikeičiau ne tiktai aš! Vakarais gulėdami lovose vis labiau atsisakėme nešvankių kalbų. Dabar šnekučiavomės apie viską, kuo

buvome nepatenkinti. Apie naujų marškinių smeigtukus ir apie neatsukamus kolos butelių kamštelius. Kitą dieną turėjau sėstis prie rašomojo stalo ir drebėdamas iš pykčio pratrūkti. Štai siunčiame žmones į Mėnulį. Bet ar kas nors vienoje iš daugelio šalies geležinkelio stočių yra ištvėręs gergždžiantį garsiakalbį, kur pranešimai skęsta triukšme? Ar kada nors ateityje bus įmanoma išspausdinti tokius laikraščius, kuriuos perskaitęs žmogus nebūtų panašus į kaminkrėtį? Kada vartotojų teisių taryba imsis priemonių prieš visus spuogus gydančius kremus, kurie, kaip įrodyta, nė kiek nepadeda? Mudu su Kjeliu Bjarne atstovavome visai teisėto nepasitenkinimo jūrai. Daigas, išleidęs šaknį, kai mudu rengėmės Kūčių dienos priešpietį, tarpo taip sparčiai, kaip ir aplinkinė gamta. Kjelis Bjarnė, kai prasižiodavo, būdavo vangus lyg kelmas, bet jo kritinei dvasiai nedaug ką tegalėjai prikišti. Jis net matydavo tokius dalykus, kurių aš nepastebėdavau, pavyzdžiui, kiaurą stogo nutekamąjį vamzdį arba įskilusią stiklinę. Pranešdavau raštu vadovybei apie reikalą, ir trūkumas būdavo pašalintas. Taip gyvenimas įgijo prasmę. Sulig kiekviena diena ir mano būvis, ir ateitis rodėsi šviesesni.

Bet štai atėjo nelaukta diena. Buvau išėjęs prasiblaškyti su karvėmis, o kai grįžau, užklupau Kjelį Bjarnę netikėtai. Jis sėdėjo ir barškino mano rašomąja mašinėle! Iš pradžių pamaniau, kad jis nori ją išardyti, nes į tokią veiklą yra linkęs. Tačiau ne. Sėdėjo ir rašė. Supratęs esąs demaskuotas, jis žaibiškai išplėšė lapą iš mašinėlės ir sulamdė didžiuliame kumštyje. Paprašiau paaiškinti.

– Nieko pikto, Elingai! Reikalas toks, kad...

– Reikalas toks, kad šią mašinėlę pasiskolinau, – atsakiau. – Ji Gunos, ir aš atsakau už tai, jog ji nebūtų sugadinta.

Jis skubiai pakilo nuo mano darbinės kėdės ir atsisėdo ant lovos krašto. Išlyginęs tvarkingai sudėjo lapą ir įsikišo į marškinių kišenę.

– Pasielgiau kaip koks žinduklis, taip! Turėjau tik šiuos dalykus išspausdinti, o šiaip nebeliesiu nė raidės.

– Ką čia rašai? – paklausiau ir jaučiau nepasitikėjimą savo balse.

Nemaniau, kad esama kokios nors priežasties laikyti Kjelį Bjarnę konkurentu rašant kandžius straipsnelius spaudai, bet juk niekada nežinai. Jis iš tiesų keletą kartų mane nustebino.

– Nesakysiu, – tarė jis.

– Išspjauk! – atsakiau. – Gal kokią nešvankią istoriją?

– Apskritai ne!

– Ar tu visai tikras?

Baiminausi, kad jis gali mane apjuodinti. Jeigu parašė nešvankią istoriją ir ją platins, tai gali būti susiję su manim.

– Čia toks laiškas, – pasakė jis. – Juk mano raštas velniškai bjaurus. Pats nė velnio nesuprantu.

– Laiškas? Leisk paklausti – kam? Gal rašai savo motinai?

Pastebėjau, kad dabar buvau jam kur kas švelnesnis. Juk jis nieko blogo negalvojo, ir, kaip atrodė, rašomoji mašinėlė nebuvo sugadinta. Tvirtas daiktas iš žaliai lakuoto metalo.

– Tai uodegai aš nieku gyvu pusiau aklai nerašyčiau. Čia laikraščiui.

Ir supratau. Aš tik žinojau, ką jis turėjo omenyje. Tiesą pasakius, ilgus metus pats apie tai dažnai galvojau, bet pristigo drąsos. Mudviejų žvilgsniai susitiko, ir ilgokai žvelgėme įdėmiai į vienas kitą. Galiausiai Kjelis Bjarnė atlyžo ir išsitiesė ant lovos.

– Užmiršk, Elingai. Niekada neatspėsi.

– Nepatyręs brandaus amžiaus vyras ieško subrendusios moters neįsipareigojančiam seksui, – negailestingai ištariau.

Turiu pasakyti, jog tas sakinys jį išjudino! Jis pašoko ir pirštų krumpliais ėmė trintis smilkinius. Turėjo tokį įprotį, kai nežinojo, ką daryti. Man pasidarė tiesiog skaudu dėl jo, ir aš skubėjau patikinti, jog gali manimi visiškai pasikliauti. Aš, Elingas, daviau jam garbės žodį! O kai jis tebesėdėjo ir tebesitrynė smilkinius, pridūriau, kad ir man pačiam daug sykių buvo atėjusi tokia mintis, bet pristigo drąsos. Jeigu nori, galiu jam padėti parašyt tą laišką.

Ir tada mudu su Kjeliu Bjarne susidraugavome.

Tučtuojau ėmėmės darbo. Pirmiausia jam paaiškinau, kad reikiamai neparuoštas gaminys, man keliantis pasibjaurėjimą, turėtų būti išmestas. Negalima pradėti pažinties skelbimo nuo to, kad neapkenti savo šeimos ir laikaisi priverstinės dietos.

– Kokiam laikraščiui tas tiktų? – paklausiau ir suplėšiau numestą popierių į skutelius.

Žinoma, vienam iš pusiau pornografinių. Kitaip tariant, čia nesvarbu nei taurė raudonojo vyno geroje draugijoje, nei pasivaikščiojimai po mišką ir laukus. Antra vertus, skelbimai šiame žurnale buvo tokie atviri, jog kone raudau

juos skaitydamas. Beveik norėčiau išdėstyti tai popieriuje ne vien Kjelio Bjarnės vardu.

– Manau, man kilo idėja! – prabilau kiek pagalvojęs.

– O kaip? – paklausė jis nuoširdžiai.

– Paklausyk! – tariau. – Tokių laikraščių pilna pusėje Norvegijos. Bet ne itin daug moterų juos skaito.

– O kodėl neskaito?

– Todėl, kad moterys nemėgsta žiūrėti į atvaizdus kitų moterų, stovinčių ant visų keturių ir atstačiusių užpakalius, – pasakiau ir parodžiau tokį atvaizdą. – Kodėl manai, kad devyniasdešimt procentų spausdinamų skelbimų yra atsiųsti vyrų, norinčių turėti ryšį su moterimis?

Jis patikliai pažvelgė į mane, bet nieko neatsakė.

– Kjeli Bjarne, – kalbėjau. – Moterys ne tokios kaip mes. Esu tau aiškinęs daugybę kartų.

– Taigis. Stilius ir visa kita.

– Žinoma. Stilius ir elegancija. – Aš smogiau kumščiu į skelbimų puslapį. – Iš to nedaug ką laimėsi. Nenurodysi moteriai sąlygos, kad nori oralinio sekso. Ant to paprasčiausiai ji neužkibs, galiu garantuoti. Jei nori turėti šiokį tokį šansą gauti atsakymą, reikia parašyti laišką, kuris skirtųsi nuo tų visų tauškalų. Įsivaizduok moterį, su pasidygėjimu sklaidančią šį žurnalą. Bjaurėdamasi ji peržvelgia pažinčių skelbimus, kur kiaulės viena po kitos nekliudomai giriasi savo iškrypimais. Jau bemetant žurnalą į židinį, jos žvilgsnis užkliūva už tavo džentelmeniško skelbimo! Vienintelis švarus tarp daugybės nešvankių. Ar supranti?

Kjelis Bjarnė nuleido akis.

– Nežinau. Bet aš noriu mylėtis su moterim.

– *Taip, bet juk nebūtina jai apie tai kalbėti!* – nuoširdžiai kuždėjau. – Moterys žino, jog vyrai po sueities yra kaip varnai. Tai, kad šito nepaminėsi skelbime, bus lyg ženklas apie dar kitus tavo interesus. Kad iš jos nori ne tik sekso.

Jis ilgai mąstė. Galiausiai linktelėjo galvą.

– Ak Elingai. Padarykim, kaip tu sakai.

Apdairus jaunas meškinas ieško ramios meškutės pasismaginti ir pasikliauti vienas kitu. Normalus lytinis gyvenimas, bet pirmiausia turime gerai pažinti vienas kitą. Savaime suprantama, švelnumas, dėmesys ir valyvumas.

„Užtikrintas laimėjimas!“ – pagalvojau. Kjelis Bjarnė nebuvo toks tikras.

Pavasaris galutinai atėjo balandžio pabaigoje. Miškas ir atšlaitės aplink Brioinesą apsipylė žaluma. Taipgi buvo gražūs orai, ir visas pensionas daugiau ar mažiau veržėsi laukan. Po tris valandas dirbdamas praleisdavau kontoroje, šiaip daug vaikščiodavau pakelėmis ir planuodavau kitos dienos veiklą. Daugiausia vienas. Išsiuntus pažinties skelbimą, Kjelis Bjarnė nugrimzdo į save. Jis laikėsi tvirtai įsikibęs dirbtuvės, kur buvo vienvaldys. Norėdamas nukreipti mintis nuo turinčio ateiti atsakymo, ėmėsi didžiulio projekto. Ketino panaudotais degtukais įamžinti net visą Brioineso prekybos centrą. Aš jį tikinau, jog gali užtrukti ištisus mėnesius, kol skelbimas bus išspausdintas, bet žinojau, kad klystu. Jau po trijų savaičių bus galima jį skaityti šalia vandens pripildomų dirbtinių penių reklamos. O dabar reikėjo laukti.

Žinoma, ir aš laukiau. Gerai nežinojau ko, bet laukiau. Rašymas mašinėle mane tarsi prikėlė, jaučiausi kaip lokys, po ilgo miego išsitiesęs pavasario šviesoje. Buvau pilnas kažkokio gero nerimo, baterijos buvo įkrautos, bet visai nežinojau, kam panaudosiu šią naują energiją. Rašyti – aišku. Bet norėjau, kad ta veikla būtų labiau apibrėžta. Man įgriso visi tie atmetimai. Anksčiau uoliai sudarinėjau iškarpų albumus. Rinkau šalies premjerės Gru Harlem Bruntland nuotraukas. Kai šitai iš manęs buvo atimta ir mano domėjimasis Gru asmeniu išblėso, numačiau imtis naujo iškarpų albumo. Troškau iškirpti ir įklijuoti savo straipsnius. Numačiau skaityti savo vardą išspausdintą.

Guna vis labiau nuo manęs tolo. Tą tik nujaučiau. Mano meilė jai buvo tokia pati, netgi stipresnė, bet ji baimingai traukėsi į savo kasdienio darbo šešėlį. Šitai aiškinau tuo, kad Guna paprasčiausiai nesiryžta šuoliui. Mano veriami žvilgsniai dabar buvo tokie ilgi, kad jeigu ji būtų atsipalaidavusi, galėjo būti pavojinga. Labai pavojinga. Blogiausia, kad ją supratau. Kas nebijo nesuvaldomos aistros tarp dviejų lyčių? Giliai širdyje ir aš pats bijojau. Mintis apie griežtą sąskaitų suvedimą su vargonėlių virtuozu Larsu irgi ne per daug viliojo. Be to, tai būtų ne tik persikraustymas pas išsiskyrusią, du vaikus turinčią moterį. Namie mikrorajone esu matęs daugybę pavyzdžių, kuo tas baigiasi. Girtavimu ir muštynėmis. Nenorėjau nei vieno, nei kito. Aš vis dėlto mylėjau Guną ir nieko negalėjau pakeisti. Ramiai ir taktiškai teikiau jai savo meilę – ir mėginau atprasti šio to laukti iš jos. O šiluma ir šviesa iš tikrųjų atėjo – Guna pirmoji pasiūlė ilgus pasivaikščiojimus po mišką ir dykvietę. Bet ne su manim dviese. Ne. Jos kasdieninis pasiūlymas buvo

skirtas visai bendruomenei. Aukštam ir žemam, storam ir laibam. Ji prikibo prie manęs norėdama, kad ir aš dalyvaučiau, bet atsisakiau. Juk neisiu vorele su žmonėmis, kurių nepažįstu. Jau vien nuo tos minties man darosi bloga. Beveik nuo nieko kito nesijaučiu taip kvailai kaip slinkdamas pakele su grupe žmonių, kurių net vardų nežinau. Jau vien tokia padėtis žemino mane kaip individualistą. Nesu toks kaip kiti. Kodėl turime dirbtinai burtis į grupes tik dėl to, kad atėjo pavasaris ir prasidėjo gražūs orai?

Todėl vaikščiojau savu keliu. Per penkiasdešimt metrų nutolęs nuo kitų. Sustodavo jie – sustodavau ir aš. Iš pradžių Guna grįždavo atgal, tikriausiai norėdama prikalbinti, kad eičiau su grupe, bet tada lėkdavau į mišką ar laukus. Jei negaliu jos turėti sau, tai ir nereikia. Priešinausi, prisipažįstu be jokių kalbų. Bet aš turiu gana ginčytiną požiūrį į priešinimąsi – kaip ir į daugybę kitų dalykų. Man atrodo, priešintis kartais reikia. Pateisinamo priešinimosi negalima atsisakyti. Tai saldžiarūgštis vidinis nusiteikimas, vedantis į glaudžią sąsają su savo tikruoju „aš". Aš pats nė karto nebūdavau prislėgtas, kai priešindavausi. Kartais man atrodydavo, jog tai gana gražu. Žingsniuoji sau pagrioviu spardydamas šipulius ir akmenukus. Eini link pagrindinės grupės ir iš tolo girdi jų tuščią plepėjimą.

Darbas ir priešinimasis. Taip bėgo dienos. Aš jaučiausi gerai.

Kjelis Bjarnė negavo atsakymo į savo skelbimą. Net atvirlaiškio. Diena iš dienos jis stovėdavo ant laiptų, laukdamas kaimo laiškanešio, ir diena iš dienos ateidavo prislėgtas prie pusryčių stalo. Man jo būdavo baisiai gaila, bet mano

paguodos žodžiai nuo jo nutekėdavo kaip nuo žąsies vanduo. Jis statė prekybos centrą ir vis labiau gyveno savame pasaulyje.

Vieną vėlyvą vakarą, kai jau buvome sugulę, Kjelis Bjarnė tarė:

– Jau tiesiog juokinga. Šitoj šaly turi būti keletas milijonų moterų. Ir visoms nė motais, kad aš gyvenu.

Paaiškinau, kad jo apskaičiavimas klaidingas. Šalies gyventojų negalima dalyti pusiau, reikia turėti galvoje vaikus ir nepilnamečius. Daugių daugiausia jo nepaisė keli šimtai tūkstančių grynai iš nežinojimo. Jos neskaito pusiau pornografinių laikraščių, todėl nežino, kad gyvena toks Kjelis Bjarnė.

– Atsiųstų bent eilutę, – kalbėjo jis toliau, lyg išvis būtų manęs negirdėjęs. – Bent kablelį!

Girdėjau, kaip jis gulėdamas trinasi smilkinius didžiuliais kumščiais. Mane nusmelkė baisi mintis. Gal aš kaltas dėl to, kad neateina joks paštas? Maniau, jog švaraus, santūraus laiško idėja be galo gera. Ar gal visiškai klydau? Ar tikrovė buvo tokia, kad analiniams erotikams ir berniukams, prašantiems gumos ir botago, dabar įžūliai siūloma į valias paslaugių moterų? Iš tiesų to neįsivaizduoju, bet kai tik atėjo, šios minties negalėjau atsikratyti. Ji mane kamavo. Jaučiausi kaltas. Ir nors Kjelis Bjarnė nepasakė nė žodžio, jo tylėjimą išgyvenau kaip nebylų priekaištą. Jaučiau, kad jis suko galvą dėl to, kaip būtų buvę, jeigu ankstesniame laiške būtų paprašęs nuogos moters nuotraukos. Daug kartų mėginau jį prikalbėti pasiųsti naują laišką, galbūt į kitą žurnalą, bet jis atsisakė. Jautėsi atstumtas ir nenorėjo

keliaklupsčiauti, jeigu moterys taip nusprendė. Turiu pridurti, kad jam pritariau.

Bet padėtis vis blogėjo. Jau atkreipė dėmesį Guna ir kiti pensiono gyventojai. Vieną dieną popiet Guna pasišaukė mane į šalį, norėdama sužinoti, ar aš kiek nors nujaučiąs, kas darosi mano kambario draugui. Sveikas protas sakė, kad ją reikia informuoti apie padėtį, bet atsakiau nežinąs. Kjelis Bjarnė buvo vienintelis mano draugas, net daugiau nei draugas – vienintelis draugas, kokį kada nors esu turėjęs. Ir jam buvau pažadėjęs tylėti. Sulaužęs duotą garbės žodį, būčiau žmogus, praradęs bet kokią savigarbą. Tą dieną neįstengiau parašyti jokio skaitytojo laiško. Baltame popieriaus lape šmėsčiojo liūdnas Kjelio Bjarnės veidas, ir aš, nespėjęs nė apsidairyti, jau virtau Linda Leknes. Nieko nebuvau numatęs, tik taip susiklostė.

Mielasis nepažįstamas „jaunas meškine"!

Niekada anksčiau nesu atsakinėjusi į pažinčių skelbimų laiškus, todėl smarkiai jaudinuosi. Keletą savaičių baiminausi, o dabar tikriausiai jau esi gavęs laiškų iš visos šalies. Tą gerai suprantu, jeigu iš tavęs nesulaukiu kokios nors žinutės, bet vis dėlto pamėginsiu. Ar tau aišku, kad tavo skelbimas buvo vienintelis visame laikraštyje be nešvankių žodžių? Tučtuojau apie tai pakalbėsiu. Mat, nors mėgstu (beveik) visus sekso variantus, nereikia taip vulgariai rašyti. Toks rašymas kažkaip atstumia. Bet kuriuo atveju aš vertinu stilių ir eleganciją.

Toliau rašiau, jog man trisdešimt metų, jog esu Linda Leknes ir gyvenu žinomame Oslo mikrorajone. Nuolatinis

darbas prekybos centre ir geras trijų kambarių butas blokiniame name. Nesu prieš šventes ir linksmybes, atvirkščiai, bet gėrimo ir rūkymo galiu atsisakyti. Tikiuosi, jog jis negeria. Ir tada apibendrinu pridurdamas, kad tikiuosi, jog jis nėra nusistatęs prieš šviesius plaukus ir iškilų biustą, nes tokie jie buvo kažkada sukurti.

Širdyje pajutau kylant tylų džiaugsmą, kai kišau laišką į neutralų baltą voką ir lipinau pašto ženklą. Kaip siuntėjo adresą nurodžiau seną savo Oslo adresą. Įrašiau savo pavardę. Pavardę, kuri, laimė, Norvegijoje yra tokia įprasta, jog negalėjo sukelti Kjeliui Bjarnei jokio įtarimo. Nedažnai gaudavau laiškų, bet išsiųsti juos iš Oslo ligi šiol sekėsi. Tik reikėjo pažiūrėti, ar ir Lindos Leknes laiškas taip pat keliaus. Liūdesys, kurį laiką slėgęs Kjelį Bjarnę, pernelyg daug nepakenkė. Kad būtų Oslo antspaudas ir atrodytų įtikimiau, įdėjęs į nedidelį voką, pasiunčiau laišką Eriksenui į socialinės paramos skyrių. Maniau, jog dėl savo kaip seno nedraugo statuso jis man buvo skolingas paslaugą. Juk aktyviai veikė atimdamas iš manęs butą. Dar pridėjau laiškelį, prašydamas išsiųsti šį apmokėtą laišką. Parašiau, jog man gerai sekasi ir jog turiu kambario draugą, renkantį pašto antspaudus. Trūksta tik Oslo antspaudo.

Niekada nepamiršiu Kjelio Bjarnės veido tą dieną, kai atėjo laiškas iš Lindos Leknes. Niekada, kol būsiu gyvas! Jis seniai nebelaukė laiškanešio ant laiptų, todėl laišką atnešė Guna. Mes kaip tik rengėmės ir draugiškai ginčijomės dėl vienos ar kitos smulkmenos, kaip buvome pratę. Guna skubėjo, – turėjo paruošti pusryčius, – jinai tik pravėrė duris.

– Laiškas, Kjeli Bjarne!

Laiškas, praskriejęs lanku ore, nusileido ant Kjelio Bjarnės nepaklotos lovos.

Jis stovėjo vidury kambario su nukarusiomis ant šlaunų petnešomis kaip pusiau apsirengusi statula. Pradžioje atrodė lyg iškaltas iš granito ar nulietas iš bronzos. Bet vis labiau plėtėsi šypsnys jo neskustoje fizionomijoje. Šypsnys, liudijantis nedviprasmišką laimę. Ji pasireiškė ne kokiu nors staugimu iš džiaugsmo kaip per Kūčias, kai jis suprato turįs Taivano laikrodį. Bet kaip tik todėl, kad nepasakė nė žodžio, nė necyptelėjo, aš supratau, jog gautas laiškas jį be galo sujaudino. Mane taip pat užplūdo laimės jausmas, nes staiga man atsiskleidė tai, kas slypėjo poeto žodžiuose, kad pradžiuginti kitą ir yra tikrasis džiaugsmas. Bet pamatęs, kaip drebėjo Kjelio Bjarnės rankos paėmus rudą voką, kone persigandau. Juk aš ir buvau Linda Leknes. Kaip viskas klostysis toliau? Iš anksto nustūmiau tą mintį šalin ir džiaugiausi savo bičiuliu. Taip, žodį „bičiulis" pavartojau pirmą kartą.

– Eik šen, bičiuli! – tariau. – Atplėšk voką.

Bet kur tau! Reikalas buvo ne toks jau paprastas. Jis atsisėdo prie rašomojo stalo ir atidžiai žiūrinėjo pašto antspaudą.

– Moteris iš Oslo, – tarė dalykiškai.

– Na, Kjeli Bjarne! Juk laiškas iš nešvankaus laikraščio redakcijos. Tikrasis laiškas guli viduj baltam voke.

Jis atplėšė voką ir sėdėjo su mano pasiųstuoju laišku.

– Jis irgi su Oslo antspaudu, Elingai. Kaip sakiau, taip ir yra. Moteris iš Oslo.

– Nagi atplėšk jį! – tariau nekantriai.

– Eik sau. Ir duok man ramybę! Kai čia stovi ir kimbi, negaliu susikaupti norėdamas perskaityti. Taip pat kaip tada, kai aš spoksojau į tave rašantį.

Na, gerai. Juk negalėjai nieko pasakyti, kad jis nori būti vienas. Neradęs jokio rimto argumento, išėjau ir atsisėdau prie pusryčių stalo. Guna, pamačiusi, jog atėjau vienas, visa nubalo, nes per visą pensiono istoriją dar niekada nepasitaikė, kad Kjelis Bjarnė nepusryčiautų. Dabar ji galutinai įsitikino, jog jis mirtinai serga. Jai ir keliems kitiems sukėliau nerimą dėl to, kad Kjelis Bjarnė gavo laišką. Kaip žinojau, tai buvo posūkio taškas vietos istorijoje.

– Jis ateis, kai paraidžiui perskaitys laišką, – pasakiau.

Ir jis atėjo. Didžiulis jo kūnas buvo praradęs nemažai svorio. Jis judėjo kažkaip kitaip. Mėgino dėtis abejingas, bet veltui stengėsi nuslopinti šypseną. Ji vis tiek imdavo ir pasirodydavo lūpose. Kiti, žinoma, puolė klausti, kas jam parašė, bet jis tik purtė galvą ir stengėsi rodytis rimtas.

– Eik šen! – tarė Guna juokaujamai. – Nagi papasakok mums!

– Nė velnio! – kikeno Kjelis Bjarnė. – Kad ir pragare degčiau!

Bet tik aš pastebėjau, kad jis, spausdamas iš tūbelės sūrį, išvedžiojo ant duonos L raidę dar prieš prarydamas visą riekę vienu matu.

– Ar toli iki Oslo? – paklausė jis prikimšta burna.

„Viešpatie! – pagalvojau. – Ką tu čia iškrėtei?“

Po pusryčių ilgai vaikščiojome. Kjeliui Bjarnei prekybos centras buvęs nebuvęs. Nuėjome ligi pat kalvos viršaus, iš kur galėjome matyti Larso lentpjūvę. Ilgą kelią į kalną ko-

pėme tylėdami, nes Kjelis Bjarnė buvo nugrimzdęs į savo mintis, ir aš nenorėjau būti toks draugas, kuris kimba prie geriausio savo draugo. Be to, grūmiausi su dideliu nerimu. Norėjau pradžiuginti Kjelį Bjarnę, bet dabar paaiškėjo, kad, pradėjęs reikalą, nenumačiau jo reikšmės. Tiktai bus keblu su Kjelio Bjarnės atsakomuoju laišku, kol jis apsižiūrės ir sužinos. Akimirksnį vyliausi, kad tas laiškas pasimes pašte arba kur nors įstrigs persiunčiamas, bet nedrįsau tuo patikėti. Šiaip ar taip, buvome ne Italijoje.

Mudu sėdėjome ant šlaito barjero, ir aš parodžiau Larso darbovietę.

Kjelis Bjarnė linktelėjęs tarė:

– Kai moteris rašo turinti iškilų biustą, ar tai reiškia, kad ji turi ir didelius spenelius?

– Taip, – atsakiau.

Jis sukriuksėjo patenkintas.

– Jos vardas Linda. Dirba prekybos centre.

Mane taip graužė sąžinė, jog net balsas drebėjo, bet jaučiau turįs ką nors pasakyti. Dabar, kai jis atsivėrė, kai pakvietė į savo slaptavietę, visa kita bus nenatūralu. Todėl paklausiau, kokia Lindos pavardė ir kur Osle ji gyvena. Ir kai jis atsakė, aišku, pasakiau, kad žinau, kas ji per viena, nes užaugau tame pat mikrorajone kaip ir ji. Melas melą vijo, ir tiems melams galo nebuvo.

Jis sužiuro į mane.

– Žinai, kas ji tokia?

– Taip, – atsakiau. – Bet jos nepažinojau. – Paaiškinau apie mikrorajonų grupuotes. Kad priklausėme skirtingoms kompanijoms. Man ir mano draugužiams tai buvo laukinis gyvenimas su įsilaužimais ir pašėlusiu lėkimu motociklais.

Linda ir jos draugai buvo iš jausmingesniųjų. Dainos ir poezija. Kiek žinau, ji turėjo su choru dainuojančio Fino Kalviko vieną iš plokštelių. Man pasakojant Kjelis Bjarnė vis labiau žavėjosi, o aš vis labiau įsijausdamas pastebėjau, jog kalbu nepaisydamas fakto, kad Lindos Leknes išvis nėra. Kai meluodavau, pats patikėdavau tuo melu! Piešiau jam šviesiaplaukės iškiliakrūtės Lindos paveikslą ir liaupsinau jos seksualinius privalumus. Apie pastaruosius, žinoma, esu tik iš kitų girdėjęs, – nenorėjau sukelti Kjelio Bjarnės pavyduliavimo, bet paaiškinau, jog tokios žinios mikrorajone su apgailėtinų keturiasdešimt tūkstančių sielų greitai plinta.

– Man velniškai greitai reikia nuvažiuoti į Oslą, – tarė Kjelis Bjarnė.

– Ne! – atsakiau vėl atsidūręs realiame pasaulyje.

Paaiškinau, kad neverta pulti prie tokios moters kaip Linda Leknes. Jeigu jis norįs prie jos priartėti, reikią pamažu įgyti pasitikėjimą vienas kitu.

Kjelis Bjarnė ėmė veikti jau tą patį vakarą. Dėl juodos kaip naktis sąžinės tiesiog negalėjau jam uždrausti naudotis rašomąja mašinėle. Be to, jo raštas iš tiesų *buvo* baisiai bjaurus. Neįskaitomas. Nenorėjau žinoti, ką jis rašo. Išėjau į koridorių ir girdėjau jį barškinant vienu pirštu ilgiau nei valandą. Vėliau jis pasiskolino iš manęs pašto ženklą ir dingo.

Praėjo kelios sunkios dienos. Kjelis Bjarnė vėl grįžo prie senojo įpročio ir laukė ant laiptų laiškanešio. Nors paaiškinau, kad dar per daug anksti laukti atsakymo iš Lindos, jis buvo nepajudinamas. Todėl nuo dabar ėmiau keltis auštant ir fizinės būklės gerinimo dingstimi pradėjau bėgioti

nedideliu ruožu tarp kiemo ir pagrindinės gatvės. Žinoma, persimesdavau keletu žodžių su laiškanešiu, atvažiuojančiu mopedu.

Po savaitės Kjelio Bjarnės atsakomąjį laišką laikiau rankoje. Kjelis Bjarnė ne kartą ruošėsi į paštą, todėl jaučiausi ir lengviau, ir kvailokai.

Mieloji Linda!

Ačiū už laišką. Aš apsidžiaugiau. Gali manim pasikliauti. Esu ramus vaikinas, bet jeigu kas paliestų mano draugę ir jeigu aš būčiau tas palietusysis, visai nenorėčiau artintis prie savęs. Gyvenu viename kambaryje su vaikinu, vardu Elingas. Tikriausiai jį prisimeni, nes jis seniau gyveno, kur gyveni tu. Motociklininko tipas. Jis truputį linkęs kivirčytis, bet kai apsilankysi, išsiųsiu jį iš kambario. Kaip sekasi parduotuvėje? Mes irgi turime prekybos centrą, bet anas Osle tikriausiai didesnis. Mudu su Elingu kiekvieną ketvirtadienį einame į prekybos centro kavinę ir valgome obuolių pyragą. Jis pašėlusiai tave gyrė, o aš manau, kad jis tave buvo truputį įsimylėjęs dar prieš važiuodamas prie jūros. Manau, dabar jau viskas praėję, nes jis įsimylėjęs kitą, vardu Guna, bet jinai ištekėjusi ir turi vaikų. O dėl pasimylėjimo, tai turiu tau pasakyti visą tiesą. Dar nesu mėginęs. Juk nesmagu apie tai rašyti, nes lyg ir visai nenatūralu, kai turi trisdešimt dvejus metus, bet taip jau yra. Nesijuok, nes kartą man vienas žmogus yra pasakęs, kad aš turėčiau pakankamai tam energijos, ir manau, kad jis sakė tiesą. Bet kokiu atveju pasižadu būti tau malonus, kai imsime tikrai pasikliauti vienas kitu. Tas užtruks, bet nieko nepadarysi. Nesisielok dėl savo krūtinės. Juk ir aš esu

toks, kokį mane Dievas sutvėrė. Man irgi patinka šviesios moterys, nes mano motina yra tamsiaplaukė, o ji niekam tikusi. Kitą kartą dar daugiau papasakosiu apie ją ir tėvą, bet turiu būti pajėgus, nes šiaip nesu geros formos, o dabar toks nenoriu būti. Daugiau neturiu apie ką rašyti, bet tau kai ką padarysiu. Augalų karalystę. Ir tai truputį siejasi su tavo darbu. Greit atsakyk, arba aš pasikarsiu!

Sveikinimai –

Kjelis Bjarnė

Perskaitęs laišką aš verkiau. Jaučiausi lyg niekšingiausias nusikaltėlis visoje planetoje. Kaip galėjau pakliūti į tokią padėtį, norėdamas pradžiuginti savo geriausią ir vienintelį draugą? Kaip aš baigsiu šį absurdą? Užuot valgęs pusryčius, išėjau pasivaikščioti po eglyną.

Grįžęs atgal žinojau, kad Linda Leknes, arba aš, turi mirti.

Ir kai po pietų džiaugsmu spindinti Guna pasakė, jog po trijų savaičių visi, kas panorės, galės dalyvauti išvykoje į Oslą, akimoju man pasidarė aišku, kad Lindos dienos suskaičiuotos. Ir kad aš turėsiu suvaidinti budelio vaidmenį.

Mažame autobusiuke buvo šilta. Buvo tikra vasara, ir kai trumpinome mylias į Oslą, pro pusiau pravirus langus pūtė švelnus vėjas. Žiūrėjau į Kjelį Bjarnę. Jis pro tamsius akinius domėjosi praskriejančiu kraštovaizdžiu. Žinią apie Lindos Leknes mirtį jis pakėlė geriau, negu aš laukiau. Jis buvo jau kartą mylėjęs vyras, ir tai jį paveikė. Jis tarsi užaugo. Praėjus kelioms dienoms, kai perskaičiau atsakomąjį laišką Lindai, parašiau jam Lindos sesers vardu. Neturė-

damas laiko rūpintis, iš kur bus pašto antspaudas, nutariau trumpai drūtai, jog Beatė Redal, gimusi Leknes, gyveno ar atsitiktinai atsidūrė Brioinese. Rašiau, kad Linda sirgo nepagydoma liga ir kad Viešpats Dievas pasiėmė ją pas save. Toliau rašiau, kad pastaruoju metu ją aplankiau ir kad Kjelio Bjarnės laiškas buvo vienintelis šviesos spindulys niūriame jos gyvenime. Nekyla jokių abejonių, kad Linda mylėjo vyrą iš Brioineso. Ji pati aiškiai pasakė mirties patale. Pridėjau keletą eilučių iš Lindos pradėto laiško Kjeliui Bjarnei. Nedaug žodžių, bet jie karšti. Jis verkė, kai juos skaičiau, kaip aš verkiau skaitydamas jo laišką, bet kiek galėdamas stengiausi jį paguosti. Negalėjau jo nešti savo rankomis, kaip jis nešė mane, bet skyriau jam kuo didžiausią dėmesį. Tiesą pasakius, nedrįsau palikti jo vieno, bijojau, kad jis iš tikrųjų gali padaryti ką grasinęs ir pasikarti. Bet jisai atsigavo greičiau, negu tikėjausi, ir netrukus ėmė kalbėti apie Lindą Leknes, sakydamas „mano mirusi draugė". Žinoma, liūdna. Baisiai liūdna. Bet ne liūdniau už pačią tikrovę, kurioje buvo arba gyvenančios, arba mirusios draugės.

Pastatėme automobilį Majorstua rajone. Buvo pusė pirmos, ir Guna pasakė, kad norintieji gali dviese savarankiškai pasivaikščioti iki pat keturių. Tada reikia susirinkti prie autobuso, o paskui viename iš artimiausių restoranų valgysime picas. Vėliau eisime į kiną.

Tik mudu su Kjeliu Bjarne norėjom ką nors daryti savarankiškai. Visi kiti susibūrė aplink Guną tartum viščiukai apie perekšlę. Aš ne per daug pasitikėjau savim, bet buvau davęs žodį Kjeliui Bjarnei, ir pažadą turėjau tesėti.

Buvo kažkaip keista. Stovėti kelyje ir žiūrėti į savo senojo vaikystės kambario langą. Čia nesu lankęsis nuo lapkričio, nuo to laiko buvo praėjęs daugiau nei pusmetis. Tada buvo žiema, drėbė šlapias sniegas su lietumi. Dabar purkštukai drėkino pusiau išdegusias vejas, krykštaudami ir juokdamiesi bėgiojo vaikai. Kažkas nukabino raudonąsias mano užuolaidas ir vietoj jų pakabino prastas, išmargintas didelėm gėlėmis. Svetainės langai buvo pilni žaliuojančių augalų.

Kjelis Bjarnė stovėjo susikišęs rankas į kelnių kišenes ir spoksojo į tuos pačius langus kaip ir aš.

– Tiesiog idiotiška, – tarė jis tyliai. – Tenai gyveno Linda.

– Taip, – patvirtinau. – Tenai gyveno Linda.

Vėliau nuėjome į prekybos centrą, ir jis pamatė, kur ji dirbo. Paskui atsisėdome ant suolo ir gėrėme limonadą.

– Kartais man atrodo, jog sapnuoju, – kalbėjo Kjelis Bjarnė. – Bet dabar vidurdienis. Įsivaizduok, jeigu Linda dabar galėtų mudu matyti! Visai tikėtina, kad ir ji sapnuoja.

Einant metro link žinojau, jog jau niekada čia nebeateisiu. Jog tai kelias, vedantis iš sapnų. Reikėjo padaryti galą visiems melams. Norėjau prisipažinti Gunai, jog ją myliu. Norėjau jai šaukti valgant picą, kad visi girdėtų.

Ambjørnsen, Ingvar
Am-17 Paukščio šokis: romanas / Ingvar Ambjørnsen; iš norvegų kalbos vertė Danutė Krištopaitė. – Vilnius: Alma littera, 2005. – 239 p.

ISBN 9955-08-958-X

Ši knyga – I. Ambjørnseno knygos „Vaizdas į rojų“ tęsinys. Vaizduojamas tolesnis Elingo gyvenimas, atskleidžiama jo nauja patirtis ir išgyvenimai neįprastoje aplinkoje.

UDK 839.6-3

Ingvar Ambjørnsen
PAUKŠČIO ŠOKIS
Romanas

Iš norvegų kalbos vertė *Danutė Krištopaitė*

Redaktorė *Irena Barasienė*
Viršelio dailininkas *Jokūbas Jacovskis*
Korektorė *Nijolė Jurkėnienė*
Maketavo *Zita Pikturnienė*

Tiražas 2000 egz.
Išleido leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, 09310 Vilnius
Interneto svetainė: http://www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Spindulys“, Gedimino g. 10, 44318 Kaunas
Interneto svetainė: http://www.spindulys.lt

INGVAR AMBJØRNSEN

Romano „Vaizdas į rojų“ pagrindinis veikėjas, vienišasis Elingas dabar patenka į naują aplinką. Po ištikusio kolapso jis pabunda psichiatrinės klinikos, vadinamos „poilsio namais“, kambaryje, kuriame gyvena vienišius, vardu Kjelis Bjarnė. Gimsta trapi dviejų keistuolių draugystė.

Antroje knygos dalyje retrospektyvus žvilgsnis nukelia į Ispanijos kurortą, kur Elingas kartu su motina beviltiškai bando normaliai leisti atostogas.

1995 m. knyga buvo apdovanota norvegų literatūros Bragės vardo premija.

Tai norvegiškas „Skrydžio virš gegutės lizdo“ variantas. Elingui psichiatrinė klinika – nauja visuomenės miniatiūra, nauja mini Norvegija. Dideliam visų klinikos gyventojų džiaugsmui, pabaigoje jis, kaip ir būdinga socialdemokratui, tampa negailestingu visuomenės kritiku.

Elingas nuolat susikuria sau naują įvaizdį, susitapatina su juo ir net pritaiko jam savo kalbą. Jis gali tapti meilužiu, turistu, „hamsunišku“ rašytoju ar jūrų vilku, išmanančiu apie seksą ir moteris. Visi šie įvaizdžiai gerai atpažįstami iš norvegų mitologijos. Elingas prisigraibo svetimų gyvenimo alternatyvų, kurias žino iš knygų, laikraščių, televizijos, filmų ir reklamos. Įtampa romane susidaro tą akimirką, kai griūna Elingo įsikūnytasis įvaizdis, ir jis pats lieka stovėti be kalbos ir be žodžių...

ISBN 9955-08-958-X

